

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

YILDIZ DERGİSİ
TASNİF VE EDEBÎ METİNLERİN İNCELENMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Keziban BİÇER

BURSA-2018

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

YILDIZ DERGİSİ

TASNİF VE EDEBÎ METİNLERİ İNCELENMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Keziban BİÇER

Danışman:

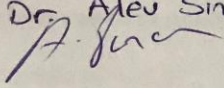
Prof. Dr. Alev SINAR UĞURLU

BURSA-2018

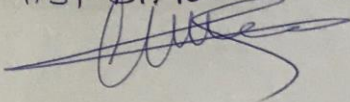
T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı'nda
701441003 numaralı Keziban BİÇER'in hazırladığı "Yıldız Dergisi Tasnif ve Edebî
Metinlerin İncelenmesi" konulu Yüksek Lisans Tezi ile ilgili tez savunma sınavı,
11.05.2018 günü 12:00-12:00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan
cevaplar sonunda adayın tezinin
...BAŞARILI... (başarılı-başarısız) olduğuna
...OY BİRLİĞİ... (oybirliği/oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

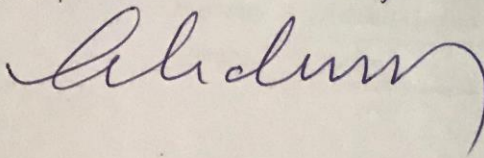
Üye
(Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu
Başkanı)

Prof. Dr. Alev Siner Uğurlu

Üye

Prof. Dr. Nesrin Karaca

Üye

Prof. Dr. Abide Doğan

Üye

11.05.2018

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: .../.../.....

Tez Başlığı / Konusu: Yıldız Dergisi Tasnif ve Edebî Metinlerin İncelenmesi

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 146 sayfalık kısmına ilişkin, 04/04/2018 tarihinde şahsım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 4'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Keziban BİÇER
Öğrenci No: 701441003
Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Programı: Tezli Yüksek Lisans
Statüsü: Y.Lisans

Danışman
Prof. Dr. Alev SINAR UĞURLU
Tarih

A. Sinar

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Yıldız Dergisi Tasnif ve Edebî Metinlerin İncelenmesi” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntılarının kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı : Keziban BİÇER
Öğrenci No : 701441003
Anabilim Dalı : Yeni Türk Anabilim Dalı
Programı : Tezli Yüksek Lisans
Statüsü : Yüksek Lisans

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı	: Keziban BİÇER
Üniversite	: Uludağ Üniversitesi
Enstitü	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	: Türk Dili ve Edebiyatı
Bilim Dalı	: Yeni Türk Edebiyatı
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı	: xi, 146
Mezuniyet Tarihi	:
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Alev Sınar UĞURLU

YILDIZ DERGİSİ TASNİF VE EDEBÎ METİNLERİN İNCELENMESİ

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanından on bir ay sonra yayımlanmaya başlayan Yıldız dergisi 1 Eylül 1340/ 1924- 1 Kânun-ı sâni 1342/ 1926 tarihleri arasında toplam 17 sayı çıkmıştır. "*Her şeyden bahseden aylık, resimli salon ve aile dergisidir.*" ilanı ile yayımlanan Yıldız dergisinde bol miktarda edebî metin ve resim yer almaktadır. Bu çalışmanın temel amacı Cumhuriyet dönemi dergilerinden biri olan Yıldız dergisinin toplumun modernleşmesine ve edebiyata katkılarını tespit etmek, edebî metinleri ele aldıkları konular bağlamında incelemektir.

Bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır: Türk Basın Tarihine Genel Bakış, *Yıldız* Dergisinin Biçim Açısından İncelenmesi, *Yıldız* Dergisindeki Yazıların Tasnifi, *Yıldız* Dergisinin İçerik Açısından İncelenmesi. İlk bölümde Türk basın tarihi ve Sedat Simavi'nin basın hayatına katkıları hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde *Yıldız* dergisinin tanıtımı yapılmıştır. Derginin şekil özellikleri, yayın amacı ve yazar kadrosu, dergideki yazıların türlere ve yazar adına göre listeleri yer almaktadır. Üçüncü bölüm, dergide yer alan edebî metinlerin içerik açısından incelendiği ana bölümdür. Hikâye ve şiir türünde kaleme alınmış edebî metinler belirlenen temalara göre değerlendirilmiştir. Sonuçta yapılan değerlendirmeler neticesinde varılan yargılara yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yıldız, dergi, Sedat Simavi, şiir hikâye.

ABSTRACT

Name and Surname	: Keziban BİÇER
University	: Uludağ University
Institution	: Social Science Institution
Field	: Turkish Language and Literature
Branch	: New Turkish Literature
Degree Awarded	: Master
Page Number	:xi, 146
Degree Date	:
Supervisor	: Prof. Dr. Alev Sinar UĞURLU

CLASSIFICATION OF YILDIZ JOURNAL AND LITERATURE TEXTS

REVIEWS

Journal of Yıldız which began to be published 11 months after the proclamation of the Republic of Turkey, has been printed 17 issues between 1 September 1340/ 1924- 1 January (in the Julian Calendar) 1342/ 1926. There are plenty of literary texts and pictures in the journal of Yıldız which is published with the announcement of *"It's all about the monthly, illustrated lounge and family journal."* The main aim of this study is to identify the contributions of Yıldız to the literature and the modernization of the society as well as to examine literary texts in the context of the topics they deal with.

This study consists of four sections: Overview of Turkish Press History, The Review of the journal of Yıldız in terms of form, Classification of the Articles in Yıldız, Review of Yıldız in terms of content. In the first section, the history of the Turkish press and the contributions of Sedat Simavi to the press life were detailed. In the second section, Yıldız was introduced. In this section, the format of the journal, publication purpose and the writer cadre and lists of the articles (classified according to the types and the author names) are discussed. The third section is the main part in which the literary texts are reviewed in terms of content. Literary texts -written in the form of stories and poem- were evaluated according to the determined theme. In the conclusion section, the judgments reached in the results of evaluations are detailed.

Keywords: Yıldız, Journal, Sedat Simavi, Poem, Story

ÖNSÖZ

Gazete ve dergiler yayımlandıkları devrin kültürel, sosyal, edebî ve siyasî hayatına ışık tuttuğu gibi devri zamana karşı da muhafaza eder. İncelenen *Yıldız* dergisi Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından 11 ay sonra yayım hayatına başlamıştır. Dergi, her şeyden bahseden aylık, resimli salon ve aile dergisi ilanları ile çıkmıştır. Derginin çıkan toplam 17 sayısı çalışmaya ana konu olmuştur.

Tez çalışmasında Türk basın tarihi hakkında bilgi verildikten sonra dergi biçim ve içerik açısından incelenmiştir. Dergide yayımlanan yazıların türlere ve yazar adına göre sıralamaları yapılmıştır.

Dergide yayımlanan yazılarda devrin siyasî olaylarına yer verilmemiş, tartışmalı konulardan uzak durulmuştur. Kaleme alınan yazıların bir kısmı farklı ülkelerin kültür ve tarihleri, dünyada gerçekleşen ilginç olaylar ve teknolojik gelişmeler hakkında bilgi veren metinler; bir kısmı ise hikâye ve şiirlerdir. Resim ve fotoğraflarla desteklenen yazılarda kadınların değişen Türkiye şartlarına uyum sağlaması, aile içindeki yeri, çocuk bakımı ve terbiyesi, kadın modası vb. konular ele alınmıştır.

Yaptığımız bu çalışma ile 1924-1926 yılları arasında süreli yayım hayatında yer alan konuları bir nebze olsun aydınlatmak, *Yıldız* dergisinde yazan Enis Behiç, Ercüment Ekrem, Faruk Nafiz, Kemalettin Kâmi, Osman Cemal, Peyami Safa ve Süleyman Nazif gibi sanatçıların yazılarına katkıda bulunmak istedik.

Tez süresince yardımını ve sabrını benden esirgemeyen değerli danışman hocam Prof. Dr. Alev SINAR UĞURLU'ya, arkadaşım Ayşe BELBER'e, hayatımı daima kolaylaştıran anneme ve biricik kızım Elif Zeynep'e teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK BASIN TARİHİNE GENEL BAKIŞ

1.1.TÜRK BASIN TARİHİNE GENEL BAKIŞ	4
1.2.SEDAT SİMAVİ'NİN TÜRK BASIN TARİHİNDEKİ YERİ.....	10

İKİNCİ BÖLÜM

YILDIZ DERGİSİNİN TANITIMI

2. YILDIZ DERGİSİNİN TANITIMI.....	13
2.1. DERGİNİN BİÇİM ÖZELLİKLERİ.....	13
2.2. DERGİNİN YAYIN AMACI.....	16
2.3. DERGİNİN YAZAR KADROSU.....	17
2.4. DERGİNİN YAYIN PERİYODU.....	18
2.5. DERGİDEKİ YAZILARIN TÜRLERE GÖRE LİSTESİ.....	19
2.5.1. Hikâye.....	20
2.5.2. Manzum Hikâye.....	22
2.5.3. Şiir.....	22
2.5.4. Tercüme.....	24
2.5.4.1. Tercüme Hikâye.....	24
2.5.4.2. Tercüme Makale.....	24
2.5.4.3. Tercüme Röportaj.....	24
2.5.5. Makale.....	25
2.5.6. Haber Yazıları.....	27
2.5.7. Fıkra.....	28

2.5.8. Sohbet.....	29
2.5.9. Hatıra.....	29
2.5.10. Biyografi.....	30
2.5.11. Röportaj.....	30
2.5.12. Mizahî Yazılar.....	31
2.5.13. Mektup.....	31
2.5.14. Tenkit.....	31
2.5.15. FotoğrafAltı Yazılar.....	31
2.6. DERGİDEKİ YAZILARIN YAZAR ADINA GÖRE LİSTESİ.....	33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YILDIZ DERGİSİNİN İÇERİK AÇISINDAN İNCELENMESİ

3. YILDIZ DERGİSİNİN İÇERİK AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	43
3.1. TELİF HİKÂYELER.....	43
3.1.1. Sosyal Yaraları İşleyen Hikâyeler.....	43
3.1.1.1. Batıl İnançlar ve Dinî Değerlerin Sömürülmesi.....	43
3.1.1.2. Savaş Dönemi Manevî Çöküş.....	51
3.1.1.2.1. Yüzeysel Batılılaşma ve Para/Lüks Hayat Tutkusu.....	51
3.1.1.2.2. Vatanî Ahlâkın Kaybı.....	58
3.1.1.3. Düşmüş Kadına El Uzatma.....	60
3.1.2. Ferdî Meseleleri İşleyen Hikâyeler.....	62
3.1.2.1. İnsanî Zaaflar.....	62
3.1.2.2. Ruhsal Problemler.....	69
3.1.2.3. Aldatma.....	77
3.1.2.4. Evlilik.....	80
3.1.2.5. Hayal-Hakikat Çatışması.....	83
3.1.3. Askerlik ve Savaş Temasını İşleyen Hikâyeler.....	85
3.1.4. Basın Dünyası ile İlgili Hikâyeler.....	92
3.1.5. Manzum Hikâyeler.....	96
3.2. TERCÜME HİKÂYELER.....	100
3.3. ŞİİRLER.....	110
3.3.1. Aşk Temasını İşleyen Şiirler.....	110

3.3.2. Tabiat Temasını İşleyen Şiirler.....	124
3.3.3. Millî Duyguları İşleyen Şiirler.....	126
3.3.4. Sanat Temasını İşleyen Şiirler.....	127
SONUÇ	129
EKLER	134
BİBLİYOGRAFYA	143

KISALTMALAR

Kısaltma	Bibliyografik Bilgi
A.g.e.	:Adı geçen eser
Bkz.	:Bakınız
Çev.	:Çeviren
C.	: Cilt
Nr.	: Numara
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfadan sayfaya
vb.	: Ve benzeri

GİRİŞ

İlk sayısı 1 Eylül 1340/ 1924 tarihinde, son sayısı 1 Kânun-ı sâni 1342/ 1926 tarihinde yayımlanan *Yıldız* dergisi toplam 17 sayı çıkmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulup ilk döneminde yayımlanan *Yıldız* dergisi (1924-1926), edebî ve kültürel hayata dair eserlere yer veren, Sedat Simavi'nin çıkardığı dergilerden biridir.

Yayımlandıkları dönem hakkında bilgi veren en önemli araçlardan biri dergilerdir. *Yıldız* dergisi dönemin edebî, kültürel ve toplumsal hayatını yansıtabilme özelliğinden dolayı inceleme konusu olarak seçilmiştir. Bu çalışmanın temel amacı Cumhuriyet dönemi dergilerinden biri olan *Yıldız* dergisinin toplumun modernleşmesine ve edebiyata katkılarına tespit etmek, edebî metinleri ele aldıkları konular bağlamında incelemektir. *Yıldız* dergisi yayımlanan yazıların zengin içeriği ve yazar kadrosu bakımından dikkat çekicidir.

Derginin orijinal nüshalarına Tarık Hakkı Us Koleksiyonu'ndan¹ ve Atatürk Kitaplığı² internet sayfasından ulaşılmıştır.

Derginin çıkış amacı okuyucularını dünyanın farklı ülkeleri ve insanları hakkında bilgilendirmek, edebî türler aracılığıyla okuyucularına hoşça vakit geçirtmektir. “*Her ayın ilk günü neşrolunur. Her şeyden bahseden aylık, resimli salon ve aile dergisidir.*” ilanı ile çıkan dergi geniş okur kitlesine hitap etmeyi hedeflemiştir. Dergide resim ve fotoğraflara yer verilerek dergi cazip hale getirilmiştir. Dergide edebî, fennî ve sosyal konularda kaleme alınmış yazıların yanında reklamlar ve eser tanıtımları yer almaktadır.

Bu çalışma dört ana bölümde sınıflandırılmıştır:

Birinci bölümde *Yıldız* dergisinin yayımlandığı tarihlere kadarki Türk basın tarihi, Sedat Simavi'nin yayıncılık anlayışı hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde *Yıldız* dergisinin biçim açısından değerlendirilmesi üç başlık altında yapılmıştır. Derginin biçimsel özellikleri, yayın amacı ve yazar kadrosu, yayın periyodu hakkında ayrıntılı inceleme yapılmıştır. Dergide yazısı bulunan tanınmış sanatçılar hakkında bilgi verilmemiş, sadece ad ve soyad şeklinde belirtilmiştir. Diğer imzalardan hakkında bilgi bulabildiklerimiz, incelenen ilk yazılarında verilen bir dipnotla kısaca tanıtılmıştır.

¹ <http://www.tufs.ac.jp/common/fs/asw/tur/htu/list1.html> (22.12.2017).

² <http://ataturkkitapligi.ibb.gov.tr/ataturkkitapligi/index.php> (22.12.2017).

Üçüncü bölümde *Yıldız* dergisinde yer alan yazıların iki sınıflandırılması yapılmıştır:

Yazılar ilk olarak türlere göre sınıflandırılmıştır. On beş farklı türün bulunduğu sınıflandırmanın ilk dört sırasını edebî türler- hikâye, mensur hikâye, şiir, tercüme hikâye- teşkil etmektedir. Ardından edebiyat dışı türler- makale, fıkra, sohbet, biyografi, röportaj, haber yazıları, hatıra, mizahî yazılar, mektup, tenkit, fotoğraf altı yazılar- gelmektedir. Türler içindeki yazılar dergide yayımlanma tarihlerine göre verilmiştir.

İkinci olarak alfabetik sıralama yapılmıştır. Dergide yer alan 172 eserden 52'si isimsiz olarak listenin sonunda yer almaktadır.

Dördüncü bölüm çalışmanın en önemli kısmını teşkil etmektedir. Dördüncü bölümde telif hikâyeler, tercüme hikâyeler ve şiirler temalarına göre üç başlıkta tasnif edilmiştir ve kendi içlerinde kronolojik olarak incelenmiştir. Telif hikâyeler; sosyal yaraları işleyen, ferdî meseleleri işleyen, askerlik ve savaş meselelerini işleyen, basın dünyası ile ilgili ve manzum hikâyeler olmak üzere beş başlığa ayrılmıştır. Sosyal yaraları işleyen hikâyeler batıl inançlar ve dinî değerlerin sömürülmesi, yanlış Batılılaşma, para ve lüks hayat tutkusu, savaş dönemi manevî çöküş, düşmüş kadına el uzatma; ferdî meseleleri işleyen hikâyeler de insanî zaafılar, ruhsal problemler, aldatma, evlilik, hayal-hakikat çatışması temaları bağlamında incelenmiştir.

Cumhuriyet'in ilanı ile modernleşme her alanda kendini göstermeye başlamış ve süreli yayınlar bu modernleşmenin en önemli destekçileri olurken bir grup gazete ve dergi de gerçekleşen bu değişime şiddetle karşı çıkmıştır. *Yıldız* dergisinde, batıl inançlar ve dinî değerlerin sömürülmesi başlığı altında ele alınan hikâyelerde dinî alanda gerçekleşen inkılapların haklılığı vurgulanarak bu karşı çıkışın halk üzerindeki etkisi giderilmeye çalışılmıştır.

Dergi yönetimi, dergide modern hayata dair yazılara yer vererek yapılan inkılapları desteklemekte ve özellikle genç kadınların her anlamda modernleşebilmesi için çalışmaktadır. Kimi hikâyelerde, modernleşme bireyin hayatında olumlu etki bırakmamaktadır. Hikâyelerde yüzeysel Batılılaşan bireyin içinde bulunduğu topluma ve kendine yabancılaşması da eleştirilmektedir.

Osmanlı devlet adamlarının her alanda yaptığı yenilikler daha çok Fransa kaynaklıdır. “Fransa Türkiye’nin Batı medeniyetine açılan ilk kapısı”³ olur ve “Türk aydınları arasında 1839’dan önce başlamış olan Fransızca öğrenme çabası bu tarihten sonra”⁴ çok daha artar. Aydınlar Fransız kültürü ve bilhassa Fransız edebiyatıyla temasa geçer. *Yıldız* dergisinde yer alan tercüme hikâyelerin tamamı Fransızcadan aktarılmıştır. Telif hikâyelerde yazarlar tarafından tespit edilen sosyal yaralar ve ferdi meseleler titizlikle ele alınıp hikâye edilirken tercüme hikâyelerin Fransız kültürü hakkında bir taraftan bilgi verirken diğer taraftan sömürge zihniyetini eleştiren metinler olması dikkat çekicidir.

Şiirler aşk, tabiat, millî duygular ve sanat temalarına göre incelenmiştir. Aşk ve tabiat temalı şiirlerde Fecr-i Âti şiir anlayışının izlerini görmek mümkündür. Millî duygular temalı bir şiirin yer alması dönem itibarıyla dikkat çekicidir.

Sonuçta yapılan değerlendirmeler sonucu varılan yargılara yer verilmiştir. Ayrıca dergide yer alan, edebî olmayan metinlerin dönemin sosyal ve kültürel hayatına katkısı hakkında bir değerlendirme yapılmıştır.

---

³ Kenan Akyüz, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1860-1923)*, İstanbul, İnkılap Kitabevi, 1995, s. 12.

⁴ Kenan Akyüz, *a.g.e.*, s.6.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TÜRK BASIN TARİHİNE GENEL BAKIŞ

1.1. TÜRK BASIN TARİHİNE GENEL BAKIŞ

Türk basın tarihinde Türkçe yayımlanan ilk gazete olarak *Takvim-i Vakâyi* (1 Kasım 1831) kabul edilmektedir.⁵ “*Takvim-i Vakâyi* 1860 tarihinden itibaren, tamamen devletle ilgili belge ve tüzüklerin yayımlandığı ‘Resmî Gazete’ niteliğine bürünerek gerçek gazete özelliğini kaybetmiş”⁶ ve 1928’te *Resmî Gazete* ismini almıştır.

Ceride-i Havadis (1 Ağustos 1840), William Churchill adlı bir İngiliz gazeteci tarafından çıkarılan devlet destekli ilk yarı resmî gazetedir. Daha sonra gazeteye ek olarak *Ruzname-i Ceride-i Havadis* çıkarılmıştır.

Vakayi-i Tıbbiye (1849), *Ceride-i Askeriye* (1860), *Takvim-i Ticaret* (1865) isimli dergiler de resmî nitelikteki ilk dergilerdir.

Şinasi ve Agah Efendi tarafından çıkartılan *Tercüman-ı Ahvâl* (21 Ekim 1860) isimli gazete ilk özel Türk gazetesidir.⁷ Şinasi tarafından kaleme alınan “*Tercüman-ı Ahvâl Mukaddimesi*”nde gazetede halkı eğitecek yazılara, iç ve dış olaylar hakkında haberlere yer verileceği duyurulmuştur. Şinasi gazetenin halka ait olduğunu, halka hitap etmesi gerektiğini düşünmüş ve “olabildiğince Türkçe anlatım” ilkesi ile gazete dilinin halkın anlayacağı sadelikte olması için uğraş vermiştir. Ziya Paşa’nın eğitim alanındaki işleyişi tenkit eden yazısı sebebiyle *Tercüman-ı Ahvâl* iki hafta süre ile kapanmıştır. Bu, Türk basın tarihinde ilk kapatma olayıdır.

Türk gazeteciliğinin gelişmesi Şinasi’nin *Tercüman-ı Ahvâl*’den sonra çıkardığı *Tasvir-i Efkâr* (27 Haziran 1862) ile devam etmiştir. *Tasvir-i Efkâr* Türk basınına iki önemli yenilik getirmiştir:

“*Tasvir-i Efkâr*’ın Türkçe basına getirdiği iki önemli yenilikten biri, okuyucu mektupları ile ilgilidir. *Takvim-i Vakâyi* ve *Ceride-i Havadis*’in sadece padişaha ve vezirlere övgü

⁵ “Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa, 20 Kasım 1828 tarihinde, ilk Türkçe-Arapça gazete olan *Vakayi-i Mısriye*’yi Kahire’de yayımlatmıştır. Mehmet Ali Paşa ayrıca, 1830 yılında da Hanya’da, *Vakayi-i Giridiye*’yi yayım hayatına sokmuştur. Mehmet Ali Paşa, *Vakayi-i Giridiye*’de Türkçe’nin yanında Yunanca’yi eşit oranda kullanmıştır.” Atilla Girgin, *Türkiye’de Yerel Basın*, İstanbul, Der Yayınları, Ocak, 2009, <http://www.atillagirgin.net> (13.03.2018) s.27.

⁶ Atilla Girgin, a.g.e., s.28. <http://www.atillagirgin.net>

⁷ “Gazete önceleri haftada bir çıkarken, bir süre sonra haftada iki, 22 Ocak 1861’den itibaren haftada üç, dört, beş kez olmak üzere, 6 Ocak 1866’dan itibaren de Cuma hariç her gün yayımlanmıştır.” Atilla Girgin, a.g.e., s.36. <http://www.atillagirgin.net>

taşıyan okuyucu mektuplarına yer vermelerine karşılık Şinasi, gerçek okuyucunun fikirlerini yansıtan yazılara sütunlarında yer vermiştir. İkinci önemli yenilik, Şinasi'nin Arap harfleriyle dizgiyi kolaylaştırmak için dizgi kasasındaki harf sayısını 112'ye indirmesiydi.”⁸

Şinasi *Tasvir-i Efkâr*'da bilimsel makalelere, eğitim ve yayın alanındaki gelişmelere yer vermiştir. Şinasi ile tanışan Namık Kemal, gazetenin başyazarı olmuş ve Şinasi'nin yurt dışına gitmesiyle gazetenin yönetimini üstlenmiştir.

Mecmua-i Fünun (1862) Münif Paşa tarafından yayım hayatına giren ilk Türk dergisidir. Dergide bilim, felsefe, dil, edebiyat, pedagoji ve eğitim alanlarında yazılar yazılmıştır.⁹

Tanzimat döneminde yeni edebî türler¹⁰ ilk defa gazete ve dergilerde tatbik edilmiş ve dönemin aydınları ilk gazeteciler olmuştur. Gazeteler adeta “mektep” olarak görülmüş ve halkı eğitime, bilgilendirme amacıyla kullanılmıştır. Kısıtlı imkânlarla ülkenin dört bir yanına ulaşan gazeteler, toplumsal faydayı ön planda tutarak okuryazar sayısının artmasında da önemli rol oynamıştır:

“1866 yılından sonra gazete ve dergi sayısı artarken, bir yandan da ülkenin dört bir yanında yayımlanan gazetelerin toplu halde bulunduğu ‘kıraathane’ler açılmaya başlandı. Bazı illerde bu ‘kıraathane’ler, gazete ve dergi okuru sayısının artmasında azımsanamayacak bir rol oynadılar.”¹¹

Filip Efendi'nin çıkardığı, Ali Suavi'nin başyazarlığını yaptığı *Muhbir* (1866) gazetesi *Tasvir-i Efkâr*'a ve hükümete muhalif olmuş, hükümet aleyhine yazılar yazdığı gerekçesi ile bir ay süreyle kapatılmıştır. Daha sonra Avrupa'ya kaçan Ali Suavi *Muhbir*'i Londra'da yayımlamaya başlamış ve *Muhbir* yurt dışında yayımlanan ilk Türk gazetesi olmuştur. Ali Suavi tarafından *Ulûm* isimli gazete Paris'te ve *Muvakkaten*

⁸ Orhan Koloğlu, Osmanlı Basını: İçeriği ve Rejimi, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, İstanbul, İletişim Yayınları, C.1, s.78.

⁹ “*Mecmua-i Fünun, tam bir mekteptir ve bizde büyük Fransız Ansiklopedisinin XVIII. asırdaki rolünü oynar. Sadece muhtelif bilgiler değil, onların muhassalası olan muasır ve müspet görüş ve ayrıca bilim ve felsefe dili onun vasıtasıyla münakaşa sahasına girer.*” Ahmet Hamdi Tanpınar, *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul, Dergâh Yayınları, 2014, s.186.

¹⁰ Şinasi'nin anlamsız bir geleneği, görücü usulü evliliği eleştirdiği ilk yerli tiyatro oyunu olan *Şair Evlenmesi* ve ilk makale olan “Tercüman-ı Ahvâl Mukaddimesi” *Tercüman-ı Ahvâl*'de yayımlanmıştır. Türk edebiyatının ilk edebî tartışmaları ise ikinci özel gazete olan *Tasvir-i Efkâr*'da başlamıştır.

¹¹ Orhan Koloğlu, *a.g.e.*, s.87.

Ulûm Gazetesi isimli gazete Lyon’da, Hüseyin Vasfî Paşa tarafından *İnkılâp* isimli gazete Cenevre’de çıkarılmıştır. “1867 yılı sonu ile 1870 yılı sonu arasında Avrupa’nın değişik kentlerinde (Paris, Londra, Lyon, Cenevre) ilk kez sürgün Türkçe basın”¹² belirlemiştir.¹³

Ali Bey tarafından çıkarılan ve “Menafi-i Vataniye ve Havadis-i Umûmiyeye Dair Millet Gazetesi” diye nitelendirilen *Basiret*’te (1868) yazarlar arasında Suphi Bey, Paşazade Ayetullah Bey, İsmail Efendi, Ferit Mustafa, Celalettin Paşa, Lehli Hayrettin Karski, Halet Bey, Ahmet Mithat Efendi ve Ali Suavi bulunmaktadır.¹⁴ Bu gazetelerin yanında ufak bazı gazeteler de yayımlanmıştır.¹⁵

Yurt dışında yayımlanan bir diğer gazete de Namık Kemal ve Ziya Paşa’nın yönettikleri *Hürriyet*’tir (1868). *Hürriyet* gazetesi yurt dışında yayımlanan gazeteler arasında en etkin olanıdır.

“Hükümet Matbuat Nizamnamesi’nin getirdiği yasaklarla yetinmemiş ve 1867’de yayınlanan bir kararname¹⁶ ile basına karşı her çeşit yetkiyi elde etmiştir.”¹⁷ II.Abdülhamit’in tahta geçmesi ile basın üzerinde baskı artmış, bu tutum gazete ve dergilerin kapatılmasına, aydınların sürülmesine ya da ülkeyi terk etmesine sebep olmuştur. Siyasî gazetelerin yanında her türlü gazete ve dergi basın sansürüne uğramıştır. “Grev, suikast, istibdat, ihtilal, vatan, hürriyet, müsavat, yıldız, büyük burun, tahtakurusu, hasta, kardeş vb.” kelimeler yasaklanarak yazılardan çıkarılmıştır.¹⁸

¹² Orhan Koloğlu, a.g.e., s.82.

¹³ “Jön Türkler tarafından, yurt dışında yayımlanmış bazı gazeteler şunlardır: *İnkılâp* (Cenevre, 1870), *Hayal* (Paris, 1878-Londra, 1879), *İstikbal* (Cenevre, 1880), *Gencine-i Hayal* (Paris, 1881), *Meşveret* (Paris, 1895), *Ezan* (Cenevre, 1896), *Mizan* (Kahire ve Cenevre, 1897), *Osmanlı* (Cenevre, Londra ve Folkestone, 1897), *Kanun-u Esasi* (Kahire, 1897), *Hakikat* (Cenevre, 1897), *Enini Mazlum* (Kahire, 1899), *Selamet* (Folkestone, 1901), *Le Liberal Ottoman* (Paris, 1901), *Le foudreYıldırım* (Paris, 1901), *La Fédération Ottomane* (Paris, 1903).” Ayrıca *Dolab* (Folkestone, 1890), *Hamidiye* (Londra, 1896), *Tokmak* (Cenevre, 1901) ve *Laklak* (Kahire, 1903) gibi mizah dergileri de yayımlanmışlardır. Atilla Girgin, a.g.e., s.55.

¹⁴ Atilla Girgin, a.g.e., s.50. <http://www.atillagirgin.net>

¹⁵ “*Ayine-i Vatan* (1866), *Ruzname-i Ayine-i Vatan* (1867), *Muhip* (1867), *Utarit* (1867), *İstanbul* (1868), *Terakki* (1868), *Mümeyyiz* (1869), *Vakayi-i Zaptiye* (1869), *Diyojen* (1869), *Hakayik-ül Vakayi* (1870), *Asır* (1870), *Devir* (1870), *Bedir* (1870), *Hadika* (1871), *Hayal* (1872), *Hulasat ül Efkâr* (1873), *Medeniyet* (1874), *Sadakat* (1875), *İstikbal* (1875), *Vakit* (1875), *Sabah* (1876).” Atilla Girgin, a.g.e., s.53. <http://www.atillagirgin.net>

¹⁶ “*Sadrızam Âli Paşa tarafından, 27 Mart 1867’de çıkartılan bir kararnameyle (Kararname-i Âli), Matbuat Nizamnamesi kapsamı dışında kalan durumlarda da hükümete gazete kapatma yetkisi tanınmıştır. Bundan amaç, hükümet aleyhindeki yayınları önlemektir.*” Atilla Girgin, a.g.e., s.58. <http://www.atillagirgin.net>

¹⁷ Hıfzı Topuz, *Türk Basın Tarihi*, İstanbul, Gerçek Yayınevi, 1973, s. 46.

¹⁸ Atilla Girgin, a.g.e., s.71. <http://www.atillagirgin.net>

Ahmet Mithat Efendi'nin çıkardığı *Tercüman-ı Hakikat* (1878) gazetesi halka okuma zevki aşlamış ve yaygın eğitim görevini üstlenmiştir. Bu gazetede Ahmet Rasim, Nigar Hanım, Halide Edip Adivar, Necip Asım, Ahmet İhsan Tokgöz ve Hüseyin Cahit Yalçın gibi kalemler yetişmiştir.

Gazeteci kimliği ile Türk basın tarihinde yer alan Namık Kemal'in yaşamında önemli bir yeri olan diğer gazete *İbret*'tir (1879). Namık Kemal haftada beş defa yayımlanan gazetenin her sayısında farklı bir sorunu ve siyasî idareyi eleştirmiştir.

İlk sayısı 1891'de yayımlanan *Servet-i Fünun*¹⁹ dergisi Tevfik Fikret'in katılımıyla edebiyat dergisi şekline girmiş ve Edebiyat-ı Cedide hareketini başlatmıştır. *Nilüfer* (1886), *Mecmua-i Ebüzziya* (1890), *Mektep* (1891) ve *Gayret* dönemin diğer önemli dergileridir.

Şemsettin Sami'nin başyazarlığını yaptığı *Sabah* (1895) gazetesi II.Abdülhamit Dönemi'nde yayım hayatına giren önemli bir diğer gazetedir. Türk basın hayatında gazeteciliği ile isim yapmış Ahmet Cevdet *İkdam* (1896) gazetesini çıkarmış ve *Tercüman-ı Hakikat*, *Sabah*, *Tarık* (1881), *Saadet* gibi Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar yayımlanmıştır. *İkdam*'ın en büyük rakibi ise *Sabah* gazetesidir. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra *Sabah* gazetesinin yönetimi İttihatçılara düşman olan ve her fırsatta Anadolu hareketine saldıran Ali Kemal'e geçmiş ve gazetenin adı *Peyam-ı Sabah* olarak değiştirilmiştir. Gazete, Milli Mücadele hareketinin aleyhinde yazılar yayımlamaya devam etmiştir. 11 Eylül 1922'de Ali Kemal'in gazeteden uzaklaştırılmasının ardından gazetenin adı yeniden *Sabah* olarak değiştirilmiştir. Tutuklanmaktan korkan gazetenin sahibi Mihran Efendi *Sabah* gazetesini kapatarak Avrupa'ya kaçmıştır.

II.Meşrutiyet'in kabul edilmesinin hemen ardından (24 Temmuz 1908) basın sansürü kaldırılmış ve Cumhuriyet'in ilanı ile "24 Temmuz" tarihi "Basın Bayramı" ilan edilmiştir. II.Meşrutiyet'in ilanından sonra İstanbul'da yayımlanmakta olan gazeteler *İkdam*, *Sabah*, *Tercüman-ı Hakikat* ve *Saadet*, *Tercüman*, *Sırat-ı Müstakim*, *Genç*

¹⁹ "İlk sayısı 17 Mart 1891'de yayımlanmış, çıkış amacına uygun olarak önceleri daha çok fen konularına yer vermişti. Rezaizade Ekrem'in 1895'te dergiye birçok genç yazarı toplamasıyla edebiyat ağırlık kazandı. Bu topluluğun oluşturduğu edebiyat hareketine de *Servet-i Fünun Edebiyatı* dendi. II. Meşrutiyetken sonra *Fecr-i Âti* topluluğuna bağlı edebiyatçıların da yer aldığı dergi kısa bir süre günlük olarak çıktı, bir ara da magazin ve ilan dergisi haline dönüştü. Cumhuriyet döneminde de yayımını sürdüren *Servet-i Fünun* bir süre *Uyanış* adıyla çıktı ve 25 Mayıs 1944'te yayımlanan 2464. sayısıyla kapandı." Bülent Varlık, Osmanlı Basını: İçeriği ve Rejimi, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, İstanbul, İletişim Yayınları, C.1, s.119.

Kalemler, Yeni Mecmua, Türk Yurdu, İctihat, Mahasin, Şehbal... vb. gazetelerdir. Uzun süren istibdat döneminin sona ermesi ile mizahî yayımlar görülmeye başlamıştır:

“Ahmet Rasim, Hüseyin Rahmi ve İbrahim Hilmi tarafından ‘Boşboğaz’, Sait Hikmet, Sermet Muhtar ve Osman Kemal tarafından ‘Elüfürük’ ve Ali Fuat tarafından da ‘Karagöz’ adlı mizah gazeteleri kurulmuş ve yayına başlamışlardır. Daha sonraları bunları, Kalem, Davul, Şaka, Yuha, Eşek, Laklak, Hacivat, Cingöz, Zevzek, Curcuna, El Malum gibi mizah gazeteleri izlemiştir.”²⁰

II.Meşrutiyet’in ardından Türk aydınları arasında “Türkçülük” ideolojisi yaygınlık kazanmıştır. Yusuf Akçura’nın öncülüğünde 1908 yılında kurulan Türk Derneği’nin *Türk Derneği* (1911) isimli dergisi çıkarılmıştır. Sadece yedi sayı çıkarılabilen derginin kapanmasından sonra Türk Yurdu Derneği kurulmuş ve Yusuf Akçura yönetiminde *Türk Yurdu* (1911) dergisi yayımlanmıştır. Türk Yurdu Derneği tarafından çıkarılan diğer dergiler *Halka Doğru* (1913) ve *Türk Sözü*’dür (1914). Önde gelen dergilerden bir diğeri de *GençKalemler* (1911) dergisidir. Dergide Ömer Seyfettin tarafından yayımlanan “Yeni Lisan” makalesinde “millî ve tabii dil” ihtiyacı dile getirilmiş ve “millî ve tabii dil” arayışı dönemin bazı aydınları tarafından ise tepkiyle karşılanmıştır. Ziya Gökalp’in katılmasıyla dergi, “Türkçülük” ideolojisinin merkezi olmuştur. Türkçülük ideolojisi etrafında çıkarılan dergilerin temel amacı Türk illerinin sorunlarına eğilmek ve Türk milletinin menfaatlerini yurt dışında savunmaktır.

Meşrutiyet yıllarında çocuklara ve kadınlara yönelik birçok süreli yayın basılmıştır: *Çocuklara Mahsus Gazete* (1896), *Çocuk Bahçesi* (1904), *Arkadaş* (1909), *Çocuk Dostu* (1914), *Çocuk Dünyası* (1913), *Çocuk Duygusu* (1913) isimli süreli yayımlar önemli çocuk yayımları iken *Mehasin* (1908), *Demet* (1908), *Kadınlar Dünyası* (1912), *Kadın*²¹ isimli dergi ve gazeteler kadınlara yönelik yayımlanmıştır.

Millî Mücadele yıllarında gazeteler Millî Mücadele’yi destekleyenler ve Millî Mücadele’ye saldıranlar olmak üzere ikiye ayrılır. *İleri, Akşam, Vakit, Yeni Gün, Öğüt, İzmir’e Doğru, Küçük Mecmua* gibi gazeteler Millî Mücadele’yi desteklerken *Peyam-ı Sabah, Alemdar ve İstanbul* gibi gazeteler Millî Mücadele aleyhine yayın yapmıştır.

²⁰ Atilla Girgin, a.g.e.,s.76. <http://www.atillagirgin.net>

²¹ Meşrutiyet yıllarında *Kadın* ismi ile yayımlanan iki ayrı dergi bulunmaktadır. Bunlardan ilki 1908-1909 yılları arasında Aka Gündüz tarafından yayımlanmıştır. İkincisi ise 1911-1912 yılları arasında yayımlanan, Hüseyin Cahit, Abdullah Cevdet, Köprülüzade Mehmed Fuad gibi kalemlerin olduğu dergidir.

Millî Mücadele'nin ilk gazetesi ise olan *İrade-i Milliye* (1919) gazetesi, Mustafa Kemal'in Sivas'a gitmesi ile yayımlanmaya başlamış, Sivas Kongresi kararlarını halka duyurmuştur. Sivas'tan Ankara'ya geçen Mustafa Kemal *Hâkimiyet-i Milliye* (1920) isimli gazetenin çıkarılmasını istemiş ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kararları bu gazetede yayımlanmıştır. Mustafa Kemal, iç ve dış basında doğru haber yapılabilmesi, Millî Mücadele'nin haklılığının gösterilebilmesi için Anadolu Ajansı (1920) isimli ajansın kurulmasını istemiştir.

Cumhuriyet'in ilanından sonra İstiklal Mahkemeleri davaları başlamıştır (1923). *Tanin* gazetesi yazarı Hüseyin Cahit Yalçın, *İkdam* gazetesi yazarı Ahmet Cevdet, *Tevhid-i Efkâr* gazetesinin yazarı Velid Ebüzziya hilafeti destekleyen yazılar yayımladıklarından dolayı ilk yargılanan gazeteciler olmuştur. Hüseyin Cahit Yalçın'ın mahkemede yaptığı etkili konuşma sayesinde bütün gazeteciler beraat etmiştir.

Anadolu'nun doğusunda Şeyh Sait isyanının ortaya çıkmasıyla hükümete olağanüstü yetkiler veren Takrir-i Sükûn Kanunu'nun üzerine İstiklal Mahkemeleri yargılamalarına devam edilmiştir:

*“Basın özgürlüğünü hükümet dilediği gibi kısıtlayabilir, gazeteleri kapatabilir. İstiklal Mahkemeleri hukuk kurallarına uymayan kararlar alabilirler.(...) Hükümet kararını vermiştir, Takrir-i Sükûn Kanunu'nu uygulayacaktır. Kanun çıktıktan bir gün sonra, 6Mart 1925 Cuma günü Bakanlar Kurulu'nun kararıyla altı gazete kapatılır İstanbul'da: Tevhid-i Efkâr, Son Telgraf, İstiklal, Sebilürreşat, Aydınlık ve Orak Çekiç. Ertesi gün Toksöz kapatılır Adana'da.”*²²

Cumhuriyet'in ilanından harf devrimine kadar olan sürede Sedat Simavi²³ *Resimli Gazete* (1923), *Meraklı Gazete* (1926) isimli gazeteleri, *Yıldız* (1924) ve *Yeni Kitap* (1927) isimli kadın dergilerini, *Arkadaş* (1928) isimli dergiyi yayımlamıştır.²⁴

²² Hıfzı Topuz, *a.g.e.*, ss. 139-140.

²³ “Sedat Simavi, imtiyaz sahibi olarak ilk yayımı olan *Hande* isimli dergisini 1916 yılında çıkarmış, daha sonra *Diken*, *İnci*, *Dersaadet*, *Payitaht*, *Gülyüz*, *Hanım*, *Hacıyatmaz*, *Resimli Gazete*, *Yıldız*, *Meraklı Gazete*, *Yeni Kitap*, *Arkadaş*, *Bravo*, *Yedigün*, *Karagöz*, *Karikatür*, *Model*, *Yeni Ev Doktoru* ve son olarak 1948 yılında *Hürriyet* gazetesini çıkarmıştır.” Esra Oğuzhan, *Sedat Simavi'nin Türk Basın ve Basım Faaliyetleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, İstanbul, 2011, s.2.

²⁴ Esra Oğuzhan tarafından hazırlanan “*Sedat Simavi'nin Türk Basın ve Basım Faaliyetleri*” isimli yüksek lisans tezinde *Yıldız* dergisinde ağırlıklı olarak hikâye, şiir, piyeslere yer verildiği belirtilmiştir. Ancak *Yıldız* dergisinde piyes yer almamaktadır. Esra Oğuzhan, *a.g.e.*, s. 70.

Uzun süren savaşlar, İstanbul Hükümeti'nin imzaladığı Sevr Antlaşması, ülkenin işgali ve bunu destekleyen basın faaliyetleri, uzun süren basın sansürüne sebep olmuştur. Sedat Simavi imtiyaz sahibi olduğu tüm süreli yayınlarda Millî Mücadele'yi ve ülkenin bağımsızlığını desteklemiş, Mustafa Kemal'i²⁵ ve Türk askerini öven yazılar yayımlamıştır.

1.2. SEDAT SİMAVİ'NİN TÜRK BASIN TARİHİNDEKİ YERİ

Sedat Simavi²⁶ (d. 1896-ö. 1953) yayın hayatına 1916 yılında çıkartmaya başladığı *Hande* dergisi ile başlamıştır. Bu tarihe kadar çeşitli gazete ve dergilerde karikatürleri yayımlanmıştır:

*“Sedat Simavi, imtiyaz sahibi olarak çıkardığı dergi ve gazetelerden önce 1912 - 1918 yılları arasında dönemin önemli dergilerinde karikatürleri yayımlanmıştır. Yirminci Asırda Zeka (Zeka), Eşek, Cem, İctihad, İdman, Karikatür, Stamboul, Talebe Defteri, Servet-i Fünun, Türk Sözü, Nasreddin Hoca, Le Paon, Atı (İleri), Le Djin isimli dergilerde ve Zaman gazetesinde karikatürleri yayımlanmıştır.”*²⁷

İlk Türk karikatür sergisini açan Sedat Simavi bu eserlerini *Yeni Zenginler* başlığı altında kitaplaştırmıştır.

Sedat Simavi imtiyaz sahibi olarak çıkarmaya başladığı ilk yayın organı olan *Hande* dergisinden sonra. *Diken, İnci, Dersaadet*²⁸, *Payitaht, Güleriyüz*²⁹, *Hanım, Hacıyatmaz, Resimli Gazete*³⁰, *Yıldız*³¹, *Meraklı Gazete, Yeni Kitap, Arkadaş, Bravo,*

²⁵ Derginin 11. sayının ön kapağında takım elbise giymiş kalpaklı Mustafa Kemal [Atatürk] fotoğrafı bulunmaktadır. Ayrıca bu sayı Sedat Simavi'nin mesul müdür olarak belirtilmesi sebebiyle de dikkat çekicidir. İlk on sayıda mesul müdür olarak Talat Mithat görülmektedir. Ön kapak, *Yıldız*, 1 Temmuz 1341/ 1 Temmuz 1925, nr.11.

²⁶ Sedat Simavi 1917 yılında Müdafaa-i Milliye Cemiyeti'ne konulu film çekmeyi teklif etmiş ve Pençe (Mehmet Rauf), Casus, Alemdar Vakası isimli filmleri çekmiştir. Muzaffer Gökman, *Sedat Simavi: Hayatı ve Eserleri*, Apa Ofset, İstanbul, 1970

²⁷ Esra Oğuzhan, *a.g.e.*, s. 1.

²⁸ *“Sedat Simavi'nin basın hayatına atılmayı düşündüğü ilk günden itibaren bütün ideali, günlük bir gazetenin sahibi olmaktı. Birkaç yıldan beri çıkardığı ve çıkarmakta olduğu dergi ve dergiler onun için hedefe giden yolda küçük atak ve atlamalardan başka bir şey değildi. (...) 8 Temmuz 1336 (21.07.1920) tarihinde o kara günlerde, Dersaadet adlı bir gazete çıkararak, İstanbul'un tekrar saadet yuvasına döneceği ümidini bütün Türk yüreklere aşlamaya çalıştı.”* Muzaffer Gökman, *a.g.e.*, s.26.

²⁹ Sedat Simavi'nin *Payitaht* ismi ile çıkardığı günlük gazete Mustafa Kemal'i ve Anadolu hareketini desteklediği için İstanbul Hükümeti tarafından sürekli sansüre uğramıştır. Bu sansür baskısına direnemeyen *Payitaht* 54'üncü sayıdan sonra kapanmış ve Sedat Simavi haftalık bir dergi olan *Güleriyüz*'ü çıkarmaya başlamıştır. *Güleriyüz* dergisi İstanbul Hükümetini destekleyen *Peyam-ı Sabah* ve *Alemdar* gazetelerine karşı mücadele başlatmış, bu gazetelerin yayımladıkları yazılara mizahî yazılar ve resimler ile cevap vermiş ve Ali Kemal ile Sedat Simavi arasında bir polemik başlamıştır. Muzaffer Gökman, *a.g.e.*, ss. 30-36.

³⁰ Sedat Simavi süreli yayınlarda resim ve fotoğrafın önemli olduğunu savunmuş, resim ve fotoğrafa sıkça yer vermiştir. Süleyman Nazif *Resimli Gazete*'nin ilk sayısını görünce “Bu

Yedigün, Karagöz, Karikatür, Model, Yeni Ev Doktoru ve *Hürriyet* süreli yayınları çıkarmıştır. Halen yayım hayatına devam *Hürriyet* gazetesi Sedat Simavi'nin son yayım organı olmuştur.

Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla askere çağırılan Sedat Simavi, *Hande* isimli mizahî dergiyi uzun süre çıkartmamıştır. Ardından çıkardığı *Diken* (1918) o yılların en gözde mizah dergisi olmuştur. Daha sonra *Güleryüz*'ü (1921) yayımlamıştır.

Sedat Simavi *İnci*³² (1919), *Hanım* (1921), *Yeni İnci* (1922) isimli kadın dergileri de çıkarmıştır. Bu dergiler ile kadınların değişen Türkiye şartlarına uyum sağlaması amaçlanmıştır. Kadının aile içindeki yeri, çocuk bakımı ve terbiyesi, kadın modası vb. dergide yer alan konulardandır.

Sedat Simavi imtiyaz sahibi olduğu dergi ve gazetelerde her zaman halkın tarafında yer almıştır:

*“Birinci Dünya Savaşı sırasında, yayınladığı dergilerde çizdiği karikatürler ile halka umut vermiş, Kurtuluş Savaşı sırasında, Milli Mücadele’ nin yanında yer almış ve Cumhuriyet döneminde ise devrimleri destekleyerek halkın çağdaş ve bağımsız olmasına öncülük etmiştir.”*³³

Gazete ve dergileri kendi sermayesi ile çıkardığı ve devam ettirdiği için herhangi bir baskı altına girmemiş, siyasî olaylar karşısında tarafsız kalmayı başarabilmiştir. Harf İnkılabı'ndan sonra işleri kötüye giden Sedat Simavi, Hükümet tarafından teklif edilen para yardımını da kabul etmemiştir. Tarafsız gazeteciliği sayesinde – özellikle

---

resimli gazete değil, gazeteli resim.” diyerek nükte yapmıştır. 44 bin okuyucuya ulaşan *Resimli Gazete* Harf İnkılabı neticesinde kapanmıştır. Muzaffer Gökman, *a.g.e.*, s. 48

³¹ Sedat Simavi, *Resimli Gazete* yayım hayatına devam ederken “*Her şeyden bahseden aylık, resimli salon ve aile dergisi*” olan *Yıldız* dergisini de çıkartmaya başlamıştır. Dergi ekonomik güçlükler ve okuma yazma bilen kişilerin azlığı gibi sebeplerle ancak iki sene çıkabilmiştir. Muzaffer Gökman, *a.g.e.*, s. 48

³² Sedat Simavi bir kadın ve salon dergisi olan *İnci*'yi niçin çıkardığını derginin ilk sayısında şöyle aktarmıştır: “*Birkaç ay evvel, bazı muhterem hanımlarımızın hazır bulunduğu bir mecliste söz Diken’e intikal etmişti. Hanımefendilerden biri bizde olgun bir kadın mecmuasına olan ihtiyaçtan bahsetti ve koştı kütüphanesinden Femina’nın koleksiyonlarını getirdi. Bakınız, dedi. Gençliğimden beri Femina’yı takip ediyorum. Bu mecmuayı açtıkça ruhumun yükseldiği, incelikler, güzellikler içinde zevkimin de kendi kendine terbiye olduğunu hissediyorum. Harp başlayınca Femina gelmez oldu. Sanki büyük bir ruh arkadaşımı kaybettim. O vakitten beri bizde de böyle bir mecmua çıkarmak imkanı yok mu diye düşünüyorum. (...) Bize bu hizmeti yapamaz mısınız?*” *İnci*, 01. Şubat 1919 , nr. 1, s. 24. Sedat Simavi bu tarihe kadar çıkan kadın dergilerini ya ağırbaşlı ya da hafif meşrep bulur. Daha önceki yayıncılar “ *kadınlığın ihtiyacını düşünmeyerek gazeteyi kendi heveslerine göre tertip ve tanzim ettiler. (...) Kadını hayatın başlıca iki sahnesinde görüyoruz. Biri aile hayatı, diğeri günlük hayat. Kadın, bu iki sahnede de mevaaffak olabilmek için yardıma ve rehberine muhtaçtır.*” *İnci*, 01. Şubat 1919 , nr. 1, s. 24. Sedat Simavi, hanımefendinin ricası üzerine arkadaşları ile görüşükten sonra kadın dergisi çıkarmaya karar vermiştir. Ayrıca bkz. Muzaffer Gökman, *a.g.e.*, ss.21-22.

³³ Esra Oğuzhan, *a.g.e.*, s. 2.

*Hürriyet*³⁴ gazetesiyle- uzun yıllar gazetecilik sektörünün önemli isimlerinden biri olmuştur.

Sürekli yayınlarda resim ve karikatürlere bolca yer vererek yaygın olan uzun yazılı haber anlayışını yıkmıştır. Sedat Simavi'nin sıkça eleştirilen bu yayın politikası ona yüksek tiraj kazandıracaktır.

Basın mensuplarının haklarını korumak amacıyla kurulan Gazeteciler Cemiyeti'ne tarafsız kişiliğinden dolayı başkan seçilmiştir. Gazetecilerin yüksek eğitim alması gerektiğini düşünen Sedat Simavi, İstanbul Üniversitesi'ne müracatta bulunarak İktisat Fakültesine bağlı Gazetecilik Enstitüsü (1950) kurulmasını sağlamıştır.

Sedat Simavi sinema ve edebiyat ile de ilgilenmiştir.³⁵ Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından 1977'den bu yana gazetecilik, radyo, televizyon, karikatür, edebiyat, sosyal bilimler, fen bilimleri, sağlık bilimleri ve spor olmak üzere dokuz farklı dalda Sedat Simavi Ödülleri verilmektedir.

---

³⁴ “*Hürriyet*'in programı kısadır. Memleketimizde gelişmeye başlayan demokrasi zihniyetini kökleştirmek ve müdafaa etmek için ortaya atıyoruz, ve demokrasinin memleketimizin bünyesine en uygun bir rejim olduğuna iman etmiş bulunuyoruz. Demokrasinin müdafii olduğumuzu ileri sürmekle, Demokrat Parti'nin körü körü taraftarlığını, ve Halk Partisi'nin düşmanlığını yapacağımızı zannetmeyiniz! *Hürriyet* hiçbir partiye bağlı değildir. *Hürriyet* hür ve müstakil kalacaktır.” Sedat Simavi, “Bu Gazete”, *Hürriyet*, 1 Mayıs 1948, nr.1.

³⁵ *Peçe*, *Casus*, *Alemdar Vakası* isimli konulu filimleri yönetmiştir. J.J.Rousseau (inceleme), Fujiyama (roman), *Hürriyet Apartmanı* (oyun), *Düşenin Dostları* (oyun), *Ceza* (oyun) eserleri de mevcuttur. İhsan Işık, *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*, Elvan Yayınları, Ankara, 2004, s.1612.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YILDIZ DERGİSİNİN TANITIMI

2.1. DERGİNİN BİÇİM ÖZELLİKLERİ

İlk sayısı 1 Eylül 1340/ 1924 tarihinde son sayısı 1 Kânun-ı sâni 1342/ 1926 tarihinde yayımlanan *Yıldız* dergisi toplam 17 sayı çıkmıştır. Derginin neşredilmeye başladığı tarih, Cumhuriyet'in ilanından yaklaşık 11 ay sonradır.

Dergi “*Her ayın ilk günü neşrolunur. Her şeyden bahseden aylık, resimli salon ve aile dergisidir.*” ilanı ile her ayın ilk günü satışa sunulmuştur. Yayım hayatına İstanbul’da başlamış ve çalışmalarını İstanbul’da sürdürmüştür.

Yıldız dergisi memleket topraklarının her yerinde 10 kuruşa satılmıştır. Abonelik şartı ile ecnebi memleketlerde seneliği 150 kuruştur. İlk sayıdan son sayıya kadar fiyatta değişme olmamıştır.

Derginin ilk 10 sayısında mesul müdür Talat Mithat Hemşeri³⁶’dir, 11.sayıdan itibaren derginin imtiyaz sahibi olan Sedat Simavi mesul müdür olarak görülmektedir. Dergide meydana gelen bu değişiklikle ilgili herhangi bir açıklama bulunmamaktadır. *Yıldız* dergisi, Tanin Matbaası’nda basılan 12.sayısı hariç Ahmet İhsan ve Şürekâsı Matbaası’nda basılmıştır.

Derginin idarehânesi “Dersaadet’te, Nur-i Osmaniye’de, Dârümuallimin karşısında Dâire-i Mahsusa” olarak geçmektedir. Adres kısmının hemen altında “*Evrak, mektup ve sualler müdüriyet namına gönderilmelidir.*” notu yer almaktadır. Posta kutusu 103, İstanbul telefonu 1402’dir.

Derginin sayfa sayılarında istikrarlı bir tutum görülmemektedir. İlk 12 sayıda dergi 20 sayfa olarak basılmış ancak numaralandırma 18.sayfaya kadar yapılmıştır; son 5 sayıda ise 15 sayfa basılan dergi 14.sayfaya kadar numaralandırılmıştır. Sayfa sayısının neden azaldığına dâir okuyucuya bir açıklama yapılmamıştır. İkinci yılına giren dergide fiyat artışının yapılmayışı derginin sayfa sayısının azalması olarak düşünülebilir.

Yıldız dergisinin kapak tasarımında birtakım değişiklikler yapılmıştır. İlk sayılarda derginin art arda iki kapağı bulunmaktadır. Her iki kapağın üzerinde derginin

³⁶ Talat Mithat Hemşeri (d.1902-ö.1959) 1929 yılında *Türk Spor* isimli spor gazetesini yayımlamıştır. Bu gazete yeni harflerle yayımlanan ilk spor dergisidir. Daha sonra *Kırmız Beyaz* isimli spor dergisini de çıkarmıştır.

adını temsil eden *Yıldız* dergisi logosu vardır. Derginin ön kapak logosundaki yıldız sembolü 10-13.sayılar arasında kullanılmamıştır. Derginin kimlik bilgileri de bu sayılar arasında ikinci sayfada yer almaktadır. 14. sayı itibarıyla iç kapak uygulamasına son verilmiş, yıldız sembolü olmayan logo terk edilmiş ve eski logoya dönülmüştür. Bu değişiklikler derginin yenilik arayışı içinde bulunduğunu düşündürmektedir.

Ft. 1 Ön Kapak Logosu

Derginin kimlik bilgileri *Yıldız* dergisi logosunun etrafında yer almaktadır. Ön kapaktaki logonun sağ tarafında müessesenin adresi, sol tarafında abonelik ücretleri, posta kutusu ve telefon numarası bulunmaktadır. Basım yılı ve derginin kaçınıcı sayı olduğu bilgisi derginin sağ üst köşesinde, tarih sol üst köşesinde yer almaktadır. “ *Her ayın ilk günü neşrolunur. Her şeyden bahseden aylık, resimli salon ve aile dergisidir.*” ilanı logonun hemen altındadır.

Yıldız dergisinin sayfa düzeni üç sütundan oluşmaktadır. Üç sütun ile dergi muhtevasının artırılmasının yanında belli bir yazı düzeni de sağlanmıştır. Yazıların başlıkları değişik yazı şekilleri- rika, talik, sülüs- ve farklı yazı boyutları yazılırken metin her sayfada aynı yazı boyutundadır.

Dergi, resim ve fotoğraf açısından zengin içeriğe sahiptir. Kapak fotoğrafları dâhil, *Yıldız* dergisinde yayımlanan yazı ile alakalı 320 resim ve fotoğraf bulunmaktadır. Kapak fotoğraflarında ağırlıklı olarak kadın fotoğrafları tercih edilmiştir.

Yıldız dergisinin ön, iç ve arka kapaklarında yer alan fotoğraflar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Sayı	Ön Kapak	İç Kapak	Arka Kapak
1	Bir Türk Kadını	Afrikalı Bir Kadın	Altı Kadın

2	Kadın- Erkek(Sevgili)	Çingene Bir Kadın	İki Genç Kadın
3	Bir Kadın ve Yelpazesi	Bir Japon Kadını ve Çocuğu	Üç Kadın
4	Bir Türk Kadını	Üç Cansız Kadın Manken	İspanyol Kadını ve Sevgilisi
5	Bir Türk Kadını ve Kadının Bebeği	İstanbul Manzarası	Afrikalı İki Kadın
6	Bir Türk Kadın	Bedia Muvahhit Hanım	İstanbul Manzarası
7	Bir Genç Kadın	Faruk Nafiz Çamlıbel	Resimli Gazete Reklamı
8	Bir Genç Kadın	Bir Cami Girişi	Tayyare Fotoğrafi
9	Bir Genç Kadın	Tiyatro Oyunundan Bir Sahne	Resimli Gazete Reklamı
10	Bir Genç Kadın	Neyyire Eyüp[Neyir] Hanım	Resimli Gazete Reklamı
11	Mustafa Kemal Atatürk	Bir Grup Kıpti Kadın	Reklamlar
12	Bir Genç Kadın	Bir Genç Kadın	Reklamlar
13	Bir Genç Kadın	X	Bir Genç Kadın
14	Bir Genç Kadın	X	İstanbul Manzarası
15	Bir Genç Kadın	X	İki Genç Kadın
16	Bir Genç Kadın	X	Resimli Gazete Reklamı
17	Beş Kadın Portresi	X	Resimli Gazete Reklamı

Tablo 1: *Yıldız* dergisinin ön, iç ve arka kapak fotoğrafları

11.sayının ön kapağında bir erkek fotoğrafı -Mustafa Kemal-; 7. sayıda iç kapağında bir erkek fotoğrafı -Faruk Nafiz - yer almaktadır. 3. sayıda iç kapakta, 6. ve 14. sayılarda arka kapakta bir İstanbul fotoğrafı, tayyarecilik ile alakalı fotoğraf 8.

sayının arka kapağında bulunmaktadır. 7, 8, 9, 10, 11, 12, 16, 17 numaralı sayıların arka kapakları reklama ayrılmıştır.

Dergide çeşitli reklam ve ilanlar bulunmaktadır. *Yıldız* dergisinin yayını organı olan *Resimli Gazete* ilan olunan diğer bir süreli yayındır. İktbal Kütüphanesi, İstanbul Kütüphanesi ve Yavuz Kütüphanesi'nin reklamları vardır. Bunun yanı sıra bu kütüphanelerin koleksiyonlarına da yer verilmektedir.

“Resimli Takvim’de her sayfada daha önce yayımlanmamış bir resim ve resme dâir çok müfît bir malumat bulunmaktadır.” cümlesi ile reklamı yapılan bir takvim ilanı da mevcuttur.

Dergide sağlık, gıda, giyim, teknoloji ve eğlence sektörünü ilgilendiren reklamlar da bulunmaktadır. Aspirin, Bioks Diş Pastası, Mustafa Neziye Çayı, Dinamolü Elektrik Lambası, Elhamra Sineması bu reklamlardan bazılarıdır.

2.2. DERGİNİN YAYIN AMACI

Derginin ilk sayısında yer alan “Yıldız Doğarken”³⁷ başlıklı yazıda derginin çıkış amacından ve mâhiyetinden bahsedilmektedir:

“Yıldız koleksiyonları zamanı ve modası geçmeyen münderecâtıyla başlı başına bir kütüphane teşkil etmek üzere hazırlanmıştır. Koleksiyona sahip olanlar koleksiyonun sayfelerini çevirdikçe kâh şimâlin buzlu steplerinde, kâh cenubun ateşli sahralarında seyahat etmiş, kâh medenî memleketlerin en yeni şehir ve müesseslerinde, kâh en ücra ve vahşi iklimlerin hiç duyulmamış âlemlerinde en salâhiyetli refakatiyle devri âleme çıkmış olacaktır.(...)Yıldız, karilerinin yalnız fikri istifadelerini istihdaf ederek haz ve heyecanlarını ihmal etmiş değildir. Sahifelerimizde sanat-ı anasırı da fen ve maarif derecesinde mevkii işgal ediyor. Şiir, nesir, hikâye, tiyatro ilh... gibi edebî nevilerin en özlü ve kuvvetli yazuları sahifelerimizin bütün vesâit-i nefâseti de arasına serpiştirilmiş göreceksiniz.” (1340, nr.1, s.4)

Yıldız dergisinde fennî, ilmî, felsefî, tarihî, ictimaî yazıların yanında şiir ve hikâye yer alır. Dergi yönetimi *Yıldız* dergisinin koleksiyonuna sahip olan bir okurun başlı başına bir kütüphane sahip olacağına inanmaktadır.

³⁷ Dergi Yönetimi, *Yıldız*, nr:1, 1 Eylül 1340/1 Eylül 1924,s.4. (Alıntılar bu nüshadandır.)

Süleyman Nazif tarafından kaleme alınan “Yıldız Mecmuası”³⁸ başlıklı yazıda derginin çıkış serüveninden ve dergiye niçin *Yıldız* dergisi ismi verildiğinden bahsedilmektedir:

‘‘Haftalık Resimli Gazete’nin münir ve yorulmaz sahibi Yıldız adıyla aylık bir mecmua tesis ettiğini söylediği zaman aklıma Sultan Abdülhamit Han devr-i istibdâdında ettiğimiz sohbetler geldi. Dârülfünun olmayı tâlih Yıldız Sarayı’na çok görmüşse ve hiç olmazsa o sarayın ismi nâşir-i fûnun olacak bir mecmuaya unvan ve ilim oluyor. Bu da bir tesellidir. Otuz üç sene Yıldız Sarayı’nda pusu kuran padişah, ordusunu, donanmasını ve bunlardan daha müdhiş olan hafiyeler sürüsü ile fıkre, nura, irfâna, hâsılı ben-i âdemi bohemi bir esaretten insanı bir harita isal edebilecek her vasıtaya, her kuvvete ilan-ı harb etmiştir. Yıldız mecmuasında habasete zulmetle, cehâletle velhasıl en medenî cemiyetleri yuvarlayan her afetle mütemadiyen çarpışsın. Bazen bir mecmua da lisaniyla intişar ettiği millete bir Dârülfünûn kadar hizmet eder.’’ (1340, nr.1, s.16)

II. Abdülhamit’in baskıcı tutumundan bunalan dönemin aydın ve gazetecileri arkadaş ortamlarında, Yıldız Sarayı’nın günün birinde bir üniversite olup olamayacağını konuşmuşlardır. II. Abdülhamit döneminde yönetim merkezi olarak kullanılan Yıldız Sarayı, II. Abdülhamit’in tahttan indirilmesi sırasında yağmalanmış ve büyük hasar görmüş, müze olarak düzenlenmiştir. Sedat Simavi bu dergiye *Yıldız* adını vererek arkadaşları ile kurduğu hayali gerçekleştirmeye çalışmıştır.

Yıldız dergisi içeriği açısından daha çok kadın okuyuculara hitap eden bir dergidir. Bu noktada “*aile mecmuası*” ifadesi ve kadına yönelik yazıların yer alması derginin *Yıldız* adıyla yayımlanmasını açıklar niteliktedir.

2.3. DERGİNİN YAZAR KADROSU

Dergideki yazar kadrosunun genişliği yazı türlerinin ve içeriklerinin çeşitliliğe sebep olmuştur. Derginin hemen hemen her sayısında farklı bir yazarı görmek mümkündür.

Dergide imzası bulunan isimler şunlardır: Abidin Daver, Ahmet Hikmet [Müftüoğlu], Ahmet Necati, A.R., Ahmet Vahit, Ahmet Vaid, Ali Mümtaz [Arolat], Amber, Baha Namdar, Bedî Vahdet, Behçet Kâmi, Behçet Kemal [Çağlar], Cemal Zeki

³⁸ Süleyman Nazif, *Yıldız*, nr:1, 1 Eylül 1340/1 Eylül 1924,s. 16. (Alıntılar bu nüshadandır.)

[Ün], Cevat Kazım, Cevat Kemal, E.A., Enis Behiç [Koryürek], (E.B), Ercüment Ekrem [Talu] (Karga), Faruk Nafiz [Çamlıbel], Fatma Cafer, Fazıl Ahmet [Aykaç], Hasan Sait, Hayri Recep, İbrahim Alâeddin [Gövsa], İhsan, İsmail Kâmi, Kemaleddin Kâmi [Kamu], Kemal Nejat, K.N., M.Kemal, M.S., Mehmet Sait, Muallim Nezihi, Muazzez Kerim, Nezihe Muhtar, Osman Cemal [Kaygılı], Ömer Refet, Rakım Elhakayık, Refet Necdet, Pertev Tevfik [Ahrar], Peyami Safa (Server Bedii), S.B., Sait Ulvî, Server Ziya [Gürevin], Seyfettin Ömer, Süleyman Nazif, Süleyman Zeki, Şerif Nuri, Şükrü Nafiz, Y.D.S.

2.4. DERGİNİN YAYIN PERİYODU

“Her ayın ilk günü neşrolunur. Her şeyden bahseden aylık, resimli salon ve aile mecmuasıdır.” yazısına istinaden *Yıldız* dergisi her ayın ilk günü aksama olmadan satışa sunulmuştur. İddialı “Bu mâhiyette bir mecmua memleketimizde ilk defa neşrediliyor.” cümlesine rağmen 17 sayıdan sonra derginin yayım hayatına son verilmiştir.

Yıldız dergisinin 1-17 arasındaki sayılarının yayınlanış tarihini gösteren tablo aşağıda verilmektedir:

Say	Rumi Tarih	Miladi Tarih	Matbuat	Müdür-i Mesul
1				
1	1 Eylül 1340	1 Eylül 1924	Ahmet İhsan ve Şürekâsı	Talat Mithat [Hemşeri]
2	1 Teşrin-i evvel 1340	1 Ekim 1924	Ahmet İhsan ve Şürekâsı	Talat Mithat [Hemşeri]
3	1 Teşrin-i sâni 1340	1 Kasım 1924	Ahmet İhsan ve Şürekâsı	Talat Mithat [Hemşeri]
4	1 Kânun-ı evvel 1340	1 Aralık 1924	Ahmet İhsan ve Şürekâsı	Talat Mithat [Hemşeri]
5	1 Kânun-ı sâni 1341	1 Ocak 1925	Ahmet İhsan ve Şürekâsı	Talat Mithat [Hemşeri]
6	1 Şubat 1341	1 Şubat 1925	Ahmet İhsan ve Şürekâsı	Talat Mithat [Hemşeri]

7	1 Mart 1341	1 Mart 1925	Tanin	Talat Mithat [Hemşeri]
8	1 Nisan 1341	1 Nisan 1925	Ahmet İhsan ve Şürekâsı	Talat Mithat [Hemşeri]
9	1 Mayıs 1341	1 Mayıs 1925	Ahmet İhsan ve Şürekâsı	Talat Mithat [Hemşeri]
10	1 Haziran 1341	1 Haziran 1925	Ahmet İhsan ve Şürekâsı	Talat Mithat [Hemşeri]
11	1 Temmuz 1341	1 Temmuz 1925	Ahmet İhsan ve Şürekâsı	Sedat [Simavi]
12	1 Ağustos 1341	1 Ağustos 1925	Ahmet İhsan ve Şürekâsı	Sedat [Simavi]
13	1 Eylül 1341	1 Eylül 1925	Ahmet İhsan ve Şürekâsı	Sedat [Simavi]
14	1 Teşrin-i evvel 1341	1 Ekim 1925	Ahmet İhsan ve Şürekâsı	Sedat [Simavi]
15	1 Teşrin-i sâni 1341	1 Kasım 1925	Ahmet İhsan ve Şürekâsı	Sedat [Simavi]
16	1 Kânun-ı evvel 1341	1 Aralık 1925	Ahmet İhsan ve Şürekâsı	Sedat [Simavi]
17	1 Kânun-ı sâni 1342	1 Ocak 1926	Ahmet İhsan ve Şürekâsı	Sedat [Simavi]

Tablo 2: *Yıldız* dergisinin 1-17 sayılarını gösteren tablo

2.5. DERGİDEKİ YAZILARIN TÜRLERE GÖRE LİSTESİ

Yıldız dergisi yazı türü itibarıyla son derece zengin bir dergidir. Dergide 38 hikâye, 3 manzum hikâye, 5 tercüme hikâye, 42 şiir, 39 makale, 11 fıkra, 9 sohbet, 8 biyografi, 9 hâtıra, 5 röportaj, 3 mizahî yazı, 2 mektup, 2 edebî tenkit, 15 günlük haber

yazısı, 31 fotoğraf altı kısa yazı mevcuttur. Tercüme eserlerin sayısı çok azdır, tercümelerin arasında 5 tercüme hikâye, 1 tercüme biyografi ve 1 makale mevcuttur.

Yazıların türlere göre listesi aşağıda verilmiştir:

2.5.1. Hikâye

1. İbrahim Alâeddin, “Bir Tefrikanın Sonu”, 1340, nr.1, ss.15-16.
2. Server Ziya, “Mektup”, 1340, nr.1, s.18.
3. E. A. “Bir Hikâyecinin Hikâyesi”, 1340, nr.2, ss. 13-14.
4. Osman Cemal, “Hırsız Kimmiş?”, 1340, nr.2, ss. 16-17.
5. İsimsiz, Bir Av Fukarası, “Mevsim Hikâyelerinden”, 1340, nr.2, ss 18.
6. Ercüment Ekrem, “Bir Tercüme-i Hal”, 1340, nr.3, ss. 8-9 ve 12-13.
7. Osman Cemal, “Meşhur Eyüp Sultanlı Kancalı Sıdkı Baba Nasıl Evliya Oldu?”, 1340, nr.3, ss. 16-17.
8. Muazzez Kerim, “MillîTayyareciliğe Ait Hikâyeler: Havada Facia”, 1340, nr.4, ss. 6-7
9. Ercüment Ekrem, “Eda Hanım Gelinine Nasıl Büyü Yaptı?”, 1340, nr.4, ss.10-11 ve 15.
10. Karga, “Kocasını Aldatan Kadının Cezası”, 1340, nr.4, ss.12 ve 16.
11. Ercüment Ekrem, “Veli Efendi’nin Talihi”, 1340, nr.4, ss.14-15.
12. M. Kemal, “Baban Olsa Vur”, 1340, nr.4, s.16.
13. İsimsiz, “Korku”, 1340, nr.4, s.17.
14. Hasan Sait, “Esrar İptilası”, 1341, nr.5, ss. 9-11 ve 18.
15. MehmetSait, “Kuyumcubaşı Bimarhanede!”, 1341, nr.5, ss.15-17 ve 19.
16. Ercüment Ekrem, “Hacı Bey’in Nutku”, 1341, nr.6, ss.8-9.

17. Ahmet Vahit, “Gazeteci Havadisi Nasıl Alır?”, 1341, nr.7, ss. 10-12.
18. Mehmet Sait, “Gizli Kalan Hakikat”, 1341, nr.7, ss.13-14.
19. Mehmet Sait, “Düşünce Hatâsı”, 1341, nr.8, ss.16-18.
20. Mehmet Sait, “Büyücü”, 1341, nr.9, ss.10-12.
21. Server Bedii, “Siz Olsanız Ne Yapardınız?”, 1341, nr.9, ss. 15-18.
22. Mehmet Sait, “Pembe Hala”, 1341, nr.9, ss.16-17.
23. Mehmet Sait, “O Servet Benimdi”, 1341, nr.11, ss.8-9.
24. Server Ziya, “İnkılâp”, 1341, nr.11, ss.13-14.
25. İsimsiz, “Mestan Ağa’nın Oğlu”, 1341, nr.11, ss.15-16.
26. Kemal Nejat, “Kesik Ellerin İntikamı”, 1341, nr.11, ss.16-18.
27. Server Ziya, “Bir Aşk Macerası”, 1341, nr.12, ss.7-8.
28. Server Bedii, “Ev”, 1341, nr.13, ss.6-7.
29. Cevat Kemal, “Şişli Güzeli Küçük Rezzan’ın Aşkı”, 1341, nr13, ss.10-11.
30. Server Ziya, “Yaz Bulutu”, 1341, nr.13, s.13.
31. E.A., “Niçin mi Seviyorum?”, 1341, nr.14, ss.4-5.
32. Server Ziya, “Bir İzdivacın Hikâyesi”, 1341, nr.14, ss.12-13.
33. Baha Namdar, “Hazin Bir AileFaciası”, 1341, nr.15, ss.4-7.
34. E.A., “Onu Ben Boğdum”, 1341, nr.15, ss. 10-11.
35. Ömer Refet, “Şeytanı Gören Adam”, 1341, nr.16, ss.8-11.
36. Cevat Kazım, “Bedbaht Ölüm”, 1341, nr.16, ss.11-12.
37. Server Bedii, “Tutuş”, 1342, nr.17, ss.7-8.

38. S.B., “Kara Sevda”, 1342, nr.17, s.14.

2.5.2. Manzum Hikâye

1. Enis Behiç, “Sadaka”, 1340, nr.4, ss.8-9.
2. Enis Behiç, “İkiz Yangın”, 1341, nr.5, ss.8-9.
3. Enis Behiç, “Maymunlar”, 1341, nr.6, s.15 ve 18.

2.5.3. Şiir

1. K.N., “Seninle”, 1340, nr.1, s.6.
2. Enis Behiç, “Düşündün mü?”, 1340, nr.2, s.14.
3. Ercüment Ekrem, “Şarkı”, 1340, nr.2, s.16.
4. Faruk Nafiz, “Saba”, 1340, nr.3, s.7.
5. Ali Mümtaz, “Deniz”, 1340, nr.3, s.7.
6. Enis Behiç, “Yine O Genç Kadına”, 1340, nr.3, s.9.
7. Ercüment Ekrem, “Bir Kız İçin”, 1340, nr.3, s.13.
8. Şerif Nuri, “Son Nağme”, 1340, nr.3, s.18.
9. Faruk Nafiz, “Firârî”, 1340, nr.4, s.5.
10. Kemaleddin Kâmi, “Akşam”, 1340, nr.4, s.7.
11. Enis Behiç, “Bir Hanımın Hâtıra Defterine”, 1340, nr.4, s.16.
12. A.R., “Pehlivanın Türküsü”, 1340, nr.4, s.16.
13. Faruk Nafiz, “Arkasından”, 1341, nr.5, s.5.
14. K.N., “Gözlerinin Hikâyesi”, 1341, nr.5, s.7.

15. Faruk Nafiz, “Yahya Kemal’e”, 1341, nr.6, s.9.
16. Enis Behiç, “Ey Türkeli, Mudanya Mukavelesi Üzerine”, 1341, nr.6, s.9.
17. Faruk Nafiz, “Kendi Kendime”, 1341, nr.6, s.9.
18. Kemal Nejat, “Krizantem”, 1341, nr.6, s.13.
19. Faruk Nafiz, “Gurbet”, 1341, nr.7, s.4.
20. Hayri Recep, “Teessür”, Şiir, 1341, nr.7, s.12.
21. Kemal Nejat, “Ceylan”, 1341, nr.7, s.12.
22. Kemal Nejat, “Sen ve Ben”, 1341, nr.8, s.11.
23. Kemal Nejat, “Ölüm Temennisi”, 1341, nr.9, s.6.
24. Server Ziya, “İlkbahar”, 1341, nr.10, s.4.
25. Kemal Nejat, “Hazandan Bahara”, 1341, nr.10, s.5.
26. Cevat Kazım, “Beni An”, 1341, nr.11, s.4.
27. Kemal Nejat, “Kimsesiz Gecelerde”, 1341, nr.12, s.5.
28. Cevat Kazım, “Şah Eser”, 1341, nr.12, s.12.
29. Faruk Nafiz, “Annesiz Ölü”, 1341, nr.13, s.4.
30. Kemal Nejat, “Kal, Gitme”, 1341, nr.13, s.4.
31. İhsan, “Tellümatımdan”, 1341, nr.13, s.4.
32. Faruk Nafiz, “Şarkı”, 1341, nr.13, s.4.
33. Behçet Kemal, “Akşam”, 1341, nr.13, s.4.
34. Faruk Nafiz, “Orkestra Dinlerken”, 1341, nr.14, s.4.
35. Faruk Nafiz, “Tehlike”, 1341, nr.14, s.4.

36. Cevat Kazım, “Hazanı Sev”, 1341, nr.14, s.13.
37. Server Ziya, “Kadın”, 1341, nr.15, s.3.
38. Süleyman Zeki, “Anlattıktan Sonra”, 1341, nr.15, s.11.
39. Muallim Nezihi, “Yolcu”, 1342, nr.17, s.6.
40. Kemal Nejat, “Bir Günün Tarihi”, 1342, nr.17, s.8.
41. Cevat Kazım, “Bahtiyar Oldun”, 1342, nr.17, s.8.
42. Fatma Cafer, “Mavi Düşmanı”, 1342, nr.17, s.12.

2.5.4. Tercüme

2.5.4.1. Tercüme Hikâye

1. İsimsiz, “Kızıl Cüzzam”, Çev. Behçet Kâmi, 1340, nr.1. ss.7-8.
2. Rene Pujol, “Afrika Hikâyesi”, Çev. Ahmet Necati, 1341, nr.6, ss.16-17.
3. İsimsiz, “Peri Masallarında Olduğu Gibi”, Çev. Kemal Nejat, 1341, nr.10, ss.14-17.
4. İsimsiz, “Saadet Satın Alınmıyor”, 1341, nr.13, ss.14-15.
5. İsimsiz, “Deli mi?”, Çev. Peyami Safa, 1341, nr.15, ss.12-14.

2.5.4.2. Tercüme Makale

1. Gilbert Döjovon, “Çekirge”, 1340, nr.2, ss.12-13.

2.5.4.3. Tercüme Röportaj

1. İsimsiz, “Tunus Beyinin Esrarengiz Sarayı Hakkında Baş Coca³⁹ile Mülakat”, 1340, nr.2, ss.6-7 ve12.

---

³⁹ Kelime hakkında bilgi bulunamamıştır.

2.5.5. Makale

1. İsimless, "Niçin Sporcu Bir Millet Olmalıyız?", 1340, nr.1, s.4.
2. İsimless, "Ölülerimize Dünyada Nasıl Kavuşuyoruz?", 1340, nr.1, ss.9-10.
3. İsimless, "Görünür Görünmez Bir Tehlike: Anarşistler ve Bombalar", 1340, nr.1, ss.13-14.
4. Amber, "Eski Külhan Beyleri, Yeni Külhan Beyleri", 1340, nr.1, ss.17-18.
5. İsimless, "Sinemacılık Neydi? Ne Oldu? Ne Olacak?", 1340, nr.2, s.2.
6. Abidin Daver, "İstanbul ve Trakya'dan Vazgeçmedikse Donanmadan da Vazgeçmeyiz!", 1340, nr.2, ss.4-5.
7. İsimless, "Bir Operatöre Göre İnsan Kıymeti Nedir?", 1340, nr.2, ss.5-6.
8. İsimless, "Asr-ı Vekilimiz Bir Ordu Nasıl Olur?", 1340, nr.3, ss.4-5.
9. Pertev Tevfik, "Yumruğun Faydası Vardır: Vuran İçinde, Yiyen İçinde!, Boksun İyilikleri", 1340, nr.3, ss.11-12.
10. Pertev Tevfik , "Ahiretten Gelen Haberler: Ruhların Celbi", 1340, nr.4, ss.4-5 ve 9.
11. İsimless, "İran Kadınları", 1341, nr.5, ss.4-5.
12. İsimless, "Sına-i Nefise'de Garâbet", 1341, nr.5, ss.6-8.
13. İsimless, "Ticaretin En Hainanesi: İnsan Alım Satımı, Esirlik ve Esircilik", 1341, nr.5, ss.10-12.
14. E.B., "Gülmek Yalnız İnsanların mı Hassasıdır? Hayvanlarda Simanın İfadeleri", 1341, nr.5, ss.13-15.
15. Pertev Tevfik, "Salgın Hastalıklar, Görünmez Musibetler Bir Memlekete Nasıl Gelir", 1341, nr.6, ss.4-5.

16. Y.D.S., “Ayin-i Cem yahut Aynel’cem”, 1341, nr.6, ss.6-7 ve 10.
17. Hasan Sait, “Tarikatlar”, 1341, nr.6, ss.10-11 ve 14.
18. Mehmet Sait, “İstanbul’da Ayyaş Mektebi”, 1341, nr.6, ss.12-13.
19. Süleyman Nazif, “İki Nehir”, 1341, nr.7, ss.3-4.
20. İsimli, “İşkence Armudu”, 1341, nr.7, ss.5-6.
21. İsimli, “Anadolu’da Deve Güreşi”, 1341, nr.7, ss.15-16.
22. Mehmet Sait, “Nasıl Evleniyorduk?”, 1341, nr.8, ss.6-8.
23. İsimli, “Telsiz Telefonda Sporda Nasıl İstifâde Edilir?”, 1341, nr.8, ss.13-14.
24. İsimli, “Krizantem Diyarında Kadın:Japon Kadınları”, 1341, nr.9, ss.13-14.
25. İsimli, “Mûsikî ve Millîİnkılâba Layık Elhan”, 1341, nr.10, ss.6-7.
26. İsimli, “Türk Mezarlıkları ve Avrupalılar”, 1341, nr.11, ss.6-7.
27. İsimli, “Bedevî Yollar, Medenî Yollar”, 1341, nr.11, ss.7-8.
28. İsimli, “Küçük Çocuklar Jimnastik ve Spor Yapmalı mı?”, 1341, nr.11, ss.10-11.
29. İsimli, “Körlerin Görmelerini Temin İçin Bulunan Çareler”, 1341, nr.11, ss.11-12.
30. Cemal Zeki, “Kadınlarda Kısırlık Neden İleri Gelir?”, 1341, nr.12, ss.5-7.
31. İsimli, “Yeryüzünün En Garip Bir Kavmi: Çingeneleler”, 1341, nr.12, ss.10-12.
32. İsimli, “İnsanlarla Hayvanlar Arasında Müşterek Noktalar”, 1341, nr.12, ss.13-14.
33. İsimli, “Amerika’nın Zencileri Nasıl Yaşıyor ve Nasıl Uyanıyorlar?”, 1341, nr.13, ss.2-3.

34. İsimsiz, “Kesik Saçlar”, 1341, nr.13, s.5.
35. Seyfeddin Ömer, “Yaşadıkça Dünyada Daha Çok Şeyler Göreceğiz!”, 1341, nr.14, ss.2-3.
36. Seyfeddin Ömer, “Hafî Çıplaklar Cemiyeti”, 1341, nr.15, ss.2-3.
37. İsimsiz, “Hindistan ve Kanlı Maceraları”, 1341, nr.15, ss.8-10.
38. Bedî Vahdet, “Artist Olmak İçin Birinci Şart Nedir?”, 1341, nr.16, ss.2-4.
39. Seyfeddin Ömer, “Rusya ve Amerika’da Kadınlar Ordu Teşkil Ediyorlar!”, 1342, nr.17, ss.9-11.

2.5.6. Haber Yazıları

1. Dergi Yönetimi, “Amerika’da İlançılık”, 1340, nr.2, ss.17-18.
2. Dergi Yönetimi, “Riyâset-i Cumhur Ailesinde Mesut Bir İzdivaç”, 1340, nr.3, s.7.
3. Dergi Yönetimi, “Güzel Filmler Serisinden: Ateş Pola Negri”, 1340, nr.4,s. 2.
4. Dergi Yönetimi, “Cansız Mankenler”, 1340, nr.4, ss.3 ve 13.
5. Dergi Yönetimi, “İngiltere’de Kadın Hekim Olmayacak!”, 1340, nr.4, s.7.
6. Dergi Yönetimi, “Avrupa’da Talebe Hayatı”, 1341, nr.11, ss.5-6.
7. Dergi Yönetimi, “Amöndesen’in Kutb-uŞimâlî Seyahati”, 1341, nr.12, s.4.
8. İsimsiz, “Büyük Bir Ameliyat”, 1341, nr.12, s.8 ve 12.
9. Dergi Yönetimi, “Yıldız İkinci Yaşına Basıyor”, 1341, nr.12, s.12.
10. Dergi Yönetimi, “Garip Bir Bisiklet Müsâbakası”, 1341, nr.13, s.8.
11. Dergi Yönetimi, “Yıldız’ın Koleksiyonu”, 1341, nr.13, s.11.

12. Baha Namdar, “Elmasla İğfal Olunan Genç Kız Neden İntihara Karar Vermiş?”, 1341, nr.14, ss.8-11.
13. Dergi Yönetimi, “Kedilerini Şehr-i Haricine Nefyeden Memleket”, 1341, nr.14, s.11.
14. Dergi Yönetimi, “Laf Lafı Açtığı Gibi”, 1341, nr.14, s.14.
15. Baha Namdar, “Bir Facianın İç Yüzünü İfşa Ediyoruz”, 1342, nr.17, ss.12-13.

2.5.7. Fıkra

1. Müftüoğlu Ahmet Hikmet, “İkametgâhımız Cevher-i İstîdadımızın Muhafazasıdır”, 1340, nr.2, ss.8-9.
2. İsimsiz, “Mezarlıklarımız”, 1340, nr.3, s.18.
3. İsimsiz, “Evlerimiz Yuvalarımız: Misafir Kabul Edilen Salonlar ve Yazıhâne İttihaz Edilen Odalar Nasıl Döşenmelidir?”, 1341, nr.7, s.9.
4. Süleyman Nazif, “İran’da Bir Bezm-i Sohbet”, 1341, nr.8, s.4 ve 9.
5. İsimsiz, “Kadın ve Otomobil”, 1341, nr.8, s.5.
6. İsimsiz, “Dünyanın En Temiz Köylü Adamı: Türk Köylüsü”, 1341, nr.8, s.18.
7. İsimsiz, “Evlerimiz Yuvalarımız: Misafirlerimiz İçin Tahsis Ettiğimiz Odalardaki Eşyalar”, 1341, nr.9, s.9.
8. İsimsiz, “Evlerimiz Yuvalarımız: Oturma Odalarımıza Misafir Odalarımız Kadar Ehemmiyet Vermeliyiz”, 1341, nr.10, s.12.
9. İsimsiz, “Evlerimiz Yuvalarımız: Ev, Saadet ve Felâketimizi İçerisinde Geçirdiğimiz Bir Yerdir”, 1341, nr.12, s.9.
10. İsimsiz, “Ramazan’da İftar Sofraları”, 1341, nr.13, ss.12-13
11. İsimsiz, “Evlerimiz Yuvalarımız: Küçük Sayfiye Evleri”, 1341, nr.13, s.12.

2.5.8. Sohbet

1. E.A., “Boğaziçi Âlemlerinin Yazı: Geçmiş Zaman Olur ki Hayali Cihan Değer”, 1340, nr.1, s.11.
2. E.A. , “Sebil”, 1340, nr.2, s.15.
3. İsimsiz, “Portakal”, 1341, nr.6, ss.17-18
4. Sait Ulvi, “Ramazan Musâhabe”, 1341, nr.8, ss.8-9.
5. Süleyman Nazif, “Ağyar ile Evlenenler, Musâhabe-i Şehriye”, 1341, nr.9, ss.4-5.
6. İsmail Kâmi, “Hanımlarımıza Bir Hitap!”, 1341, nr.10, s.4.
7. Fazıl Ahmet, “Dârülfünuna Dâir”, 1341, nr.10, s.5.
8. İsmail Kâmi, “Musâhabe-i Şehriye: Züppelere Hitap!”, 1341, nr.11, s.4.
9. Dergi Yönetimi, “Kar’ilerimizle Hasbihal”, 1341, nr.12, s.2.
10. Şükrü Nafiz, “Bir Tek Müstesnası Dışında Bütün İnsanlar Mecnun mudur?”, 1341, nr.14, ss.6-7.

2.5.9. Hâtıra

1. Süleyman Nazif, “Yıldız Mecmuası”, 1340, nr.1, s.16.
2. İsimsiz, “Napolyon ve Kölesi Rüstem”, 1341, nr.8, ss.10-11.
3. Ahmet Vaid, “Ramazan’da Acı Hâtıralar”, 1341, nr.8, ss.14-16.
4. Mehmet Sait, “Talihe İnanmalı mı?”, 1341, nr.10, ss.8-9.
5. Sait Ulvi, “Kibar Dilenci”, 1341, nr.10, ss.13-14.
6. İsimsiz, “Beyoğlu’nda Neşe Ararken”, 1341, nr.10,s.18.
7. Mehmet Sait, “İki Tesadüf”, 1341, nr.12, ss.14-18

8. M.S., “Kimdi? Kim Oldu?”, 1341, nr.13, ss.7-10.
9. E.A., “Ben Bedbahtım, Vildan’ın Hâtıra Defterinden”, 1342, nr.17, ss.3-6.

2.5.10. Biyografi

1. Rakım Elhakayık, “Korkular Padişahı”, 1340, nr.2, ss.10-11 ve 12.
2. İsimsiz, “Dünyanın En Zengin Çocuğu Çeki Kogan”, 1340, nr.3, s.2.
3. İsimsiz, “Millî Muzhikamız ve Komik Abdi Efendi”, 1340, nr.3, ss.6-7.
4. İsimsiz, “Dünyanın En Büyük Madrabazı Barnum”, 1340, nr.3, s.10.
5. İsimsiz, “Kahkahalar Kralı Bisko”, 1340, nr.4, s.18.
6. Sait Ulvi, “Tez Veren Sultanın Zuhûratı”, 1341, nr.7, ss.7-8.
7. İsimsiz, “Avrupa Üdebâsının Hayatından Bir Misal: Edmond Rostand”, 1341, nr.10, ss.10-11.
8. İsimsiz, “Sesinin Güzelliği Sayesinde Milyonlar Kazanan Bir Arap Mugannîsi”, 1341, nr.11, ss.14-15.

2.5.11. Röportaj

1. M.S., “Topsuz Tüfeksiz Kazanılan Toprağın Büyük Kahramanı: Serdar Abdülkerim”, 1341, nr.7, ss.16-18.
2. Sait Ulvi, “Saraydan Sahneye İnen Prenses: Mevhibe Celalettin”, 1341, nr.9, ss.5-6.
3. Ahmet Vaid, “Yegâne Rasathanemiz Ne Âlemde?”, 1341, nr.9, ss.7-8.
4. Seyfeddin Ömer, “Bana Acımak Lazım Değil mi? Soruyorum”, 1341, nr.16, ss.4-6.
5. Baha Namdar, “Karımı Niçin Öldürdüğümü Soruyorsunuz!”, 1341, nr.16, ss.6-7 ve 12-13.

2.5.12. Mizahî Yazılar

1. Cemal Zeki, “Niçin Evlenmiyorum?”, 1341, nr.5, s.5.
2. İsimsiz, “Emin Bey’in İcadı, Bir Parça Tebessüm”, 1341, nr.9, s.12.
3. İsimsiz, “Tehlike İşareti, Nükteli Bir Yazı”, 1341, nr.15, s.7.

2.5.13. Mektup

1. Nezihe Muhtar, “Abla Mektupları”, 1340, nr.1, s. 12.
2. Nezihe Muhtar, “Abla Mektupları”, 1340, nr.2, s.14.

2.5.14. Tenkit

1. Refet Necdet, “Âsar-ı Münteşire, Ziya ve Sada”, 1340, nr.2, s.18.
2. İsimsiz, “Hâtırat-ı Müşâhit, Florinalı Nazım Bey’in Son Eseri”, 1341, nr.9, s.14.

2.5.15. Fotoğraf Altı Yazıları

1. “Türk Güzeli”, 1340, nr.1, ön kapak.
2. “Aç Tavuk Kendini Arpa Ambarında Zannedermiş”, 1340, nr.1, s.2.
3. “Manzara-i Hayatsız Hikâye”, 1340, nr.1, s.2.
4. “Bir Siyah Yıldız”, 1340, nr.1, iç kapak.
5. “Eylül Ayı Deniz Ayı”, 1340, nr.1, arka kapak.
6. “Sevmek ve Sevilmek”, 1340, nr.2, ön kapak.
7. “Çingenelerin Kıymetini Bilen Bir Memleket Varmış”, 1340, nr.2, iç kapak.
8. “Teşrin-i EvvelAyı”, 1340, nr.2, arka kapak.
9. “Kadın ve Yelpaze”, 1340, nr.3, ön kapak.
10. “Bir Japon Güzeli”, 1340, nr.3, iç kapak.

11. “Yalancı İnci Modası”, 1340, nr.3, arka kapak.
12. “Asrî Türk Hanımı”, 1340, nr.4, ön kapak.
13. “Cansız Güzeller”, 1340, nr.4, iç kapak.
14. “Muhtelif Milletlerin Çocukları”, 1340, nr.4, s.7.
15. “Karmen’in Memleketinde”, 1340, nr.4, arka kapak.
16. “Raquel Maller”, 1341, nr.5, s.2.
17. “Zahiren Metruk fakat Aşkî Göklerde Beldeden Bir Parça”, 1341, nr.5, iç kapak.
18. “Kızgın Çöl Kumlarının İki Siyah Yıldızı”, 1341, nr.5, arka kapak.
19. “Bedia Mevhibe Hanım”, 1341, nr.6, ön kapak.
20. “İstanbul’un Perişan Güzelliğinden Bir Parça”, 1341, nr.6, arka kapak.
21. “Faruk Nafiz Bey”, 1341, nr.7, iç kapak.
22. “Ramazan Ayı”, 1341, nr.8, iç kapak.
23. “Tayyareciliğin Son Terakkiyatına Bir Nazar”, 1341, nr.8, arka kapak.
24. “İstanbul’un İki Maruf Siması Bir Sahnede: Pazar Ola Hasan Beyle Operatörümüz”, 1341, nr.9, iç kapak.
25. “Münire Eyüp⁴⁰ Hanım”, 1341, nr.10, iç kapak.
26. “Yaz Sefasını Sürmeyi Bilen Kadınlar”, 1341, nr.11, iç kapak.
27. “Modadan Şikâyet Etmeli miyiz?”, 1341, nr.12, iç kapak.
28. “Elbisede Moda”, 1341, nr.13, arka kapak.
29. “Dünyada Kaç Türü Vesâit-i Nakliye Mevcuttur?”, 1341, nr.14, s.7.

---

⁴⁰ Neyyire Neyir

30. “İstanbul’un Artık Tesadüf Edilmeyen Adetlerinden: Balık Pazarı Meyhâneleri”, 1341, nr.14, arka kapak.

31. “Kadın ve Moda”, 1341, nr.15, arka kapak.

2.6. DERGİDEKİ YAZILARIN YAZAR ADINA GÖRE TASNİFİ

Alfabetik sıraya göre yazarlar ve eserleri şu şekildedir:

1. Abidin Daver, “İstanbul ve Trakya’dan Vazgeçmedikse Donanmadan da Vazgeçmeyiz!”, 1340, nr.2, ss.4-5.
2. Ahmet Hikmet, “İkametgâhımız Cevher-i İstîdadımızın Muhafazasıdır”, 1340, nr.2, ss.8-9.
3. A.R., “Pehlivanın Türküsü”, 1340, nr.4, s.16.
4. Rene Pujol, “Afrika Hikâyesi”, Çev. Ahmet Necati, 1341, nr.6, ss.16-17.
5. Ahmet Vahit, “Gazeteci Havadisi Nasıl Alır?”, 1341, nr.7, ss.10-12.
6. Ahmet Vaid, “Ramazan’da Acı Hâtıralar”, 1341, nr.8, ss.14-16.
7. Ahmet Vaid, “Yegâne Rasathanemiz Ne Âlemde?”, 1341, nr.9, ss.7-8.
8. Ali Mümtaz, “Deniz”, 1340, nr.3, s.7.
9. Amber, “Eski Külhan Beyleri, Yeni Külhan Beyleri”, 1340, nr.1, ss.17-18.
10. Baha Namdar, “Elmasla İğfal Olunan Genç Kız Neden İntihara Karar Vermiş?”, 1341, nr.14, ss.8-11.
11. Baha Namdar, “Hazin Bir AileFaciası”, 1341, nr.15, ss.4-7.
12. Baha Namdar, “Karımı Niçin Öldürdüğümü Soruyorsunuz!”, 1341, nr.16, ss.6-7 ve 12-13.
13. Bedî Vahdet, “Artist Olmak İçin Birinci Şart Nedir?”, 1341, nr.16, ss.2-4.
14. Behçet Kemal, “Akşam”, 1341, nr.13, s.4.

15. Cemal Zeki, “Niçin Evlenmiyorum?”, 1341, nr.5, s.5.
16. Cemal Zeki, “Kadınlarda Kısırlık Neden İleri Gelir?”, 1341, nr.12, ss.5-7.
17. Cevat Kazım, “Beni An”, 1341, nr.11, s.4.
18. Cevat Kazım, “Şah Eser”, 1341, nr.12, s.12.
19. Cevat Kazım, “Hazanı Sev”, 1341, nr.14, s.13.
20. Cevat Kazım, “Bedbaht Ölüm”, 1341, nr.16, ss.11-12.
21. Cevat Kazım, “Bahtiyar Oldun”, 1342, nr.17, s.8.
22. Cevat Kemal, “Şişli Güzeli Küçük Rezzan’ın Aşkı”, 1341, nr.13, ss.10-11.
23. E.A., “Bir Hikâyecinin Hikâyesi”, 1340, nr.2, ss.13-14.
24. E.A., “Ben Bedbahtım, Vildan’ın Hâtra Defterinden”, 1342, nr.17, ss.3-6.
25. E.B., “Gülmek Yalnız İnsanların mı Hassasıdır? Hayvanlarda Simanın İfadeleri”, 1341, nr.5, ss.13-15.
26. Enis Behiç, “Düşündün mü?”, 1340, nr.2, s.14.
27. Enis Behiç, “Yine O Genç Kadına”, 1340, nr.3, s.9.
28. Enis Behiç, “Sadaka”, 1340, nr.4, ss.8-9.
29. Enis Behiç, “Bir Hanımın Hâtra Defterine”, 1340, nr.4, s.16.
30. Enis Behiç, “İkiz Yangın”, 1341, nr.5, ss.8-9.
31. Enis Behiç, “Ey Türkeli”, Mudanya Mukavelesi Üzerine”, 1341, nr.6, s.9.
32. Enis Behiç, “Maymunlar”, 1341, nr.6, s.15 ve 18.
33. Ercüment Ekrem, “Şarkı”, 1340, nr.2, s.16.
34. Ercüment Ekrem, “Bir Kız İçin”, 1340, nr.3, s.13.

35. Ercüment Ekrem, “Eda Hanım Gelineine Nasıl Büyü Yaptı?”, 1340, nr.4, ss.10-11 ve 15.
36. Ercüment Ekrem, “Veli Efendi’nin Talihi”, 1340, nr.4, ss.14-15.
37. Ercüment Ekrem, “Hacı Bey’in Nutku”, 1341, nr.6, ss.8-9.
38. Faruk Nafiz, “Saba”, 1340, nr.3, s.7.
39. Faruk Nafiz, “Firârî”, 1340, nr.4, s. 5.
40. Faruk Nafiz, “Arkasından”, 1341, nr.5, s. 5.
41. Faruk Nafiz, “Yahya Kemal’e”, 1341, nr.6, s. 9.
42. Faruk Nafiz, “Kendi Kendime”, 1341, nr.6, s.9.
43. Faruk Nafiz, “Gurbet”, 1341, nr.7, s.4.
44. Faruk Nafiz, “Annesiz Ölü”, 1341, nr.13, s.4.
45. Faruk Nafiz, “Şarkı”, 1341, nr.13, s.4.
46. Faruk Nafiz, “Orkestra Dinlerken”, 1341, nr.14, s.4.
47. Faruk Nafiz, “Tehlike”, 1341, nr.14, s.4.
48. Fatma Cafer, “Mavi Düşmanı”, 1342, nr.17, s.12.
49. Fazıl Ahmet, “Dârülfünuna Dâir”, 1341, nr.10, s.5.
50. Gilbert Döjovon, “Çekirge”, 1340, nr.2, ss.12-13.
51. Hasan Sait, “Esrar İptilası”, 1341, nr.5, ss.9-11 ve 18.
52. Hasan Sait, “Tarikatlar”, 1341, nr.6, ss.10-11 ve 14.
53. Hayri Recep, “Teessür”, 1341, nr.7, s. 12.
54. İbrahim Alâeddin, “Bir Tefrikanın Sonu”, 1340, nr.1, ss.15-16.

55. İhsan, “Tellümatımdan”, 1340, nr.13, s.4.
56. İsmail Kâmi, “Hanımlarımıza Bir Hitap!”, 1341, nr.10, s.4.
57. İsmail Kâmi, “Musâhabe-i Şehriye: Züppelere Hitap!”, 1341, nr.11, s.4.
58. Karga, “Kocasını Aldatan Kadının Cezası”, 1340, nr.4, s.12 ve 16.
59. Kemaleddin Kâmi, “Akşam”, 1340, nr.4, s. 7.
60. Kemal Nejat, “Krizantem”, 1341, nr.6, s.13.
61. Kemal Nejat, “Ceylan”, 1341, nr.7, s.12.
62. Kemal Nejat, “Sen ve Ben”, 1341, nr.8, s.11.
63. Kemal Nejat, “Ölüm Temennisi”, 1341, nr.9, s.6.
64. Kemal Nejat, “Hazandan Bahara”, 1341, nr.10, s.5.
65. Kemal Nejat, “Kesik Ellerin İntikamı”, 1341, nr.11, ss.16-18.
66. Kemal Nejat, “Kimsesiz Gecelerde”, 1341, nr.12, s.5.
67. Kemal Nejat, “Kal, Gitme”, 1341, nr.13, s.4.
68. Kemal Nejat, “Bir Günün Tarihi”, 1342, nr.17, s.8.
69. K.N., “Seninle”, 1340, nr.1, s.6.
70. K.N., “Gözlerinin Hikâyesi”, 1341, nr.5, s.7.
71. M. Kemal, “Baban Olsa Vur”, 1340, nr.4, s.16.
72. M. S., “Kimdi? Kim Oldu?”, 1341, nr.13, ss.7-10.
73. Mehmet Sait, “Kuyumcubaşı Bimarhanede!”, 1341, nr.5, ss.15-17 ve 19.
74. Mehmet Sait, “İstanbul’da Ayyaş Mektebi”, 1341, nr.6, ss.12-13.
75. Mehmet Sait, “Gizli Kalan Hakikat”, 1341, nr.7, ss.13-14.

76. Mehmet Sait, “Nasıl Evleniyorduk?”, 1341, nr.8, ss.6-8.
77. Mehmet Sait, “Düşünce Hatâsı”, 1341, nr.8, ss.16-18.
78. Mehmet Sait, “Büyücü”, 1341, nr.9, ss.10-12.
79. Mehmet Sait, “Pembe Hala”, 1341, nr.9, ss.16-17.
80. Mehmet Sait, “Talihe İnanmalı mı?”, 1341, nr.10, ss.8-9.
81. Mehmet Sait, “O Servet Benimdi”, 1341, nr.11, ss.8-9.
82. Mehmet Sait, “İki Tesadüf”, 1341, nr.12, ss.14-18.
83. Muallim Nezihi, “Yolcu”, 1342, nr.17, ss.6.
84. Muazzez Kerim, “MillîTayyareciliğe Ait Hikâyeler: Havada Facia”, 1340, nr.4, ss.6-7
85. Nezihe Muhtar, “Abla Mektupları”, 1340, nr.1, s.12.
86. Nezihe Muhtar, “Abla Mektupları”, 1340, nr.2, s.14.
87. Osman Cemal, “Hırsız Kimmiş?”, 1340, nr.2, ss.16-17.
88. Osman Cemal, “Meşhur Eyüp Sultanlı Kancalı Sıdkı Baba Nasıl Evliya Oldu?”, 1340, nr.3, ss.16-17.
89. Ömer Refet, “Şeytanı Gören Adam”, 1341, nr.16, ss.8-11.
90. Seyfeddin Ömer, “Hafî Çıplaklar Cemiyeti”, 1341, nr.15, ss.2-3.
91. Seyfeddin Ömer, “Bana Acımak Lazım Değil mi? Soruyorum”, 1341, nr.16, ss.4-6.
92. Seyfeddin Ömer, “Rusya ve Amerika’da Kadınlar Ordu Teşkil Ediyorlar!”, 1342, nr.17, ss.9-11.
93. Rakım Elhakayık, “Korkular Padişahı”, 1340, nr.2, ss.10-11 ve 12.

94. Rene Pujol, "Afrika Hikâyesi", Çev. Ahmet Necati, 1341, nr.6, ss.16-17.
95. Refet Necdet, "Ziya ve Sada", 1340, nr.2, s.18.
96. Pertev Tevfik, "Yumruğun Faydası Vardır: Vuran İçinde, Yiyen İçinde!", Boksun İyilikleri, 1340, nr.3, ss.11-12.
97. Pertev Tevfik, "Ahiretten Gelen Haberler: Ruhların Celbi", 1340, nr.4, ss.4-5 ve 9.
98. Pertev Tevfik, "Salgın Hastalıklar, Görünmez Musibetler Bir Memlekete Nasıl Gelir", 1341, nr.6, ss.4-5.
99. S.B., "Kara Sevda", 1342, nr.17, s. 14.
100. Sait Ulvi, "Tez Veren Sultanın Zuhûratı", 1341, nr.7, ss.7-8.
101. Sait Ulvi, "Ramazan Musâhabe", 1341, nr.8, ss.8-9.
102. Sait Ulvi, "Saraydan Sahneye İnen Prenses Mevhibe Celalettin", 1341, nr.9, ss.5-6.
103. Sait Ulvi, "Kibar Dilenci", 1341, nr.10, ss.13-14.
104. Server Bedii, "Siz Olsanız Ne Yapardınız?", 1341, nr.9, ss.15-18.
105. Server Bedii, "Ev", 1341, nr.13, ss.6-7.
106. Server Bedii, "Tutuş", 1342, nr.17, ss.7-8.
107. Server Ziya, "Mektup", 1340, nr.1, s.18.
108. Server Ziya, "İlkbahar", 1341, nr.10, s.4.
109. Server Ziya, "Bir Aşk Macerası", 1341, nr.12, ss.7-8.
110. Server Ziya, "Yaz Bulutu", 1341, nr.13, s.13.
111. Server Ziya, "Bir İzdivacın Hikâyesi", 1341, nr.14, ss.12-13.

112. Server Ziya, “Kadın”,1341, nr.15, s.3.
113. Süleyman Nazif, “Yıldız Mecmuası”, 1340, nr.1, s.16.
114. Süleyman Nazif, “İki Nehir”, 1341, nr.7, ss.3-4.
115. Süleyman Nazif, “İran’da Bir Bezm-i Sohbet”, 1341, nr.8, ss.4 ve 9.
116. Süleyman Nazif, “Ağyar ile Evlenenler, Musâhabe-i Şehriye”, 1341, nr.9, ss.4-5.
117. Süleyman Zeki, “Anlattıktan Sonra”, 1341, nr.15, s.11.
118. Şerif Nuri, “Son Nağme”, 1340, nr.3, s.18.
119. Şükrü Nafiz, “Bir Tek Müstesnası Dışında Bütün İnsanlar Mecnun Mudur?”, 1341, nr.14, ss.6-7.
120. Y.D.S., “Ayin-i Cem yahut Aynel’cem”, 1341, nr.6, ss.6-7 ve 10.
121. İsimsiz, “Niçin Sporcu Bir Millet Olmalıyız?”, 1340, nr.1, s.4.
122. İsimsiz, “Kızıl Cüzzam”, Çev. Behçet Kâmi, 1340, nr.1. ss.7-8.
123. İsimsiz, “Ölülerimize Dünyada Nasıl Kavuşuyoruz?”, 1340, nr.1, ss.9-10.
124. İsimsiz, “Görünür Görünmez Bir Tehlike: Anarşistler ve Bombalar”, 1340, nr.1, ss.13-14.
125. İsimsiz, “Sinemacılık Neydi? Ne Oldu? Ne Olacak?”, 1340, nr.2, s.2.
126. İsimsiz, “Bir Operatöre Göre İnsan Kıymeti Nedir?”, 1340, nr.2, ss.5-6.
127. İsimsiz, “Tunus Beyinin Esrarengiz Sarayı Hakkında Baş Coca ile Mülakat”, 1340, nr.2, ss.6-7 ve12.
128. İsimsiz, “Dünyanın En Zengin Çocuğu Çeki Kogan”, 1340, nr.3, s.2.
129. İsimsiz, “Asr-ı Vekilimiz Bir Ordu Nasıl Olur?”, 1340, nr.3, ss.4-5.
130. İsimsiz, “Millî Muzhikamız ve Komik Abdi Efendi”, 1340, nr.3, ss.6-7.

131. İsimsiz, “Dünyanın En Büyük Madrabazı Barnum”, 1340, nr.3, s.10.
132. İsimsiz, “Mezarlıklarımız”, Fıkra, 1340, nr.3, s.18.
133. İsimsiz, “Kahkahalar Kralı Bisko”, 1340, nr.4, s.18.
134. İsimsiz, “İran Kadınları”, 1341,nr.5, ss.4-5.
135. İsimsiz, “Sına-i Nefise’de Garâbet”, 1341,nr.5, ss.6-8.
136. İsimsiz, “Ticaretin En Hainanesi: İnsan Alım Satımı, Esirlik ve Esircilik”, 1341, nr.5, ss.10-12.
137. İsimsiz, “Portakal”, 1341, nr.6, ss.17-18.
138. İsimsiz, “İşkence Armudu”, 1341, nr.7, ss.5-6.
139. İsimsiz, “Evlerimiz Yuvalarımız: Misafir Kabul Edilen Salonlar ve Yazıhâne İttihaz Edilen Odalar Nasıl Döşenmelidir?”, 1341, nr.7, s. 9.
140. İsimsiz, “Anadolu’da Deve Güreşi”, 1341, nr.7, ss.15-16.
141. İsimsiz, “Kadın ve Otomobil”, 1341, nr.8, s.5.
142. İsimsiz, “Napolyon ve Kölesi Rüstem”, 1341, nr.8, ss.10-11.
143. İsimsiz, “Telsiz Telefondan Sporda Nasıl İstifâde Edilir?”, 1341, nr.8, ss.13-14.
144. Ahmet Vaid, “Ramazan’da Acı Hâtıralar”, 1341, nr.8, ss.14-16.
145. İsimsiz, “Dünyanın En Temiz Köylü Adamı: Türk Köylüsü”, 1341, nr.8, s.18.
146. İsimsiz, “Evlerimiz Yuvalarımız: Misafirlerimiz İçin Tahsis Ettiğimiz Odalardaki Eşyalar”, 1341, nr.9, s.9.
147. İsimsiz, “Emin Bey’in İcadı, Bir Parça Tebessüm”, 1341, nr.9, s.12.
148. İsimsiz, “Krizantem Diyarında Kadın: Japon Kadınları”, 1341, nr.9, ss.13-14.
149. İsimsiz, “Hâtırat-ı Müşâhit, Florinalı Nazım Bey’in Son Eseri”, 1341, nr.9, s.14.

150. İsimli, “Mûsikî ve Millîİnkılâba Layık Elhan”, 1341, nr.10, ss.6-7.
151. İsimli, “Avrupa Üdebâsının Hayatından Bir Misal: Edmond Rostand”, 1341, nr.10, ss.10-11.
152. İsimli, “Evlerimiz Yuvalarımız: Oturma Odalarımıza Misafir Odalarımız Kadar Ehemmiyet Vermeliyiz”, 1341, nr.10, s.12.
153. İsimli, “Peri Masallarında Olduğu Gibi”, Çev. Kemal Nejat, 1341, nr.10, ss.14-17.
154. İsimli, “Beyoğlu’nda Neşe Ararken”, 1341, nr.10, s.18.
155. İsimli, “Türk Mezarlıkları ve Avrupalılar”, 1341, nr.11, ss.6-7.
156. İsimli, “Bedevî Yollar, Medenî Yollar”, 1341, nr.11, ss.7-8.
157. İsimli, “Küçük Çocuklar Jimnastik ve Spor Yapmalı mı?”, 1341, nr.11, ss.10-11.
158. İsimli, “Körlerin Görmelerini Temin İçin Bulunan Çareler”, 1341, nr.11, ss.11-12.
159. İsimli, “Sesinin Güzelliği Sayesinde Milyonlar Kazanan Bir Arap Mugannîsi”, 1341, nr.11, ss.14-15.
160. İsimli, “Mestan Ağa’nın Oğlu”, 1341, nr.11, ss.15-16.
161. İsimli, “Büyük Bir Ameliyat”, 1341, nr.12, ss.8 ve 12.
162. İsimli, “Evlerimiz Yuvalarımız: Ev, Saadet ve Felâketimizi İçerisinde Geçirdiğimiz Bir Yerdir”, 1341, nr.12, s. 9
163. İsimli, “Yeryüzünün En Garip Bir Kavmi: Çingeneler”, 1341, nr.12, ss.10-12.
164. İsimli, “İnsanlarla Hayvanlar Arasında Müşterek Noktalar”, 1341, nr.12, ss.13-14.

165. İsimsiz, “Amerika’nın Zencileri Nasıl Yaşıyor ve Nasıl Uyanıyorlar?”, 1341, nr.13, ss.2-3.
166. İsimsiz, “Kesik Saçlar”, 1341, nr.13, s.5.
167. İsimsiz, “Evlerimiz Yuvalarımız: Küçük Sayfiye Evleri”, 1341, nr.13, s.12.
168. İsimsiz, “Ramazan’da İftar Sofraları”, 1341, nr.13, ss.12-13.
169. İsimsiz, “Saadet Satın Alınmıyor”, 1341, nr.13, ss.14-15.
170. İsimsiz, “Tehlike İşareti, Nükteli Bir Yazı”, 1341, nr.15, s.7.
171. İsimsiz, “Hindistan ve Kanlı Maceraları”, 1341, nr.15, ss.8-10.
172. İsimsiz, “Deli mi?”, Çev. Peyami Safa, 1341, nr.15, ss.12-14.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YILDIZ DERGİSİNİN İÇERİK AÇISINDAN İNCELENMESİ

3.1. TELİF HİKÂYELER

3.1.1. Sosyal Yaraları İşleyen Hikâyeler

Cumhuriyet'in ilk yıllarında yayımlanan; batıl inançlar ve dinî değerlerin sömürülmesi, savaş dönemi manevî çöküş, yanlış Batılılaşma, para ve lüks tutkusu, düşmüş kadına el uzatma gibi konulara temas eden bu hikâyeler ile halkın bilinçlendirilmesi amaç edinilmiştir.

3.1.1.1. *Batıl İnançlar ve Dinî Değerlerin Sömürülmesi*

Cumhuriyet döneminde, hikâye ve romanlarda ele alınan en önemli sorunlardan bazıları batıl inançlar ve dinî değerlerin kurnaz ve insanların dinî hassasiyetlerinden istifade eden kişiler tarafından sömürülmesidir. Boş inançların esiri olan insan hem kendi akıl sağlığına zarar vermekte hem de elinde bulunan maddî imkânları kaybetmektedir. Hikâyelerde batıl inanç sahibi olanların özellikle kadınlar oldukları görülmektedir. Kadınların batıl inançları dinî değerlerinin sömürülmesine de yol açmaktadır.

Yazarı belirtilmeyen “Korku”⁴¹ başlıklı hikâyede jandarma mülâzımlarının arkadaşlarına yaptıkları şaka anlatılır.

Üç jandarma mülâzımı-Rıza, Niyazi ve Ahmet- görev gereği bir köye gelir ve köyce uğursuz kabul edildiğinden hiç kimsenin oturmak istemediği bir evi kiralar ve eve taşınırlar. Üç arkadaş korku duygusu üzerine uzun uzun tartışır. Eşkıya takiplerinde korkusuz olmasıyla ün kazanan Rıza ısrarla, hiçbir şeyden korkmadığına arkadaşlarına inandırmaya çalışır. Ahmet'e göre “hiçbir şeyden korkmayanlar, bazen en ufak bir şeyden korkarlar.” (1340, nr.4, s.17)

Ahmet, arkadaşı Rıza'ya bir teklif sunar: “O halde, azizim, zatiâlinizi korku cenaplarıyla bendeniz müşerref ederim, eğer yine de korkmazsan, o zaman bir kuzu ziyâfeti, aksi takdirde taraf-ı âlinizden...”⁴² (1340, nr.4, s.17) Rıza kendinden emin şekilde arkadaşının teklifi kabul eder.

⁴¹ İsimsiz, *Yıldız*, 1 Kânun-ı Evvel 1340/1 Aralık 1924, nr.4, s.17. (Alıntılar bu nüshadandır.)

⁴² Bırakılan boşluk eserde yer almaktadır.

Herkes odasına gider. Rıza derin uykuya dalar. Dönen anahtarın gıcirtısıyla uyanır, gözlerini açar:

“Beyaz bir cisim, odadan içeri giriyordu. Aklına hemen akşamki bahis geldi. Müstehzî bir nazarla bunu süzdü.

-Mâşallah, Ahmet dedi. Bu muydu beni korkutacak? Başından yatak çarşafını çıkar, odanın yolunu tut. Yalnız şuna dikkat et: Bak ne kadar sakınım, dedi. Ve arkasını döndü. Uykusuna devam çalıştı.” (1340, nr.4, s.17)

Çalar saat on ikiyi vurur, “beyaz bir heyûla” hâlâ odada olduğu için Rıza bir türlü uyuyamaz. Arkadaşına kızarak korkmadığını, beklememesi gerektiğini söylese de “heyûla” yerinden kıılmıdamaz. Sesi ricadan tehdide dönen Rıza, şakanın uzamamasını ister. Yastığının altından revolverini çıkarır. Sinirden dudakları titremeye başlar ve bağırır: “Ahmet, üçe kadar sayacağım, eğer çekilmezsen, ateş edeceğim. Bir, iki... Git Ahmet, ateş edeceğim. Üç...” (1340, nr.4, s.17) Tetiğe dokunur, tabanca patlar ama hayalet olduğu yerde durur.

Rıza daha önce hiç âşinâ olmadığı bir hissi, “korkunun, soğuk temas’ını” vücudunda duyar. İyi nişan alamamış olacağını düşünerek bir daha ateş eder. “Masallarda işittiği gibi” hayâlete kurşun işlemez. Rıza soğuk soğuk terlemeye başlar, boğazı sıkılır ve bağırarak üçüncü defa ateş eder.

Bu esnada elinde şamdanla Niyazi odaya girer ve Ahmet de üstündeki yatak çarşafını çıkarır. Korkmadığını iddia eden Rıza’nın yüzü solmuş, rengi kül gibi, dudaklarında kan kalmamıştır. Arkadaşları bir bardak su verirken yaptıkları şakanın ayrıntılarını anlatır:

“Bak, azîzim, mesele gayet basit tabancaya sarılacağını düşünerek, tabancandan kurşunları çıkarmış, yalnız barut bırakmıştık. Sen de çektin tetiği, kurşunlar benim cebimde olduğundan başka bir yerime dokunmadı.” (1340, nr.4, s.17)

İddiayı kazanan Ahmet ve Niyazi güzel bir kuzu ziyafetine konar.

Askerlerin köyde kaldıkları evin köylülerce uğursuz kabul edildiğini haber veren yazar Ahmet’e “hiçbir şeyden korkmayanlar, bazen en ufak bir şeyden korkarlar.” (1340, nr.4, s.17) dedirterek hikâyeyi korku üzerine temellendirir. Beyaz çarşafa dolanan Ahmet’in usulca Rıza’nın kaldığı odaya girmesi, korkusuz olduğunu iddia eden Rıza için korku unsuru olamayacak kadar basittir. Silahının içinin boşaltıldığından haberi olmayan Rıza karşısında duran nesnenin hayalet olabileceğine ikna olur, çünkü kurşun işlemeden bir nesne karşısında sapasağlam durmaktadır. Kendini tehlikede hisseden

Rıza korkar. Aslında korkunun kaynağı Rıza'nın bilinçaltına yerleşmiş olan kurşun işlemeyen hayalet, uğursuz ev vb. batıl, boş inançlardır. Kısacası Rıza batıl inançlarının oyununa gelmiştir.

Mehmet Sait⁴³ ise “Büyücü”⁴⁴ başlıklı hikâyede iki gencin büyü ile evlendirilmesini işler. Bir genç, mahalle kahvehanesinde otururken Cemil Efendi gelir. Cemil Efendi gence İstiklâl Harbi'nde savaşılan asker için akşam dua edeceğini söyler, bir kilo darı ile soğan aldırır ve gencin de dua halkasına katılmasını ister. Genç başta kabul etmek istemez ama emrivaki üzerine çaresiz Şeyh Cemil Efendi'yi takip eder. Yazarın Şeyh Cemil Efendi'nin evinin tasvirinde yeşil⁴⁵ rengi ön plana çıkardığı ve bu renk ile İslâm dinine gönderme yaptığı görülmektedir:

“Yeşil kapı ağır ve yürek ezici bir gıcırtyla açıldı. Her taraf yeşil boyalı, zemin yeşil çinilerle örtülmüş, duvarlar yeşil badanalı, merdiven keçeleri yeşil, levha kenarları yeşil, minderler, sedirler yeşil, her şey, her taraf yeşil yemyeşildi.” (1340, nr.9, s.10)

“Büyücü” hikâyesinin devamında genç odaya geçer, odanın içinde genç bir kız oturmaktadır. Şeyh Cemil Efendi darıları ve soğanı orta yere atar, elindeki asayı savura savura bir şeyler mırıldanmaya başlar. Delikanlı bir süre sonra Şeyh Cemil Efendi'nin evlilik büyü yaptığını fark eder ve kendini evden dışarı atar. Delikanlı bir hafta sonra mahalle kahvehanesine gittiğinde köylülerin şu sözlerine tanık olur: *“Allah Şeyh Cemil Efendi'den razı olsun. Bir hafta evvel bir akşam okumuş, Yunanlılar mağlup oldu. Allah'a yalvaran meyus olmaz.”* (1340, nr.9, s.12)

Tüm mahalleli Şeyh Cemil Efendi'nin “din adamı” olmadığını, evinde büyücülükle uğraştığını bilir. Ancak cahil halk büyü, cin vb. şeylerden korkar ve hurafelerle ilgilenen insanlara karşı kutsiyet atfeder. Mahalleli gözünde “kudretli” biri

⁴³ Mehmet Sait, “Kesler” soyadını almıştır. (Gündüz Artan, *Soyadı Kullanmayan ve Soyadı Değişen Yazarların Soyadı Bulma Kılavuzu*, Türk Kütüphaneciliği III, 1989, s.146.) Ayrıca Ahmet Vahit müstearını da kullanmıştır. (Tahsin Yıldırım, *Edebiyatımızda Müstear İsimler*, İstanbul, Selis Kitaplar, 2006, s.230.)

⁴⁴ Mehmet Sait, *Yıldız*, 1 Mayıs 1341/ 1 Mayıs 1925, nr.9, ss.10-12. (Alıntılar bu nüshadandır.)

⁴⁵ Cumhuriyet dönemi roman ve hikâyelerinde yeşil renk aracılığıyla İslam dininin kendi çıkarları için kullanılması eleştirilmiştir. Reşat Nuri Güntekin de *“Yeşil Gece”* (1928) romanında yeşil rengi sıkça kullanır. Romanın kahramanlarından Şahin öğretmen, dini kendi çıkarları için kullanan medrese hocalarını yeşil başlı baykuşa benzetir ve toplumsal bozulmanın ve geri kalmışlığın sebebi olarak onları gösterir: *“Evet, zavallı memleket asırlardan beri yeşil bir gece içinde yaşıyordu. Halk dünyayı hep bu karanlığın arasından görüyordu. Anadolu'da fikirlerin geri, insanların geri kalması, işlerin fena gitmesi hep bu yüzdendi.”*⁴⁵ (Reşat Nuri Güntekin, *Yeşil Gece*, İstanbul, İnkılap Kitabevi, 1945, s.34.)

olan Şeyh Cemil Efendi'nin bir kere dua etmesiyle Türk ordusunun Yunanlıları mağlup ettiği haberi tüm insanlarda korku uyandırır.

Batıl inançlarına sıkı sıkıya bağlı köylü, Şeyh Cemil Efendi'nin kendilerine bir zararı dokunmasını istemez. Halbuki boş inançlarının kendi ruh hallerini bozduğunun farkında değildirler.

Ercüment Ekrem'in⁴⁶ "Eda Hanım Gelinine Nasıl Büyü Yaptı?"⁴⁷ başlığı ile dergide yer alan hikâyesinde yaşlı bir kadının büyüye neden başvurduğu anlatılır. Eda Hanım kocası öldükten sonra on bir yaşındaki oğlu ile yapayalnız kalır. Oğlunu; bekâr çamaşırını yıkayarak, kız çeyizi işleyerek, tahta silerek kazandığı parayla büyütür. Aradan on bir sene geçer, Eda Hanım'ın oğlu büyür ama eli doğru dürüst iş tutmaz, "serseri serseri" dolaşır. Baba dostu Hulusi Efendi, Eda Hanım'ın haline acıyarak oğlunu bir kahvecinin yanına çırak olarak verir. Eda Hanım'ın eli tam para görmeye başlamışken oğlu evlenmek istediğini söyler. Eda Hanım oğlunun komşu kızı ile evlenmesini ister ama oğlu Eda Hanım'ın "Yılan gibi soğuk bir karı. (...) Edepsiz mi edepsiz, şirret mi şirret! Bir yandan pasaklı" (1340, nr.4, s.10) sözlerini söylediği bir kız ile evlenmek ister. Oğlu kendi beğendiği kızla evlenir. Eda Hanım kız hakkındaki düşüncelerinde yanılmaz. Gelini evde hiçbir işin ucundan tutmaz, tüm gün yatar, Eda Hanım'a da kötü davranır. Eda Hanım'ın gelinine sabredek gücü kalmayınca oğlundan karısını boşamasını ister. Oğlu ise "Sen defol buradan cadı!" (1340, nr.4, s.10) diyerek annesini evden kovar. Bunun üzerine Eda Hanım, Eyüp Sultan'daki büyücüye gider ve büyücüden gelini ile oğlunun arasını açmasını ister. Büyücü Eda Hanım'dan ilk seferde beş mecediye, ikinci seferde yedi okka şeker ve kırk bir limon ister. Eda Hanım kocasından yadigâr kalan saati ve kürkü satar, büyücünün istediklerini verir. Bir süre sonra Eda Hanım tekrar büyücüye gider ve büyücü Eda Hanım'a yedi tane kâğıt uzatır, şöyle emreder:

"Bunları al, ayazlanmış suda her gün akşamdan bir tanesini ıslat. Ertesi sabah erkenden, sabah namazından evvel mezarlığa götür, orada yedi defa, dur bakayım neydi? Yanlış söylersen günaha girerim, dur, dur...Ha hatırıma geldi; yetmiş yedi defa

⁴⁶ Ercüment Ekrem Talu'nun basılmış hikâye kitapları şunlardır: *Teravihten Sonra* (1923), *Sevgiliye Masallar* (1925), *Kız Ali* (1926), *Meşhedinin Hikâyeleri* (1927) ve *Gün Doğmayınca* (1927). Basılmış bu kitapların içerisinde *Yıldız* dergisinde yer alan hikâyeler bulunmamıştır. Ayrıca Esra Kara, *Ercüment Ekrem Talu'nun Hikâyelerinde Kadın-Erkek İlişkilerinin Mizahi Dille Eleştirisi*, Ondokuzmayıs Üniversitesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, 2009, çalışmasında da bu hikâyeler yer almamaktadır.

⁴⁷ Ercüment Ekrem, *Yıldız*, 1 Kânun-ı Evvel 1340/ 1 Aralık 1924, nr.4, ss.10-11 ve 15. (Alıntılar bu nüshadandır.)

‘ya helâli⁴⁸ okut. Sonra suyu kabirlerin üzerine dök. Arkana bakmadan eve dön. Minarede ezan-ı şerif okunurken evde olmalısın! Ertesi sabah oğlanın çamaşırı ile iki lira daha getir. O çamaşıra nefes edeceğim.” (1340, nr.4, s.15)

Eda Hanım mezarlıkta iken “izbandut” gibi iki adam Eda Hanım’a tecavüze yeltenir, dayak atarlar. Çılgınlıklarını duyan sürücü sayesinde Eda Hanım kurtulur. Bu olayın duyulması üzerine Eda Hanım oğlundan dayak yer. Oğlu ile gelini evden ayrılır. Eda Hanım hâlâ büyüünün peşindedir. Ona göre büyü yanlış işlemiştir. Büyü⁴⁹, oğlunu karısından ayıracağına Eda Hanım’dan ayırmıştır.

Oğlunu kendisine bağlayarak gelininin şerrinden kurtulmak isteyen Eda Hanım öfkесinin kurbanı olur. Eda Hanım kendisine en büyük zararı batıl inançlarının verdiği farkında değildir. “Babam beni okutmadı.” (1340, nr.4, s.15) diyerek saflığının kaynağını babasının kendisini okutmamasına bağlamaktadır. Yazar, Eda Hanım vasıtasıyla kadınların dinî inançlarının ve saflıklarının sömürülmesine dikkat çekmiştir. Geleneksel Türk toplumunda kadınların -kültürel ve ekonomik düzeyleri ne olursa olsun- karşılaştıkları herhangi bir probleme çözüm olarak büyüye başvurmaları, yazarlar tarafından sıklıkla eleştirilmiştir.

“Meşhur Eyüp Sultanlı Kancalı Sıdkı Baba Nasıl Evliya Oldu?”⁵⁰ başlıklı hikâyede Osman Cemal⁵¹ bir dilencinin evliyalığa yükseliş serüvenini anlatmaktadır. Hikâyenin kahramanı Sıdkı Baba orta yaşlarda çok fakir bir adamdır.⁵² Bir iş tutturamayan Sıdkı Baba parasızlıktan yiyecek bir şey alamaz, günlerce aç kalır. Hayatını idame ettiremeyeceğine iknâ olur ve intihara karar verir. İntihar etmeden evvel iki rekât namaz kılmak için Sultanahmet Cami’ne gider, abdest alırken iki adamın

⁴⁸ Metinde ياحلالي şeklinde yazılmıştır.

⁴⁹ Hüseyin Rahmi Gürpınar “*Tesadüf*” (1900) isimli romanında benzer şekilde büyü yaptırmak uğruna bozulan aile ilişkilerinden bahseder. Eşinin üstüne kuma getireceğini düşünen Gülsüm büyücüye gider ve elindeki tüm parayı kaptırır. Hatta Gülsüm annesinin saatini çalarken yakalanır. Her şeyden haberdar olan kocası Gülsüm’ü döver. Gülsüm, Eda Hanım gibi cahil biri değildir. Toplumdaki büyü ile yuva kurma, kocayı eve bağlama bâtil inancı kadınları büyü yaptırmaya sevk etmektedir. Ayrıca ayrıntılı bilgi için bakınız: Alev Sınar, “Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Eserlerinde Âdet ve Gelenekler”, *Türkiye Günlüğü*, nr. 63, Ankara, Kasım-Aralık 2000, ss. 88-100.

⁵⁰ Osman Cemal, *Yıldız*, 1 Teşrin-i Sâni 1340/1 Kasım 1924, nr.3, ss.16-17. (Alıntılar bu nüshadandır.)

⁵¹ Osman Cemal’in hikâyeleri ve hikâyeciliği ile ilgili pek çok makale yazılmış ve tez hazırlanmıştır. Dergilerde yer alan hikâyeleri de bir kitapta toplanmıştır. Geniş bilgi için bakınız Mustafa Apaydın, *Osman Cemal Kaygılı’nın Hikâyeleri*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2005.

⁵² Reşat Nuri Güntekin’in 1946 yılında yazdığı *Miskinler Tekkesi* romanının teması bu hikâye ile benzerlik göstermektedir.

konusmasına kulak misafiri olur. Adamlardan birinin Kocamustafapaşa'daki bir ahbabına yirmi lira borcu vardır. Borçlu adam arkadaşından bu parayı kendisi için ahbabına vermesini rica eder. Adresi ayrıntılı bir şekilde tarif ettikten sonra parayı arkadaşına verir. Tüm bu konuşmalara şahit olan Sıdkı Baba'nın aklına bir fikir gelir ve Sıdkı Baba intihar etmekten vazgeçer. Tarif edilen adrese adamdan önce ulaşır. Hasan Ağa'nın bakkal dükkânına girerek günlerdir aç olduğunu, para istemediğini, karnını doyuracak yiyecek bir şey aradığını söyler. Hasan Ağa, Sıdkı Baba'ya yirmi kuruş verir. Sıdkı Baba “*Sen bana yirmi kuruş para verdin, Allah bu akşam sana yirmi lira gönderecektir.*” (1340, nr.3, s.17) der ve çıkar. Bir müddet geçince emanet para dükkân sahibinin eline ulaşır ve Hasan Ağa, Sıdkı Baba'nın söylediklerini hatırlar.

Sıtkı Baba iki gün sonra yağlı fesinin etrafına “yeşil” bir bez dolayarak Kocamustafapaşa'nın yolunu tutar. Bakkalın önüne gelen Sıtkı Baba dükkana doğru bakmaz, Hasan Ağa'nın kendisini görmesini ister. Sıtkı Baba sağa sola bakınırken bir el omzununa dokunur, bu elin sahibi Hasan Ağa'dır. Dükkâna davet eder, mahalle kahvesinden birer kahve söyleyip gelir. Bu esnada mahalle esnafı dükkânın önüne toplanmıştır. Artık o mahallede herkes Sıtkı Baba'yı tanır, her gören eline biraz “mangır” bırakarak kendilerine de dua etmesini ister.

Sıtkı Baba daha sonra Fatih semtine doğru yola çıkar ve Fatih'te mahalle kahvehanesinde oturur, mahallelinin konuşmalarını dinlemeye başlar. Sıdkı Baba bu yolla İstanbul'un semtlerinde evliya olarak ün yapar. Sıdkı Baba'yı gören herkes eline sarılır ve Sıdkı Baba'dan şifa diler. Kadınlar çocuklarını Sıdkı Baba'ya okutmaya götürür. Anlatıcı da vaktiyle annesi tarafından Sıdkı Baba'ya şifa için götürülmüştür. Aradan yirmi yıl geçer; anlatıcı, yaşlı adamı perişan vaziyette Anadolu'nun ücra bir yerinde görür. Perişan halinin sebebini sorar. Sıdkı Baba şöyle cevap verir: “*Şimdi böyle şeylere pek metelik veren kalmadığı için tellallık gibi işlerle ekmek parasını çıkarmaya çalışıyorum.*” (1340, nr.3, s.17)

İşin aslı hikâyenin sonunda ortaya çıkar: Sıdkı Baba büyüüne kapıldığı bir kadının peşine takılır ve kadınla İzmir'e gider. Kadın para pul bitince Sıdkı Baba'yı terk eder, Sıdkı Baba İstanbul'a dönmek zorunda kalır. Fakat İstanbul'da artık kimse Sıdkı Baba'ya itibar etmez. Sıdkı Baba da Anadolu'nun bir kasabasına gider, hayatını az bir parayla devam ettirmeye çalışır.

Günün birinde Anadolu'nun ücra bir kasabasında Sıdkı Baba'yla karşılaşan anlatıcı, çocukluk günlerine döner. Sıdkı Baba'nın kapısının önünde bekleme, şifa arayanın yüzüne “*tılsımlı sözler*” mırıldanarak tükürme, tütsü yakarak cin çıkarma vb... sahneleri hatırlar. Yazar, Sıdkı Baba'nın gerçek yüzünü ifşa ederek o dönemde yaygın olan Sıdkı Baba timsallerine inanmanın ne kadar boş ve anlamsız olduğunu okuyucuya göstermektedir.

Sıtkı Baba'nın Kocamustafapaşa'ya ikinci gidişinde kafasına taktığı yeşil kumaş dolanmış fesi, insanların ona yükleyeceği “evliya” makamının bir temsili olacaktır. Yüzyıllardır, insanların sahip olduğu en büyük batıl inançlardan biri yaratıcı ile kul arasında bir aracının olması gerektiği inancıdır. Halkın bu boş inancının farkında olan Sıtkı Baba gibi sahtekârlar bunu kullanmaktan geri durmayacaklardır. Osman Cemal bu hikâyesi ile insanların batıl inançlarının nasıl din sömürüsü haline geldiğini göstermektedir.

Türk milleti töresinde, ihtiyacını dile getirerek kendisinden bir şey isteyen kişiyi eli boş çevirme hoş karşılanmamaktadır. Bu töreyi idarak eden Sıtkı Baba gibi insanlar kolay yoldan para kazanma düşüncesiyle dilenmeyi alışkanlık haline getirir. Sıtkı Baba'nın şu sözleri dilenen insanların son yüzyılda niçin arttığını gözler önüne sermektedir:

“Artık benim için talih gülmeye başlamış, kazanç kapısı yüz göstermişti.” (1340, nr.3, s.17)⁵³ *“O zamanlar İstanbul'da böyle dilenci bolluğu olmadığı gibi herkesin de kalpleri bu kadar katılaşmamıştı.”* (1340, nr.3, s.17)

Mehmet Sait “Gizli Kalan Hakikat”⁵⁴ başlıklı hikâyesinde tekkelerin ve tekke şeyhlerinin ahlâkî bozuluşunu anlatır.

Hacer on iki yaşında yetim bir kızdır. Annesi ile beraber Balkan Harbi'nden sonra İstanbul'a hicret etmek zorunda kalmıştır. Hükûmet geçici süreliğine Hacer ve annesi gibi evsiz barksız olan muhacirleri tekke ve camilere yerleştirmiştir. Hacer ve annesinin yerleştirildikleri tekkenin şeyhi bir gün onların garip ve mahzun halini fark eder:

“-Senin kocan yok mu?”

⁵³

Alıntı yapılan bu cümle dilenerek alınan ilk paranın ardından söylenmiştir.

⁵⁴

Mehmet Sait, *Yıldız*, 1 Mart 1341/ 1 Mart 1925, nr.7, ss.13-14. (Alıntılar bu nüshadandır.)

-*Vardı ama Bulgarlar kesti.*” (1341, nr.7, s.13)

Bulgarlar Edirne sınırından geçmeye çalışan aileyi yakalamış ve kadının kocasını öldürmüşlerdir. Bunu öğrenen, şeyh kadından ve kızından istifade etmek ister. Onlara sıcak yemek karşılığında evdeki ayak işini yapmalarını teklif eder. Çaresiz durumda olan Hacer ve annesi bu teklifi kabul ederler. Hacer sabahları şeyhin sütlü çayını götürmek ve şeyhi giydirmekle, annesi evin temizliğini yapmakla sorumludur. Hacerlerin eve yerleşmesinden bir hafta sonra şeyhin Hacer’e karşı tutumu değişir, şeyh Hacer’in yanaklarını öpmeye, vücudunu okşamaya başlar. Bir sabah Hacer şeyhin odasına girdiğinde şeyh Hacer’e tecavüz eder. Hakikati annesine anlatan Hacer’e annesi inanmak istemez: “*Koca sakallı, büyük kavuklu bir şeyhin böyle bir hıyanet yapacağına akıl erdiremiyordu.*” (1341, nr.7, s.13)

Olay şeyhin karısının kulağına gidince şeyh kızın kendisine iftira attığını söyler. Anne ve kızı derhal evden kovulur. Hacer bu acıya dayanamaz ve ölür, kısa süre sonra da annesi vefat eder. Trajik olay ağızdan ağıza yayılır ve mahalleli arasında dedikodu haline gelir:

“*Hacer sevdiği bir köylü çocuğu ile günaha girmiş. Anası Emine Hanım kızının güzelliğinden ve gençliğinden istifade ederek şeyh efendiye iftira edip kızını nikâhlatmak istemişti. Büyük ve Allahlık adamlara iftira edilir mi? Bunun üzerine Şeyh Efendi bu iki uğursuzu kovmuş ve arkalarından bedduâ etmişti. Şeyhin bedduâsı ile Hacer ile annesi bir hafta sonra ölmüşlerdi.*” (1341, nr.7, s.14)

Şeyh birkaç sene sonra vefat eder ve yöre halkı şeyhin öldüğü gece mezarına nur indiğini söyler.

Hacer ve annesi Emine şeyhin iftirası üzerine ölmüş ve aklını kullanmayan, kutsal saydıkları kişilere gözü kapalı kendini teslim eden halk ise bu iftiraya alet olmuştur.

Hikâye adeta Yakup Kadri’nin *Nur Baba* adlı eserinin etkisiyle yazılmış izlenimi uyandırmaktadır.⁵⁵

⁵⁵ Cumhuriyet döneminde yazarlar dine karşı değil; din istismarına ve dinin ilkel bir biçimde kullanılmasına savaş açmışlardır. Yazarlar Türk roman ve hikâyesiyle Anadolu’ya yönelmiş ve doğruyu yanlış ele almaya çalışmıştır. Yakup Kadri Karaosmanoğlu’nun *Nur Baba* (1922), Reşat Nuri Güntekin’in *Yeşil Gece* (1928) ve *Miskinler Tekkesi* (1946), Refik Halit Karay’ın *Kadınlar Tekkesi* (1956) gibi romanlarda, Anadolu’daki tekke ve zaviyelerin din istismarı işlenmiştir. Örneğin *Nur Baba* romanında Nur Baba isimli tekke şeyhi parayı, şehveti ve şöhreti seven ikiyüzlü, din simsarı olarak tasvir edilir. Seyit Battal Uğurlu, “Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Tekke ve Zaviyeler”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.6, nr.24, 2013.

İnci Enginün bir toplumda ortaya çıkan yozlaşmanın sebebi için şu değerlendirmeyi yapar: “Sağlam değerler sistemi yıkılınca, gerçeklik ve hakikat duygusu kaybolunca, onların yerine sahteleri geçer.”⁵⁶ İman şuurunun zayıflaması insanları şekle bağlı hale getirmiştir. Şeyh ve hoca gibi dinî görev üstlenmiş kişiler, tekke ve zaviye gibi kurumlar hakikat duygusunu yitirince hurafeleri halka hakikat diye sunmaya başlar. Dinî müesseselerde meydana gelen bu bozulmalar Cumhuriyet döneminde yapılan birtakım düzenlemeler ile giderilmeye çalışılmıştır.⁵⁷

Bâtıl inançlar, hikâyenin olayını esrarlı bir hale sokar. Hikâyenin ağırlık noktasına ya da yapısına göre bu temanın kullanılış tarzı değişir.⁵⁸ *Yıldız* dergisinde bu tema büyü, dindarlık, gelecek okuma, şifa dağıtma şeklinde hikâye edilmiştir. “Korku” başlıklı hikâyede batıl inançlar, Osman Cemal’in “Meşhur Eyüp Sultanlı Kancalı Sıdkı Baba Nasıl Evliya Oldu?” başlıklı hikâyesinde gelecek okuma ve şifa dağıtma; Mehmet Sait’in “Büyücü” hikâyesinde ve Ercüment Ekrem’in “Eda Hanım Geline Nasıl Büyü Yaptı?” başlıklı hikâyesinde büyü; Mehmet Sait’in “Gizli Kalan Hakikat” hikâyesinde din sömürüsü eleştirilmiştir. Türk edebiyatında, batıl inançlara ve inanç sömürüsüne benzer şekilde yer veren iki önemli yazar Ahmet Mithat Efendi ve Hüseyin Rahmi Gürpınar’dır.⁵⁹

3.1.1.2. Savaş Dönemi Manevî Çöküş

Dergide yer alan sosyal yaralar içinde en dikkat çekenini savaş dönemi manevî çöküştür. Bu konuda yazılmış beş adet telif hikâye vardır.

3.1.1.2.1. Yüzeysel Batılılaşma ve para/lüks hayat tutkusu

⁵⁶ Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, İstanbul, Dergâh Yayınları, 2007, s.296.

⁵⁷ Cumhuriyetin ilanı ile birlikte halifelik kaldırılır (1924). Bunu şerrî mahkemelerinin ve medreselerin kapatılması ve şeyhülislamlığın lağvedilmesi (1924) takip eder. Ardından tekke, zâviye ve türbeler kapatılır. Şapka kanununun ve miladi takvimin kabulünden (1925) sonra Latin temelli Türk alfabesinin ve rakamlarının kabulü (1928) ile birlikte İslamiyet’in devletin dini olduğu yargısı da anayasadan çıkarılır.

⁵⁸ Mehmet Kaplan, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I*, İstanbul, Dergâh Yayınları, 2006, s.407.

⁵⁹ Ahmet Mithat Efendi’nin amacı halkı bilgilendirmek ve halkın eğitim seviyesini yükseltmektir. Ahmet Mithat’ın anlayışının temelinde İslam ideolojisi yatmaktadır. Hüseyin Rahmi’nin amacı ise savunucusu olduğu pozitivist felsefeyi halka tanıtmak ve halkın arasında yaymaktır. Bu yazarların yanı sıra Halide Edip Adıvar, Ömer Seyfettin, Reşat Nuri Güntekin, Peyami safa, Nazlı Eray, Latife Tekin ve Murathan Mungan gibi sanatçılar da batıl inanç konusunu eserlerinde işlemiştir. Emel Koşar, *Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın Romanlarında Batıl İnançlar*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2005, (sayfa belirtilmemiştir).

Türk toplumunun bir kısmında yüzeysel olarak kabul edilen Batı toplumunun değerleri ve yaşam tarzı yazarlar tarafından sıklıkla eleştirilmiştir. Yüzeysel Batılılaşma ve modernleşme beraberinde iki sorunu da getirmiştir: para ve lüks hayat tutkusu.

Ercüment Ekrem'in "Asrîler Meclisinde"⁶⁰ başlıklı hikâyesinde "asrîlik" macerasını taklitten öteye taşıyamayan insanları gözlemlemek isteyen anlatıcı Şişli'de bir apartman dairesinde oturan Nevire İrfan Hanım'ın evine, arkadaşı Halit ile çaya gider ve yaşadıklarını hikâye eder.

Eve varan iki arkadaşı kapıda "Avrupa kibarlarının hizmetçilerine benzetilmek için arkasına, etekleri düşük, kolları uzun, siyah şayak bir entariyle ütüsüz, kirli suratlı bir önlük giydirilmiş, kel bir ahretlik" (1340, nr.3, s.14) karşılar. Arkadaşı Halit ile salona giren anlatıcı "salondaki eşyaya ve tezyinata" göz gezdirir:

"Perdelerin üzerinde birer parmak toz, kapının tam karşısındaki büyük endam aynasının çerçevesinde örümcek ağları... (...)Oda, giden sultan veya şehzâdelerden birinin mezadından alınmış şal rengi kumaş kaplı yıldızlı bir kanepenin yanı sıra mefruş idi. Bir köşede, şamdanlarında renkli ve burma mumlar dikili, tuşları sararmış bir piyano, onun üzerinde de çarşafsız birkaç kadın resmi vardı.(...)Hepsinin altında, mürekkep hokkasına düşmüş bir sineğin yürürken bıraktığı izlere benzeyen hâturolarla, imlâsız, mânâsız ithâfiyeler gördü: 'Sevgili Nevire'ye samimiyetinden bin bin buseler...', 'Nevire'ye bir gölge, bir hâtırâ... Melahat!', bunun gibi münasebetsiz cümleler." (1340, nr.3, s.14)

Nevire Hanım'ın gelişini beklerken salona "kirli, irice, canlı bir yün yumağı" girer ve yere çöker, "asabî bir ayakla, tüylerini koparırcasına başını, kulaklarını kaşıyarak pirelerini" döker ve piyanonun ayaklarına işer. Yazar "arsız ve terbiyesiz köpeği" izlerken "kolları omuzlarına, göğüs ve memelerinin nokta-i iftirakına kadar dekolte, etekleri rengarenk pullarla işlenmiş açık mâî krepdöşin bir gece elbisesi, kesik, oksijenle boyalı olduğu siyah kalmış diplerinden belli saçlarının arkasına beyaz bir tarak" (1340, nr.3, s.14) yerleştirilmiş Nevire Hanım salona girer ve "yazmacı tırnağı gibi, diplerinde kırmızı boyalar duran sipsivri, mücellâ turnaklı ve yalancı yüzüklerle örtülü elini" (1340, nr.3, s.14) anlatıcıya uzatır. Anlatıcı temizliğinden şüphe ettiği bu eli nefisini zorlayarak öper. Salona sırasıyla davetliler girer:

"Fesli, kıranta bir Ermeni'nin refâkatinde bıyıklı bir dudu; tıraşlı çehresi biçilmiş bir diken tarlasını andıran bir genç; iki tane boyalı yüzü hoppa, şıllık hanım; şapkalı bir tatlı su frengi, irin rengindeki tenleri, mütereddî bir ırka mensûbiyetlerine delil olan, kızıl saçlı, çilli bir karı..." (1340, nr.3, s.15)

⁶⁰ Ercüment Ekrem, *Yıldız*, 1 Teşrin-i Sâni 1340/1 Kasım 1924, nr.3, ss.14-15 ve 18. (Alıntılar bu nüshadandır.)

Misafirlerin gelişinin ardından ikram faslına geçilir. Çay niyetine boyalı sıcak su ve Beyoğlu'nun üçüncü sınıf pastanelerinden alınmış izlenimi veren kurabiyeler ikram edilir.

Nevire Hanım, misafirleri ile göstermelik sohbetinden sonra kumar müptelaları ile poker oynamaya başlar. Anlatıcı ortamdan çok sıkılır, kaçmayı planlarken salona on dört yaşlarında bir kız girer. Gayet keskin kokulu, “*dudakları boyalı, gözleri sürmeli, tırnakları Nevire Hanım'ın tırnakları gibi sivri ve cilalı; dekolte, pembe iplikli ve çok süslü bir fistan*” (1340, nr.3, s.18) giyen kız, Nevire Hanım'ın okuldan gelen kızıdır. Kız, anlatıcının karşısına oturur ve sohbe başlar. Türkçe öğrenmeyi gereksiz sayan Nevire Hanım'ın kızının müzik ve dansa merakı vardır. Misafirlerden bir tanesine aralarındaki yaş farkını hiçe sayarak “*Fâzıl, geçen gün ısırığın yer hâlâ acıyor; simsiyah oldu.*”(1340, nr.3, s.18) diyen bu kızın erkeklerle olan münasebetini anlatıcı, tasvip etmediği gibi on dört yaşındaki bir genç kızı bekleyen büyük tehlikeyi de fark ettirir.

Anlatıcı bir ara arkadaşına Nevire Hanım'ı sorar. Nevire Hanım'ın kocası evlerinde hizmetçilik eden bir Rum kızını kapatmış ve onunla yaşamaya başlamıştır. Gelirini de iki tarafa taksim etmektedir. Nevire Hanım da kendisine benzeterek yetiştirdiği kızı ile yaşamaktadır.

On dört yaşlarındaki bir kızın erkeklerle flörtüne, Nevire Hanım'ın poker ve eter bağımlılığına, misafirlerin görgüsüzlüklerine, kel ahretlik ile kapıcının fingirdeşmesine, köpeğin evin içindeki rahat hareketlerine şahit olan anlatıcı bulunduğu ortamın kokuşmuşluğundan kendi mahallesinin “*nispeten çok temiz mâhiyetine bir an evvel kavuşmak için yıldırım süratiyle*” koşar. (1340, nr.3, s.18)

Ercümet Ekrem, hikâyede II. Meşrutiyet sonrasında Şişli'de moda olan apartman dairelerinden birini resmederek yüzeysel Batılılaşmanın eleştirisini yapmıştır.⁶¹ Türk toplumuna Osmanlının son dönemlerinden itibaren sirayet eden Batılılaşmaya dayalı aşağılık kompleksi ahlâkî yapıyı etkiler. İnsanlar Beyoğlu, Taksim, Şişli gibi mekânları aşağılık duygusundan kurtulmak için eğlence veya ikamet etme amacıyla kullanır. Bu hikâyesiyle Batılılaşmayı yanlış anlayan tipleri eleştiren Ercüment Ekrem, hikâyede Batılılaşmayı şöyle tanımlar:

⁶¹ Ercüment Ekrem, Batılılaşmayı yanlış anlayan tipleri eleştirdiği *Asriler* romanında mekân Abdülcabbar Paşa'nın konağıdır. Yazar, konağı geleneği temsil eden mekân olarak kullanır. Konakta yaşayanlar geleneği Batılılaşma uğruna reddederek ahlâkî çöküntü içine düşer.

“Asrîlik iki türlüdür. Asrî sıfatı, Garp medeniyetini iyice anlamış ve onun yalnız iyi cihetlerini alarak kendi evine ve şahsına tatbik kabiliyetini göstermiş olanlara izâfe edildiği gibi, Garbın maskaraca mukallitliğini yaparak Frenklik ve medenilik taslayanlar da kendilerine asrî demekten çekinmiyorlar.” (1340, nr.3, s.14)

Nevire Hanım ve çevresindekiler Batılılaşmanın ikinci türüne girmektedir. Şeklen Batı’yı taklit eden bu insanlar taklitçilikten öteye gidemez, gülünç hatta tiksinti uyandıracak vaziyete düşerler.

Ercüment Ekrem, Karga⁶² müstearı ile yazdığı “Kocasını Aldatan Kadının Cezası”⁶³ başlıklı hikâyesinde lükse düşkünlüğün yol açtığı ahlâkî çöküşü bir kadının kürk mantoya olan zaafi aracılığıyla işlemektedir.

Selma Hanım bir ticarethanede kâtip olan Mansur Bey’in karısıdır. Selma Hanım’ın en büyük zaafi “*Beyoğlu dükkânlarının göz kamaştırıcı camekânlarını*” süsleyen kürk mantolardır. Selma Hanım’ın Beyoğlu’na ne zaman yolu düşse “*süslü mantoları içini çeke çeke*” seyreder. (1340, nr.4, s.12)

Selma Hanım, ayda altmış beş lira maaş alan eşinden yüz liralık mantoyu almasını isteyemez, zaten kocası yılda iki kere aldığı yirmi beş liralık ikramiyenin tamamını Selma Hanım’a vermiş ve Selma Hanım’ın “*On iki ayın hatminde elli lirası*” (1340, nr.4, s.12) olmuştur. Selma Hanım bir yılda ancak lazım olan paranın yarısını toplayabilmiştir. Kürkü almak için bir sene daha beklemesi gerektiği düşüncesi Selma Hanım’ı üzüntüye sevk eder ve gün geçtikçe zayıflamaya başlar. Parayı kocasından istemek ister ama Mansur Bey’in elli lirayı bulması imkânsızdır.

“O halde? Ertesi sabah, zevcinin arkasından Selma Hanım da sokağa fırladı. Dosdoğru İbrahim Settar Bey’in evine gitti. Bu İbrahim Settar, Mansur Bey’in en samimi dostu idi. Harb-i Umûmî ’de beraber askerlik etmişler. Hatta bir gün Çanakkale’de bir taarruz esnasında Settar Mansur’un hayatını kurtarmıştı.” (1340, nr.4, s.12)

Selma Hanım Settar Bey’den elli lira borç ister. Settar Bey “*Ben öyle zannedildiği gibi zengin bir adam değilim ki. Elli lira, oldukça mühim bir paradır.*” (1340, nr.4, s.12) diye cevap verir. Selma Hanım ise İbrahim Settar Bey’den elli lirayı alacağına emindir:

“-Zira ben şimdi size ‘Bana elli lira verseniz ben sizin olurum!’ desem bu parayı yirmi dört saat geçmeden bulup verirsiniz.

(...)

-Yarın akşama gelip paranızı alabilirsiniz.” (1340, nr.4, s.12)

⁶² Tahsin Yıldırım, *Edebiyatımızda Müstear İsimler*, İstanbul, Selis Kitapları, 2006, s.391.

⁶³ Karga, *Yıldız*, 1 Kânun-ı Evvel 1340/ 1 Aralık 1924, nr.4, ss.12 ve 16. (Alıntılar bu nüshadandır.)

İbrahim Settar Bey, Selma Hanım'ın kastettiği şeyi anlayarak onu evine davet eder. Ertesi gün *"her şeye rağmen Selma Hanım İbrahim Settar'ın evine gitti ve bir iki saat sonra vicdanında hafif bir azap ve cebinde bir ellilik kaime ile döndü."* (1340, nr.4,s.12)

Selma Hanım kendi kendini tatmin ve vicdanını teskin etmek için Beyoğlu'na gider ve kürk mantolara uzun uzun bakar. Selma Hanım eve giderken zihninden şu düşünceler geçmektedir: *"Vakıa kocasına ihanet etmişti. Fakat kabahat kendisinde mi idi acaba? Bu harekete tasaddî edişi ancak günden güne pahalanan hayattan ileri geliyordu. Harb-ı Umûmî'yi o mu istemişti sanki?"* (1340,nr.4, s.16)

Selma Hanım eve gelince kocasını neşe ile selamlar ve *"semere-i günahını semere-i iktisadının yanına koymak"* (1340, nr.4, s.16) için konsolun önüne gider.Selma Hanım gözlerine inanamaz ve acıyla haykırır: *"Mansur paramı çalmışlar!"* (1340, nr.4, s.16) Mansur Bey Selma Hanım'ın biriktirdiği elli lirayı sıkıntıda olan bir dostu için harcamıştır. Settar Bey arkadaşı Mansur'dan hayatî bir mevzû diyerek elli lira istemiş ve Mansur hayatını kurtaran arkadaşına gönül borcunu ödemek için Selma Hanım'ın biriktirdiği parayı vermiştir. Selma Hanım kocasının yaptığı açıklamaya söyleyecek bir söz bulamaz, sessiz kalır.

Hikâyede Beyoğlu camekânlarını süsleyen kürk manto, Batılılaşmayı temsil eden bir sembol olarak kullanılmaktadır ve Selma Hanım'ın kürk manto arzusu Batılı yaşam biçimine sahip olma arzusudur. Bu arzu Selma Hanım'da zaafa dönüşür ve Selma Hanım'ı gayrimeşrû bir ilişkiye sevk eder. Alafrangaya özenen kadın veya erkek herkes aldatma tutkusunun rüzgârına kendisini kaptırmaktadır.⁶⁴ Fethi Naci'ye göre ise geleneksel Türk ailesi Batılı yaşam biçiminin etkisi altında çözülmeye uğramaktadır.⁶⁵

Hikâyede yer alan *"Bu harekete tasaddî edişi ancak günden güne pahalanan hayattan ileri geliyordu. Harb-ı Umûmî'yi o mu istemişti sanki?"* (1340, nr.4, s.16) cümlelerinde Selma Hanım'ın gayrimeşrû ilişkinin suçunu savaşa ve dolayısıyla savaşla bozulan ekonomik yapıya yüklediği görülmektedir. Paranın sağladığı lükse düşkünlüğün ahlâkî çöküşe yol açtığını göstermek için kürk manto hikâyede bir unsur olarak kullanılmaktadır. Yazar özellikle savaş döneminde paraya esir olmuş tipler üzerinden ahlâkî çöküntüyü ele almaktadır.

⁶⁴ Taner Timur, *Osmanlı-Türk Toplumunda Tarih, Toplum ve Kimlik*, İstanbul, İmge Kitabevi, 2002, s.42.

⁶⁵ Fethi Naci, *"On Türk Romanı"*, İstanbul, Ok Yayınları, 1971, s.61.

S.B. imzasıyla kaleme alınan “Kara Sevda”⁶⁶ başlıklı hikâyede Bursa’ya göçüp çiftlik sahibi olan bir adamın, Pera Palas’ta düzenlenen partilerin vazgeçilmez güzel kadınlarından biri olan Faika İhsan’a zaafi anlatılmıştır.

Anlatıcı, Bursa ziyaretinde on sene evvel İstanbul’dan Bursa’ya göçen, arazi satın almak suretiyle yıldan yıla arazisini genişleterek zenginleyen çiftlik sahibinin evinde misafir olmuştur. Çiftlik sahibinin gizemli hali anlatıcılığı etkiler ve bu gizemi sorduğu sorularla çözmeye çalışır. Çiftlik sahibi İstanbul’un hasreti içerisinde, sevdiği ve üç sene beraber yaşadığı kadın, Faika İstanbul’dadır.

Faika güzel ve cazibeli bir kadındır, üç senelik beraberliklerinde adamı sürekli aldatır ve aldattığını her seferinde itiraf eder; girdiği her ortamda yabancı erkeklere kur yapar. Adam Faika’yı beş altı defa öldürmeye çalışır, sevdiği kadın da adamı yaralar, birbirlerine zarar vermeye çalışırlar. Misafirin şaşkın bakışlarını fark eden çiftçi, aşkı “İki ruhun müşterek hamlelerinden doğan sade bir aşk vardır; fakat bir de korkunç, işkenceli aşk vardır ki birbirine zıt iki kalbin pürsıtayışından doğar.” (1342, nr.17, s.14) şeklinde açıklar. Mırıldanarak Faika’yı aşkın ikinci şekli gibi sevdiğini söyler.

Faika sevgilisinin üç yüz bin lirasını tüketince “Ben suyla, havayla yaşayamam. Seni ben çok seviyorum, herkesten fazla seviyorum, fakat yaşamak lazım. Ben sefaletle katlanamam. Ben sefaletle yaşayamam.” (1342, nr.17, s.14) der ve adamı terk eder. Gönlü kırılan adam da Bursa’ya gider ve arazi alarak zenginleşir. Serveti Faika’yı kazanacak kadar artınca arazisini satarak Faika’nın yanına gidecek ve tekrar onunla olması için yalvaracaktır. Anlatıcı parasının tekrar tükenmesi durumunda ne yapacağını sorar. Adam Faika’dan uzak kalmamak için gerekirse Faika’ya uşağı olmak için yalvaracaktır.

Faika ile adam arasındaki ilişki sağlıklı bir ilişki değildir. Adam sadistçe⁶⁷ davranarak Faika’ya uyguladığı şiddetten zevk duyar. Hasta ruhlu adam, tutkunu olduğu kadının kendisini aldatmasına ve her istediği erkeğe kur yapmasına razı olur. Faika hasta adam için vazgeçilmesi güç bir zaafıdır. Geçmişini ve geleceğini ele geçiren bu zaaf, adamın hayata tutunmasındaki tek etmendir. Faika için adam ise sadece para makinesidir, para bitince Faika adamdan uzaklaşır. Hikâyede paranın ahlâk üzerindeki olumsuz etkisi vurgulanmaktadır.

⁶⁶ S.B., *Yıldız*, 1 Kânun-ı Sâni 1342/ 1 Ocak 1926, nr.17, s.14. (Alıntılar bu nüshadandır.)

⁶⁷ İnsanın bir başkasına eziyet etmesi ve çektiği acıdan cinsel zevk alması, sadizm felsefesinin temelini teşkil eder.

“Bir Tercüme-i Hal”⁶⁸ başlıklı hikâyede Ercüment Ekrem, paranın gözünden değişmeye ve bozulmaya başlayan insanı yansıtır. Anlatıcı, İstanbul’un kenar mahallelerinin birinde dolaşırken çöpün kenarına düşmüş yanık bir para ile karşılaşır, parayı evine götürür ve gece paraya hitâben şöyle der:

“Ne garip talihin var! Sen ki bir fakir ailenin bir belki iki günlük hayatını temin etmek iktidarına haizdin. Sen insanların boğuşmasına, didinmesine, ıstırap çekmesine bahis bir mâbûd-ı beşersin.(...) Nasıl oldu da bu mezbeleğe düştün?” (1340, nr.3, s.8)

Kâğıt para lisana gelir ve başından geçen serüveni anlatmaya başlar:

“Yirmi sene kadar oluyor ki, bir gün, bana tesadüf ettiğin o sokaktan bir ellerinde fener bir ellerinde değnek tutan birtakım adamlar geçiyordu. Ben o zamanlar bir bez parçası, bir paçavra idim. Adamlardan biri beni çengelle tuttu ve sırtındaki küfenin içine bıraktı.” (1340, nr.3, s.8)

Bu bez parçası çeşitli aşamalardan geçerek bembeyaz bir kâğıt parçası hâline gelir. Birkaç ay rutubetli odada tutulan bu kâğıt resmî bir matbaaya sevk edilince burada “çok güzel, çok süslü, oldukça değerli bir Türk lirası” (1340, nr.3, s.9) olur. Kâğıt para önce İstanbul’da bankaya, sonra Anadolu’ya sevk edilir. Burada kâğıt para Mehmet Efendi’nin maaşının içinde yer alır. Mehmet Efendi parayı karısına ekmekçiye olan borçlarını ödemesi için verir. Kadın parayla sabah kapıyı çalan ekmekçiye borcunu öder. Para ekmekçiden değirmenciye, değirmenciden zahîre tüccarına geçer. Bu kâğıt paranın yanındaki paralardan bazıları “rüşvet olarak devlet memurlarına verilmiş, kadınların sükûta vasıta olmuş, cinâyetlere sebebiyet” verir. (1340, nr.3, s.9) Kâğıt para elden ele dolaşmaya devam eder ve bir gün köylünün birinin cebine girer. Kâğıt para köylünün cebinde “serin serin otururken” (1340, nr.3, s.9) bir çocuk koşarak gelir ve yaşlı adamı mahalle kahvehânesine çağırır, kahvehâneye giden yaşlı adam bağırmaya başlar: “Bu zalimlik! Siz Allah’tan korkmaz mısınız? Askerdi, al. Maarifti, al. Ağnamdı, yine al. Ne bu artık? İllallah!” (1340, nr.3, s.12)

Çaresiz yaşlı adam parayı toplayan jandarmaya verir. Toplanan paralar “kara kalpaklı” bir askere verilir. Paraları alan kara kalpaklı, adamlarına şu içli konuşmayı yapar:

“Bizim hakikî efendimiz, velinimetimiz köylüdür. Onun temiz alnından akan terin bahasına kazandığı parayı birtakım bahânelerle elinden alıp israf etmeye hakkımız

⁶⁸ Ercüment Ekrem, *Yıldız*, 1 Teşrin-i Sâni 1340/ 1 Kasım 1924, nr.3, ss.8-9 ve 12-13. (Alıntılar bu nüshadandır.)

yoktur. Bundan böyle köylü kendi kazancına sahip olacaktır. Memleketin serveti onundur.(...) Temiz Türk köylüsünün temiz parası yine onun uğruna temiz işlere sarf edilecektir.” (1340, nr.3, s.12)

Kara kalpaklı, konuşmayı yaptığı gecenin sabahı köylüden toplanan paralarla gizlice kaçır, uzun bir yolculuktan sonra İstanbul’a, müdâvimi olduğu bir fahişenin evine gider.⁶⁹ Kara kalpaklı “*Al, hepsi senin!*” (1340, nr.3, s.13) diyerek elindeki parayı fahişenin koynuna sokar. “*Bak senin sigaranı bile bin liralarla yakarım.*”(1340, nr.3, s.13)diyerek ucunu yaktığı parayla bir sigara yakar. Yanık kâğıt parçaları temizlikçi tarafından süpürülüp çöpün kenarına bırakılır. Hikâyede anlatılan tercüme-i hal, fahişenin sigarası için yanan paranın yolculuğudur. Bu yolculuk başladığı yerde, bir çöpün kenarında son bulur.

I.Dünya Savaşı’nda ve savaşın hemen sonrasında toplumda ortaya çıkan harp zenginleri Beyoğlu, Taksim, Şişli gibi mekânlarda yer alan genelevi ve meyhanelerde harp vurgunu parayı sorumsuzca tüketirler. Hikâyede Kara kalpaklı için para ahlâkî değerlerin üzerine çıkar, rütbesini kullanarak fakir halktan gasp ettiği parayı bir fahişenin koynunda rahatlıkla harcar.

Ercüment Ekrem, paranın yolculuğu ile savaş ortamındaki başıboşluğun ve para tutkusunun yol açtığı ahlâkî sarsıntıya dikkat çeker. Ercüment Ekrem’in hikâyelerindeki tutumunu İnci Enginün şöyle değerlendirmektedir:

“*Toplumun çöküşünü, fakir semtleri, karaborsacıları, kişileri doğruluktan sapmaya sevk eden çevre şatlarını tenkitçi bir tavır ile işler.*”⁷⁰ Bir Tercüme-i Hal” başlıklı hikâye de bu türden bir hikâyedir.

3.1.1.2.2. Vatanî ahlâkın kaybı

Erken Cumhuriyet döneminde sıkça işlenen bir konu vatanî ahlâkın kaybıdır. Uzun süren savaşlar halkın büyük çoğunluğunu fakirleştirirken, küçük bir kısmını ise zenginleştirmiştir. Harp zengini olanlar; vatanî ahlâka sahip olmayan, çıkarları için düşmanla iş birliği yapanlardır.

⁶⁹ Ercüment Ekrem *Gün Batarken* başlıklı romanında Mütareke ve savaş yıllarında ortaya çıkan vurguncu, karaborsacı tiplerle fakir halkın çatışmasını yansıtır. Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra Anadolu’da pasif bir göreve gönderilmesi Türk subayı Hulki’yi hayal kırıklığına uğratar ve içinde bulunduğu maddî sıkıntı ahlâkî çöküşe sürükler, subay rüşvete ve karaborsacılığa bulaşır.

⁷⁰ Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, s.294.

Ercüment Ekrem, “Hacı Bey’in Nutku”⁷¹ başlıklı hikâyede yaşadığı kasabaya belediye reisi olmak isteyen Hacı Bey’in menfaati için nasıl vatan hainliği yaptığını anlatır.

Hikâyede Hacı Bey makama önem veren biri olarak tasvir edilir:

“Belediye reisi Hafız Naim Bey’in faciadan vefatı, âzâdan, reis vekili Çapaklıoğlu Hacı Bey’in ekmeğine yağ sürmüş, gönlündeki ihtiras alevini yeniden parlatmıştı. Zavallı Hacı Bey!(...) paşa olmak istemiş senelerce koç besleyerek Kurban Bayramlarında İstanbul’a, saraya takdim etmişti. Fakat bu hayvanlar onun ümidini yarım olarak temin etmişler, Hacı Bey de ala ala ancak bir kapıcıbaşılık, bir iftihar madalyası alabilmişti.” (1341, nr.6, s.8)

Hacı Bey’in merkeze gönderdikleri bunlarla sınırlı kalmaz: Şeyhülislama yoğurt; merkez amirine bal, kaymak, peynir vb.; donanma için ayda beş binden az olmayacak şekilde para yardımı gönderir. Kasaba reisi olma arzusu için şehir merkezine giden Hacı Bey’e üst âmiri tarafından “İnşallah”denir. Bu sırada Millî Mücadele meydana gelir ve Hacı Bey’e verilen söz unutulur. Kasaba uzun süren işgaller yüzünden sürekli yönetim değiştirir:

“İngilizlerden Çerkezlere, Çerkezlerden Kuvayı Milliye’ye, Kuvayı Milliye’den Yunanlılara geçer. Her işgal zamanında hepsinin müebbet olacağını zannederek Hacı Bey, ikbal için, reis olmak için, hepsine birer sûretle yaranmaya çalıştı.” (1341, nr.6, s.8)

Savaşlar, biter kasaba özgürlüğüne kavuşur. Belediye reisi Nâil Bey ânî bir rahatsızlıkla vefat eder. Hâlihazırda reis vekili olan Hacı Bey’in reis olma vakti gelmiştir. Hacı Bey belediyenin kâtibinden kendisine belediye reisi seçimi ve hayvan panayırının açılışı için iki konuşma metni yazmasını ister. Kâtip konuşma metinlerini Hacı Bey’e seçim günü teslim ederken kâğıtları karıştırmaması için sıkı tembihlerde bulunur. Hacı Bey kâğıtları karıştırır ve seçim günü heyecanla şu konuşmayı yapar:

“Muhterem efendiler! Belediyemizin âcizane davetine icâbet buyurduğunuzdan dolayı evvelâcümnenize ayrı ayrı teşekkür ederim. Bu içtimamız yüksek bir gayenin temini için atılmış ilk kıymetli adımdır. Efendiler! Bir memleket ancak ziraatıyla yükselir, ziraatın temel taşları da şu etrafınızda gördüğünüz hayvanlardır. Evet, efendiler yaşamak istiyorsanız evvela memleketi yaşatmak, zengin etmek çarelerini araştıracağız. Bu çarelerin en büyüğü şu karşınızdaki hayvanların çoğalmasındır.” (1341, nr.6, s.9)

⁷¹ Ercüment Ekrem, *Yıldız*, 1 Şubat 1341/1 Şubat 1925, nr.6, ss.8-9. (Alıntılar bu nüshadandır.)

Hacı Bey hayvan panayırında okuması gereken metni reis seçiminde okumuştur. Reis vekilini dinleyen halk Hacı Bey'i kürsüden indirir ve tartaklar. Böylece Hacı Bey'in yıllarca süren reis olma hayali suya düşmüş olur.

Hikâyede dikkat çeken bir husus Hacı Bey'in kasaba reisi olabilmek için sarf ettiği gayrimeşrû çabadır. Savaş devam ederken kasaba yönetimi sürekli el değiştirir ama Hacı Bey'in kasabayı yönetenlere karşı tavrı hiç değişmez, her yönetimle dostluk kurar. Hacı Bey'in İngilizlere ve Yunanlılara hizmet etmesi, savaş günlerinde cephe gerisindeki insanların çıkarlarını korumak için düştükleri sefil hali ve bu sefil halin vatan hainliğine dönüşmesini gösterir. Yazar Hacı Bey tipiyle okuyucuya bir ders verir. Hacı Bey gayrimeşrû tüm çabasına rağmen hak etmediği reislik koltuğuna oturamaz.⁷²

3.1.1.3. *Düşmüş Kadına El Uzatma*

Hayatın zorlukları karşısında çaresiz kalmış genç kadınları bekleyen hazîn sonlardan biri hayat kadını olmaktır. Sahipsizlik ve dışlanmışlık kadınları tükenmişliğe doğru götürmektedir. Türk edebiyatının birçok döneminde düşmüş kadını, içerisinde bulunduğu durumdan kurtarma temi işlenmiştir.

Cevat Kemal'in⁷³ “Şişli Güzeli Küçük Rezzan'ın Aşkı”⁷⁴ başlıklı hikâyesinde yirmi dört yaşında Vecdi adında bir genç Anadolu'dan İstanbul'a gelir. Şişli'deki sefahat âleminde “mavi gözlü, ton ton, on dört yaşlarındaki Rezzan” ile tanışır. Geceyi Rezzan ile geçiren Vecdi, kızı “bu hale koyan, pek seyrek de olsa nihayet bir yabancı erkeğin kucağına atılmaya sevk eden sebepler herhalde kalbi değil”dir (1341, nr. 13, s.10) diye düşünür.

“Seni böyle herhangi bir erkeğin kucağına sabaha kadar bırakan faciaları vicdanım öğrenmek istiyor. Söyle bana Rezzan, niçin sen?” (1341, nr. 13, s.10) sorusunu yönelir. Kız Vecdi'nin bu ani sorusu karşısında odayı kaplayan bir kahkaha atar ve kıpkırmızı olan yüzünü bir hüznün kaplar. Rezzan zorla gülmeye çalışır, ardından hıçkırarak ağlar. Vecdi'nin kendini tahkir etmek istediğini düşünür:

“Bana şimdiye kadar senin kadar fenalık eden olmadı.(...) Hayatta bir tek acı günüm yoktur. Beni tahkir etmeyiniz. Bizim binlerce liramız İstanbul'da bir sürü emvalimiz var.

⁷² Halide Edip'in *Vurun Kahpe*'ye isimli romanındaki Hacı Fettah açgözlü, ikiyüzlü ve sahtekâr olması yönüyle Hacı Bey ile benzerlik göstermektedir. Bu hikâyeler adeta inkılâpların alt yapısını hazırlamak ve halkta inkılâplara karşı olumlu bir bakış açısı oluşturabilmek için kaleme alınmış izlenimi uyandırmaktadır.

⁷³ Hakkında bilgi bulunamamıştır.

⁷⁴ Cevat Kemal, *Yıldız*, nr.13, 1 Eylül 1341/1 Eylül 1925, ss.10-11.(Alıntılar bu nüshadandır.)

Siz erkekler temas ettiğiniz kadınları hep birbiriyle müsâvî görüyorsunuz. Mirasyedi bir erkek birçok kadınla temas ederse sadece sefa dersiniz, değil mi? Erkekler arasında yine bahtiyardır o, işte biz de miras seviyoruz. Biz de erkekler gibi sefahate daldık, biz de kadınlar arasında bahtiyarız.” (1341, nr. 13, s.10)

Rezzan toplumdaki ahlâk anlayışının sadece kadınlar aleyhinde işlemesine tepki gösterir. Erkeğe evlilik dışı ilişkisinde ceza verilmez, toplum dışına itilmez ama kadın hem fahişe damgası yer hem de toplum tarafından dışlanır.

Vecdi fuhuş batağına düşmüş Rezzan’ın kahkahalarının ardında acı ve mutsuzluk olduğunu düşünür. Rezzan’a batağa düşme sebebini sorduğunda sorusu cevapsız kalır. Anlatıcı, tek bir erkek ile yaşayacağı hayatının olması gerektiği konusunda Rezzan’la uzun uzun konuşur:

“İnsanlığımızı bile çalan maddî zevklere manevî zevklerimizi ne derecede tercih edersek o kadar daha insan olmaz mıyız?(...) Maddî ihtiyacı meşrû bir tek zevçle belki de nefretle def eden melek olmaya namzet kadınlarımız erkeklerin hayvâniyeti karşısında mağrûr olsalar hakları var.” (1341, nr. 13, s.11)

Rezzan, Vecdi’nin sözleri karşısında *“Vecdi, beni kurtar. Nasihatini tutacağım.”* (1341, nr. 13, s.11) diyerek ağlar. Vecdi Rezzan’ı hemen giydirir, elinden tutar ve adaya, çamların altına götürür.

Hikâyede düşmüş kadının da insan olduğu, onu toplum dışına itmek yerine, ona merhamet ve şefkat duygusuyla yaklaşarak sahip çıkmak gerektiği vurgulanmaktadır. Rezzan ile Vecdi evlenmiş midir hikâyede bahsedilmez ama Vecdi Rezzan’ı bataktan çıkararak ilk adımı atmıştır. Türk romanında düşmüş kadının bataktan kurtarılması temi ilk defa Ahmet Mithat Efendi tarafından işlenmiştir.⁷⁵ Ahmet Hamdi Tanpınar’ın da belirttiği gibi bu tema o devir için *“hakîkî bir kanat darbesidir”*.⁷⁶

⁷⁵ *“Batakânelere düşen insanları kurtarmak Osmanlı meddah hikâyelerinin temalarından biridir. Bu tema bu tür hikâyelerle ilk romanlar arasında bağlardan birbirini oluşturur.”* Pertev Naili Boratav, *Halk Hikâyeleri ve Hikâyeciliği*, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1988, s.100. Ayrıca Alev Sınar Uğurlu da bu temanın kullanılmasını şöyle değerlendirir: *“Kötü yola düşmüş kadına, fahişeye acıma bilindiği gibi edebiyatımızda Ahmet Mithat Efendi ile başlar. Ahmet Mithat Efendi’nin ‘Mihnetkeşan’ (1870) ve ‘Henüz On Yedi Yaşında’ (1881) gibi eserlerinin yanı sıra bu meseleyi ele alan ilk çarpıcı örnekler arasında da Abdülhak Hamid Tarhan’ın ‘Bir Sefilenin Hasbîhali’, Halit Ziya Uşaklıgil’in ‘Sefîle’ adlı eserleri yer alır. Bu yazarlar hemen herkesin ön yargı ile yaklaştığı düşmüş kadına farklı bir gözle bakarlar, okuyucuda acıma duygusu uyandırmaya çalışırlar, onları topluma kazandırmak gerektiği mesajını verirler.”* Alev Sınar, *Aka Gündüz’ün Romanlarında Kadınlar*, İstanbul, Dergâh Yayınları, 2007, s.54.

⁷⁶ Ahmet Hamdi Tanpınar’ın *“Mihnetkeşan”* için değerlendirmesi şöyledir: *“... O devirde fuhuş göreneğe uyarak kayıtsız ve şartsız mahkûm edeceği yerde, fahişeye acıyan ve onun derdini paylaşmak isteyen bir eser, velev ki dışarıdan alınmış bir tesirle yazılmış olsa bile, yine*

3.1.2. Ferdî Meseleleri İşleyen Hikâyeler

3.1.2.1. İnsanî Zaaflar

Yıldız dergisindeki hikâyelerde öne çıkan insanî zaaf olan paraya düşkünlük üç şekilde işlenmektedir: cimrilik, para kazanma hırsı ve mirasyedilik.

Osman Cemal'in kaleme aldığı "Hırsız Kimmiş?"⁷⁷ başlıklı hikâyede konu şu şekildedir:

Hacı Nazmi Bey İstanbul'un sayılı zenginlerinden biridir. Aile efradı; karısı, iki kızı, üç oğlu ve ahretlik diye seslendikleri bir kadından oluşmaktadır. İki oğlu mektebe gitmekte, diğer oğlu bir kunduracıda üç kuruşa çalışıp ev iâşesine katkıda bulunmaktadır. Büyük kızının evliliği Nazmi Bey'in huysuzluğu yüzünden uzun sürmez, damadı iki çocuğunu karısına bırakarak evi terk eder. Nazmi Bey küçük kızını zengin birine vermek ister. Hacı Nazmi Bey damat olarak kendisi gibi zengin birini bulamazsa kızını evlendirmeyecektir.

Hacı Nazmi Bey'in evinde yazları sıcak yemek pişirilmez, domates ve zeytin ile idare edilir, kışın ise kuru fasulye yenir. Ailede herkes Nazmi Bey'in cimriliğinden bıkmıştır.

Büyük oğlu bir gün çıraklıktan kalfalığa yükselir ve eline geçen para ile et, peynir, yufka vs. alır. Annesinden de baklava, börek, kızartma yapmasını ister. Büyük oğlu akşam eve geldiğinde böreğin, baklavanın ve kızartmanın çalındığını öğrenir. Hırsız baklava, börek, kızartmalarla beraber iki bakır tepsiyi ve bir tencereyi de götürür. Hacı Nazmi Bey'in oğlu üzüntü ile karakola gider. Polis aile fertlerini, komşuları soruşturur ama hırsızın kim olduğu hakkında ipucuna ulaşamaz. Mahallede hırsızın kim olabileceğine dâir dedikodular dolaşmaya başlar:

"Mahallelilerden biri olan Hafız Kalfa'nın kaynatası:

-O tepsilerle tencereyi çalanı ben bilirim ama... Neyse yine bende kalsın. 'Açtırma kutuyu söyletme kötüyü!' diye mukaddeme yaptıktan sonra lafi döndürüp dolaştırıp Hacı Nazmi Bey'in karısına getiriyor(...)

Muhacir Ayşe teyze ise:

---

mühimdir. Çünkü onunla edebiyatımıza yeni bir tema gelmiş olur. Acıma hissi, kökünü dinden alan bir ahlâkın ötesine geçer. Bu manada bakılırsa 'Mihnetkeşân' sadece mevzuuyla, bizde insanî ahlâkın ilk uyanışı ve istiklalidir." Ahmet Hamdi Tanpınar, *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul, Dergâh Yayınları, 2014, s.456.

⁷⁷ Osman Cemal, *Yıldız*, 1 Teşrin-i Evvel 1340/ 1 Ekim 1924, 1340, nr.2, ss.16-17. (Alıntılar bu nüshadandır.)

-Bunları o mektep kapağı sarı çıyan oğlu satıp kendi gibileriyle beraber yemiştir, diye Hacı Nazmi Bey'in küçük oğlunu ileri sürüyordu.” (1340, nr.2, s.16)

Bir gün Hacı Nazmi Bey'in karısı çarşıda dolaşırken bir dükkânın camekânında tepsisini görür, içeriye girer ve tepsiyi incelemeye başlar. Kadın tepsinin üzerindeki yazılardan tepsinin kendisine ait olduğunu anlar ve tepsiyi kaptığı gibi karakola gider. Komiser, kadının şikâyetini dinleyince dükkân sahibini çağırır. Dükkân sahibi tepsiyi bir eskiciden iki ay evvel aldığını söyler. Eskici bulunur ve karakola getirilir. Eskici tepsiyi İstanbul'un zenginlerinden Hacı Nazmi Bey'den aldığını söyler. Eskici Hacı Nazmi Bey'e iki bakır tepsiyi ve bir tencereyi neden içi dolu sattığını sorduğunda eskicinin aldığı cevap şöyledir:

“Mutfakta bunları görünce bizim hanıma sordum. ‘Bunlar nedir?’ diye sordum. O da çocukların canı istemiş almışlar, ben de yaptım dedi. Bunun üzerine beynim attı, kızdım. Çocuklar bir kez alıştırlarsa sonra her vakit isterler diye kapınca işte buraya getirdim, satıyorum, dedi.” (1340, nr.2, s.17)

Tüm bunları duyan Hacı Nazmi Bey'in hanımı karakolda, yaşadığı sinir buhranına dayanamaz ve bayılır.

Osman Cemal, hikâyede Hacı Nazmi Bey'in evinden çalınanlara üzülmesine dair bir tahlile yer vermez. Bu, hikâyenin sonu için bir ipucudur. Hikâyenin sonunda öğreniriz ki iki bakır tepsiyi ve bir tencereyi içerisindekilerle birlikte eskiciye Hacı Nazmi Bey satmıştır. Hacı Nazmi Bey'in bu eylemi onu cimriliğinde samimi yapar, çünkü yiyeceklerin hazırlanmasında herhangi bir maddî katkısı yoktur.

Hacı Nazmi Bey cimrilerde görülen üç haslete de -şüphecilik, tedirginlik ve kimseye güvenmeme- sahiptir. Ailesine güvenmez, parasını bitireceklerine dair şüpheleri onu tedirgin yapar, evdeki yiyecekleri eskiciye satarak rahata kavuşur.

Ercüment Ekrem'in dergideki bir diğer hikâyesi “Veli Efendi'nin Talihi”⁷⁸ başlıklı hikâyedir. Veli Efendi'nin babası Hacı Abidin, on yedi yaşındaki oğluna Ankara'daki Hergele meydanında bir ev miras bırakarak vefat etmiştir. Veli Efendi'nin fakirliğe dayanamayan arkadaşları Ankara'yı terk edip başka şehirlere gitse de Veli Efendi “(...) memleketin kumlu ekmeği ile yağsız keçi peynirine razı” olur ve “bir müddet hükümet kapısında arzuhalcilik” (1340, nr.4, s.14) eder.

Veli Efendi bir gün kahvehânedede otururken iki adamın konuşmasına şahit olur:

⁷⁸ Ercüment Ekrem, *Yıldız*, 1 Kânun-ı Evvel 1340/ 1 Aralık 1924, nr.4, ss.14-15. (Alıntılar bu nüshadandır.)

“Benim Hacı Bayram’daki büyük evi Çemişkezek’in mebûsuna aylığı seksen liraya verdim. Hemen evin önündeki ufak eve de kırk beş liraya tâlip var... Hem de altı aylığı, yıllığı peşin. En kötü evin yirmi tane müşterisi var.” (1340, nr.4, s.14)

Bu konuşulanları dinleyen Veli Efendi evini kiralamaya karar verir. Aylığı otuz liradan bir yıllığı peşin, bir mebûsa evini kiralar. Kira geliri ile bir arsa alıp yirmi günde “anahtar sahibi” olur. Bu evi Belucistan⁷⁹ sefirine altmış liraya kiraya verir. Evlerini kiraya veren Veli Efendi de bir han odasında ikamet etmeye başlar. Uzun zaman han köşelerinde sürünmekten bıkan Veli Efendi Belucistan sefirinden aldığı para ile yaptırdığı apartmanın bir odasını kendine ayırır. “...ahir ömründe serseriyane bir hayat sürmekten kurtulacaktı. Kirli bir döşekten mâadâ iki tane kırışık seccadesi, bir heybe, teneke kaplı tahta sandığın içerisinde üç beş parça şeyden ibaret eşyasını oraya bizzat taşıyıp yerleşti.” (1340, nr.4, s.15) Kendine ayırdığı odaya yerleşen Veli Efendi’yi kiracılar evin bekçisi zanneder:

“Ve hemen hepsi de bu hânenin içinde perdesiz, eşyasız yapayalnız oturan bu âbâni sarıklı, pejmürde kıyafetli ihtiyar mal sahibi değil, bekçi zannediyorlar, ona göre hitap ediyorlardı. O da hiç bozmuyor kendilerine ‘Ev sahibi kiraya vermiyor, kendi oturacakmış’ cevabını veriyordu.” (1340, nr.4, s.15)

Bir gün genç bir mebûsun elli liralık daireye dört yüz lira teklif etmesi üzerine Veli Efendi daireyi sevinçle kiraya verir ve kendisine han köşelerinde bir yer aramaya başlar.

Veli Efendi her toplumda görülebilecek paraya düşkün insan tipini temsil etmektedir. Kurnazlığı ile dikkat çeken ve eline geçen fırsatları değerlendirerek para kazanan Veli Efendi elindeki parayı harcamaz, deste deste yaptığı parasını saklayacak yer arar. Paraya olan zaafı, Veli Efendi’yi han köşelerinde sefil bir vaziyette yatırır. Yazarın eleştirisi Veli Efendi tipinde insanların parayı araç olmaktan çıkarıp amaç haline getirmesidir. İnci Enginün, Ercüment Ekrem’i “*Hüseyin Rahmi çizgisinde*”⁸⁰ bir yazar olarak nitelemektedir. Hüseyin Rahmi’ye göre insanlar bencil ve çıkarıcıdır, hangi şartlardan geldiğini hemen unuttur. Hüseyin Rahmi’nin insana bakışı Veli Efendi’ye tam uymaktadır.

⁷⁹ Pakistan’ın bir eyaletidir.

⁸⁰ Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, s.295.

Hasan Sait⁸¹ imzalı, “Kuyumcubaşı Bîmarhânedel!”⁸² başlıklı hikâyede paraya zaafı olan kurnaz bir adamın kurduğu tuzağa düşen bir kuyumcunun hikâyesi ele alınmaktadır.

Abidin Bey “*aşağı yukarı on beş sene Paris’te serseri bir hayat yaşayan ve Paris’in zevk ve sefa âlemlerinde ömür-güzar*” (1341, nr.5, s.15) birisidir. Artık bir iş sahibi olmak isteyen Abidin Bey, kendisini Avrupa’da okutan amcası aracılığıyla gönderdiği dilekçeye verilen “*İlk münhalde arzunuz tatmin edilecektir!*” (1341, nr.5, s.15) cevabına sıkılır.

İstanbul’dan gelen bu cevap üzerine sarayın hizmetine girerek “*Paris’teki Türk hürriyetperverlerinin hayat-ı husûsiyesine dair jurnaller takdim etmeyi*” (1341, nr.5, s.15) düşünür, herkesin bu gibi jurnaller yazdığını düşününce bu fikirden de vazgeçer, en son babasından kalan evi satarak Paris’e dönüp “*o serseri hayatını ihya etme*” (1341, nr.5, s.15) fikrini mantıklı bulur. Evin satışından eline geçen parayı alarak gayriihtiyarî kuyumcular çarşısına, bir dükkâna girer. “*Öteden beri saat, yüzük, kordon gibi zarîf şeylere pek pek ziyade merakı*” (1341, nr.5, s.16) olan Abidin Bey, bir yüzük aldığı dükkândan çıkarken karşıdaki “*muazzam bir kuyumcu dükkânı, dükkânın geniş ve yekpare camında altınla yazılmış ‘Zat-ı hazret padişahının kuyumcubaşısı... ilh.’ ibaresi*” (1341, nr.5, s.16) dikkatini çeker ve birden bire “*zihnini âlet-i evsat*” (1341, nr.5, s.16) eder. Abidin Bey oynayacağı oyunun ilhamını burada alır ve ayrıntılarını zihninde kurgulayarak planını uygulamaya başlar:

“Aheste aheste Nur-i Osmaniye Caddesi’nden, Bab-ı Âli’den, kar ve soğuğa rağmen elindeki şık şemsiyeyle inerken dimağındaki pür-i garamını tekemmül ediyor artık vakit kaybetmeksizin derhal faaliyet sahasına geçmeye karar vermişti. Pek ziyade sevdiği Tokatlıyan’ın o münzevi köşesi Abidin Bey’in ilham-ı Şeytan membaıydı. Kemal-i huzurla yemeğini yedikten sonra sigarasını tellendirdi. Üstüne başına esasen son derece de itina ederdi. İkindiye doğru izini belli etmeden Tokatlıyan’dan çıkarak doğruca bir şapkacı dükkânına girdi. Beğendiği şapkayı başına geçirmiş, fesini şapkacıda bırakmış. Görklü paltosunun yakasını kaldırarak evvela potinlerini, lastiklerini temizletti.” (1341, nr.5, s.16)

Abidin Bey bir arabaya atlayıp Fransız hastanesine gider, Ermeni taklidi yaparak hastanenin baştabibi ile görüşür ve planına uygun bir hikâyeye anlatır:

⁸¹ Hasan Sait Mevlevî, Yahya Kemal’in II. Meşrutiyet yıllarında öncüsü olduğu Nâyîler grubunda yer alan genç kalemlerden biridir.

⁸² Hasan Sait, *Yıldız*, 1 Kânun-ı Sâni 1341/ 1 Ocak 1925, nr.5, ss.15-18. (Alıntılar bu nüshadandır.)

“Muhterem doktor, küçük yaşta babasız kaldım. Bir müddet sonra annemin de vefat ettiğini Paris’te haber almıştım. Mühendis mektebinde tahsilimi bitirdim. Dilber bir Fransız kızının dest-i izdivâcını talep ettim. Fakat düğün masrafı içine bir yekûn balığ oluyordu. Hem bu işi gördürmek ve hem de senelerden beri mütehassir kaldığım amcamı ziyaret etmek üzere İstanbul’a geldim.(...)Bir de geldim gördüm ki zavallı amcam fena bir maraz-ı asabiye düçar olmuş! İki de birde ‘Hani benim mücevherlerim, pırlanta yüzüklerim, gerdanlıklarım... ilh.’ diyor ve bana senelerden beri hasret olduğu halde samimi samimi konuşurken birden bire bu teraneleri tutturuyor, vakta saldıracak derecelerde deli değil ama hastalık tezâyüt edecek olursa saldırmak ihtimalini de düşündüm. Şimdiden tedavi edilirse daha iyi olacak, lütfen hastanenede münâsip bir oda irâe ediniz, şimdiden bir aylık ücretini de takdim ediyorum. Yarın olmazsa öbür gün hastamı muhakkak getiririm!” (1341, nr.5, s.17)

Abidin Bey hastaneden çıkarken kapıcısına, hasta bakıcısına, odacısına bol bol bahşış vermeyi unutmaz. Ertesi gün planın ikinci aşamasına geçen Abidin Bey kibar Fransız asilzadesi edasıyla bir arabaya binerek doğruca kuyumcular çarşısına gider, kuyumcubaşının dükkânına girer. Fransızca bilmeyen kuyumcubaşı, oğlunun tercümanlığı ile kendisini *“Taksim’deki Fransız hastanesinin sertabibinin yeğeni”* (1341, nr.5, s.17) olarak tanıtan adamın isteğini sabırsızlıkla dinler:

“Beni amcam Fransa’da okuttu. Babam ben çocukken vefat etmişti. Paris şehri emânetinin ikinci mühendisiyim. Orada evleneceğim ve tabii bu masrafları hep amcam derûhte etti. Şimdi müstakbel zevcem için şark tarzında yapılmış başlıklar, gerdanlıklar alacağız, tabii amcam hastaneden ayrılamaz. Numûnelerinizi alınız, araba bizi bekliyor, birlikte hastaneye kadar gider ve hemen iştirâ edilecek mücevheratın pazarlığını yaparız. Çünkü iki gün sonra Paris’e dönmek mecburiyetindeyim.” (1341, nr.5, s.17)

Bu tatlı sözler ve yağlı alış veriş Ermeni kuyumcuyu pek ziyade sevindirir. Pırlantalı taşlar, gerdanlıklar, tek taş zümrüt ve yakut ve pırlanta yüzükler büyük bir el çantasına yerleştirildikten sonra arabaya binilip Fransız hastanesine gidilir.

Kapıcılar, odacılar geçen gün aldıkları bol bahşış sebebiyle Abidin Bey’i hürmetle karşılarlar. Abidin Bey, önceden ayarladığı odaya kuyumcubaşığı davet eder. Kuyumcubaşıya Fransızcanın yanına bir iki Türkçe kelime katarak bitişik odadaki amcasına elmasları göstereceğini ima eder, odadan büyükçe bir çanta ile çıkar. Doktora hastasını getirdiğini, birazdan nöbetinin başlayacağını söyler, tedavisi için ne yapılması gerekiyorsa yapmalarını ister.

Kuyumcubaşı odada bekler, bekler. Uzun zaman sonra odaya gelen bir hastabakıcıya *“Akşam oldu azizim, zarar yok elmaslar burada kalsın. Burası gayet emin bir yerdir. Yarın sabah gelirim. Hesabını görürüz.”* (1341, nr.5, s.17) der. Hastabakıcı *“biraz daha dinlenin”* diye mukabelede bulunur. Sıkıntıdan patlayan kuyumcubaşı bağırmağa, kapıları tekmelemeye başlar. Tam bu sırada *“iki azılı gardiyan”* (1341, nr.5, s.17) içeriye

girerek kuyumcubaşığı tepeden tırnağa kadar soyar ve adamın elini kolunu sımsıkı bağlayıp kuyumcubaşığıya soğuk su banyosu yaptırırlar. Soğuk su banyosu “*elmaslarım*” dedikçe tekrar eder. Babasından haber alamayan oğlu karakola gider ve dört gün sonra babasını Fransız hastanesinde soğuk su banyosunda bulur:

“-Baba bu ne hal?

Demeğe kalmaz, kuyumcubaşı:

-Sus ol!

-Canım neye sus olacağım elmasları ne yaptın?

-Bırak elması falan onu sonra anlatırım. Vaz geç!” (1341, nr.5, s.18)

Adam başına gelenlerden o kadar korkmuştur ki oğlunun elmas lafi etmesini istemez. Olayın aslı anlaşılır ve kuyumcubaşı hastaneden çıkarılır. Kuyumcubaşının başına gelenler sarayda II.Abdülhamit’in kulağına gider. II.Abdülhamit Abidin Bey’in kurduğu tuzağa katıla katıla gülmekten kendini alamaz, derhal “*Kuyumcunun beş bin lira zararını veriniz, yalnız bu vakanın kahramanını bulup getirin ve kendisini affettiğimi ve hatta ayrıca ona da beş bin altın ihsan verdiğimi tebşir ediniz!*” (1341, nr.5, s.18) emrini verir.

Abidin Bey çantayla birlikte İstanbul’u ebediyen terk eder. Hiç kimse izine dahi rastlayamaz. II.Abdülhamit’in çok hoşuna giden bu vak’a, birkaç gün sonra tiyatro oyuncusu Abdürrezzak⁸³ tarafından huzurda temsil edilir.

Abidin Bey mirasyedi, Avrupaî, züppe ve II.Abdülhamit’in dahi dikkatini çekecek kadar kurnaz biridir. “Serseri” bir hayattan sıkılır, bir meslek sahibi olmak ister ama ciddi bir işin sorumluluğunu alacak birisi değildir. Çalışma arzusu kısa süren Abidin Bey “serseri” hayatına devam etmeye karar verir. Tanzimat döneminden itibaren Türk hikâye ve romanında çalışmayı sevmeyen, baba parası ile geçimini sürdüren züppe tipine eleştirisi vardır ve bu tipe farklı şekillerde rastlamak mümkündür.⁸⁴ Bu gençler babalarından kalan mirası tüketince perişan olur. Paraya bir hayli düşkün olan Abidin Bey ise parasal sıkıntıya düşeceğini anlayınca “*o müthiş zekâsı sayesinde*” (1341, nr.5, s.15) yaptığı planını uygular ve yüklüce paraya konar ve bir daha dönmek üzere ülkeden ayrılır. Hikâyenin kurgusunu şekillendiren Abidin Bey’in bu kusursuz planıdır.

⁸³ Abdürrezzak II.Abdülhamit döneminde Yıldız Sarayı’nda Yıldız Kumpanyası’nı kurmuş ve *Vatan yahut Silistre*’de Abdullah Çavuş tipini oynamıştır. Geleneksel Türk tiyatrosunda meddah ve modern Türk tiyatrosunda tiyatro oyuncusudur. Ayrıca *Yıldız* dergisinde hakkında bir yazı mevcuttur. Bkz. İsimli, Millî Muzhikamız ve Komik Abdi Efendi, *Yıldız*, nr.3, 1 Teşrin-i Sâni 1340/ 1 Kasım 1924, ss.6-7.

⁸⁴ Ahmet Mithat Efendi’nin *Felâtnun Beyle Rakım Efendi* isimli romanında Felatun, Rezaizade Mahmut Ekrem’in *Araba Sevdası* isimli romanında Bihruz Bey eleştirilen bu tipin ilk örnekleridir.

Mehmet Sait, “O Servet Benimdi”⁸⁵ başlıklı hikâyede babasından kalan mirası sefahat âlemlerinde tüketen gencin düştüğü acınası hali hikâyeye eder.

Babasını dokuz yaşında kaybeden genç Mekteb-i Âli’den mezun olduktan sonra birden bire başka bir hayata atılır. Artık zevk, eğlence, sefahat, içkien büyük uğraşdır. Babasından “*külliyen zeval buluncaya kadar refah ve saadetle idare*” (1341, nr.11, s.8) edecek kadar miras kalır. Gencin arkadaşları, baba dostları genci çok sever, gence her akşam yeni bir meyhane bulur, genci yeni bir kadınla tanıştırır. Bu sefahat âlemlerine hazır para dayanmaz, babasından kalan miras eriyip gider. Annesinden zorla para koparmaya çalıştığı bir gün para vermek istemeyen annesine tokat atar ve tokat yiyen yaşlı kadın sekte-i kalpten vefat eder. Annesinin vefatından ders almayan genç, gece âlemlerine devam edebilmek için babasından kalan evleri satar. Ailesini üç kuruşa mahkûm, sefil hale getirir. Kendisiyle zenginliği için evlenen karısı kocasına “*hıyanet ederek para kazanacağımı*” (1341, nr.11, s.8) söyler. “*Vaktiyle kendilerine avuç dolusu altın*” (1341, nr.11, s.8) sarf ettiği dostları genç adama yüz çevirir, selam bile vermez olur.

Genç adam bir gün zengin olduğu zamanlarda sefil bir hayatı olan, serveti için etrafında dolaşan arkadaşı Nazmi’ye tesadüf eder. Nazmi çok zengin olmuş ve gencin adamın babasından kalan, sefahat âlemlerine para yetiştirmek için sattığı evleri satın almıştır. Nazmi kendisinden para isteyen arkadaşını alaya alır, “*Defol git, çalış ve kazan. Herkes kör besleyici değil ya.*” (1341, nr.11, s.8) diyerek kapısına gelen arkadaşını kovar. Genç adamın parası ile dalkavukluk eden Nazmi artık bey olmuştur. Genç adam hiddetlenir, kendisini kovan arkadaşını öldürmek için evine zorla girmeye çalışır. Nazmi’nin yardım çığılığına polis gelir ve genci hırsızlığa teşebbüsten tutuklar.

Genç adam hâkim karşında hırsızlık suçunu inkâr eder ve Nazmi’yi öldürmek niyetiyle eve girmeye çalıştığını söyler. Gencin hayat hikâyesini dinleyen hâkim kararı açıklar:

“Cürmünüz.....kanun-ı cezanın.....maddesinin....⁸⁶zeyline temas ediyor. Binâenaleyh heyet-i hâkime altı ay müddetle cezanıza hükmetti.(...) sizin gibi tahsil-i âli görmüş bir zatın bu mahkûmiyeti heyet-i hâkimce de mucib-i teessürdür. Yalnız kanunun emri icra edilmiştir. Ümit ederim ki islah-ı nefis ederek bir daha ne arkadaşlarınızın hakkında böyle bir fikir besler, ne de böyle bir küçüklüğe tenezzül edersiniz!” (1341, nr.11, s.9)

Kararı dinleyen genç adam jandarmalar eşliğinde mahkeme salonundan çıkar.

⁸⁵ Mehmet Sait, *Yıldız*, 1 Temmuz 1341/ 1 Temmuz 1925, nr.11, ss.8-9. (Alıntılar bu nüshadandır.)

⁸⁶ Boşluklar metinde yer almaktadır.

Hikâyede eleştirisi yapılan genç, babasını dokuz yaşında iken kaybetmiş, okul hayatı bitince kendini bambaşka bir hayatın içinde bulmuş, sefahat âlemlerinin aranan adamı olmuştur. Tanzimat romanı babalarının genel özelliği oğullar küçük yaşta iken yüklüce miras bırakarak vefat etmiş olmalarıdır.⁸⁷ Anneler de babanın yokluğunda çocukların büyümesi ve iyi eğitim almasıyla ilgilenir. Romanlarda baba otoritesinin olmayışı oğulları felâkete sürükler ve çoğu zaman yazar baba rolünü üstlenir. Bu hikâyede de hâkimin “*Ümit ederim ki ıslah-ı nefis ederek bir daha ne arkadaşlarınızın hakkında böyle bir fikir besler ne de böyle bir küçüklüğe tenezzül edersiniz*” (1341, nr.11, s.9) cümleleriyle yazar hâkime yüklediği baba otoritesini okuyucuya hissettirir.

3.1.2.2. *Ruhsal Problemler*

Peyami Safa'nın *Yıldız* dergisinde Server Bedii müstearı ile yazdığı üç hikâyesi bulunmaktadır: “Ev” ve “Tutuş” ve “Siz Olsaydınız Ne Yapardınız?”. Bu hikâyelerde bireyin ruhsal problemlerine temas edilmektedir.

“Siz Olsanız Ne Yapardınız?”⁸⁸ başlıklı hikâyede bir adamın gayrimeşrû ilişkisinden doğan kızı ile evliliği anlatılmaktadır.

On altı yaşında bir genç kız kaba mizaçlı, zengin ve yaşlı bir adamla evlendirilir. Bu genç kadın mutsuz evliliğine rağmen çocuk sahibi olup çocuğu ile avunmak ister, fakat çocuğu olmaz. Genç kadın kocasının evine gelip giden Ahmet Kamuran adında bir delikanlının ilgisinden hoşlanır. Çocuk sahibi olma arzusu ve genç bir erkekten ilgi görmesi genç kadınının gayrimeşrû bir ilişkiye girmesine yol açar. Kamuran kadının kocasının evde olamadığı bir kış gecesi eve ziyarete gelir:

“İkisinin de parmakları tesadüfen buluştu. Bu kadarlık temas kâfi geldi. Cinsî kuvvetlerin galeyanı onları birbirlerinin kollarına attı. Kucaklaştılar, kadın artık mukavemet etmedi. Sonra gebe kaldı.” (1341, nr.9, s.15)

Genç kadın bir kız çocuğu dünyaya getirir ve doğum sonrasında kadıncağız vefat eder. Yaşlı adam şüphe etmeyerek kızı kucağına alır ve kıza ölünceye kadar babalık yapar. Kamuran ise eve bir daha uğramaz, “*her şey gibi bunu da*” yani kızı olduğunu da unuttur.

⁸⁷ *Felatun ve Rakım Efendi, İntibah, Araba Sevdası* romanlarında oğullar babalarını küçük yaşta kaybeder. Felatun, Ali Bey ve Bihruz babalarından kalan mirası sefahat âlemlerinde, kadın peşinde tüketmiştir, hem kendi hem de ailesinin hayatını mahveder.

⁸⁸ Server Bedii, *Yıldız*, 1 Mayıs 1341/ 1 Mayıs 1925; nr.9, ss.15-18. (Alıntılar bu nüshadandır.)

Uzun zaman sonra Kamuran ihtiyar babanın öldüğünü öğrenir ve kızını bulur. Kız uzak bir akrabasının yanında sefalet içindedir. Kamuran kızını gördüğü vakit kız annesinin öldüğü yaşa gelmiştir:

“Aynı gözler, aynı saçlar, aynı boy, aynı tebessüm, aynı ses! Bu kadar kuvvetli bir benzerlik Kamuran’ı çıldırtıyor. Ne yapacağını şaşırıyor, deli oldu.(...) Kamuran evine avdet edince eski yarasının açıldığını hissetti.” (1341, nr.9, s.16)

Kamuran kızına karşı farklı hisler içerisinde girmiştir. Onu sık sık ziyarete gider, fakir ve öksüz kızına nasıl yardım edebilirim, diye düşünür. Maddî yardımda bulursa insanlara ne diyecektir? *“Evlendirmek? Bu düşünce onu titretti. Sonra sükûn buldu. Bu kız kim alır?”* (1341, nr.9, s.16) zihninden geçen bu düşünceler Kamuran’ın kızına âşık olmaya başladığını hissettirir. Bir akşam Kamuran ile kız baş başa kalırlar. Kamuran bir baba şefkatiyle saçlarını okşamak ister. Kız kendisini Kamuran’ın kollarına bırakır, sevişmeye başlarlar. *“İnsanlar bazı anlarda çıldırırlar, bunlar da çıldırıldılar. Kamuran evinden dışarı fırlayınca Kamuran ne yapacağını bilemeden koşmaya”* başlar. (1341, nr.9, s.18) Kamuran yaşanan bu olaydan sonra ne yapacağını bilemez. Kendini öldürse kızının lekeyle utanç içinde yaşayamayacağını, intihar edeceğini düşünür. Kızını başka biri ile evlendirse kız kendisine âşık olduğu için ıstırap çekecektir. Tek çözüm yolu kalır. Kamuran kendisinin babası olduğunu bilmeyen kız ile evlenecektir.

Hikâyede Türk edebiyatında pek rastlanmayan bir facia olan aile içi cinsel ilişki -ensest ilişki- yer almaktadır. Tanzimat dönemi metinlerinde baba veya kardeşle evlilik fiiliyata geçmeden tarafların intiharıyla sonuçlanır.⁸⁹ Tanzimat yazarları olabilecek felâkete dikkat çekerken esareti ve aile birliğinin bozulmasını eleştirerek aile kurumunun önemini ve kutsallığını ön plana çıkarırlar. Bu hikâyede de evlilik dışı münasebetin yol açabileceği felâkete dikkat çekilmiş ve yine aile kurumunun önemine vurgu yapılmıştır. Ancak Peyami Safa’nın hikâyesinde baba karşısındaki genç kızın öz kızı olduğunu bilmektedir. Buna rağmen yaşanan ahlâk ve insanlık dışı çirkin durum ruhsal bozukluğu da düşündürmektedir. Bu durumu Oidipus kompleksi terimi ile de açıklamak mümkündür. Peyami Safa böyle bir erkek kahramanı hikâyesine yerleştirerek

⁸⁹ İlk telif romanımız *Taaşuk-ı Talat ve Fitnat*’ta (1872), babası ile evlendirilen Fitnat, Ahmet Mithat’ın *Esaret* (1870) adlı hikâyesinde de evlendikleri gece kardeş olduklarını anlayan iki genç Fitnat ile Fatin intihar ederler.

toplumda böyle hasta ruhlu kişilerin bulunduğuna dikkat çekmiştir. Türk edebiyatının ilk metinlerinde de bu felâkete dikkat çekilmiştir.⁹⁰

Hikâyede bir diğer önemli husus ise yaşlıdamın genç bir kadınla evlenerek kadının cinsel ihtiyacına karşılık veremeyişidir. Bu durum gayrimeşrû bir ilişkiye zemin hazırlamış, ilk görüşte âşık olduğu Kamuran ile cinsel ihtiyacını gideren genç kadın bu ilişkiden hamile kalmıştır.⁹¹

Hikâyede gayrimeşrû çocukların başına gelebilecek en büyük felâket işlenmiştir.⁹² Evlilik dışı doğan çocuklardan bir kısmı hiç suçları olmadığı halde ebeveynlerinin günahlarını ödemek zorunda bırakılırken, bir kısmı da özellikle düşmüş annelerin çocuklarıysalar annelerin kaderini paylaşırlar.⁹³

Peyami Safa'nın "Ev"⁹⁴ hikâyesinde yalnız bir adamın evine olan tutkusu anlatılmaktadır. Elli beş yaşına kadar bir evde yaşayan adam evini boşaltmış kiracıları beklemektedir:

"Hâtıralar üstüme üşüşüyorlar, kulaklarımda sesler, gözlerimde aziz hayaletler bir fırtına ile savruluyor gibi karışık ve seri..." (1341, nr.13, s.6) diyen adamın gözünün önünden yaşanan acı tatlı günler geçip gider. Her şey bir "heyûla" gibi üzerine gelmeye başlar. Yazar, adamın yaşadığı hüznü ve tükenmişliği okura iletmede başarılıdır.

Adamın evi pek çok yaşanmışlığa tanık olmuştur:

"Babam, annem bu evde evlenmiş ve ben bu evde dünyaya gelmişim. Babam sonra annem bu evde öldüler. Ben bu evde evlendim, üç çocuğum oldu, biri bu evde öldü, öteki bu evde evlendi kızım da bu evde bana bir torun getirdi. Yine bu evde on beş gün evvel zevcem, yirmi dokuz senelik arkadaşım öldü." (1341, nr.13, s.6)

⁹⁰ Dede Korkut Hikâyelerinde, halk hikâyelerinde, halk masallarında, aşık tarzı destanlarda ve türkülerde aile içi ilişkinin sebep olduğu yıkıma yer verilmektedir. Geniş bilgi için bakınız Nefise Abalı, *Halk Anlatılarında Ensest*, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2011.

⁹¹ Mahmut Yesari *Çoban Yıldızı* başlıklı romanında "Zengin bir paşa ile evli olan Müriüvvet maddiyatın dolduramadığı bir eksiklik hisseder. Çocuk sahibi olmak ister ve bu arzu onun gayr-ı meşru bir ilişkiye girmesine yol açar. Anne olma arzusu ahlâk ve namus değerlerine galebe çalmıştır." Alev Sınar, *Türk Hikâye ve Romanında Çocuk (1872-1950)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmış Doktora Tezi), İstanbul, 1995, s.74.

⁹² Ahmet Mithat Efendi, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Sait Faik Abasıyanık, Halide Edip Adıvar, Peyami Safa, Halide Nusret Zorlutuna, Refik Halit Karay, Mithat Cemal Kuntay gibi Türk edebiyatının önemli yazarları tarafından evlilik dışı çocuk konusu sıkça işlenmiştir. Bkz. Sınar, *Türk Hikâye ve Romanında Çocuk (1872-1950)*, ss.131-138.

⁹³ Sınar, *Türk Hikâye ve Romanında Çocuk (1872-1950)*, s.131.

⁹⁴ Server Bedii, *Yıldız*, 1 Eylül 1341/ 1 Eylül 1925, nr.13, ss.6-7. (Alıntılar bu nüshadandır.)

Adam eşinin vefat üzerine evden taşınacaktır. Yazar, adamın daha sonra nerede, kiminle yaşayacağına dair bir şey söylemez. Adam doğduğu günden beri bu evde yaşamıştır. Evi onun için sadece dört duvar bir binadan ibaret değildir. Bu eski ev yaşlı adam için koca bir hayat demektir: “*Bir ev, hele eski bir ev nedir?(...) Bir evin esrarı insanlığın esrarıdır. Bir evin tarihi insanlığın tarihidir.*” (1341, nr.13, s.6)

Öğleden sonra eve gelen kiracılar ikinci katta ev sahibinin kendisini astığını görürler. Yaşanan bu hazin olaydan sonra bu eve kimse taşınmak istemez.

Ev insanın düşüncelerini, anılarını ve düşlerini bütünleştirici güçlerden birisidir. Ev düşlemeyi barındırır, düşlemeyi korur, huzur içinde düş kurmamızı sağlar. Yaşlı adamın evinin her kuytuğu bir düşleme kovuğudur, doğduğu bu evde yaşayan kişilerin ve nesnelerin sayesinde anılarını kolaylıkla korur. “*Her yerde, duvarlarda, merdivenlerde, pencerelerde izler, işaretler...*” vardır. (1341, nr.13, s.6) Ev, adam için kişiliğinin bir parçasıdır, evi ile bütünleşmiştir. Ev şimdi adamın yalnızlığının bir parçasıdır. Adamın evinden ayrılacak olması onu dağılmış bir varlık haline getirir.⁹⁵ Adamın eve bağlılığı yaşadığı büyük yalnızlık sonucunda bağımlılığa dönüşmüş ve bu psikolojik rahatsızlık intihar ile sonuçlanmıştır.⁹⁶

Peyami Safa, Server Bedii müstearı ile kaleme aldığı “Tutuş”⁹⁷ başlıklı hikâyesinde yapayalnız yaşayan bir adamın at tutkusundan bahseder. Anlatıcı bir gün plansız bir şekilde İzmit’e gider. İzmit’te hava yağmurludur:

“*Yanık bir tegannî gibi ezik bir sesle, âdeta için için ilerleyerek düşen yağmur damlalarının çoğalttığı hüznle ilerliyor, kendime geceyi geçirecek otelden veya handan evvel yağmur dininceye kadar bekleyecek bir kahve araştırıyordum.*” (1342, nr.17, s.7)

Anlatıcı kahveci ile hoş beş ettikten sonra kahveciye İzmit’te otel veya hanın olup olmadığını sorar, menfî cevap alınca kahvehaneden ayrılır. Sokaklarda çaresiz bir şekilde dolaşırken hava kararmaya başlar, yağmur hâlâ yağmaktadır. Karanlık sokaklarda dolaşmak anlatıcıyı tedirgin eder. Karanlıkta bir dükkânın ışığının yanmakta olduğunu görür ve kapıyı çalar, dükkân sahibine kalacak yeri olmadığını ve kasabanın yabancı olduğunu söyler. Ev sahibi adamı içeri buyur eder. Adamın dükkân diye

⁹⁵ Gaston Bachelard, *Mekânın Poetikası*, (Çev. Alp Tümertekin), İstanbul, İthaki Yayınları, 2014, ss.33-68.

⁹⁶ “Ev” hikâyesinin kahramanı Behçet Necatigil’in (1916-1979) daha sonra yazacağı şiir ve radyo oyunlarının prototipidir. İnci Engininün şairin eserlerindeki kahramanları şöyle tanımlamaktadır: “*Ev ile evin dışı arasında gidip gelen, saadeti çok nadir onların dışında bulamayan, bedbaht modern insanlar*”dır. Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, s.98.

⁹⁷ Server Bedii, *Yıldız*, 1 Kânun-ı Sâni 1342/ 1 Ocak 1926, nr.17,ss.7-8. (Alıntılar bu nüshadandır.)

girdiği yer bir ahırdır. Karanlıkta sinik sinik yanan lambanın ışığında ahırda bir atın olduğunu fark eden anlatıcı korkuya kapılır ama gidecek bir yeri olmadığı için adamı takip eder, merdivenlerden bir üst kata çıkar: “*Dar, basık tavanlı, gübre kokulu, duvarları yıkık bir oda. Yırtık örtüsünden otları fırlamış bir minder, küçük pencereler.*” (1342, nr.17, s.7)

Anlatıcı ile adam sohbet ederler, atın adının “Tutuş” olduğunu öğrenen anlatıcı adamın at tutkusunu merak eder, adam anlatır:

“Evvla hayvan severim, sonra atları çok severim, daha sonra da... Ne bileyim ben. Bu hayvan çok çok çok hassastır.(...) Ben onun bütün teessürlerini, kederlerini, korkularını, ümitlerini ve arzularını bilirim. Billahi konuşuruz.” (1342, nr.17, s.8)

Adam bir gün atı tımar ederken at çifte atmış ve adamı çiğnemiştir. Adamın vücudunun çeşitli yerleri mosmordur ve at adamın bir gözünü kör etmiştir. Adamın at tutkusu onun için takıntı haline dönüşmüştür. Adam hiç şikâyet etmez, atı için canını feda edebileceğini söyler. Anlatıcı kendi kendine sorar:

“Hangimiz anamızı, babamızı, kardeşimizi, arkadaşımızı, zevç veya zevcemizi, yakınlarımızı, hatta sevgilimizi böyle canparane bir iptila ile severiz? Bu adam, bu hayvan bu aşk tarihe geçmeye layıktırlar.” (1342, nr.17, s.8)

Hikâyede bir nesneye – bu at da olabilir başka bir canlı da- bağlılık anlatılsa da adamın atına bağlılığının bir takıntı haline gelmesi ruhsal bir problemin işaretidir.

Peyami Safa'nın Server Bedii müstearı ile kaleme aldığı “Tutuş” ve “Ev” başlıklı hikâyeleri kapalı mekân eserleridir ve karakter psikolojisi hikâyelerin olaylarını belirler. Kahramanların ikisi de yalnız oldukları ve toplumdan uzak yaşadıkları için “Tutuş” başlıklı hikâyedeki adamın atına, “Ev” başlıklı hikâyedeki adamın evine karşı bağımlılığı oluşmuştur. Bu bağımlılık her iki hikâyede de kahramanda ruhsal rahatsızlığa yol açmıştır. “Ev” başlıklı hikâye adam intihar ederken “Tutuş” isimli hikâyede at kahramanın gözünü kör etmiş ve vücuduna hasar vermiştir. Atın kendisine zarar vermesine tepkisiz kalan adam için “at” hayattaki her şeyidir. Adamın atı ile kurduğu bağ sağlıklı bir bağ değildir. Dikkat çekici bir diğer unsur ise bu kahramanların isimsiz olmalarıdır. Yazar kahramanları isimsiz bırakarak onların toplumda herhangi biri olabileceklerini vurgulamaktadır.

Mehmet Sait'in "Esrar İptilâsı"⁹⁸, başlıklı hikâyesinde bir gencin esrar bağımlılığı ve dolayısıyla kendisine verdiği zarar anlatılmaktadır Bir gün bir gazeteci olan anlatıcı kasaba kahvehanesinde otururken jandarmanın mütemadiyen "Beni bırakın. Vallahi ben öldürmedim. Bıçağı Hüseyin sapladı." (1341, nr.5, s.9) diye bağırarak bir genci götürdüklerini görür ve jandarmaları takip eder. Karakola girerler. Gazeteci komiserin arkadaşı olduğunu görünce ona işin aslını sorar:

-Deli mi?
-Zannetmem!
-Ya nedir?
-Esrar içmiş.
-Esrar mı içmiş?
-Evet.
-Fakat nereden anladın?
-Bak anlatayım." (1341, nr.5, s.10)

Komiser Hâmî Efendi İstibdat devrinde Tıbbiyeye-i Şahâne 'devaktiyle tıp talebesidir. Bir gün sigaraya esrar sararken nöbetçi askere yakalanır, Şam'a sürgün edilir. Şam'da bir iki gün serseri serseri dolaştıktan sonra evvelce tıbbiyede iken sürgün edilen arkadaşlarına rasgelir. Arkadaşları Hâmî Efendi'yi esrar kahvehanesine götürürler. Kahveci de kahveyi dolduranlar da hep Türk'tür. Komiser kahvehanedeki esrar kullanımını anlatır:

"Kahvenin girişine doğru bir köşede kahveci duruyor. Esrar nargilesini ilk evvel kendisi çeker sonra peykenin başında oturan adama veriyordu. Ve kapak sırayla elden ele dolaşıyor, herkes bir nefes çektikten sonra kapağı yanında oturana ikram ediyordu. Her kahveye girenin bir kapak doldurması ve bu kapağın elden ele dolaşması esrar kahvelerinin tamamındadır." (1341, nr.5, s.10)

Komiser ısmarladığı kapak dâhil tam on beş nefes esrar çeker, "on beşinci nefeste gırtlığımıza bir mantar tıkanmış gibi" olur. Hâmî Bey'in halini gören bir ihtiyar sırtına kuvvetli bir yumruk vurur, o vakit ağzından çıkan "zifiri duman" ile üç kişinin yalın kama üzerine hücum ettiğini görür ve ayakkabılarını bile almadan fırlar, kahvehaneden koşarak çıkar. Gözünü açtığı vakit kendisini "pis, rutubetli mefruşattan âri bir odada" görür. "Beni çıkarın!" diye bağırır. Lacivert elbiseli bir asker içeri girer, asker genci yüzbaşının yanına götürür. Yüzbaşının iki tokadıyla esrarın etkisinden kurtulur ve biraz kendine gelir, tekrar riyazet hapsine atılır. Mahpusta muhafaza memuru anlatır:

⁹⁸ Mehmet Sait, *Yıldız*, 1 Kânun-ı Sâni 1341/ 1 Ocak 1925, nr.5, ss.9-11 ve 18-19. (Alıntılar bu nüshadandır.)

Hâmî Bey esrar kahvehanesinden kaçtıktan sonra koşa koşa Şam kapılarından birisine doğru gider. Genci takip ederler, Şam valisinin konağının duvarına tırmanmaya başlayınca askerler gencin Şam Valisi Veli Paşa'ya suikast yapacağını düşünerek genci deliğe tıkarlar. Hâmî Bey iki gün sonra Trablusgarp'a sürülür ve bir daha esrar içmemeye tövbe eder. Komiser, gazeteci arkadaşına o kahvehanede aslında başına ne geldiğini anlatır:

“Demek isterim ki esrar insana evham da verir. Trablus'a bir müddet sonra nefyedilen ve beni Şam'da iken esrar kahvesine gönderen arkadaşım macerayı bana Trablus'ta tekrar etti. Ben kahvede son nefesi çektiğim vakit birdenbire kalkarak firar etmeye başlamışım. Ne üzerime yalın kama hücum edenler ne de beni kovalayanlar varmış, üzerime evham gelmiş ve ben koşarak kaçmaya başlamışım.” (1341, nr.5, s.18)

Komiser, karakola getirilen gencin benzer şekilde esrar içmiş olduğunu söyler. Genç de esrarın etkisiyle evhama kapılmıştır. Komiser toprak ve su ile yaptığı karışımın bir iki saate genci kendisine getireceğini söyler ve karışımın gence içirilmesini emreder. Anlatıcı vakit geç olduğu için daha fazla bekleyemez, komiserle vedalaşarak karakoldan ayrılır. Ertesi gün karakola geldiğinde genci jandarmaların götürdüğünü görür ve sebebini komiser arkadaşına sorar. Komiser genci tımarhaneye gönderdiklerini söyler ve akşam yaşananları anlatır:

“Akşam toprağı içtikten sonra aklı başına geldi. Galata'da hovardalık etmeye başlamış. Tedârik ettiği arkadaşları Merkami Beyzade Sokak'taki esrar kahvelerinden birisine götürmüşler ve orada bin bir türlü tulumbacı ile beraber esrar içirmişler. Burada aklı başına gelince amcası Bakkal Rıza Efendi geldi. Kazım'a bağırdı, çağırdı. O da yaptığından utanarak tecennün etti. Doktorlar muayene ettiler. Tımarhaneye gitmeyince iyi olmaz dediler. Biz de tımarhaneye gönderiyoruz.” (1341, nr.5, s.19)

Anlatıcı gencin mahvolan hayatına acıyarak karakoldan çıkar.

Yazar bu hikâyeyle toplumun farklı kesimlerinde esrar kullananların bulunduğunu ortaya koymaktadır. Kazım, arkadaşları vasıtasıyla gittiği esrar kahvehanesinde bir hevesle tulumbacılar ile beraber esrar içmiştir, esrarın etkisiyle gördüğü halüsinasyonda Hasan adında bir arkadaşı Hüseyin tarafından öldürülmüştür. Kazım haysiyetli bir gençtir, dayısının hakareti üzerine utanır ve yaşadığı utancın altında ezilerek cinnet geçirir. Yazar, Kazım örneğiyle herkesin komiser kadar şanslı olamayacağını ve uyuşturucunun kişilerin kendi hayatlarını nasıl kararttığını gösterir.

Baha Namdar⁹⁹ “Hazin Bir Aile Faciası”¹⁰⁰ başlıklı hikâyesinde başarılı bir müzisyen olan Necdet ve karısı Saadet’in mutlu evliliğinin Necdet’in gönlünü başka bir kadına kaptırmasıyla son bulmasını kaleme almıştır.

Anlatıcı, bir doktor arkadaşını ziyarete hastaneye gittiğinde “ *Necdet, Necdet, Neredesin?*” (1341, nr.15, s. 4) diye bir kadın feryadı duyar. Sesin geldiği kapının penceresinden içeriye baktığında genç bir kadınla karşılaşır:

“Genç bir kadın beyazlar giyinmiş. Odanın içinde bir taraftan çığlık koparıyor, bir taraftan dönüp dolaşıyor.(...) kadıncağz cidden acınacak halde idi. Saçları dağılmış, gözleri çukurundan dışarıya fırlamış.” (1341, nr.15, s. 4)

Genç kadın, anlatıcıyı kocası Necdet zanneder ve ona gördüğü rüyayı anlatır:

“Bu gece hurilerle, meleklerle beraberdik. Sabaha kadar dans ettik, eğlendik. Necdet’i Hazret-i Âdem’in konulduğu hücreyi gezerken gördüm. Nurlar içindeydi. Bugün buraya geleceğini söyledi.” (1341, nr.15, s. 4)

Kadının an be an ruh hali değişir. Bir an halim selim biri iken bir anda beddua okumaya, ağlamaya başlar:

“Allah hepinizin belasını versin, sizi inşallah berbat edeceğim. Saçımın her kılıyla birinizi asacağım, birinizi boğacağım. Siz ne utanmaz adamlarsınız, ne vahşi şeylersiniz.” (1341, nr.15, s. 4)

Anlatıcı, doktor arkadaşı ile görüşünce kadının kim olduğunu ve neden bu hale geldiğini sorar, doktor arkadaşının ısrarı üzerine olayı anlatır:

“Bu kadının adı Sabahat’tır. Hastaneye getirileli iki ay oldu, tedavisiyle meşgulüz. Necdet isminde bir kocası vardır. Mâzîlerini ve hallerini gayet iyi biliriz.(...) Bu kadın Necdet’le evleneli beş sene oldu. Erenköy’de küçük bir köşkte yalnız oturuyorlardı. Necdet artist bir çocuk. Çok mükemmel keman çalar. İstanbul’da belki birinci derecede keman çalabilen birisidir. Güzelliği, tabiatı, giyinişi, tahsili, inceliği, tarz-ı muaşeretini hülâsa her şeyi itibarıyla her kadını derhal, saniyesi saniyesine teshir eden bir gençtir.” (1341, nr.15, s. 7)

Necdet kadınlarla kısa süreli beraberlik kuran, evliliği düşünmeyen biri olduğu halde Sabahat’ı sever ve onunla evlenir. Fakat evliliklerinin ikinci senesinden sonra karşı köşkten “*Em..¹⁰¹. Bey’in kızı Süheyla’yı sevmeye*” başlar. Necdet hayatında ilk defa reddedilir ve bu reddediliş Necdet’in hayatında saplantı haline gelir. Sabahat eşinin

⁹⁹ Hakkında bilgi bulunamamıştır.

¹⁰⁰ Baha Namdar, *Yıldız*, 1 Teşrin-i Sâni 1341/ 1 Kasım 1925, nr.15,ss.4-7. (Alıntılar bu nüshadandır.)

¹⁰¹ Boşluk metinde yer almaktadır.

ihametini ve hakaretlerini sineye çeker, her şeyi içine atar. Bir süre sonra sinir krizleri geçirmeye başlayan Sabahat hastaneye yatırılır. Necdet ise sevdiği kadın Süheyla'nın başka biri ile evlenmesi üzerine birahanelere gitmeye, orada keman çalmaya başlar.

Necdet ve karısı Sabahat psikolojik problemleri olan iki kişidir. Bir kadın tarafından ilk defa reddedilen Necdet karısı Sabahat'a ve evine karşı ilgisiz davranmaya başlar. Sabahat'a defalarca sevmediğini söyler. Sabahat kocasının kendisini duygusal boyutta aldatmasına, dövmesine ses çıkarmaz ve kadınlık gururunu ayaklar altına alır.

“Hazin Bir AileFaciası” başlıklı hikâyede Sabahat'ın içinde mutluluk beklediği yuva Necdet'in başka kadına gönlünü kaptırması ile cehenneme döner. Sabahat, kocasının ilgisinin bir başka kadına kaymasına razı olmasa da fiilî bir mukavemet göstermez, sabırla katlanır. Kocasının bir gün kendisine döneceğini düşünen Sabahat hastanedeki odasında Necdet'i bekler. Erkek sadakatsizliği her dönem eserlerinde işlenmektedir. Eşlerinin ihanetini öğrenen kadın bu ihanete ya razı olur ya da kocasını/sevgilisini öldürerek erkekten intikam alır.¹⁰²

3.1.2.3. *Aldatma*

Türk romanında ihanet hem kadın hem de erkek için söz konusu olabilmekte ve evliliğin sonunu getirmektedir. Özellikle evliliğine sadakat gösteremeyen erkek, eşi ve çocuklarının hayatında büyük bir yıkıma yol açmaktadır.

E.A. imzası¹⁰³ ile dergide yer alan “Onu Ben Boğdum”¹⁰⁴ başlıklı hikâyede bir aile faciası anlatılmaktadır.

Safiye ve kocası Ahmet balıkçılıkla geçinen fakir insanlardır. Ahmet denizde balık kılığını bahane ederek uzun zamandan beri denize açılmaz. Karısı Safiye dışarıya çamaşır yıkar, kocasına da yıkadığı çamaşırın parasını verir. Ahmet eve geç gelmeye başlar, bazı geceler ise eve gelmez. Safiye eşinin kendisini aldattığından şüphe eder. Yazar Safiye'yi şöyle tasvir eder:

“Safiye fakir fakat hisli, çok kıskanç, ateşli, gözü açık bir kız. Okumamışlığına, basitliğine rağmen zeki, kurnaz, güzel de. Çevik, narin, pür-şehvet, pür-işve... Gözleri baylıtır, Edası esir eder.” (1341, nr.15, s.10)

¹⁰² Türk edebiyatında Sabahat gibi kocasının ihanetini sineye çeken kadınlar vardır: Ahmet Mithat Efendi'nin *Felsefe-i Zenan* (1870) başlıklı romanında Zekiye kocasının kendisini aldatması üzerine üzüntüden hastalanır ve ölür; Halit Ziya Uşaklıgil'in *Kırık Hayatlar* (1901) başlıklı romanında eşinin ihanetine uğrayan Vedide ise kendini ibadete verir.

¹⁰³ Bu imzanın kime ait olduğu tespit edilememiştir.

¹⁰⁴ E.A., *Yıldız*, 1 Teşrin-i Sâni 1341/ 1 Kasım 1925, nr.15, ss. 10-11. (Alıntılar bu nüshadandır.)

Safiye eşini takip eder ve iş aramaya gidiyorum diye evden çıkan eşini zil zurna sarhoş, meyhanede şarkı söyleyen bir kadına kur yaparken yakalar. Safiye soğukkanlılığını koruyarak eşine seslenir, beraber eve giderler. Eşinin yalan söylemesi Safiye'nin izzet-inefsine çok ağır gelir, yaşananlarla ilgili Ahmet'e tek bir soru dahi sormaz. Safiye eşini izlemeye devam eder ve bir gün meyhanedeki kadının evinde, "yatağında" onu yakalar, Ahmet'in boğazına sarılır ve sarhoş olan eşi mukavemet edemeden oracıkta ölür. Safiye sonra kocasının koynuna girmek için odaya "çırılçıplak" gelen kadını da boğar.

Karakola gider ve komisere işlediği cinayetleri kendi haklılığını haykırarak anlatır:

"Polis efendi, onları ben boğdum. Gidin görün. İki de oradalar. Hak yalnız erkeklere mi? Benim de hakkım yok mu? Erkek için ne ise kadın da öyle değil mi? Hem de benim elimin emeğiyle başka bir kadının koynuna girsin. Bu nasıl olur?" (1341, nr.15, s.11)

Türk edebiyatında roman ve hikâyelerde önemle üzerinde durulan konulardan biri kadınların her zaman mağdur durumda olmasıdır. Erkek evi ihmal eder, ihmalin sebebi eşinden başka bir kadına kapılması veya içki düşkünlüğüdür. Nüket Esen Türk romanında aile kurumu üzerine yaptığı çalışmasında şöyle bir değerlendirmede bulunur: *"Ailelerde geçim derdi bir mutsuzluk kaynağı olabiliyor. Ama genelde ailede düzeni bozan asıl unsur erkeğin veya kadının eşini başka biriyle aldatmasıdır."*¹⁰⁵

"Onu Ben Boğdum" başlıklı hikâyede aile düzeninin bozulmasında iki unsur vurgulanmaktadır: Hikâyede iç unsur Ahmet'in işsiz, dolayısıyla parasız olması; dış unsur Ahmet'in yabancı bir kadın ile gayrimeşrû ilişkisidir. *"(...)fakir fakat hisli, çok kıskanç, ateşli, gözü açık bir kız"* (1341, nr.15, s.10) olan Safiye başka bir kadına kendi çalıştığı parayı yediren kocasını affedemez ve boğarak öldürür. Türk edebiyatında Safiye gibi evliliği biten mutsuz kadınlar *"Hak yalnız erkeklere mi?"* (1341, nr.15, s.11) diyerek ataerkil toplum düzenine kafa tutarlar.¹⁰⁶ İnci Enginün bu temanın Cumhuriyet dönemi yazarları tarafından sıklıkla kullanıldığını belirtir:

¹⁰⁵ Nüket Esen, *Türk Romanında Aile Kurumu (1870-1970)*, Ankara, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, 1991, s.54.

¹⁰⁶ Fatma Aliye'nin *Muhadarât* (1891), başlıklı romanında Fazıla, Nabizâde Nâzım'ın *Zehra* (1896) başlıklı romanında Zehra ihaneti kabullenmez ve boşanma, intikam alma gibi eylemlere başvururlar.

*“Sezâi, Hüseyin Rahmi, Halit Ziya, Tevfik Fikret, Mehmet Âkif, Ömer Seyfettin, Reşat Nuri, Hâlîde Edip, Yakup Kadri’de olduğu gibi Cumhuriyet dönemi yazarlarında da bol miktarda görülür.”*¹⁰⁷

E.A. imzasıyla kaleme alınan “Niçin mi Seviyorum?”¹⁰⁸ başlıklı hikâyede bir annenin dramı anlatılmaktadır.

Şemsi, karısının vefatı üzerine iki oğlu Sedat ve Osman’ın bakıcıları olan Lamia tarafından büyültülmesini istememektedir. Lamia *“hizmetçilikte büyümüş,(...)hanımdan iyi bir terbiye almış, yavaş yavaş zekâsının yardımıyla evde bir hizmetçi olmaktan ziyade şuh, delişmen, güzel, hoppa, fedakâr bir küçük hanım olmuş, büyükhanımın hayatına, esrarına karışmış, konağın amir ve idaresine hâkim bir vaziyete sahip”* (1341, nr.14, s. 4) olmuş bir kızdır. Sedat ve Osman onun elinde büyümüş olduğu, onlardan uzakta yaşayamayacağını dile getiren Lamia’yı Şemsi dinlemek istemez. Lamia’nın evde bir hizmetkârdan ziyade evin hanımı gibi davranması Şemsi için haddini bilmezliktir.

Çocukların odasına girmek isteyen Lamia’ya müsaade etmeyen Şemsi Lamia’yı *“terbiyesiz, küstah ve ahlâksız”* diye suçlayarak evden kovar. Hakaretlere dayanamayan Lamia çocukları niçin bu kadar sevdiğini itiraf eder:

“Bu çocuklar ne senin ne hanımın. Benim. Siz çok hovarda idiniz. Hanımı da horluyordunuz. O da sizi çok seviyordu. Çocuğu olmadığından şikâyet ediyor, üstüne evlenmekle tehdit ediyordunuz. Tehditlerinizden yıldı. Sizden ne ayrılmaya ne de üstüne ikinci bir hanım getirilmesine tahammül edemezdi. Çok doktor, çok hemşire gezdi. Avrupa’ya gideceğiniz zaman size çocuğu olacağından ümitle bahsetmişti. Bu bahisten iki ay sonra siz (.....) sefaretine başkatip getirildiniz. Evde bir ben bir de hanım vardı. Hanım benden fedakârlık istemişti. Sakınmadım gebe kaldım. Size gebeliğinden bahseden mektuplar yazıyordu.” (1341, nr.14, s. 5)

Lamia, Şemsi Avrupa’dan dönmeden Sedat’ı doğurur. Şemsi kısa bir süre sonra Roma’ya gider ve Lamia bu sırada Osman’a hamile kalır, Şemsi Roma’dan dönmeden doğum yapar.

Çocukların kendisi çocukları olmadığını öğrenen Şemsi dehşet içinde kalır, sadece *“eyvah!”* diyebilir ve mecnun gibi evden kaçır gider.

Evin hanımı çocuk sahibi olamadığı için kocası tarafından sözlü şiddete maruz kalır. Eşine sadık olan evin hanımı başka birinden hamile kalmayı düşünmez. Şemsi’nin kuma getirme tehdidinden korkan kadın, bencilce davranarak evinde küçüklüğünden bu

¹⁰⁷ İnci Enginün, *Yeni Türk Edebiyatı Tanzimat’tan Cumhuriyet’e*, İstanbul, Dergâh Yayınları, Şubat, 2006, s.307.

¹⁰⁸ E.A., *Yıldız*, 1 Teşrin-i Evvel 1341/ 1 Ekim 1925, nr.14, ss.4-5. (Alıntılar bu nüshadandır.)

yana hizmetçilik yapan Lamia'yı gayrimeşrû ilişkiye sokar. Kendi iffeti ve mutluluğunu Lamia'nın iffetine tercih eder ve kocası Şemsi'ye ihanet eder.

Çocuk ana baba arasında kuvvetli bir bağ oluştururken aile müessesinin devamını da sağlar. Hovardalık yapan Şemsi Bey çocukların doğumuyla evine ve eşine bağlanır. Şemsi ve evin hanımı, çocuk özlemini Lamia'nın oğulları Osman ve Sedat ile giderir.¹⁰⁹

Hikâyede bir tarafta anne olma özlemi, bir tarafta çocuk veremeyen kadının gördüğü hakaret, bir tarafta da fiziksel olmasa da gerçeği saklayarak aldatma söz konusudur. Aslında hikâyeye çocuk saplantısının kadın için ne büyük bir açmaz olduğunu gösterirken bu açmazı giderebilmek için gayrimeşrû yollara başvurulmasının da yanlışlığını vurgulanmaktadır.

3.1.2.4. Evlilik

Yıldız dergisinde yer alan ve bu başlık altında incelenen hikâyelerde evlilikler sevgi temelli kurulmuş ve çiftler evlenmeden önce belli bir süre birbirlerini tanıma imkânı bulmuştur. Görücü usûlü ile evliliğin yaygın olduğu Türk toplumunda yazarlar, mutlu evliliklerin çiftlerin rızası ile kurulacağı mesajını hikâyeler vasıtasıyla vermektedir.

Mehmet Sait'in "Pembe Hala"¹¹⁰ isimli hikâyesinde Pembe Hala adında bir kadının evlilik serüveni anlatılmaktadır.

"Sırtında hiç solmayan lacivert alpakadan yeldirmesi, başında çividi solmamış başörtüsü namaz örtüsü, ayağında hafif suret-i mahsusa imal ettirdiği pantufları, elinde meşhur değneği" (1341, nr.9, s. 16) ile Pembe Hala her gün komşu kadınları tek tek dolaşır, onlarla sohbet eder. Köyde büyük küçük, çoluk çocuk, kadın erkek herkes onu çok sever, Pembe Hala'nın anlattıklarını dinler, ona çay-kahve ikram eder, hiç kimse ona saygıda kusur etmez, etmek istemez.

Pembe Hala'nın eşi uzun yıllar önce vefat etmiştir. Anadolu'da binbaşı olan bir oğlu vardır. Oğlunu yaklaşık on beş senedir görmez. Oğlu annesine gönderdiği son mektupta *"Ana kaymakamlığımı göreceksin."* (1341, nr.9, s. 16) diye yazmaktadır. Pembe

¹⁰⁹ Peyami Safa'nın *Canan* (1925) adlı romanında Bedia kendini aldatan eşini bir çocukla evine bağlayacağını düşünür, çocuk özlemi çeker, gayrimeşrû yollardan çocuk sahibi olmayı ise düşünmez. Türk roman ve hikâyesinde çocuk özlemi çeşitli şekillerde dile getirilir.

¹¹⁰ Mehmet Sait, *Yıldız*, 1 Mayıs 1341/ 1 Mayıs 1925, nr.9, ss.16-17. (Alıntılar bu nüshadandır.)

Hala konu komşuya binbaşı oğlunun yakında kaymakam olacağını söyler ve söylerken de oğlu ile gururlanır.

Anlatıcı bir gün Pembe Hala ile karşılaşır ve sohbe başlar. Pembe Hala “*Ah gençlik ah! Bey oğlum gençliğinin kıymetini bil. O her vakit ele geçmez. Ben gençliğimi hatırladığım vakit hemen bir kaç yaş daha ihtiyarladığımı hissederim.*” (1341, nr.9, s. 16) diyerek yazara nasihatte bulunur ve sohbetin devamında oğlu Basri’nin babası ile nasıl evlendiğini anlatmaya başlar.

Mutasarrıf bir babanın tek kızı olan Pembe Hala bir gün amansız bir hastalığa yakalanır. Pembe Hala’yı beldenin doktorları tedavi edemez. Hastalık süratle şiddetini artırır ve doktorlar yatağa düşen Pembe Hala’dan ümit keser. Bir gün beldenin doktoru Pembe Hala’nın öldüğünü haber verir. Hemen cenaze hazırlıklarına başlanır: “Teneşir ihzar” edilir, çenesi bağlanır, karnına kara saplı bıçak konur, dostlara haber verilir. Cenaze günü Pembe Hala’nın babasının ahabının ahabı bir doktor beldeye uğrar ve belde cenaze olduğunu haber alır. Doktorun ahabı Pembe Hala’nın güzelliğinden bahsedince doktor meraklanır ve Pembe Hala’yı bir kere görmek için kızın babasından izin ister.

Pembe Hala’yı teneşir üzerinde yatarken gören doktor “*Ay, iyi ki gelmişim!*” (1341, nr.9, s. 17) diyerek haykırır, sonra kızın babasına dönerek “*Ben Efendi Bey bekarım. Kızınızı Allah’ın emriyle istiyorum.(...) Eğer kızınızı iyi edersem bana verir misiniz?*” (1341, nr.9, s. 17) diye sorar. Pembe Hala’nın babası doktorun sözlerine şaşar ve kızın iyi olacağı müjdesi üzerine sevinçle doktorun isteğini kabul eder.¹¹¹

Doktor bir ay boyunca sabah akşam Pembe Hala’yı tedavi eder. Pembe Hala iki aylık nekahet devresinden sonra doktorla evlenir. Doktorla yirmi beş sene evli kalan Pembe Hala eşi vefat ettikten sonra bir daha evlenmez. Pembe Hala evlilik hikâyesini şu cümleleri ile sonlandırır: “*Öldükten sonra dirildiğim için olacak yüz on bir yaşındayım, hâlâ ölmedim.*” (1341, nr.9, s. 17)

Server Ziya¹¹² “Yaz Bulutu”¹¹³ başlıklı hikâyesinde iki gencin izdivacını konu etmiştir.

¹¹¹ Bu hikâyede “*Uyuyan Güzel*” masalının modern bir metne yerleştirmesi söz konusudur. Pembe Hala ve Uyuyan Güzel uzun bir uykudan şehre gelen genç bir erkeğin sayesinde uyanmıştır.

¹¹² Yazarın *Yaz Bulutu* isimli bir hikâye kitabı mevcuttur. Bkz. Server Ziya, *Yaz Bulutu*, Hakimiyet-i Milliye Matbaası, Ankara, 1929.

¹¹³ Server Ziya, *Yıldız*, 1 Eylül 1341/ 1 Eylül 1925, nr.13, s.13. (Alıntılar bu nüshadandır.)

Gülgün ve Nejat amca çocuklarıdır, birbirlerini çocukluktan beri severler ve evlenmeye karar verirler. Gülgün Nejat'la nişanlandıktan sonra Nejat'ın sevgisinde azalma olduğunu düşünmeye başlar. Bir gün bağ evinin bahçesinde dolaşırken çocukluktan beri vakit geçirmeyi sevdikleri dere kenarına gelirler. Derenin üzerinden Nejat acele acele geçer ve Gülgün'u arkada bırakır.

Gülgün bir hafta hasta yatar ve derenin üzerine köprü yapılmasını ister. Nejat kendisini affetmesi için Gülgün'a yalvarır: *“Bu hadise bir yaz bulutu gibi gelip geçti. Şimdi daha sağlam, daha ciddi bir aşkla merbutum yavrum.”* (1341, nr.13, s. 13) Gülgün, Nejat'ı affeder; köprü'nün yapılması isteğinden vazgeçer. Nejat ve Gülgün bir ay sonra evlenirler.

Server Ziya¹¹⁴, “Bir İzdivacın Hikâyesi”¹¹⁵ başlıklı hikâyede de benzer bir konuyu işler:

Genç adam temmuz ayında Kalamış'ta, *“çikolata yaldızı gibi parıl parıl yanan”* denizi izlerken *“mehtaba çıkmış sandallarda kahkaha”* (1341, nr.14, s.12) sesi yükselir. İçinden bir gün birini sevebileceğini düşünür, hüznle babasından miras kalan evine gider. Delikanlı “bir felâket” yüzünden ailesini kaybetmiş ve miras olarak sadece yaşadığı bu ev kalmıştır.

Bir gün evinin alt katında oturan ihtiyar kadın genç adamdan bahçedeki üzümünü toplamasını rica eder. Asmanın üzerinde üzüm toplarken yan bahçede çiçek toplayan genç ve güzel bir kız dikkatini çeker ve kıza seslenir: *“Güzel komşum size bir salkım üzüm takdim edebilir miyim?”* (1341, nr.14, s.12) Kız, gencin hitabına karşı ilgisiz kalır. Bunun üzerine genç adam kızın ayaklarının yanına, çiçeklerin üzerine bir salkım üzüm fırlatır. Kız kaşlarını çatarak tanımadığı bir kıza böyle davranmasının hiç hoş olmadığını söyler. Genç adam *“çardağın kenarına oturup aşağı ayakları”*nı sarkıtarak *“arsız bir mahalle çocuğu gibi delice bir cevap”* verir: *“Fakat sizi seviyorum.”* (1341, nr.14, s.12)

Genç kız, delikanlının bu tavrına karşı sert bir üslupla onu azarlar:

“Evvvela hayatınızı kazanınız! Sevgililer böyle ayağınızdaki tabanları delinmiş potinlerden, üstünüzdeki gibi rengi kaçmış eski elbiselerden hoşlanmazlar. Sevmek,

¹¹⁴ Server Ziya'nın *Komşunun Udu* (1927), *Küçük Hikâyeler* (1936), *Zeynebin Beşibirliği* (1949), *Havacılık Hikâyeleri* (1957) adlı hikâye kitapları Türk Hava Kurumu Yayınları'ndan çıkmıştır. Ayrıca *Göklerin Kızı* adlı bir roman yazmıştır.

¹¹⁵ Server Ziya, *Yıldız*, 1 Teşrin-i Evvel 1341/ 1 Ekim 1925, nr.14, ss.12-13. (Alıntılar bu nüshadandır.)

sevilmek için cazip bir kıyafet lazımdır. Hem size böyle zihninizi tahsilinize zararı dokunacak lüzumsuz öteberi ile yormamanızı tavsiye ederim.” (1341, nr.14, s.12)

Bir kaç hafta sonra delikanlı hastalanır ve yatağa düşer. Delikanlıyı kontrole gelen doktor gencin ailesini tanıdığını ve ailesinin matemini tuttuğu evden uzaklaşması gerektiğini söyler.

Doktor ona bir tâcir arkadaşının yanında Ankara’da bir iş bulur. Ankara’ya giden genci otogarda orta yaşlarda bir beyefendi ile bahçede görüp âşık olduğu kız karşılar.

Genç kız aralarında geçen münâkaşaya çok üzülmüş ve münâkaşının ardından hatasını düzeltmek için köşke gitmiş, köşkte gencin hasta olduğunu öğrenmiş ve babasının doktor arkadaşından genci ziyaret etmesini rica ederek doktordan genci Ankara’ya davet etmesini istemiştir.

Genç adam “*haline merhamet edilecek bir eve kabul edilen zavallı bir adam vaziyetinde*” bulunduğunu düşünür. Genç kız ise delikanlının bu hissiyatına şöyle karşılık verir: “*Yanıyorsunuz! Sizi şimdiye kadar unutamamış olmak neler hissettiğimi anlatmak için kâfidir zannederim.*” (1341, nr.14, s.13)

Bu konuşma sonrasında hikâye “*Yarın düğünümüz var.*” (1341, nr.14, s.12) cümlesi ile son bulur.

Gençler birbirlerine ilk görüşte âşık olur ve kendi istekleri ile evlenme kararı alırlar.

Server Ziya’nın, yazdığı “Bir İzdivacın Hikâyesi” ve “Yaz Bulutu” başlıklı hikâyelerinde kendi rızlarıyla evlenme kararı alan çiftlerden yola çıkarak topluma mesaj verilmektedir. Evlilik kararı alırken kalplerin uyuşması mutlu evlilikler için önemli bir unsurdur.

3.1.2.5. Hayal Hakikat Çatışması

Server Ziya’nın “Mektup”¹¹⁶ ve “Bir Aşk Macerası” başlıklı hikâyelerinde kahramanlar hakikat karşısında kafalarında kurdukları hayallerden uyanırlar.

Server Ziya’nın “Mektup”¹¹⁷ başlıklı hikâyesi gizli bir aşk macerasını anlatan kısa bir hikâyedir. Nazan ve Mihri adlı birbirine âşık iki genç mektuplaşmaya başlar.

¹¹⁶ Server Ziya, *Yıldız*, 1 Eylül 1340/ 1 Eylül 1924, nr.1, s.18. (Alıntılar bu nüshadandır.)

¹¹⁷ Bu hikâye daha sonra yazarın çıkardığı *Komşunun Udu* isimli hikâye kitabında yer almıştır. Server Ziya, *Komşunun Udu*, Hakimiyet-i Milliye Matbaası, Ankara, 1927, s. 15.

Nazan'ın ağabeyi Satı "kıskanç, mutaassıp bir" erkektir. Nazan ağabeyine yakalanmaktan epeyce korkmaktadır. Bir gün Nazan sevgilisinden gelen mektubu okumak üzereyken odaya ağabeyi girer, kız kardeşinin elindeki zarfı çeker alır. Nazan orada düşüp bayılır. Ağabeyi zarfı açınca yaptığından utanır: "*Affet beni Nazan, diyordu, sana karşı bir şüphe hissettiğim için o kadar mahcubum ki! Fakat sen de 'Bir şey değil ağabey, içinde reçete var.' demeli değil miydin?*" (1340, nr. 1, s.18) Nazan ağabeyinin bu sözleri üzerine kendine gelir, Mihri'nin son mektubunun zarfına reçetesini koymuş olduğunu ve Mihri'nin yazılarını da kitaplarının arasına sakladığını hatırlar. Ağabeyine "*Benden böyle fena şeyler mi ümit ediyordunuz?*" (1340, nr. 1, s.18) diyerek sitem eder.

Server Ziya'nın "Bir Aşk Macerası"¹¹⁸ adlı hikâyesinde genç bir erkeğin "*bir macera-yı aşk ararken bir facia ile*" (1341, nr.12, s.7) karşılaşması hikâye edilmiştir.

Bir gün Kadıköy'de dolaşan anlatıcının "*uzun kirpiklerinin ve koyu gümüşü gölgenin arasında hazin bir tebessümle parlayan gözler*" (1341, nr.12, s.7) dikkatini çeker. Gözlerin sahibi kadını incelerken kadının yüzünün "*bir manolya gibi renksiz*" olduğunu fark eder. Kadın ile bir macera-yı aşk yaşamak için "*çılgın bir arzu*" duyar.

Kadına yaklaşıp rahatsız görüldüğünü söyler:

*"-Rahatsız mısınız? Bir müddet müteredit sustu. Niçin cevap vermiyorsunuz?
-Beni istihfaf edeceğinizden korkuyorum.
-Rica ederim, bana tamamen emin olabilirsiniz.
Gözlerini kapadı. Öyle durdu, durdu. İki ayrı damla yanaklarına doğru süzüldü:
-İki gündür açım da. Bir baygınlık geldi."* (1341, nr.12, s.7)

Anlatıcı yakınlardaki bir bakkaldan yiyecek bir şeyler alır, kadınla birlikte bir ağacın altında kahvaltılık yapar ve hava kararınca kadının evine giderler. Anlatıcı, kadının acıklı hikâyeler anlatacağından emin olduğu için yol boyunca onun hayatına dâir bir şey sormaz. "*Eski, kafesleri dökülmüş bir evin*" önünde dururlar, içeriye girerler. Ev "*temiz bir oda, bembeyaz bir karyola, bir lavabo, bir iki sandalye, sarı bir lamba*"dan ibarettir. (1341, nr.12, s.7) Anlatıcıyı kadının küçük kızı karşılar. Evi inceleyen anlatıcının dikkatini bir fotoğraf çeker. Fotoğraftaki şahıs "*çocukluk ve mektep arkadaşı*"dır. Misafirin fotoğrafa baktığını fark eden kadın kocasından bahseder. Bir sene evvel kocası ve ardından annesi vefat etmiştir. Yatalak olan babasının evin geçimini karşılamayacak kadar az bir tekaüt maaşı vardır. Evdeki küçük kızın, yaşlı adamın ve kadıncağızın günlerce aç kaldıkları olur. Anlatıcı bu acı manzara karşısında evde daha fazla durmak istemez, kadına ne

¹¹⁸ Server Ziya, *Yıldız*, 1 Ağustos 1341/ 1 Ağustos 1925, nr.12, ss.7-8. (Alıntılar bu nüshadandır.)

zaman ihtiyacı olursa kendisini bulabileceğini söyleyerek adresini verir ve evden ayrılır. Anlatıcı o günden sonra kadınla bir daha karşılaşmaz.

Bir günaklına kadını gördüğü gün gelir:

*“Büyüleyen gözlerle tekrar karşılaşmak için hayatımın birkaç senesini fedaya hazırım, fakat içimden bir ses bana diyor ki:
-O, toprak olmuştur.”* (1341, nr.12, s.8)

Server Ziya, dergide yer alan diğer hikâyelerindeki kahramanların aksine bu kahramanını pasif bırakır. Anlatıcı ilk görüşte beğendiği, tekrar karşılaşmak için hayatımın birkaç senesini fedaya hazır olduğunu söylediği, çaresiz durumda kalmış kadına yardım eli uzatmaz. Çaresiz kadını bırakarak uzaklaşır. Hikâyede hayatın iki veçhesi, hayal ve hakikat vurgulanmaktadır. Kadının içinde bulunduğu yoksulluk ve çaresizlik hakikati; anlatıcının aşk macerası arayışında olması ve kadın güzelliğine hayranlığı hayali temsil etmektedir.

3.1.3. Askerlik ve Savaş Temasını İşleyen Hikâyeler

Uzun süren savaşlar ve muhaceret halkın belleğinde derin yaralar açmış, Türk milletinin ve askerinin yaşadığı olaylar destansı bir üslupla hikâyelere konu olmuştur.

Muazzez Kerim¹¹⁹'in, “Millî Tayyareciliğe Ait Hikâyeler: Havada Facia”¹²⁰ adlı hikâyesinde iki Türk askerinin düşman topraklarında tayyaresinin bozulması üzerine düşman süvarilerinin saldırısından güçlkle kurtulması anlatılmaktadır.

“Ruhu da vücuda kadar sağlam, İstanbullu bir Türk genci” (1340, nr.4, s.6) olan makinist Ali Dilaver kullandığı tayyare düşman hattında uçuş esnasında bozulur ve zorunlu iniş yapar. Mülâzım Mehmet Efendi düşman saldırısına karşı yüksekçe bir tepede gözetleme yaparken Dilaver motoru tamire koyulur.

Aradan yarım saat geçmeden *“nerden bittikleri malum olmayan yirmi otuz kadar düşman askeri vahşi feryatlarla üzerlerine doğru”* gelir. (1340, nr.4, s.6)

Tayyare birden bire hareket eder, binmek üzere olan Ali Dilaver'in ayağı basamaktan kayar ve elleriyle kenara asılı kalır. Bir taraftan pervanenin gürültüsü, diğer taraftan motorun sesi, mülâzımın, arkadaşının feryadını duymasına engel olur. Dilaver,

¹¹⁹ Yazar hakkında bilgi bulunamamıştır. Bkz. Tahsin Yıldırım, *a.g.e.*, s.19.

¹²⁰ Muazzez Kerim, *Yıldız*, 1 Kânun-ı Evvel 1340/ 1 Aralık 1924, nr.4, ss.6-7. (Alıntılar bu nüshandandır.)

bu vaziyette birkaç metre sürüklenir. Mehmet Efendi'nin arkadaşının tayyarenin kanadında savrulduğundan haberi yoktur:

“Vaziyet gerçekten feciydi. Böyle daha ne kadar kalabilecekti? Bunu düşünemiyordu bile.(...) İhtiyar¹²¹, nazarlarını yukarıya kaldırdı; ağzından bir sayha-yı sürür fırladı. Başının üstünde, yüzünün rengi uçmuş, gözleri dehşetten büyümüş bir baş, kendisine çılgın bir bakışla bakıyordu. Dilaver'in temennisi hâsıl olmuştu. Mülâzım Metin Efendi, arkadaşını uzun müddet sesini işitemeyince, merak ederek, arkasına dönüp bakmış, mütekallis iki ele ilişmiş ve ta yanı başında cereyan eden faciayı derhal takdir etmişti.” (1340, nr.4, s.6)

Mehmet Efendi derhal tayyareyi öbür tarafa meylettirir, tayyare tamamen yan yatmış vaziyete gelince *“kuvvetli iki kol”*, makinisti omuzlarından içeriye çeker ve kurtarır. Yaşadığı olayın şokuyla makinist tayyarenin içinde bayılır. Kendine geldiğinde arkadaşından ordugâha doğru yol aldıklarını öğrenir.

Hikâyede iki Türk askeri uğradıkları saldırıda cesur ve korkusuz davranır. Yazar Ali Dilaver nezdinde ruhu ve vücudu sağlam, yiğit Türk askerini işlemiştir.

“Baban Olsa Vur”¹²² başlıklı hikâye M. Kemal¹²³ imzasıyla dergide yer alan tek hikâyedir. Hikâye *“ne bir ses, ne bir hareket, her şey, sanki kâinat”*ın (1340, nr.4, s.16) uyuduğu bir gecede Onbaşı Durmuş'a verilen *“On beş adım yaklaşan baban dahi olsa vur!”* (1340, nr.4, s.16) emri ile başlar. Onbaşı Durmuş bir tepelikte yer alan cephaneliğin etrafında nöbet tutmaktadır:

“Tepe, siyah siyah çarşafa bürünmüş, cephaneliğin ağaran duvarları ise ipek bir peçenin ancak gizleyebildiği beyaz bir kadın yüzüne benziyordu. Birden bire durdu. Köyünü, Fatma'sını, yeşil değirmeni, cemaatle namaz kıldıkları Sasalhor'da sükûtların gölgelendirdiği tatlı su kenarını hepsini, her şeyi düşündü.”(1340, nr.4, s.16)

Vakit bir türlü geçmez. Gece yarısına doğru tepenin ardında siyah bir karaltı görünür. Aklına ona nöbet devri sırasında verilen *“On beş adım yaklaşan baban dahi olsa vur!”* emri gelir. Haykırır: *“Kimdir o? Dur.”* (1340, nr.4, s.16) Karaltı durmadan yaklaşmaktadır. Onbaşı Durmuş şaşkınlık içinde silahını ateşler ve karaltı yere yığılır.

Ertesi akşam yetim Onbaşı Dursun nöbet değiştirirken askere aynı emri verir: *“Baban dahi olsa vur!”* (1340, nr.4, s.16)

¹²¹ Metinde اختاری şeklinde yer almaktadır.

¹²² M. Kemal, *Yıldız*, 1 Kânun-ı Evvel 1340/ 1 Aralık 1924, nr.4, s.16. (Alıntılar bu nüshadandır.)

¹²³ İsim ve soy isminin ilk ya da son harflerini takma ad olarak kullanma söz konusu olabilmektedir. Bkz. Tahsin Yıldırım, *a.g.e.*, s.19

Türk askerinin bir temsili olan Onbaşı Durmuş, kendi menfaatini milletin menfaati için feda eder. Kendisine verilen vazife, ordunun cephaneliğini beklemek ve cephaneliği tehdit eden unsur kendi ferdî duyguları veya menfaati dahi olsa savunmaktır.

Server Ziya, “İnkılâp”¹²⁴ başlıklı hikâyesinde ele geçen imkânların vaktinde değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Birinci Dünya Savaşı esnasında geçen hikâye Lâmi Bey’e art arda gelen mektuplarla kurulmuştur. Binbaşı Lâmi Fenerbahçe’de arkadaşları ile otururken bir grup genç kıızı görünce durgunlaşır, hüzünlenir. Lâmi’nin bu hali arkadaşının dikkatini çeker. Lâmi arkadaşının ısrarı üzerine onu hüzünlendiren kız kardeşinin mektubunu gösterir. Mektupta Necmiye isminde bir kızdan bahsedilir. Binbaşı Lâmi Necmiye’yi ve kız kardeşinin mektubunu anlatmaya başlar:

“Genç kadınlardan biri bana eski bir hikâyenin talihsiz bir kızcağızını hatırlattı. İstiklal Harbi başlamadan evvel, henüz İstanbul’da iken hemşirenin mektep arkadaşlarından biri hoşuma gitmişti. Bunu hemşireye ihsas ettim. O zaman evlenmeye meraklı idim. İki arkadaşlar görüşmüşler, uyuşmamışlar.” (1341, nr.11, s.14)

Necmiye adındaki bu genç kadın Binbaşı Lâmi hakkında kız kardeşine küçümseyerek konuşur: *“Bir mülâzım bana nasıl hayat arkadaşı olabilir?”* (1341, nr.11, s.14) Binbaşı Lâmi Necmiye’nin kendisini beğenmemesine aldırış etmeyerek görev icabı Anadolu’ya geçer.

Necmiye, arkadaşını her ziyaretinde Lâmi’yi küçümseyen ifadeler kullanmaya devam eder. Bu sırada Birinci Dünya Savaşı başlar, Lâmi binbaşı olur ve saldırıların birinde yaralı kurtulur. Lâmi Bey’in sargılı fotoğrafını gören Necmiye’nin Lâmi Bey’e olan duyguları değişir. Necmiye elinden kaçırdığı mutluluk fırsatına üzülmede, Lâmi ile birlikte geçirebileceği günlerin hayalini kurmaktadır.

Necmiye, Lâmi’nin kız kardeşini son ziyaretinde Lâmi Bey için bir mektup bırakır:

*“Lâmi Bey!
Necmiye’den, şımarık ve kendini beğenmiş Necmiye’den bir gün böyle ıstırap ve nedâmet dolu bir mektup alacağınızı bilmem tahayyül eder miydiniz? Bir gün beni dizlerinize düşmüş bir vaziyette gördüğünüz için yalvarırım bana gülmeyiniz, beni affediniz Lâmi Bey.(...) Ruhum mesut bir inkılâp geçirdi. Ekser gecelerim sizin*

¹²⁴ Server Ziya, *Yıldız*, 1 Temmuz 1341/1 Temmuz 1925, nr.11, ss.13-14. (Alıntılar bu nüshadandır.)

hayalinizle geçiyor. Sizi fotoğraflarınızdaki gibi, bazen silahlar, fişekler; bazen sargılar içinde görüyorum.(...)Ah, mazideki hatayı yapmamış olsaydım! Şimdi karyolanızın başucunda size bir damla teselli, bir damla şifa vermez miydim?” (1341, nr.11, s.13)

Lâmi Bey mektubu arkadaşına okuduktan sonra kız kardeşinin mektubuna üzülmesinin sebebini açıklar. Necmiye, Lâmi Bey’e yazdığı bu mektuptan üç ay sonra ansızın vefat etmiştir.

Necmiye, Lâmi Bey’i ilk gördüğünde onu beğenmez ve “bir haydut”a benzeterek tahkir eder. Görüşmelerinden kısa süre sonra Lâmi Bey’in cepheye gitmesi ve orada yaralanması Necmiye’nin Lâmi Bey hakkındaki düşünce ve duygularının değişmesine sebep olur. Necmiye, vatanın hürriyeti ve namusu uğruna ölümü göze alan Lâmi Bey’i reddettiği için pişmandır.

Kemal Nejat¹²⁵, “Kesik Ellerin İntikamı”¹²⁶ başlıklı hikâyesinde Batı Anadolu’da Yunan istilası ile baş gösteren zulmü işlemiştir. Rumeli’den karısı ve iki çocuğu ile birlikte Marmara Adası’na yerleşen Mehmet Ağa balıkçılık yapmaya başlar. Savaşın getirdiği yokluk ülkenin her kesimini olduğu gibi yaşlı adam ve ailesini de etkiler.

“Harb-ı Umûmi bitmiş, yeni facia dersi açılmıştı. İngilizler, Yunanlar, Türkiye’ye saldırmışlardı. Memleket baştanbaşa yanıyor, sefalet her yeri kaplıyordu. Türk bayrağının o zaman şanlı, şerefle dalgalandığı o güzel adasında Yunan sürülerini gördükçe içi kan ağlıyordu.” (1341, nr.11, s.16)

Yunan askerleri işgal ettikleri bölgelerde halkın malına, namusuna saldırmaya, halka işkence etmeye başlar. Bir gün iki Yunan jandarması balıkçının kapısına dayanır, zorla içeriye girip Balıkçı Mehmet Ağa’yı hapishaneye götürürler. Mehmet Ağa günlerce, aylarca hapishanede kalır, işkence görür. Balıkçının öleceğini anlayan Yunan askeri onu salıverir. Yaşlı adam evine ulaşır ulaşmaz son nefesini verir.

Babanın ölümü ile evin ağır yükü erkek evladın omzuna çöker. Babasının mesleğini yapmayan başlayan delikanlı, bir gün arkadaşları ile denize açılır. Fırtına başlar, kayıkları alabora olur. Balıkçının oğlu Ahmet tutunduğu bir tahta parçasıyla hayatta kalmaya çalışırken uzaktan bir kayığın geldiğini görür: “*Bunlar Marmara*

¹²⁵ Kemal Nejat Kavur (d. 1902- ö.1974) 1921 tarihinde Galatasaray Lisesi’ni bitirmiş ve İstanbul Hukuk Fakültesi’nden mezun olmuştur. Çeşitli ülkelerde büyükelçilik yapmıştır.

¹²⁶ Kemal Nejat, *Yıldız*, 1 Temmuz 1341/ 1 Temmuz 1925, nr.11, ss.16-18. (Alıntılar bu nüshadandır.)

sahillerini ateşe boğan Müslüman köylerini yakan, insanlarını kasan kavuran Yunan haydutlarıydı.” (1341, nr.11, s.17)

Yunan haydutları genç çocuğu görünce “*Turkos, Turkos diye köpek gibi*” (1341, nr.11, s.17) bağırır. Yunanlı haydut, kayığa tutunan Ahmet’in ellerine büyük bir balta ile darbe indirir ve Ahmet boğuk bir sesle feryat ederek denizin derin sularına gömülür.

Önce eşini, ardından oğlunu kaybeden annenin ailesinin ve Türk milletinin intikamını Türk askerinin alacağına inancı tamdır:

“Bir gün geldi ki, mütevekkil Anadolu kahramanları büyük bir zafer kazandılar. Anadolu’yu bu cinayet ve şecaat timsallerinden temizlediler. İşte o zaman bedbaht balıkçının, biçare oğlunun, inleyen Türk milletinin intikamını aldılar.” (1341, nr.11, s.18)

Savaş esnasında; insanın kurduğu medeniyetler, sosyal yapı, iktisadî ve siyasî yapı alt üst olur, fakirlik artar, gıda maddeleri, önemli tüketim maddeleri karaborsaya düşer. Mehmet Ağa savaşın en ağır yüzünü görmüştür. Balkan Savaşları ile düşman devletlerin sınırlarına dâhil olan topraklarda kalan Türk milleti birçok zulme göğüs germiş ve birçoğu Türkiye’ye kaçıp gelmiştir. Balıkçı ve ailesinin en büyük sıkıntısı yokluktur, basit bir kulübede çoğu günlerini yiyecek bir şey bulamadan geçirirler. Balıkçının oğlu Ahmet fırtınalı denizde balık tutmak için çabalar, annesi ve kız kardeşi evde açtır. Savaş insanlardaki merhamet ve şefkat duygularını ortadan kaldırıp insanı canavarlaştırmıştır. Ölümle boğuşan Ahmet bir Yunan kayığına sığınmak ister ama canavarlaşmış insanlar onu öldürür. Savaşla beraber insanlar ahlâk anlayışını, merhamet duygusunu, insanlığını kaybeder.¹²⁷

Yazarı belirtilmeden yayımlanan “Mestan Ağa’nın Oğlu”¹²⁸ başlıklı hikâyede Birinci Dünya Savaşı sonrası baş gösteren Yunan zulmü anlatılmaktadır.

Mestan Ağa Keşan’ın sayılı zenginlerindedir, arazisi geniş, hayvanı ve yanında çalıştırdığı adamı pek çoktur.

Savaş baş gösterince, Mestan Ağa’nın yanında çalıştırdığı Nikolay adında Rum¹²⁹ genci, yanına topladığı serserilerle birlikte bir gece çiftliği basar. Mestan Ağa ve eşini öldürür, Mestan Ağa’nın malına mülküne el koyar, çocuklarına ise -Zeliha, Zeliş ve İbiş- dokunmaz. Katliama şahit olan oğlu İbiş intikam almak için ahdeder.

¹²⁷ Alev Sınar, *Türk Roman ve Hikâyesinde İkinci Dünya Savaşı*, İstanbul, Dergâh Yayınları, 2003.

¹²⁸ İsimsiz, *Yıldız*, 1 Temmuz 1341/1 Temmuz 1925, nr.11, ss.15-16. (Alıntılar bu nüshadandır.)

¹²⁹ Balkan Savaşları’ndan evvel Türk toprak ağaları Rum gençleri çiftliklerinde çalıştırmıştır.

Arakiri isminde zalim bir asker Edirne Karpuzlu'da Bulgarların çavuşu olur ve bu sırada Karpuzlu'ya gelen Nikolay'ın kızı Mari'yi görür ve beğenir. Mari'ye sürekli mektup yazar, mektuplarına cevap alamaz. Nikolay bir gün Arakiri'nin çavuş olduğu bölgeye un öğretmek için gider. Bunu duyan Arakiri Mari'yi kaçırıp sınırdaki Bulgar kulesine hapseder. Mari'nin kaçırıldığını duyan İbiş silahını omuzlayıp Arakiri'ye gece yarısı baskın yapar, Mari'yi kurtarır. Nikolay gencin bu davranışına karşılık ona düğün vermek ister. Bu düğün, Nikolay'ın vaktiyle Mestan Ağa'dan çaldığı malların arasındadır. İbiş *“Ben iyiliği parayla yapmam. Onları ben senden te böyle yumruğumun hakkıyla alacağım.”* (1341, nr.11, s. 16) der ve Nikolay'a yumruk atarak oradan uzaklaşır.

Birinci Dünya Savaşı sonrasında Yunan işgali başlar.¹³⁰Yunan askerileri tarafından köy muhtarı yapılan Nikolay, *“Bu kızan bana iyilik etti, bunları ben koruyacağım.”* (1341, nr.11, s. 16) diyerek İbiş ile kız kardeşini himayesine alır. İşin aslı sonradan ortaya çıkar. Nikolay'ın amacı gençleri kurtarmak değil, kızı Mari'ye göz koyan Yunan askerine daha güzel bir kız bulma vaadidir. Nikolay bir gece Yunan zabıtine Zeliş'i teslim eder. Ertesi sabah bunu öğrenen İbiş, sarhoş Yunan askerlerini öldürerek ortalıktan kaybolur. Kimse nereye gittiğini bilmez. Yunanlıların işgal ettiği yerlerden geri çekilmesi üzerine İbiş kasabasına döner. Köylülere sığırtmaçlık yapan İbiş *“yirmi beş yaşında olduğu halde bir ihtiyar gibi”* (1341, nr.11, s. 16) inleyerek öksürmektedir.

Yazar hikâyedeışgaller karşısında Türk milletinin gösterdiği kahramanlıklardan birini ele almıştır. *“Türk'ün menkıbesi çoktur. Anlatmakla bitmez ve saymakla tükenmez. Altı sene evvel işittiğim ve üç sene evvel gördüğüm bir vakıa Türk'ün celadetini, neslimin asaletini, bana bir kere daha gösterdi.* (1341, nr.11, s. 16)

Türk evladı İbiş, babasına hıyanet eden Nikolay'a zor durumda iken yardım etmiş ve Nikolay'ın kızını Rum askerinin elinden kurtarmıştır. Kendi namusu söz konusu olduğunda Yunan askerlerini öldürmüştür. Yazar İbiş nezdinde Türk milletini

¹³⁰ Dünya kamuoyuna Yunan mezâlimini belgelemek için Ankara Hükümeti tarafından Tetkik-i Mezâlim Cemiyeti kurulur. Cemiyet tarafından, Halide Edip Adıvar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Yusuf Akçura ve bazı Türk yetkililerin bulunduğu heyet tetkik amaçlı görevlendirilir. Yunan işgaline uğramış ve tahrip edilmiş köylerde yapılan araştırmalar neticesinde hazırlanan rapor Amerikan ve İngiliz basınına gönderilir. Balkanlarda ve Anadolu'da Yunan mezâlimi üzerine ayrıntılı bir çalışma yapılmıştır: Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, *Balkanlarda ve Anadolu'da Yunan Mezâlimi I-II-III*, Ankara, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları, 1996, <https://en.devletarsivleri.gov.tr> (09.08.20017).

şöyle övmektedir: “Türk demek celâdet, necâbet, asâlet, şecâat demektir. Öğrendim ki dört kelimenin mânâsı bir arada Türk kelimesi ifâde edebiliyor.” (1341, nr.11, s. 16)

İşgal bölgelerinde kalan kadınlar Zeliş gibi düşman askerilerinin tecavüzüne uğramıştır. Ölüm onlar için büyük kurtuluştur. Bir kısmı çıldırmış, bir kısmı intihar etmiş, bir kısmı ise silahlanarak Türk direnişine destek vermiştir.¹³¹

“Düşünce Hatâsı”¹³² başlıklı hikâyesinde Mehmet Sait, yirmi beş senelik arkadaş olan Şeref ile Cevdet’in hayatını hikâye eder.

Şerefle Cevdet aynı günde, bir evin çatısı altında ve yan odalarda doğarlar. Belki tesadüf eseridir, hayatta yaptıkları her şey beraber gerçekleşir: “Beraber mektebe giderler, beraber eve gelirler, beraber yatarlar, beraber kalkarlar ve bütün manasıyla anca beraber kanca beraber yaşarlardı. Bu hayat ikisinde yirmi yaşına kadar devam etti.” (1341, nr.8, s.16)

Bir gün yine beraberce mektebe giderlerken iki mektepli hanıma Makbule ile Zehra’ya rastgelirler, tanışır ve birbirlerini severler. İki genç kızın hayatlarındaki tesadüfler Şerif ve Cevdet’inkinden farksız değildir:

“Makbule ile Zehra tam yirmi senelik arkadaşları. İkisi de bir hafta ara ile aynı günde doğdular. Sonra tesadüf ikisini de aynı evde birleştirdi. Makbule ile Zehra’nın anne ile babaları iki kardeş gibi yekdiğerini seviyorlardı. İkisinin babası da bir günde evlendi ve karşılıklı iki evden aynı anda iki cenaze çıktı. Hem masrafları tevhid¹³³, hem de yekdiğerini teselli, etmek için iki sevgili anne, iki sevgili kızları ile beraber dört odalı küçük bir evde naklettiler ve beraber yaşamaya başladılar. Bundan sonra Makbule ile her anın-annelerinin tabiri ile iki yetim yavrunun hayatları hep aynı şekilde geçmeye başladı. İkisi birden mektebe başladılar, ikisi birden okudular, ikisi birden sevdiler ve ikisi birden sevildiler.” (1341, nr.8, s.16)

Birbirini seven gençler eğitimlerinin devamını beklemeden nişanlanmaya karar verir. Kısa bir süre sonra Birinci Dünya Savaşı başlar. Şerif Çanakkale’ye, Cevdet Sibiryaya¹³⁴ gönderilir. Makbule ile Zehra nişanlılarından gelen mektuplar ile teselli bulurlar. Fakat Şerif’in Çanakkale cephesinden gönderdiği mektuplar birden bire kesilir. Haftalar, aylar ve yıllar geçer Şerif’ten haber gelmez. Makbule yaşlar içinde karalara bürünür: “Odasında perdeler, kanepeler ve bütün mefruşat, sırtındaki elbiseler, kitaplarındaki ciltler, elindeki mendiller, her şey, kara, kapkaraydı.” (1341, nr.8, s.17)

¹³¹ Halide Edip “Zeynebim, Zeynebim”, “Fadime Nine ile Kerem Dede” ve “Efenin Hikâyesi”; Yakup Kadri “İssız Köy ve Dilsiz Kız”, “Hicap” (Utancı), “On Dört Yaşında Bir Adam”, Ahmet Hikmet “Mukaddes Kin” başlıklı hikâyelerinde tecavüze uğrayan kadınların trajedilerini anlatmaktadır. İnci Enginün, *Yeni Türk Araştırmaları I*, İstanbul, Dergâh Yayınları, 2012, ss.542-555.

¹³² Mehmet Sait, *Yıldız*, 1 Nisan 1341/1 Nisan 1925, nr.8, ss.16-18.(Alıntılar bu nüshadandır.)

¹³³ Hikâyede توحيد şeklinde yazılan sözcük tevhid diye okunmuştur.

¹³⁴ Hikâyede سيبيريا şeklinde yazılan sözcük Sibiryaya diye okunmuştur.

Birinci Dünya Savaşı'ı biter, Cevdet İstanbul'a gelir, Şerif ise Çanakkale'de en önde koşarken hain bir şarapnel parçasıyla beyninden vurulur ve nakledildiği taşra hastanelerinden birisinde tam sekiz ay kendisini bilmeden ve tek bir kelime söylemeden yatar. Sekiz ay sonra aklı başına geldiğinde Şerif'in gözleri önünde bir hayal belirir. Makbule, Şerife bir bardak içerisinde kırmızı lohusa şerbeti verir. Şerif bu hayali Makbule'nin evlendiği şeklinde yorumlar ve nişanlısının yanına geri dönmek istemez.

Cevdet bir gün Beyoğlu'nda dolaşırken Şerif'i görür. Şerif'e Makbule'nin yıllardır onu beklediğini anlatır, sorumsuzluğu için kızar. Beraber kızların evine giderler, nişanlılar karşılarında Şerif'i görünce gözlerine inanamaz. Şerif ise hâlâ kapıldığı vehmin etkisindedir:

“Şerif Makbule'yi görünce bütün isyan hisleri galeyan etmiş, Makbule'yi dövme, saçlarından tutup sürüklemek ve sonra vazifesini ihbar etmiş bir asker kalbiyle çıkıp gitmek istemişti.(...) Makbule senelerden beri sevgilisini kalbinden silemediği nişanlısının lakayt muamelesinden çok müteessir olmuştu, tek bir kelime bile söyleyemeden kara odasına kapandı.” (1341, nr.8, s.18)

Makbule, Şerif'in davranışlarına anlam veremez; hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başlar, Makbule ölmüş birinden farksız değildir. Bu hikâye, konusu itibarıyla Hüseyin Cahit'in “Topal” adlı hikâyesini andırmaktadır.¹³⁵

İnci Enginün'ün belirttiği gibi “*Balkan Savaşı'ndan itibaren savaş bütün toplumda ve dolayısıyla kadınlar üzerinde tesirini artırır.*”¹³⁶ Evli olan eşinin, nişanlı olan nişanlısının cepheden dönmesini gözü yaşlı ama sabırla bekler. Hayatın ölüm karşısında devam ettiğini gösteren bu kadınlar en az cephede savaşan askerler kadar kahramandırlar. Uzun yıllar nişanlısından haber alamayan Makbule, Şerif'i sabırla bekler. Makbule'yi yıkan, Şerif'in soğuk ve anlamsız tavrıdır. Savaşın asıl kurbanı Makbule'dir. Bu hikâye ile “*savaşın ferdî saadet üzerindeki tahrip edici tesiri*”¹³⁷ gösterilmektedir.

3.1.4. Basın Dünyası ile İlgili Hikâyeler

¹³⁵ Hüseyin Cahit Yalçın “Topal” başlıklı hikâyesinde benzer bir konu işlemiştir. Seniha askerde olan nişanlısı Nail'den haber alamaz, nişanlısının öldüğünü düşünür. Seniha bir başkası ile evlenecekken Nail'in yaralandığını, ölmediğini öğrenir. Hüseyin Cahit Yalçın, *Hayat-ı Hakikiye Sahneleri*, İstanbul, Hilâl Matbaası, 1909.

¹³⁶ Enginün, *Yeni Türk Edebiyatı Tanzimat'tan Cumhuriyet'e*, s.399

¹³⁷ Enginün, *Yeni Türk Araştırmaları I*, İstanbul, Dergâh Yayınları, 2012, s.548.

İlk özel gazete olan *Tercüman-ı Ahvâl*'in yayım hayatına girmesinden itibaren edebî metinler gazetelerde tefrika halinde yayımlanmaya başlamış, Türk edebiyatının ilk romanları okuyucuları ile gazetelerde buluşmuştur.

“Bir Tefrikanın Sonu”¹³⁸, İbrahim Alâeddin Gövsa tarafından *Yıldız* dergisinde kaleme alınan tek hikâyedir. Hikâyede *İlham* gazetesinde yayımlanacak bir romanın tefrika serüveni anlatılmaktadır.

Abdülhak Hâmî Bey'e *İlham* gazetesinden peşin beş yüz lira ücrete “iki ay müddetle tefrika edilebilecek yeni bir roman yazma” (1340, nr.1, s.15) teklifi edilir. Bu para “şimdiye kadar memleketin her köşesinde okunan bütün eserlerinden hiç birine verilen ücretle” (1340, nr.1, s.15) kıyas edilemez. Elli günlük tefrikayı kaleme alacak derecede kendini yormak istemeyen Hâmî Bey aldığı ücretin yarısını vermek suretiyle roman yazmayı arkadaşı Osman Zarif Bey'e teklif eder. Osman Zarif Bey bir müddet sakalını karıştırarak düşünür: “Üstadın bu teklifi herhalde kendine itimattan gelme bir eser-i teveccühtü. Çünkü onun imzasıyla yazmak lazımdı. Zaten o da Hamit'ten sonra memleketin tanınmış bir edibî değil miydi?” (1340, nr.1, s.15)

İki gün sonra Osman Zarif Bey, Hâmî'nin bir sayfalık roman planını arkadaşı Mithat Celal'in eline vererek tefrikaya bundan sonra onun devam etmesini rica eder, karşılığında aldığı ücretin yarısını-yüz yirmi beş lira- teklif eder. Celal uzamış tıraşını bir müddet karıştırarak düşünür: “Üstadın bu teklifi herhalde kendine itimattan doğan bireser-i teveccühtü. Zaten o da Zarif'ten sonra memleketin tanınmış bir edibî değil miydi?” (1340, nr.1, s.15)

Aradan üç gün geçer, Celal Bey nadir görüştüğü şair arkadaşı Plevneli Kazım Bey'in Sinekli Bakkal'daki evinin kapısı çalar. Mithat Celal hazırladığı elli liralık paketi şairin bir eline ve Hâmî'nin bir sayfalık roman planını da ötekine uzatır. Plevneli Kazım Bey uzun bıyıklarını aşağıya doğru burarak bir müddet düşünür:

“Celal'in bu teklifi herhalde kendine itimat edildiğini gösteriyordu. Şimdiye kadar yazısına ücret veren bir gazetede zuhûr etmemişti. Mamefih o da memleketin Celal'e yakın bir şöhreti olan muharrirlerinden değil miydi?” (1340, nr.1, s.15)

İlham gazetesindeki tefrikayı okuyanlar tefrikanın tutarsızlıklarından dolayı Hâmî'nin son günlerde bunadığını düşünmeye başlar.

¹³⁸ İbrahim Alâeddin, *Yıldız*, 1 Eylül 1340/ 1 Eylül 1924, nr.1, ss.15-16. (Alıntılar bu nüshadandır.)

Plevneli Kazım sabahtan akşama ve gece yarısına kadar çalışarak ancak birkaç günlük tefrikayı yetiştirebilir. Bir gün daha yazacak parası ve takati kalmayan şair işi bir başkasına havale etmeyi düşünür.

“*Semt gençlerinden uzun saçlı, elinde Frenkçe kitaplarla gezen*” ve “*yazı yazmak için pek hevesli ve ateşli*” (1340, nr.1, s.15) Şadıman Bedi Bey’e yirmi liraya işi veren Kazım Bey “*şimdiye kadar bir yazısının matbu bir şeklini bile görmemiş*” (1340, nr.1, s.15) gencin bu romanı yazacağına inancı tamdır. Şadıman bütün gecesini tefrikanın bir günlük kısmını yazmakla geçirir. Romanın okuyucuları Şadıman’ın yazdığı romanı okuyunca Hâmî Bey’in “*tersine dönen dehasına*” şaşırır. Yayın işleri müdürü romanın devamı gelmeyince hemen Abdülhak Hâmî Bey’e bir telgraf çekerek tefrikanın devamını acele gönderilmesini ister:

“*Hâmî Bey iki yüz elli liranın bekasıyla açtırdığı şampanyanın telgrafi alınca şampanya gibi köpürerek Osman Zariif’e hiddetli ve şiddetli bir telgraf yazdı. Osman Zariif Çekirge’de banyonun içinde iken kendisine üstadın emrini sundular. Bittabi kaplıcadan fazla kızdı ve o hiddetle Mithat Celal’e şefîme ile dolu bir telgrafname gönderdi. Mithat Celal yüz yirmi beş liradan artan para ile kaç akşamdır Taksim bahçesinde (...)¹³⁹ içip sipahi ocağı¹⁴⁰ savurmakla meşguldü. Üstat Zariif’in parası üzerine Plevneli Kazım’a döşendi, telgrafını derhal postaya verdi. Plevneli Kazım Bey eline para geçince kendine reklam olacak küçük kitaplar bastırmak ve klişeler yaptırmak itiyadındadır. Ütücüyan’ının yanında otururken Mithat Celal’in ateşli telgrafını tutuşturdular. Kazım fes bir tarafında, bıyıklar bir tarafında soluk soluğa semte, Şadıman Bey’in çıkmaz sokağındaki küçük evine koştu.*” (1340, nr.1, s.16)

Sokağa giren şair mahallelinin ve cami imamının Şadıman’ın kapısının önünde beklediğini görür ve meseleyi öğrenir. Zavallı Şadıman o gün gazetede ilk defa çıkan yazısını okurken heyecandan vefat etmiştir. Böylelikle *İlham* gazetesindeki malum tefrikanın sonu gelir.

Hikâyede romanın yazılış serüveni mizahî bir dille anlatılmıştır. Hikâyede tefrikanın el değiştirmesiyle tekrar eden “*Üstadın bu teklifi herhalde kendine itimattan gelme bir eser-i teveccühtü.*” (1340, nr.1, s.16) cümlesi kendilerini dev aynasında gören yazarlara bir göndermedir. Ücretin yarısının karşılığında tefrika yazmayı kabul edenler, görevi hakkıyla yerine getiremezler. Tefrikanın yarı ücretine mukabil yazmayı kabul edenler üstlendiği görevi hakkıyla yerine getiremez. Şadıman ise yazdığı hikâyenin yayımlanmış olmasının verdiği heyecanla ölür ve tefrikayı bitiremez. Emek verilerek yapılan işlerde başarı için istikrar ve azim şarttır.

¹³⁹ Hikâyede فافةعلاسة şeklinde yazılan sözcük okunamamıştır.

¹⁴⁰ Hikâyede سپاهي اوجاغي şeklinde yazılan sözcük “Sipahi Ocağı” isimli bir sigara markasıdır.

Mehmet Sait¹⁴¹'in Ahmet Vahit müstearıyla yazdığı “Gazeteci Havadisi Nasıl Alır?”¹⁴² başlıklı hikâyesi gazeteye havadis yetiştiren gazetecinin çektiği müşkülâtı gösteren bir hikâyedir.

Adalardan birinde mevki sahibi bir genç sevdiği kızı öldürüp intihar eder. Gazeteciye bu haber ulaştığında saat sabah beştir. Okuyucunun ilgisini çekecek bir haber olduğu için gazeteci derhal haberin ayrıntılarını toplamaya çalışır.

Haberin doğruluğunu sorgulamak üzere karakola gider ve polis memurundan bilgi almaya çalışır. Polis memuru cinayetin işlenmiş olduğunu, tahkikatı meşgul etmemek için ayrıntılı bilgi veremeyeceğini söyler. Gazeteci, müddei-yi umumîye gider ancak müddei-yi umumînin cinayet tahkikatı için adaya gittiğini öğrenir. Saat beş buçuk olur, adaya gidecek vapur altıdadır. Haberi yetiştirmek isteyen gazeteci duyduğu kadarını yazacak olsa yetersiz bilgiyle haber yaptığı için herkes ona gülecektir, uydursa ertesi gün gerçek ortaya çıktığında azar yiyecektir, hiç yazmasa atladı diyeceklerdir. “*Hâsılı yazsa bir türlü, yazmasa bir türlü...*” (1341, nr.7, s.10)

Gazeteci vapura biner. Vapur Kınalıada’ya yanaşınca vapurdan herkesten önce iner ve gördüğü polis memuruna gece vakti adada bir cinayetin işlenip işlenmediği sorar. Kınalıada’da cinayetin işlenmediğini öğrenen gazeteci hemen vapura biner ve Burgazada’ya geçer. Burada gördüğü polis memurundan da cinayet işlenmediğine dair bilgi alır ve vapura tekrar biner. Vapur Heybeliada’ya yanaşır, gazeteci vapurdan hızlıca inerek bir polis memuru arama başlar, lakin bulamaz. Vapuru kaçırmak üzere iken gişe memuruna yaklaşır ve cinayeti sorar. Gazetecinin peşinde olduğu olay Heybeliada’da gerçekleşmemiştir. Gazeteci vapura biner ve Büyükada’ya doğru yolculuğa başlar. Vapur iskeleye yanaşır yanaşmaz vapurdan inen gazeteci adada bulunan polis merkezine gider ve cinayetin Büyükada’da işlendiğini öğrenir. Komisere çok dil döker ve nihayet intihar edenlerin bıraktığı mektuba ulaşır. Mektupta cinayetin sebebinden bahsedilmektedir:

“Nizam Caddesi’nde ....dâiresi müdürü 32 yaşında....pek öteden beri aynı caddede sakin .... Paşa’nın kerimesi .... hanımla sevişmekte imiş. Gerek hanım, gerek bey uzun müddet seviştikten sonra yekdiğeri ile izdivâca karar vermişler. Bey hanımı pederinden istemiş. Hâlbuki paşa ile aralarında siyasî bir gerginlik varmış. Paşa .... firkasına dâhil

¹⁴¹ Mehmet Sait Kesler (d.1902- ö.1975) *Tevhid-i Efkâr, Cumhuriyet, Milliyet, Tan, Akşam* gibi gazetelerde yazılar yazmıştır. Ayrıca Türkiye Gazeteciler Cemiyeti’nin kurucuları arasında yer almaktadır.

¹⁴² Ahmet Vahit, *Yıldız*, 1 Mart 1341/ 1 Mart 1925, nr.7, ss.10-12. (Alıntılar bu nüshadandır.)

olduğu halde damadı olacak zât o fırkaya muhâlif olan ....¹⁴³ fırkasına dâhilmiş. Onun için kızını veremeyeceğini bildirmiş. Müdür bey için fırkadan istifa etmek istikbal-i mesleğini öldürmek demekmiş.” (1341, nr.7, s.11)

Birbirini seven iki genç evlenemeyeceklerini öğrenince intihar etmeye karar verir. Delikanlı önce sevdiği kızını, sonra kendini öldürür.

Haberini tüm ayrıntılarıyla öğrenen gazeteci Büyükkada'dan İstanbul'a dönmek isterse de hava muhalefeti nedeniyle vapur seferlerinin iptal edildiğini öğrenir. Gazete bürosuna telefonla bilgi vermeyi dener, fırtına telefon bağlantısını da bozmuştur. Bir sandalcıyı ikna ederek İstanbul'a geçen gazeteci haberi derhal gazeteye ulaştırır.

Yazar bu hikâyeye ile bir gazete haberini yapmanın ne kadar güç olduğunu ve titizlik gerektirdiğini göstermek istemiştir. Hikâyenin girişinde okuyuculara seslenen yazar hikâyeyi yazma amacını şöyle açıklar:

“Aziz kariler, şüphe yok ki her gün uyanırken ellerinde buldukları gazetelerde havadisleri seve seve okurlar, bazen gülerler, bazen teheyyüç ederler, bazen meraklanırlar, hâsılı gazetenin herhangi bir sütununda kendilerini ‘enterese’ edecek bir havadis bulurlar.(...)Bir havadisın nasıl elde edildiğini merakla, heyecanla takip ettiğiniz zabıta haberini alabilmek için bir zavallı gazetecinin nasıl yorulduğunu düşündünüz mü?” (1341, nr.7, s.12)

Bu hikâyenin kahramanı haber peşinde koşan bütün gazetecilerin temsilcisidir.

3.1.5. Manzum Hikâyeler

Eserlerinde bol miktarda manzum hikâyeye¹⁴⁴ yer veren Enis Behiç'in *Yıldız* dergisinde yer alan manzum hikâyeleri¹⁴⁵ “Sadaka”¹⁴⁶, “İkiz Yangın” ve “Maymunlar”dır.

Enis Behiç¹⁴⁷, “Sadaka”¹⁴⁸ isimli manzum hikâyesinde Pakize'nin mutsuz evliliğini anlatır. Pakize; çapkın, sarhoş, kendisini sürekli döven, ahlâksız ve kumarbaz

¹⁴³ Boşluklar metinde yer almaktadır.

¹⁴⁴ Servet-i Fünûn edebiyatı ile birlikte günlük hayat telaşeleri ve ferdî hassasiyetler manzum hikâye türü ile anlatılmaya başlanır. Tevfik Fikret ve Ali Ekrem bu tarzı kullanmaya başlayan ilk kalemlerdendir. Özellikle Mehmet Akif bu türün en güzel örneklerini vermiştir.

¹⁴⁵ Enis Behiç'in manzum hikâyeleri daha sonra *Miras* isimli şiir kitabında yer almıştır. Enis Behiç, *Miras*, İktbal Kütüphanesi, İstanbul, 1927.

¹⁴⁶ Kazım Çandar tarafından yapılan doktora tezinde *Yıldız* dergisinde yayımlanan şiirin ismi “Sarf” olarak belirtilmiştir. Bu şiir ilk defa *Yıldız* dergisinde ve “Sadaka” başlığı ile yayımlanmıştır. Kazım Çandar, *Enis Behiç Koryürek'in Hayatı, Sanat, Eserleri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2014, s.342.

¹⁴⁷ Enis Behiç, dergide yer yalan bu manzum hikâyeye “*Altı-beş vezninden şu tarzda saptım: on bir heceyi yedi-dört yaptım.*” şeklinde not düşerek 11'li hece ölçüsünün çok bilinen 6+5 durağını kullanmadığını belirtir. Bu manzum hikâyede kullanılan 7+4 durağı alışılmış bir durak tarzı

bir adamla evlidir. Kocası Neriman ile evliliği süresince Pakize'nin bir gün bile yüzü gülmemiştir. Pakize çilekeş evlilikten dört yıl sonra Neriman'ın dolandırıcılıktan hapse girmesini fırsat bilerek Neriman'dan kurtulur:

*“Nihayet bir gün bitti bu işkence
Kurtuldu azabından o çapkının
Dolandırıcılıktan tam altı ay
Herifi mahkûm etmişlerdi”* (1340, nr.4, s.8)

Neriman'dan boşanan Pakize'nin talihi açılır ve bir şirkette kâtiplik yapmaya başlar:

*“O henüz yirmi iki yaşlarında
Tek başına yaşamak müşkül işti
Fakat şimdi talihinin rüzgârında
İstikamet ansızın değişmişti
Vermişti bir ticari müessese
Kâtiplik ilanı gazeteye”* (1340, nr.4, s.9)

Otuz beş kırk yaşlarında dürüst ve ciddi bir bey olan şirket müdürü bir buçuk yıl sonra Pakize'ye evlilik teklif eder:

*“Nihayet bir buçuk yıl sonra bir gün
Pakize Reşit Beyle nişanlandı.”* (1340, nr.4, s.9)

Yeniden bir evlilik yapmış olan Pakize, bir gün aynaya bakarken Neriman ile evli olduğu günler gözünün önüne gelir ve yüzünün rengi hemen değişir. Reşit Bey ile evliliğinde çok mutlu olduğunu hatırlar, tüm acı hatıraları zihninden kovmaya çabalar. Bu esnada sokaktan gelen keman sesinin *“hicran dolu nağmesiyle”* tekrar hüzünlenir ve kemana eşlik eden ses onu irkiltir:

*“Genç kadın birden bire yüzü solgun
Sıçradı hicranla sarsılarak
Bu ses... Bu ses... Yarabbi bu ses onun!
Evet, o! Neriman'ın sesi mutlak”* (1340, nr.4, s.9)

Pencereden usulca keman çalan kişiye bakan Pakize gözlerine inanamaz, bir zamanlar şık dolaşan Neriman'ın pantolonun dizleri patlamış, üstü başı sersefildir. Pakize eski buhranlı günlerini hatırlayınca titremeye başlar, kendine gelerek evdeki hizmetçiye seslenir:

---

değildir. Böylelikle 11'li hece ölçüsünün ritmini değiştirmek suretiyle teknik bir teklif de sunmuş olur.
148 Enis Behiç, *Yıldız*, 1 Kânun-ı Evvel 1340/ 1 Aralık 1924, nr.4, ss.8-9. (Alıntılar bu nüshadandır.)

*“Verin Şu iki çeyreği dilenciye!
Defolsun bir an evvel meymenetsiz”* (1340, nr.4, s.9)

Keman alan Neriman’ın sokaktan uzaklaŐmasıyla Pakize’nin gznden yaş süzülür. Saadet dolu bir evlilik sunan Reşit Bey, Pakize’yi mutlu etmiş, Pakize için kâbus dolu günler geçmiŐte kalmıştır.

Enis Behiç, Doktor Mazhar Osman Bey’ e ithafen yazdığı “İkiz Yangın”¹⁴⁹ isimli manzum hikâyesinde iki kadına birden âşık olan adamın arada kalmıŐlıđını anlatır. İki kadının farklı farklı hususiyetlerini seven erkek, iki kadından bir kadın yaratmıŐtır:

*“Őudnya ki sayısız âdemoğluyla dolu,
stnde yaşıyordu deli bir âdemoğlu.
Bir gün bu kalbi aldı, bir güzel Havva kızı.
Delinin varlığında yandı Zhre yıldızı.
Aynı ılgın hevesle- goncadan menekŐeye “
Salar sevdaalevi, kızıl-kumral dalgalı!
Şimdi Zhre eskisinden çok parlıyordu!
İkisinden “yaratılmıŐtı sanki bir kadın!”* (1341, nr. 5, s.8)

Kadınlar Şairin bu ikiz aşkını anlamaz, Őairden kendilerini seçmesini isterler:

*“Erkek aşkı, öyle uçsuz bucaksızdır ki
Olmaz bunun sonuncusu ve yahut ilki!”* (1341, nr. 5, s.8)

Şair bu ikiz aşktan kurtulmak ister ve intihar etmeye karar verir:

*“Hanerle bir kalbi ikiye bölmek;
İki aşk uğruna bir kere ölmek!...”* (1341, nr. 5, s.9)

Her iki kadın, Şairin sadece kendisi ile beraber intihar etmesini ister, Şairin ise başka bir planı vardır. Şair her iki kadını da gizlice bir yere çağırır:

*“Ben yaşar mıyım hiç sensiz, sevgilim?
Ben teki kadın gibi değilim!
Benimle beraber lmelisin sen...
Seninle bir anda meliyim ben...
Mademki onların ikisinden de
Ayrılamıyorum, o halde bende
İki sevgilimi alıp yanıma
Girerim onlarla kendi kanıma!
nce beni ldr, sonra kendini!
KurŐunla düğümle gönül bendini!”* (1341, nr. 5, s.9)

¹⁴⁹

Enis Behiç, *Yıldız*, 1 Kânun-ı Sâni 1341/ 1 Ocak 1925, nr.5, ss.8-9. (Alıntılar bu nüshadandır.)

Şair kadınlara beraber intihar etmeyi teklif edince kadınlar irkilir ve ölümden korkarlar. Sadece şairin ölmesini isterler. Şair sevdiği kadınların sevgilerinin yalan olduğunu anlayınca her ikisini de öldürüp intihar eder.

Enis Behiç'in "Maymunlar"¹⁵⁰ isimli manzum hikâye şeklinde yazılmış eseri altı bölümden oluşur. Birinci bölümde şair "Dünyada kendimi bildiğim zaman/ Aradım kendime uyar bir insan" mısralarında dile getirdiği gibi kendisine bir arkadaş arar ve gölgesini arkadaş edinir. Gölgesinden bir süre sonra sıkılan insan yana yakıla göklere, güneşe ve aya yalvarır:

*"Gönümü dondurdu kimsesizliğim.
Yetişir bu yalnız sürüklendiğim.
Varlığım hep sana hasretle dolu,
Sen ey âdemoğlu, ey âdemoğlu!"* (1341, nr. 6, s.15)

İkinci bölümde şair gözyaşı dökmeye devam eder, kendisini yalnız yarattığı için "Yalnızlık kolay yalnız sana Tanrı" (1341, nr. 6, s.15) diyerek Tanrı'ya sitem eder. Şair gölgelik bir yerde dolaşırken bir "hayalet" görür ve sorar:

*"-İn misin, cin misin sen?
-Ben ne inim,
Ne cinim; Senin gibi bir insanım.
-Bir insan! Benim gibi!.. Ah, ey benim
Kardeşim, ben senin için ağlayanım!"* (1341, nr. 6, s.15)

Şair üçüncü bölümde yalnızlığının son bulmasına çok mutludur. İnsan ile dost olurlar; beraber avlanır, beraber yerler. Mevsimler gelir geçer ve bir gün şair unutamayacağı bir olay yaşar:

*"Fakat bir gün... Ah o gün! Ah o gün!
Unutulmaz günüdür ömrümün.* (1341, nr. 6, s.16)

İki arkadaş beraber yola çıkar, uzun bir yolculuktan sonra bir hendeğin önüne gelirler:

*"Dedim ki: Pek yorgunum.
Yoldaş, bu uçurumu
Önce sen geç heybemle.
Sonra el ver de öyle
Ben geçeyim, olur mu?"* (1341, nr. 6, s.17)

¹⁵⁰ Enis Behiç, *Yıldız*, 1 Şubat 1341/ 1 Şubat 1925, nr.6, s.15 ve 18. (Alıntılar bu nüshadandır.)

Yorulan şair heybesini arkadaşına verir ve arkadaşının uçurumdan geçmesini bekler. Uçurumdan geçen arkadaşı şairin geçmesine yardım etmediği gibi heybeye de el koyar. Şair ise uçurumdan geçmeye çalışırken aşağı yuvarlanır. Arkadaşı “maymun” gibi hareketler yaparak uçurumdan yuvarlanan şaire “*zehirli bir ok gibi*” kahkaha atar, onu bir süre seyrettikten sonra oradan ayrılır.

Şair yüce bir dağa tırmanır, gördüğü manzaraya inanamaz. Yeryüzü hep insanla doludur. Şaire ilk bakışta insan görünen bu kulların hepsi daha sonra maymun suretine girer. Bir göl kenarına iner ve orada dinlenirken suya baktığında bir maymunun kendine bakmakta olduğunu görür. Acı gerçek karşısında şaşkına döner, kendi sureti de maymuna dönüşmüştür. Enis Behiç, “Maymunlar” isimli manzum hikâyesiyle tüm insanların ruh âlemine “ayna” tutar ve insanın ikiyüzlülüğünü ortaya çıkarır. Maymunların kurnaz ve hırsız olarak bilinmesi, şairin insanı temsil etmesi için maymunu kullandığını düşündürmektedir.

3.1.6. Tercüme Hikâyeler

Peyami Safa'nın tercüme ettiği “Deli mi?”¹⁵¹ başlıklı hikâyenin müellifi dergide belirtilmemiştir. Hikâye, Fransız mahkemelerinden birinde görev yapan bir yüksek mahkeme reisinin hâtırâtından nakledilerek oluşturulmuştur. Bütün hayatını cinayet davalarını takip ederek geçiren bu hâkim, dolandırıcı ve katillerin en büyük düşmanı olarak bilinir.

Bir gün “*mukavelat muharriri*” hâkimin dosyaları arasında “*Niçin?*” başlıklı bir hâtırât bulur. Hâtırât, hâkimin öldürmek üzerine düşüncelerini açıklamasıyla başlamaktadır:

“20 Haziran 1801 Celseden:

Bu adam ne için beş çocuğunu öldürmüştü? Ne için? Ekseriya böyle insanlara tesadüf ediliyor ki onlarca yok etmek bir zevktir. Çünkü yaratmaya en çok benzeyen şey öldürmek değil midir? Yapmak ve mahvetmek! Bu iki kelime avamın tarihini, dünyaların bütün tarihini, mevcudatın hepsini, her şeyi ihtiva eder! Öldürmek neden bu kadar mest eder?” (1341, nr. 15, s.12)

Hâkime göre tabiatın kanunda öldürmek vardır. Bir hayvan yaşamak için her gün bir başka hayvanı öldürür. İnsan hayatını devam ettirmek ve zevk almak için av icat etmiştir. “*Öldürmek ne için bir cinayettir?*” (1341, nr. 15, s.12) İnsanın insan öldürmeye de

¹⁵¹ İsimsiz, *Yıldız*, Çev. Peyami Safa, 1 Teşrin-i Sâni 1341/ 1 Kasım 1925, nr.15, ss.12-14. (Alıntılar bu nüshadandır.)

ihtiyacı vardır. Tarih boyunca adam öldüren insanlar övülmüş, madalya ile onurlandırılmış, kadınlar tarafından sevilmiştir. Hâkim hâtıratının devamında coşarak kan akıtmaya övgü düzer. Peyami Safa “*Fikret büyük Fikret bu kan sefahatini Tarih-i Kadim’inde ne çok, ne güzel ve ne sızlatıcı tasvir etmiştir*” (1341, nr. 15, s.12) diyerek şu mısraları hikâyenin bu bölümünde dipnot olarak verir:

*“Din şehit ister, gökyüzü kurban.
Her yanda durmadan kan akacak,
Durmadan her yanda kan!
Beşerin anlatır ne yolda, nasıl
Bu sakâmetli ömrü sürdüğünü;
Görürüm kanların köpürdüğünü,
O kadîdin o dişlek ağzında.”¹⁵²*

30 Haziran

Hâkim öldürme dürtüsünün tabiatın kanunu gereği olduğunu hatıratında sürekli vurgular, Tabiatın “*ebedî gençliği*” sevdiğini belirterek öldürmek için acele etmek gerektiğini söyler.

3 Temmuz

Hâkimin hizmetçisinin pencereye asılmış bir kafeste sefa kuşu vardır. Onu bir gün eline alır ve kuşun kalp çarpıntısını hisseder. Kuşu biraz daha sıkar, kalp çarpıntısının artması hâkime zevk verir. Biraz daha sıkar, kuşu boğarak öldürmek istemez ve bir tırnak makası ile kuşun boğazını keser: “*Kan aktığını gördüm. Kandan güzel şey, kırmızı, aydınlık, parlak... Bu kanı içmek istiyordum.*” (1341, nr. 15, s.13) Hâkim “*hakiki katiller*” gibi ellerini, makası yıkar, kuşu bir ağacın altına gömer. Hizmetçisi kuşun kaçtığını zannederek ağlar. Hâkim ise az da olsa kan akıtmıştır, müsterihtir.

25 Ağustos

Hâkim “*Bir insan öldürmeliyim, bu lazım!*” (1341, nr. 15, s.13) diyerek niyetini ortaya koyar.

30 Ağustos

Hâkim ormanda yürüyüş yaparken yalnız dolaşan bir çocuk görür, çocuğa sevecenlikle yaklaşır ve çocuğu boğarak öldürür:

“Onu boğazından yakalamıştım. Sıktım! Korkunç gözlerle bana baktı. Ne gözler! Yusuvarlak, derin, berrak, müthiş. Ömrümde bu kara sert muafiye, bu kadar kısa

¹⁵² Peyami Safa hikâyede tercümeyle tamamen sadık kalmamış, bu metni kullanarak Tevfik Fikret’e gönderme yapmıştır.

heyecan duymak müthiş. Küçük elleri ile bileklerimi tutuyor ve vücudu ateş üstünde bir kanat gibi bükülüyordu.” (1341, nr. 15, s.13)

Bir insanı öldürmenin bu kadar basit olmasına şaşar.

30 Ağustos

Çocuğun cesedi bulunur, katil aranmaktadır.

1 Eylül

İki serseri katil zanlısı olarak yakalanır ama haklarında delil yoktur.

6 Eylül

Dava ile ilgili hiçbir şey keşfedilemez. Hâkim ise çocuğu boğarak öldürdüğüne pişmandır. Çocuğun kanlar içinde öldüğü hayalini kurarak tatmin olmaya çalışır.

10 Eylül

Dere kenarında gezerken bir balıkçıyı kazma darbesi öldüren hâkim kan akıttığı için “müsterih”tir.

25 Eylül

Balıkçı meselesi büyük gürültü koparır, balıkçı ile dere kenarında görülen bir adam tutuklanır.

27 Eylül

Zanlı suçu inkâr ederken kendini çok iyi savunamaz. Davanın hâkimi ise katilin kendisidir.

28 Eylül

Zanlı suçu itirafa mecbur olur. Hâkim “Ah, adalet! Ah! Ah!” (1341, nr. 15, s.14) diyerek adaleti eleştirir.

25 Teşrin-i Evvel

Tutuklanan adam idam edilir ve hâkim adamın ölümünü izlemeye gider. Nehir gibi akan kandan mest olan hâkim o kanın içinde banyo yapmak ister.¹⁵³

¹⁵³ Peyami Safa'nın 1949 yılında yayınladığı *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* isimli romanda da cimri teyzesinden maddî destek alamayan, verem hastası kız kardeşini parasızlık nedeniyle tedavi ettiremeyen Ferit, nefret ettiği teyzesini öldürüp onun kanı ile yüzünü yıkamayı hayal eder: “*Ve hayalen bıçağı teyzesinin tam kalbi üzerine saphıyor, kanlı elleriyle onun yüzünü ovalıyordu.(...) Ferit yine bıçağı teyzesinin kalbine saphıyor, avuçlarındaki kanı onun yüzüne buladıktan sonra çekmeceler ve sandıklar açıyor, avuç avuç altın, deste deste ellilik, yüzlük çıkarıyordu.*” Peyami Safa, *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu*, İstanbul, Ötügen, 2002, s.116. Bu hayalini de seri katil olduğunu bilmeden kaldığı pansiyonun sakinlerinden birine anlatır. Ferit'in teyzesini öldürüp kanıyla yüzünü yıkamayı hayal etmesi ve tasavvurunu halim selim görünüşlü seri katil Bursa canavarı Tosun'a anlatması romanda bu tasavvurun Tosun tarafından gerçekleştirilmesine zemin hazırlar. Türk milletinin töresinde böylesine vahşice cinayet planları yer almaz ve 1950'ye kadarki edebî eserlerimizde maktulun kanını yüzüne sürmek isteyecek

Yazar hikâyeyi hâtıratın daha pek çok şey içerdiğini ama başka cinayetten bahsedilmediğini söyleyerek bitirir.

İnsanın başka bir canlıya çektirdiği acıdan zevk alması, zulmederek, kan akıtarak rahatlama ve kendini tatmin etmesi sadizm felsefesinin temelini teşkil eder. Zulmetme iştahı doymak bilmeyen sadist birey kan akıtmaya ihtiyaç duyar. Akan kan ve çektirilen acı sadist bireyde cinsel tatmin yapar. Sadist birey cinsel tepkime anı geçince işkence edilen canlıya karşı duyarsızlaşır, onun için önemli olan kurbanın işkence esnasında çektiği acıdır.¹⁵⁴

Fransızcadan tercüme edilen bu hikâyede kan akıtmaktan, insan öldürmekten haz duyan ve bunun için seri cinayetler işleyen bir hâkimden bahsedilmektedir. Bir kuşun boğazını keserek ilk defa “öldürme zevkini” tadar ama akan kanın yetersizliği onu tatmine ulaştırmaz, hâkim “müsterih” olamadığını yazar. İkinci cinayetinde bir çocuğu boğazlayarak öldürmesi de hâkimde tatmin duygusu oluşturmaz. Hâkim hatıratında sürekli kan akıtma ihtiyacından bahseder. Üçüncü cinayetinde balıkçının kafasını kazma ile yarması hâkimi doyuma ulaştırır. Hâkim “akan kanda” banyo yapmak istediğini dile getirir. Hikâyenin başında geçen ve hâkimi övmek için kullanılan “Çünkü onların ruhlarının içini, gizli düşüncelerini okuyup ve bir bakışta maksatlarının bütün esrarını keşfediyor gibiydi.” (1341, nr. 15, s.12) cümlesi hikâyenin sonunda daha anlam kazanır.

Ali Kâmi [Akyüz], Behçet Kâmi¹⁵⁵ müstearı ile Fransızcadan “Kızıl Cüzam”¹⁵⁶ başlıklı hikâyeyi tercüme etmiştir. Hikâyenin müellifi belirtilmemiştir.

---

derecede vahşi içgüdülerini bastırmamış, öfkeli kahramanlara rastlanmaz. İnsan ruhunun derinliklerine ilgi duyan bir yazar olarak Peyami Safa'nın *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* romanındaki bu kurguda çevirdiği “Deli mi?” adlı hikâyeden etkilendiği düşünülebilir.

¹⁵⁴ 18.yüzyılda başta Fransa olmak üzere birçok ülke meydanında Enginizasyon mahkemelerince çeşitli işkenceler yapılır ve halk bu işkenceleri zevk duyarak izler. Ayrıca Marquis De Sade, 1740-1814 yılları arasında yaşamış Fransız yazar ve düşünür, kaleme aldığı eserlerinde ve kişisel yaşamında bu mahkemelerce verilen cezalara ve kilisenin cinsel hayat üzerindeki kısıtlamalarına cinselliği acı ve şiddet merkezli ele alarak tepki gösterir. Bkz. George Ryley Scott, *İşkencenin Tarihi*, Çev. Hamide Kayukan, Ankara, Dost Kitabevi, 2001. ss.30-36.

¹⁵⁵ Asıl adı Ali Kâmi'dir. Soyadı kanunuyla Akyüz soyadını almıştır. Şair, yazar ve mütercimdir. İsmail Safa kardeşi, Peyami Safa'nın amcasıdır. İlk şiirlerini *Maarif* dergisine on yedi yaşında iken yazmıştır. *Mektep*, *Servet-i Fünûn*, *Malumat*, *İçtihad*, *Aşyan*, *Resimli Gazete*, *Yıldız*, *Tanin*, *Cumhuriyet* gibi dergi ve gazetelerde şiir, hikâye ve makaleleri yayımlanmıştır. Asıl ününü Goethe, G.Flaubert, Tolstoy gibi ünlü yazarlardan yaptığı çevirileri ile kazanmıştır. Çıkardığı *Gündüz* (1936- 1939) isimli dergiye gençler büyük ilgi göstermiştir. İhsan Işık, “Akyüz Ali Kâmi”, *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*, C.1., 3.b., Ankara: Elvan Yayınları, 2004, s. 123.

¹⁵⁶ İsimsiz, *Yıldız*, Çev. Behçet Kâmi, 1 Eylül 1340/1 Eylül 1924, nr.1. ss.7-8. (Alıntılar bu nüshadandır.)

“1880 senesi Kânun-ı evvel in 15. günü akşam saat beşte iki Avrupalı hat-ı istiva ormanlarından birinin içine gömülen *Osyoba köyüne*” (1340, nr.1, s.7) kayıkları nehirde büyük kayaya çarpıp dağıldığı için sığınır. Bu köy Pahuin denilen vahşi bir kabiliyete aittir. Köyde “meyvesiz muz ağaçlarının altında sefil kulübemsi kümelerde kümes ve ağıl hayvanlarından bir numune hatta bir köpek bile” (1340, nr.1, s.7) yoktur. “Vücudunu kısmen örten elbisesi kaplan postundan önlüğü hipopotam, maymun, yaban kedisi derilerinden” (1340, nr.1, s.7) ibaret zayıf ve uzun kabile reisikendilerine tuz ve mavi boncuk gibi hediyeler getirip getirmediklerini sorar. “Toz, barut, kurşun, tüfek ne varsa hepsi nehrin dibinde” (1340, nr.1, s.7) kalmış, yanlarında bir tek bir ilaç kutusu vardır.

Vücudu “kuş ayakları, fil kullarıyla süslenen, uzun sopasının ucunda bakır bir çingirak” (1340, nr.1, s.7) sallanan kabilenin büyücüsü kralın önüne gelerek secde eder ve krala iki Avrupalının anlamadığı bir şeyler söyler. Kabile halkı da büyücünün sözlerini heyecanla dinler. Kral iki arkadaşı esir alarak karanlık bir kulübeye kapattırır. Milyon iki çakmak taşıyla ateş yakar, koynundan çıkardığı Doktor Şövayan’ın Afrika’nın Köyünde ünvanlı bir kitabın yamyamlara ait kısmını dua okur gibi bir vaziyet ve ahenk ile okumaya başlar:

“Yamyamların diğer medeni nesillere nispeten çok meziyetleri varmış. Onlar mahir, kutlu, baba yiğit adamlarmış. Sanatları ve dostlukları samimi imiş... Yamyamlar ölü insan eti bile yerlermiş. Yalnız cilt hastalığına uğramış kişileri yemezlermiş.” (1340, nr.1, s.7)

Kitapta geçen “Yalnız cilt hastalığına uğramış kişileri yemezlermiş.” (1340, nr.1, s.7) ibaresi Doktor Milyon’a bir fikir verir ve ilaç kutusundaki tentürdiyotla vücutlarını boyarlar. Kırk iki saat sonra nihayet kral, çingiraklı büyücüsüyle birlikte iki arkadaşın yanına gelir ve onları köyün avlusuna halkın önüne çıkarır. Halkın önünde iki arkadaş “soyunun” emri verilir, emir doğrultusunda iki mahkûm başları önlerinde soyunmaya başlar:

“Bütün bu vahşi sürüsü dehşete düşerek bir ağızdan haykırdı. Hayret, hiddet, tahkir... Bilhassa korku hepsine galipti. Aynı zamanda kral, büyücü, saray ve tebaası hep birden bize arkalarını dönerek dehşetle öyle bir kaçış kaçtılar ki köyde bizden başka kimse kalmadı.” (1340, nr.1, s.8)

Tentürdiyot işe yarar, vücutlarını yer yer tahriş ederek iki mahkûmu vahşilerin en ziyade korktukları cüzamlılara benzetir. “Hem bu cüzzam onlara daha müthiş görünen

kızıl cüzzamdı.” (1340, nr.1, s.8) Ölümden kurtulan iki arkadaşın ağlamasıyla hikâye son bulur.

Mekânın Afrika olduğu bir başka tercüme hikâye de “Afrika Hikâyesi”dir. Rene Pujol¹⁵⁷, un yazdığı “Afrika Hikâyesi”¹⁵⁸ başlıklı hikâye Ahmet Necati tarafından Fransızcadan çevrilmiştir. Moris Alfon üniversiteden mezun olunca Bambara isimli bir Afrika ülkesine doktor olarak görevlendirilir. Hasta olan, av esnasında yaralanan insanları tedavi etmenin yanı sıra yerli halka ülkesi Fransa hakkında bilgiler de vermektedir.

Bambara’nın yeşilliği ve ormanın gizemi Alfon’u büyüler:

“Orman kelimesinin hakikî manasını vermek için Afrika’yı tanımak lazımdır. Öyle sık yapraklı, nihayetsiz ağaçlar tasvir ediniz ki hiçbir güneş huzmesi nüfuz etmesin. Bu ormanlarda insanın boğazını tıkayıp sersemlik veren çürümüş koku his olunur. Buna bir de esrarengiz sesler, sayhalar, hıştırlar ve çıtırtılar ilave ediniz biraz ormanın ne olduğunu zihninizde insicam ettirebilirsiniz.” (1341, nr.6, s.16)

Yaralı insanları tedavi için gezdiği günlerden birinde ormanın içinde yaralı goril yavrusu görür. Doktor yarasını kontrol ettiği goril yavrusunu tedavi etmek için kasabaya götürmek ister. Bu esnada doktorun üzerinde koyu bir gölge belirir. Anne goril tüm heybeti ile doktorun başucunda dikilmektedir. Korkan doktor yavru gorili yere bırakıp geri çekilir. Anne goril yavrusunun tedavisine izin vermek için sessizce oradan uzaklaşır. Anne gorilin yavrusunun tedavisine izin verdiğini anlayan doktor yavru gorili muayenehanesine götürür. Anne goril ise yavrusunu ve doktor uzaktan takip eder. Doktor Alfon tedavisi biten yavru gorili anne gorile teslim eder. Goril doktora bakarak şöyle der: *“Bu kanlı bakışlarda ben adeta minnettarlık, gayrikâbil ifade, bir şükran okudum.”* (1341, nr.6, s.16) Anne ve yavru goril ormanın derinliklerinde kaybolur.

Bir ay sonra doktor ve yardımcısı ormanda gezerken bir panterle karşılaşır. Kendini tehlikede hisseden panter doktora ve yardımcısına saldırır. Tam bu esnada ağaçların arasında anne goril çıkar ve panterin üzerine atılır. İki vahşi hayvan diş diş, pençe pençeye dövüşmeye başlar. Doktor ve yardımcısı korkudan bayılır, kendilerine geldiklerinde panterin cesedinin başında yalnız kalmışlardır.

Avrupa, özellikle Fransa 19.yüzyılda Afrika kıtasında sömürge politikası uygulamıştır. Avrupalı fethetmek veya sömürmek istediği ülkelere ülkeyi tanıma

¹⁵⁷ Rene Pujol (21 Ağustos 1887- 21 Ocak 1942) Fransız yönetmen ve senaryo yazarıdır.

¹⁵⁸ Rene Pujol, *Yıldız*, Çev. Ahmet Necati, 1 Şubat 1341/ 1 Şubat 1925, nr.6, ss.16-17. (Alıntılar bu nüshadandır.)

ihtiyacı ve ülkeye medeniyet götürme bahanesiyle yaklaşmıştır. “*Vicdanını rahat ettirmek için fethettiği ülke ne kadar büyük medeniyete sahip olursa olsun Avrupa, onun insanın sevgi ve saygıya layık olmadığına ferman çıkarır.*”¹⁵⁹ diyen Cemil Meriç Avrupalı sömürgecilerinin iki yüzlülüğünü yansıtır. Fransızcadan çevrilmiş “Kızıl Cüzzam” ve “Afrika Hikâyesi” başlıklı hikâyelerde Avrupalı gözüyle kara kıta Afrika ve Afrika insanı anlatılmaktadır. Hikâyelerde dikkat çeken Cemil Meriç’in de belirttiği gibi Afrika insanının daima eğitime muhtaç vahşi insan olarak görülmesidir. “Afrika Hikâyesi” başlıklı hikâyede Doktor Alfon insanları tedavi etmenin yanı sıra kendi ülkesi ve kültürü hakkında yerli halkı eğitme amacı güder. Afrika ormanlarına duyulan hayranlık yerli halkla olan ilişkilerde görülmez. “Afrika Hikâyesi” isimli hikâyede anne gorile yüklenen vefa duygusu “Kızıl Cüzzam” başlıklı hikâyede insandan esirgenmiştir, bu hikâyede insanlar menfaatperest ve yamyam olarak betimlenmiştir. Doktor Milyon ve arkadaşı “*toz, barut, kurşun, tüfek*” gibi silahlarla Afrika’nın bir bölgesinde gezinti yapar. “*Toz, barut, kurşun, tüfek*” gibi silahların hangi amaçla kullanıldığı ise tartışma konusudur.

Gerek emperyalizm gerekse orientalizm “*Avrupa’nın sefil menfaatlerine giydirilmiş tül den bir elbisedir.*”¹⁶⁰ 19. Yüzyılda Batı edebiyatı, sömürgecilik anlayışının yayılmasına ve masum gösterilmesine hizmet etmiştir.

Ayrıca macera türünde dergide yer alan bu iki hikâyeyle okuyucunun merak duygusuna hitap edilmiştir.

Kemal Nejat’ın Fransızcadan çevirdiği “*Peri Masallarında Olduğu Gibi*”¹⁶¹ isimli hikâyede annesinin vefatıyla yalnız kalan fakir bir genç kızın bir delikanlıyla tanışmasıyla değişen hayatı hikâyeye edilmektedir.

Annesi ile beraber yaşayan Rozi resim yapmayı çok sever ve Rozi’nin en büyük hayali resimlerinin satılmasıdır. Bir gün bu hayali gerçekleşir, güzel bir tablosunu satar. Annesi ilk ve son defa olarak Rozi’nin para kazandığını görür. Annesinin ansızın ölümüyle Rozi yapayalnız kalır, teyzezadeleri olduğu halde daha önce hiç görüşmediği için onları tanımamaktadır.

Annesi kızına miras olarak sekiz bin frank bırakır. Rozi yaşadığı apartmandan taşınarak Vatre’de döşenmiş bir oda tutar. Bir sanat akademisinde ders almaya başlar. Annesinin yokluğunda sıkıntılı ve hüzünlü iki yıl geçirir.

¹⁵⁹ Cemil Meriç, *Sosyoloji Notları*, İstanbul, İletişim Yayınları, 1999, s.174.

¹⁶⁰ Meriç, a.g.e., s.346.

¹⁶¹ İsimli, *Yıldız*, Çev. Kemal Nejat, 1 Haziran 1341/ 1 Haziran 1925, nr.10, ss.14-17. (Alıntılar bu nüshadandır.)

Rozi bir akşam göl kenarında dolaşırken uzun zamandan beri tanıdığı sanatkar Niplet'e tesadüf eder, Niplet ile beraber gölün etrafında dolaşırlar. Sekiz gün sonra Paris'e gideceğini söyleyen Niplet, Rozi'ye kendisiyle beraber gelmesini teklif eder. Rozi Fransızca bilmediği için Paris'e gelemeyeceğini söylese de Niplet Rozi'yi gelmesi için ikna eder.

Paris'e giden Rozi, Niplet'in yaşadığı apartman dairesine yerleşir. Orta halli insanların ikamet ettiği apartmanda su olmadığından kiracılar, bahçede bulunan tUlûmbaya su çekmek için sabahın altısında akın eder. Rozi apartmanın sakinlerinden biri olan Mösyö Martin ile bu tUlûmbanın başında tanışır. Martin,apartmanın en üst katında oturduğu için her sabah doksan sekiz basamak çıkarak su taşımak zorunda kalan Rozi'ye su taşımada yardım eder. Böylelikle aralarında bir dostluk kurulur. Kılık kıyafetinden çok fakir olduğu düşünülen Martin de Niplet gibi güzel sanatlar fakültesine gitmektedir. Bir sabah beraber okula giderlerken Niplet Martin'e para vermek istediğini söyler. Martin *“Size pek çok minnettar kalacağım. Emin olunuz paraya ihtiyacım yoktur. Siz hakikaten iyi bir dostsunuz.”* (1341, nr.10, s.15) diyerek Niplet'in yardım teklifini reddeder. Niplet, Rozi'nin Martin'e yaptığı teklifi *“terbiyesiz ve gayriciddi”* olarak bulur ve Rozi'nin dikkatli olmasını ister. Yaşanan bu olaydan sonra Rozi ve Martin'in aralarındaki ilişkinin samimiyeti artar ve birbirlerine âşık olurlar. İki sevgili kısa bir süre sonra da nişanlanır.

Rozi, Martinle Paris'te gezdiği bir gün suareye gitme istediğinden bahseder. Giyeceği elbiseyi hayal eden Rozi nişanlısının kendisinden daha fakir olduğunu hatırlar ve hayal kurmayı bırakır.

Martin, Rozi ile Niplet'in dairesine bir sabah kahvaltıya gelir, evden ayrılırken Niplet'e her sabah gelen gazeteyi ister ve onların okumasına fırsat vermeden gazeteyi alır ve evden çıkar. O günün akşamı zil çalar, Rozi kapıyı açtığı anda elinde bir kutu ile bir adam kapıda beklemektedir. Rozi kutunun üzerindeki pusulada *“Sevimliye bir hediye”* yazısını okur, kutuyu açtığı anda gözlerine inanamaz, Martin *“tıpkı peri masallarında tasviri yapılan ipekli, süslü bir elbise”* (1341, nr.10, s.16) göndermiştir. Zil bir daha çalar, Rozi kapıyı açar, elinde bir kutu ile genç bir adam kapıda beklemektedir. Kutunun üstündeki pusulada *“Sevimliye eldivenler”* yazmaktadır. Zil tekrar çalar, bu sefer de üzerinde pusula bulunan bir kutu ile bir adam kapıda Rozi'yi beklemektedir. Üzerinde *“Güzele mücevherat”* yazan pusulanın olduğu kutudan inci bir gerdanlık çıkar. Elbise,

eldivenler, mücevher hepsi çok pahalı şeylerdir. Rozi Martin'in bunları alamayacağını, ancak kiralayabileceğini düşünür, düşündükçe Rozi'nin şaşkınlığı giderek artar. Zil tekrar çalar, kapıda bekleyen uşak saat onda Mösyö Martin'in Rozi'yi almaya geleceğini haber verir. Çok şık giyinmiş olan Martin, saat onda Rozi'yi almak için eve gelir ve iki sevgili kendilerini bekleyen kupaya binerek Paris sokaklarında ilerler. Kupanın içindecaddede ilerlerken Rozi'nin sorularını cevapsız bırakan Martin sadece suareye gittiklerini söyler. Kupa Fransa cumhurbaşkanının evine girer.

Kendisini “*peri masalı*” içindeymiş gibi hisseden Rozigecenin sonunda Martin'den her şeyi anlatmasını ister. Martin, Rozi'nin bu isteği üzerine sabah evlerinden aldığı gazeteyi gösterir. Gazetede Martin'in kuyumcudan çıkarken çekilmiş fotoğrafının altında “*Montparnas'ta milyoner bir Amerikalının oğlu genç Martin Makleveld fakir görünüyor. Bu genç Karun'un hârikulâde tahrribesi, bundan sonra söyleyecek ne kaldı?*” (1341, nr.10, s.17) yazmaktadır. Zengin bir babanın evladı olan Martin mütevazı bir hayat sürerken Rozi ile tanışmış, onun samimiyetinden çok etkilenmiş ve âşık olmuştur. Hayatına dair her şeyi anlatan Martin Rozi ile evlenmek istediğini söyler. Rozi Martin'in evlenme teklifini kabul eder, nişanlılar evlenir. Rozi ve Martin yılın altı ayı Amerika'da altı ayı da Paris'te yaşamaya başlar.

“Saadet Satın Alınmıyor”¹⁶² başlıklı hikâye Fransızcadan tercüme edilmiştir. Hikâyenin müellifi ve mütercimi hakkında bilgi dergide yer almamaktadır.

Hikâye, ocağın başında oturan iki arkadaşın -Matmazel Verandi ve arkadaşı- geçmiş günleri yâd etmesiyle başlar. Verandi ile nişanlısı katıldıkları bir baloda hava almak için balkona çıkar ve bir grup kadının Verandi hakkında dedikodu yaptığına şahit olurlar:

“-*Matmazel Verandi severek mi evleniyor?*

-*Kimi, neyi severek? Menfaat endişesiyle olan bu izdivaç bizi aldatmasın!*” (1341, nr.13, s.14)

Kadınların bu konuşmalarına Verandi çok sinirlenir. Nişanlısı Antonyon ise sevgilisi kadar tepki göstermez, sinirlenen Verandi'yi oradan uzaklaştırır. Kısa bir süre sonra iki nişanlı evlenir. Birinci Dünya Savaşı başlar, Antonyon cepheye gider. Savaşla baş gösteren kıtlığa ve yoksulluğa Verandi sabırla katlanır, Verandi'nin tek endişesi Antonyon'un cepheye olmasıdır.

¹⁶² İsimsiz, *Yıldız*, 1 Eylül 1341/ 1 Eylül 1925, nr.13, ss.14-15. (Alıntılar bu nüshadandır.)

Birinci Dünya Savaşı'nın bitmesiyle cepheden sağ dönen Antonyon eskisinden daha çok çalışmak zorundadır. Mal varlıkları düşman işgali ile ellerinden gittiği için çift küçük bir apartman dairesine taşınmak zorunda kalmıştır. Bir gün Antonyon Verandi'ye “*fedakârlık denilen şey, senin gibi genç bir kadının hayatını zehirleyebilir, işte tecrübesi meydandadır.*” (1341, nr.13, s.15) der. Verandi eşinin bu söylediğine anlam vermekte zorlanmaz. Aklına nişanlı iken hakkında çıkan dedikodular gelir, tüm bunlar Antonyon'da Verandi'ye karşı bir şüphe uyandırmıştır. Zor zamanlarda eşine vefa gösteren ve ekonomik durumlarından hiç şikâyet etmeyen Verandi, Antonyon'un şüphesini yok eder.

Savaşlar insan psikolojisine, toplumsal hayatın işleyişine ve ferdî saadet üzerine ağır darbe indirmektedir. Savaşlar aile fertlerini birbirinden koparmış, cephe gerisinde kalan kadın ve çocukları perişan etmiştir. Savaşın sadece erkekler olmamış, kadınlar da eşlerinin yokluğunda kıtlık, pahalılık ve hastalıklarla mücadele etmiştir. Verandi savaşın ortaya çıkardığı yokluğa sabırla katlanarak nişanlı iken hakkında çıkan dedikodulara cevap vermiş ve büyük fedakârlık göstererek evliliğini korumuştur.

Osmanlı devlet adamlarının her alanda yaptığı yenilikler daha çok Fransa kaynaklıdır. “*Fransa Türkiye'nin Batı medeniyetine açılan ilk kapısı*”¹⁶³ olur ve “*Türk aydınları arasında 1839'dan önce başlamış olan Fransızca öğrenme çabası bu tarihten sonra*”¹⁶⁴ çok daha artar. Aydınlar Fransız kültürü ve bilhassa Fransız edebiyatıyla temasa geçer. *Yıldız* dergisinde yer alan beş hikâyenin tamamı Fransızcadan tercüme edilmiştir.

Tercüme ve telif hikâyelerde tercih edilen konular insanın sosyal hayatını yansıtması bakımından bir hayli önemlidir. Batılı insanın uyguladığı sömürge siyaseti ve sömürge toplumların ikinci sınıf insan olarak görülmesi hikâyelere yansımıştır. Fransa kaynaklı ortaya çıkan sadizim gibi felsefe akımları Avrupa edebiyatına da farklı bir yön vermiştir. Ayrıca Birinci Dünya Savaşı'nın insanların hayatlarına doğrudan ve dolaylı yoldan etkileri de dergide yer alan telif ve tercüme hikâyelerde görülmektedir. Savaşın etkilenen tüm coğrafyalarda insanlar maddî ve manevî zarar görmüştür. Telif hikâyelerle halkın toplumsal hayatına şekil verilmeye çalışılmış, Türk halkının sosyal ve ferdî problemleri ele alınmıştır.

¹⁶³ Kenan Akyüz, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1860-1923)*, İstanbul, İnkılap Kitabevi, 1995, s. 12.

¹⁶⁴ Kenan Akyüz, *a.g.e.*, s.6.

3.1.7. Şiirler

Yıldız dergisinde en fazla yer alan tür şiiirdir. Derginin 16.sayısı haricinde tüm sayılarda şiiir türüne yer verilmiştir. Enis Behiç, Ercüment Ekrem, Faruk Nafiz, Kemalettin Kamu gibi önemli kalemlerin dergide şiiirleri bulunmaktadır.

3.1.7.1. *Aşk Temasını İşleyen Şiiirler*

Dergide yer alan şiiirlerden 36'sı aşk temalıdır. *Yıldız* dergisindeki şiiirlerde Servet-i Fünûn şairlerinin etkisi görülmektedir. Şairler şiiirlerinde bedbin ve hayalperesttir, günlük aşk maceralarını ve hayal kırıklıklarını dile getirmişlerdir.

Faruk Nafiz'in "Saba", "Firârî", "Arkasından", "Yahya Kemal'e", "Kendi Kendime", "Gurbet", "Annesiz Ölü"¹⁶⁵, "Şarkı", "Orkestra Dinlerken" ve "Tehlike" isimli şiiirleri *Yıldız* dergisinde yayımlanmıştır. 1919-1924 yılları arasında Faruk Nafiz'in "hayat tecrübesinin değişmesi, edebiyat anlayışında da bir değişiklik yapar, Gökalp'e yaklaşır, heceyi kullanır."¹⁶⁶

Faruk Nafiz "Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âti tesirindeki devrede yazdığı şiiirlerinde, hasta bir ruhun elem ve ıstırabını anlatan, ümitsizlik yönü ağır basan temalara yer vermiştir."¹⁶⁷

"Gurbet"¹⁶⁸ isimli şiiirini, şair sevgilisi, Şukûfe Nihal için "Şair-i yâr" ithaflıyla yazan Faruk Nafiz sevgilisinden uzak olmanın verdiği ayrılık acısını şu mısralar ile dile getirir:

*"Ey gözlerinin çevresi mor, benzi tutuşmuş,
Akşamladığım yolları yalnız gezen afet!
Kaç yıl geçecek böyle hazin, böyle habersiz*

*Sen Marmara'nın göl gibi durgun bir ucunda
Ben böyle atılmış gibi yurdun ucunda
Sen benden uzak, ben sana hasret?
Sarmış beni gurbet" (1341, nr.7, s.4)*

Şair bedbin ruh halini tabiat tasviri ile yansıtır, şairin gönlü sonbahar mevsimini yaşamaktadır. Derelerin sessizliği, ağaçların solgunluğu, güllerin sararması sonbahar mevsiminin habercisidir. Sevdiği kadından ayrı düşen şair eski günlerin özlemini çeker.

¹⁶⁵ Faruk Nafiz, *Yıldız*, 1 Eylül 1341/ 1 Eylül 1925, nr.13, s.4. künyesi ile dergide yer alan "Annesiz Ölü" başlıklı şiiir ilk olarak *Yarın* dergisinde 2 Mart 1338/ 1922 tarihinde yayımlanmıştır.

¹⁶⁶ Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, s.40.

¹⁶⁷ Engin Özcan, *Faruk Nafiz Çamlıbel Hayatı ve Eserleri*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erzurum, 1993, s.188.

¹⁶⁸ Faruk Nafiz, *Yıldız*, 1 Mart 1341/ 1 Mart 1925, nr.7, s.4. (Alıntılar bu nüshadandır.)

Bahçesine ölen kefensiz kuştan başka herkes şairin çektiği ayrılık acısını anlamaya uzaktır:

*“Herkes gibi her şey:
Sessiz dereler, solgun ağaçlar, sarı güller,
Dillenmiş ağızlarda tutuk gönüller...
Hatta bana insanlara nisbetle yakındır
Bahçemde ölen kuş,
Bahçemde kefensiz gömülen kuş,”* (1341, nr.7, s.4)

“Fırarî”¹⁶⁹ isimli şiirinde Faruk Nafiz sevdiği kadın hakkındaki “çirkin”, “kâfir” ve “ahlâksız” gibi ithamlara kulak asmayacağını; bilakis güzele, Hakk’a, ahlâka kin tutacağını söyler. Sahip olduğu değerleri sevdiği kadın için reddeden şair, sevgilisinin kendini terk etmesine anlam veremez ve ısrarla sevdiği kadından aşkına karşılık vermesini bekler:

*“Sana çirkin dediler, düşmanı oldum güzelin;
Sana kâfir dediler, dış biledim Hakk’a bile.
Topladın saçtığı altınları yüzlerce elin,
Kahpelendin de garaz bağladım ahlâka bile.*

*Sana çirkin demedim ben, sana kâfir demedim;
Bence dinin gibi küfrün de mukaddesti senin.
Yaşadın beş sene gönlümde, misafir demedim;
Bu firar aklına nerden, ne zaman esti senin?”* (1340, nr.4, s. 5)

Şair, bir ahu gibi dağdan dağa kaçan sevgilisinin “zulfünün yay gibi kuvvetli çelik tellerine” takılarak çılgın gibi sevgilisini takip edecek ve sevgilisinin peşini bırakmayacaktır.

Faruk Nafiz “Bana göre güzel-kadın, kadın-güzel demektir. Onun yüzü, ruhun bütün tezahürlerini aksettiren güzel bir aynadır. Ben her zaman kumralda his, esmerde düşünce ve sarışında da sevinç bulurum.”¹⁷⁰ sözleri ile kadın güzelliği hakkındaki düşüncelerini dile getirir. Şiirlerinde kadınlar mücessem bir güzelliğe sahiptir, kadının güzelliğini anlatabilmek için tabiattan ve renklerden faydalanır. “Orkestra Dinlerken”¹⁷¹ isimli şiirde şairin renkleri ve tabiatı kadının güzelliğini anlatmada ustalıkla kullandığı görülür:

*“Kadınlar süzülürken sahilde sıra sıra
Senin kızıl başörtün bir kor gibi tutuştu.*

¹⁶⁹ Faruk Nafiz, *Yıldız*, 1 Kânun-ı Evvel 1340/ 1 Aralık 1924, nr.4, s.5. (Alıntılar bu nüshadandır.)

¹⁷⁰ Sedat Simavi, “Faruk Nafiz Diyor ki”, *Yedigün*, nr.133, 1935.

¹⁷¹ Faruk Nafiz, *Yıldız*, 1 Kânun-ı Evvel 1340/ 1 Aralık 1924, nr.14,s.4. (Alıntılar bu nüshadandır.)

*Gözlerim daldı, andım dokuz yıl evvelini,
Ne yakın bildiklerim beni bıraktı, gitti.
Benzi al al seneler saçı kumral seneler
Gözlerimin önünden sel gibi geçti, aktı.
(.....)
Sümbülleri okşardım, öperdim nergisleri
Sanki senden onlara sinen bir gölge vardı.
(.....)
Ne sarı gözlerini ne sarı kirpiklerini,
Ne güneşten tutuşan tunç derini severim.
Gözlerim görmez bütün bu güzelliklerini
Etlerinin kıvrılan yerlerini severim!” (1340, nr. 14, s.4)*

Kerem ile Aslı hikâyesine telmihte bulunan şair “keşişin kızına” duyduğu aşkla hiçbir aşkın boy ölçüşemeyeceğini söyler. Faruk Nafiz’in aşağıdaki mısraları Fuzûli’nin “*Mende Mecnûn'dan füzûn âşıklık isti'dâdı var/ Âşık-i sâdık menem Mecnûn'un ancak adı var*”¹⁷² beyitini hatırlatmaktadır:

*“Âşık oldum, inanma olmadım desem bile,
Gönlümü kaptırdım bir keşişin kızına
Otuz iki dişini söktüren Kerem bile
Benden ziyade âşık değildi Aslı’sına.” (1340, nr. 14, s.4)*

Faruk Nafiz Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âti etkisiyle yazdığı şiirlerinde, “Kendi Kendime”¹⁷³ şiirinde de olduğu gibi, kadını benzi uçuk, solgun, marazî bir halde tasvir etmiştir:

*“Hastasın; benzin uçuk, gözlerinin çevresi mor.
Seni bağrında sıkın şey karasevda gibidir.
Sevdiğin gitti, hayatın da ölgün gidiyor,
Ayrılık sırtına çökmüş koca bir dağ gibidir.” (1341, nr. 6, s. 9)*

Şair kimi şiirlerinde fırtınaya tutulmuş gibi bir üslup kullanır, “Arkasından”¹⁷⁴ adlı şiiri de bu şiirlerinden biridir. Şair, bir gece beraber olabilmek içinahlâkî kuralları bir kenara ittiği kadını bir başkasıyla görünceruh denizinde fırtına koparır:

*“Çılgın asabıma râm etmek için bir geceni
Beni ahlâka çeken kaydı kopardım, kırdım...
Başka bir kalbe dayanmış gibi gördüm de seni
Taştı ruhumda bir umman, o zaman çıldırdım. (1341, nr.5, s. 5)*

¹⁷² Hasibe Mazıoğlu, *Fuzûlî ve Türkçe Divanı'ndan Seçmeler*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1986, s.100.

¹⁷³ Faruk Nafiz, *Yıldız*, 1 Şubat 1341/ 1 Şubat 1925, nr.6, s.9. (Alıntılar bu nüshadandır.)

¹⁷⁴ Faruk Nafiz, *Yıldız*, 1 Kânun-ı Sâni 1341/ 1 Ocak 1925, nr.5, s.5. (Alıntılar bu nüshadandır.)

Şairin şiirlerindeki aşk beşerî bir aşktır ve Faruk Nafiz aşkı “Kadının şekli de bir ruhu da bir bence” (1341, nr.5, s. 5) diyerek cisimleştirir. Şair genç yaşına rağmen sevdiği kadına kavuşamamaktan şikâyetçidir, ıstırap duygusu şairi viran eder, deliye döndürür. Şairin ıstırabına son verecek ise sevgilinin son nefesidir:

*“Seneler var, bilirim, gençliğimin son demine;
Ah, lakin bana sensiz bu hayat işkence!
Gittiğinden beri düştüm yine zevk âlemine:
Kadının şekli de bir ruhu da bir bence.
(.....)
Beni baştanbaşa viran eden afet sensin,
Boğazımın yandığı günden beri coşkun, deliyim
Söndürür belki bu taunu senin son nefesin:
Seni öldürmeliyim ben, seni öldürmeliyim!”* (1341, nr.5, s. 5)

Yıldız dergisinde Ercüment Ekrem’in “Şarkı” ve “Bir Kız İçin” başlıklı iki şiiri mevcuttur. Ercüment Ekrem “Şarkı”¹⁷⁵ başlıklı şiirinde ömrünün son demlerini yaşayan bir şairi tasvir eder:

*“Akşam oluyor, ömrümün afakı karardı;
Gönlümde açan aşkımın izharı sarardı.
Sevdan ile yâdında mıdır? Dil ne yanardı?
Bilmem o zaman, ben ne idim?
Bende ne vardı?”* (1340, nr. 2, s. 16)

Sevgilinin göğsünde yatan ve ömrünün böyle aşk ateşiyle yanarak geçeceğini sanan şair hayal âleminden uyanır, çünkü ömrünün son demlerini yaşamaktadır.

*“Günlerce, başım göğsünün üstünde, yatardım.
Âlemime her çareyi aşkında arardım.
Hummaya tutulmuş gibi, hep gizli yanardım,
Bilmem o zaman ben ne idim?
Bende ne vardı?”* (1340, nr. 2, s. 16)

Şiirde yinelenen “Bilmem o zaman ben ne idim?” mısraıyla gençliğini “Bende ne vardı?” mısraıyla aşk sarhoşluğunu sorgular. Şair aşkın kendinde gençken yaşattığı duygunun yoksunluğunu hissetmektedir.

“Bir Kız İçin”¹⁷⁶ başlıklı şiirinde Ercüment Ekrem platonik bir yaz aşkından bahseder:

¹⁷⁵ Ercüment Ekrem, *Yıldız*, 1 Teşrin-i Evvel 1340/ 1 Ekim 1924, nr.2, s.16. (Alıntılar bu nüshadandır.)

*“Peşinde dolaştım bir gölge gibi
Neden yüz vermedim, a kız, bütün yaz
Bu kadar üzmenin nedir sebebi?
Zulümdür yaptığın sana yakışmaz.”* (1340, nr. 3, s. 13)

Gözü bir başka göze, gönü bir başka gönle değmeyen şair sevdiği güzelin peşinde beş ay koşar. Şiirde bahsedilen sevgili Divân şiirinde olduğu gibi nazlı ve zalimdir, âşığa zulmetmekten hoşlanır:

*“Gözlerim ne kadın ne çiçek gördü
Hep sana aitti düşüncelerim
Bu ettiğin cefa tam beş ay sürdü.
Ne idi günahım bilmek isterim.*

*Şimdi de bu sebepten kaybettim seni
Neredesin? Ne olduk? Çok uzak mısın?
Ruhuma nakşettin güzel çehreni
Onu da bilmem ki bırakacak mısın?”* (1340, nr. 3, s. 13)

Şiirde sevgili kayıtsızlıkla ve şaire acı vermekle suçlanır. Şairin hissettiği aşk derinlik kazanmış bir aşk değildir.

Enis Behiç’in “Yine O Genç Kadına”¹⁷⁷, “Bir Hanımın Hâtıra Defterine” ve “Düşündün Mü?”¹⁷⁸ başlıklı şiirleri dergide yer almaktadır.¹⁷⁹

“Yine O Genç Kadına”¹⁸⁰ isimli şiirde şair hayalî bir aşktan bahseder. Sevgiliye duyduğu aşta ümitsizdir çünkü şair sevdiği kadını hayalinde yaşatır:

*“Hayalimde hâkim, hayalimde şuh,
Hayali sevgilim sizsiniz yalnız.
Siz böyle bir hayal olduğunuzdan
Aşkima bu kadar uzaktasınız.”* (1340, nr. 3, s. 9)

Şair şimdiye kadar sevdiği tüm kadınları gözünün önüne getirir:

*“Onların hiçbiri çirkin değildi;
Hepsinde başka bir cazibe vardı.
Bilemem nedendi, lakin hepsi de
Şiirime yabancı genç kadınlardı.”* (1340, nr. 3, s. 9)

¹⁷⁶ Ercüment Ekrem, *Yıldız*, 1 Teşrin-i Sâni 1340/ 1 Kasım 1924, nr.3, s.13. (Alıntılar bu nüshadandır.)

¹⁷⁷ Dergide “Yine O Genç Kadına” başlığı ile yer alan şiir şairin *Miras* isimli şiir kitabında “Hayalimdeki Sevgiliye” başlığı ile yer almıştır. Ayrıca *Yıldız* dergisinde yer alan tüm şiirleri bu şiir kitabında yer almaktadır. Enis Behiç, *Miras*, İstanbul, İkbâl Kütüphanesi, 1927 s.136.

¹⁷⁸ Enis Behiç, *Yıldız*, 1 Teşrin-i Evvel 1340/ 1 Ekim 1924, nr.2, s.14. (Alıntılar bu nüshadandır.)

¹⁷⁹ *Yıldız* dergisinde yer alan şiirlerinin tamamı 1927 yılında basılan *Miras* isimli şiir kitabında mevcuttur. Enis Behiç, *Miras*, İstanbul, İkbâl Kütüphanesi, 1927.

¹⁸⁰ Enis Behiç, *Yıldız*, 1 Teşrin-i Sâni 1340/ 1 Kasım 1924, nr.3, s.9. (Alıntılar bu nüshadandır.)

Şairin istediği sevgili şiirlerinde bahsettiği gibi tüm güzelliklere sahip güzel, cazibeli, latifbir sevgilidir. Gerçek hayatta var olan güzeller bu vasıflardan sadece birine sahiptir:

*“Siz, fakat ey benim hayalimdeki
Sevgilim, onların hiçbirisine
Hem benzemezsiniz hem benzersiniz
Onların hepsine bir anda yine!
(.....)
Şimdi ben kalbimin çarpıntısından
Bulurum aşkımın şiirine vezin.
Kimsenin şiiri değilim, fakat
Ben yalnız sizinim, ben ancak sizin!”* (1340, nr. 3, s. 9)

Şairin arzu ettiği kadın hayalî olduğu için şair bu kadına ancak şiirinde kavuşabilir. Şairin kalp çarpıntısı aşkının şiirine vezin; sevgili şiir, şiir de sevgilidir.

Şair“Bir Hanımın Hâtıra Defterine”¹⁸¹ başlıklı şiirinde hatıra defterini kendi kalbine benzetir. Eski sevgililerin iz bıraktığı bu hatıra defterinde bir sevgili vardır ki şairin hayalini süsler, o sevgili şairin kavuşmayı istediği sevgilisidir:

*“Defteriniz pek benziyor benim kalbime:
Benim kalbim de hatıra defteri gibi...
Utulmaz birkaç isim... Birkaç kelime.
Benden ismim yadigârsa defterinizde,
Sevgili bir hayalsiniz gönlümde siz de.”* (1340, nr. 4, s. 16)

Enis Behiç’in şiirleri oluşturan en önemli unsurlardan biri kadın ve kadın sevgisidir ve şiirlerdeki kadınlar hayalîdir.

Şiirde musikiye önem veren Enis Behiç *“Aruz ile yazdıktan sonra tecrübelerini heceye aktarmış, duraklarda yaptığı değişikliklerle kuvvetli bir ahenk sağlamıştır.”*¹⁸² Enis Behiç’in *Yıldız* dergisindeki şiirleri Ziya Gökalp’in tesirinde kullandığı hece ölçüsü ile yazılmıştır.

Kemal Nejat¹⁸³’ın “Krizantem”, “Ceylan”, “Sen ve Ben”, “Ölüm Temennisi”¹⁸⁴, “Hazandan Bahara”, “Kimsesiz Gecelerde”, “Kal, Gitme” ve “Bir Günün Tarihi”¹⁸⁵ başlıklı şiirleri dergide yer alan aşk temalı şiirleridir.

¹⁸¹ Enis Behiç, *Yıldız*, 1 Kânun-ı Evvel 1340/ 1 Aralık 1924, nr.4, s.16. (Alıntılar bu nüshadandır.)

¹⁸² Enginün, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, s.43.

¹⁸³ Yazar hakkında bilgi bulunamamıştır.

¹⁸⁴ Kemal Nejat, *Yıldız*, 1 Mayıs 1341/ 1 Mayıs 1925, nr.9, s.6. (Alıntılar bu nüshadandır.)

¹⁸⁵ Kemal Nejat, *Yıldız*, 1 Kânun-ı Sâni 1342/ 1 Ocak 1926, nr.17, s.8. (Alıntılar bu nüshadandır.)

Şair “Krizantem”¹⁸⁶ başlıklı şiirinde bir sonbahar çiçeği olan krizantemi¹⁸⁷ kullanmıştır. Şiirlerde hüznün, keder ve veda mevsimi olarak kullanılan sonbahar mevsimi gelince krizantem çiçeği açar. Sevdiği kadından ayrı olan kederli şair duyduğu özlemi krizantemin açılmasıyla ifade eder. Şair sevdiği kadını avare bir kuşa benzettir, artık onu ve onun verdiği elemi unutmak ister:

*“Heyhat o büyük derdin uzun hatırasından.
Gönümde melalim ebedî kaldı diyordum!
Kalbimde açılmış karasevda yarasından,
Her türlü güzellikler;
Açıldı diyordum...”*

*Yorgun ve siyah aşkın o mesut gecesinden,
Ancak bana bir hatıradır çektiğim âlem...
Artık yetişir, sunma o sevdalı sesinden,
Artık o emeller,
Bir neşe ilham!
(.....)
Ey hasta dudaklardan uçan şen krizantem!
Ey sen ki; hayaliyle gömülmüş, unutulmuş...
Artık seni yâd eyleyecek kalmadı bir dem,
Git, ruhunu kandır.
Avare, güzel kuş...” (1341, nr. 6, s. 13)*

“Ceylan”¹⁸⁸ başlıklı şiirde karşımıza yine kederli ve hasret çeken bir şair çıkar:

*“Uyandı beş hayalimde bir silik mazi;
Kırık emelleri, solgun çiçekleriyle dolu.
Neden bu hasreti ruhumda ansızın duydum,
Neden bir an için olsun hatırladım o yolu.” (1341, nr. 7, s. 12)*

Kemal Nejat’ın bu şiirinde sevgisine karşılık vermeyerek şairin kalbini kıran kadın Servet-i Fünûn şiirinde olduğu gibi hasta, veremli ve kibirli tasvir edilir:

*“Bu kalbimi örseledin sen ve ezdin incisini,
Gururu süsleyerekten garamı parçaladın!
Senin değil, sevemezsin, bu çok derin kalbi,
Uzaklaş, ağlama karşımda ey veremli kadın!” (1341, nr. 7, s. 12)*

“Sen ve Ben”¹⁸⁹ isimli şiirde “Sevgilim gel” diyen şair sevdiği kadını eski günleri yâd etmeye davet eder. Şair kurduğu benzetmelerle hayalî bir sevgili oluşturur.

¹⁸⁶ Kemal Nejat, *Yıldız*, 1 Şubat 1341/ 1 Şubat 1925, nr.6, s.13. (Alıntılar bu nüshadandır.)

¹⁸⁷ Sonbaharda açan krizantem çiçeği Servet-i Fünûn edebiyatı şiirinde hüznün ve veda imajı olarak kullanılmıştır. Servet-i Fünûn şairi Tevfik Fikret’in “Krizantem” başlıklı bir şiiri bulunmaktadır.

¹⁸⁸ Kemal Nejat, *Yıldız*, 1 Mart 1341/ 1 Mart 1925, nr.7, s.12. (Alıntılar bu nüshadandır.)

¹⁸⁹ Kemal Nejat, *Yıldız*, 1 Nisan 1341/ 1 Nisan 1925, nr.8, s.11. (Alıntılar bu nüshadandır.)

Sevgilinin gözleri şairin gecesine dolunay gibi doğar ve sevgili güldüğü zaman gözleri bir hilali andırır. Âşığın yüzünü okşayan rüzgâr sevgilinin saçlarını çağırıştırır:

*“Sevgilim gel, seninle bir akşam,
Unutulmuş zamanı yâd edelim...
Kalbimizden silinsin artık gam,
İnce bir hisle birleşip gidelim,
Sevgilim gel seninle bir akşam!
(.....)
Gözlerinden mi doğdu şimdi gece?
Gül, gönüller bir ince ay arıyor...
Saçların oh yüzümde gezdikçe
Beni en tatlı hislerin sarıyor...
Gözlerinden mi doğdu şimdi gece?”* (1341, nr. 8, s. 11)

“Hazandan Bahara”¹⁹⁰ başlıklı şiirde yitik sevdanın şairi ümitsizce sevgilisini bekler. Baharın en güzel çiçeği gül, hazandan bahara eremediği için hastadır. Sevgilisine kavuşamayan hüzünlü şair tıpkı gül gibi hazan mevsimindedir, sevdiği kadının hatırasını hazanda yaşatır:

*“Aşkın bahara ermedi içlenme hasta gül!
Ancak hazanı süsleyecektir bu hatıran.
Solgun çiçeklerim öliyorken bu aşkı an.”* (1341, nr. 10, s. 5)

Şair “Kal, Gitme”¹⁹¹ başlıklı şiirinde sevdiği kadın tarafından terkedilmekten korkar. Şiirde sevgilisine sürekli “*Kal, gitme*” diye yalvarır. Uzağa gidensevgili binlerce türden gönlün olduğu zakkum dolu kanlı bahçede yapayalnız kalacak, aradığı sevgiyi bulamayacaktır:

*“Yalnız kalacaksın ah uzakta!
Sen ateşi tatmadan dudakta.”* (1341, nr. 13, s. 4)

Sevgilisine kavuşma arzusu aşığı mutlu eder:

*“Vuslat ki emel, ziya nasibi,
Şad eyliyor her zavallı kalbi.”* (1341, nr. 13, s. 4)

Kemal Nejat bu şiirinde “*Ay şahidi ağlayan bu aşkın*” diyerek tabiattaki unsurları hicran dolu yüreğinin ispatı olarak kullanmaktadır: Şair Divan şiirlerinde kullanılan taht, meclis, sevgilinin gür saçları, zakkum, rahiya... gibi imajları şiirinde sıkça kullanır:

¹⁹⁰ Kemal Nejat, *Yıldız*, 1 Haziran 1341/ 1 Haziran 1925, nr.10, s.5. (Alıntılar bu nüshadandır.)

¹⁹¹ Kemal Nejat, *Yıldız*, 1 Eylül 1341/ 1 Eylül 1925, nr.13, s.4. (Alıntılar bu nüshadandır.)

*“Gel, şimdi gönülde tahtı kur da,
Her meclisimiz bahara ersin...
Sen, şaire can verir, sürsün
Gür saçları sevmemek ne mümkün?
Ruhum seni sevmemiş mi bir gün?
Çamlarda sürüklenen hayatı,
Ruhundaki ince hatıratı,
Bir an ved-i şah-ı eser değil mi?
Şair seni pek sever değil mi?
Kal, gitme menekşe bahçesinden.
Ruhum duyamaz derin sesinden.
Enginde bilinmeyen o yerde,
Zakkum dolu kanlı bahçelerde,
Bin türlü gönül, fakat yalan var!
Kal, gitme içimde rayihan var!” (1341, nr. 13, s. 4)*

Kemal Nejat’ın “Kimsesiz Gecelerde”¹⁹² isimli şiirinde sevdiği kadını elde edemeyen âşık hasretle aşk ateşinde yanar. “*Gurbet beni pek dağladı, ruhum yine yalnız.*” (1341, nr. 12, s. 5) diyen şairin çehresiz süzülmekte, şair hayattan zevk alamamaktadır:

*“Bir gam ki ruhumdan daha renksiz, daha müthiş,
Çehremde süzülmekte... Hayatımda heves yok...
Cansız sürünen aşka ölümler erişirmiş,
Yoksun, gecelerden seni sordum; ses yok!” (1341, nr. 12, s. 5)*

Kemal Nejat’ın şiirlerinde âşığın sevdiği kadın kimi zaman hazanda kalmış hasta gül, “*nazenin bir kuş*”, kimi zaman “*rüyaların en şirin gazeli*”, kimi zaman da “*gönül melikesi*”dir. Şairin sevgili imajı şiirden şiire değişir, ama sevgiliye duyduğu hasret ve çektiği elem değişmez.

Server Ziya, “Kadın”¹⁹³ başlıklı şiirinde bazı kadınları hassas bir kelebeğe, bazı kadınları taştan yapılmış bir bebeğe, bazısını merhametsiz bir arıya, bazısını kalpleri zehirleyen bir yılanla benzetir. Bazı kadınların nasibine ise elem, keder ve üzüntü düşmüştür, onlar diğer kadınlar kadar şanslı değildir:

*“Bazısı hasta, solgun, takatsiz bir kelebek,
En hafif bir temasla kopacak kanatları,
Bazısı sanki taştan yaratılmış bir bebek;
Bazısı merhametsiz, hissiz, hodkâm bir arı.*

*Bazısının nasibi gözyaşı, elem, sızı;
Şikâyetsiz katlanır aşkın işkencesine;
Kalpleri zehirleyen bir yılanıdır bazısı,
Kıvrınmaya mahkûmdur düşenler pençesine.” (1341, nr. 15, s. 3)*

¹⁹² Kemal Nejat, *Yıldız*, 1 Ağustos 1341/ 1 Ağustos 1925, nr.12, s.5. (Alıntılar bu nüshadandır.)

¹⁹³ Server Ziya, *Yıldız*, 1 Teşrin-i Sâni 1341/ 1 Kasım 1925, nr.15, s.3. (Alıntılar bu nüshadandır.)

Bir tarafta kadınsız hayatı çöle benzetenler, diğer tarafta kadını korkulu bir rüyaya benzetenler vardır. Server Ziya şiirine ve insanlık var olduğundan beri süregelen bu tartışmaya “*Kadın; mahlûk, karışık bir muamma, doğrusu!*” (1341, nr. 15, s.3) mısraı ile son noktayı koyar:

*“Kadınsız bir hayatı çöle benzetiyorlar;
Kadın fırsat bekleyen tehlikeli bir puslu,
Heyecanlı, korkulu bir rüyadır diyorlar;
Kadın; mahlûk, karışık bir muamma, doğrusu!”* (1341, nr.15, s.3)

Cevat Kazım¹⁹⁴’ın “Beni An”, “Şah Eser”, “Hazanı Sev” ve “Bahtiyar Oldun” başlıklı şiirleri dergide yer almaktadır. “Beni An”¹⁹⁵ isimli şiirinde şairengin denizde aşkın esiri olur, fırtınaya tutulur. Sevdiği kadının mavi gözlerinde sükûnet bulan şair, hayalinde mutlulukla diyardan diyara gezer:

*“Her engin denizde aşkın esiri;
Her mavi gözde de bin saadet var;
Sen coşkun bir dalga, ben küçükleri.
Sahile vurursak titrer yamaçlar.*

*Seninle baş başa kalmak için ben
Karanlık geceler, fırtınalarda.
O mavi gözlerine sokulup bazen
Gezerim hayalen bin bir diyarda.”* (1341, nr.11, s.4)

Şiirin devamında kendisini hasta olarak gören şair, hastalığının sebebini “kızlar” olarak görür. Hayalindeki sevgiliye kavuşamayan şair seveda ateşiyle yanmaktadır:

*“Kızlardır ruhuma ilk derdi sunan.
Saçların dökülsün hasta bağrıma!
Yanmadan güzelim sen de narıma
Gül, beni bir seveda elemiyle an.”* (1341, nr.11, s. 4)

“Şah Eser”¹⁹⁶ başlıklı şiirinde Cevat Kazım ruhunu, gönlünü ele geçirip eza çektiren mavi gözlü kıza “*Mavi gözlerin meğer ne zalimmiş kız senin!*” (1341, nr.12, s.12) diyerek sitem eder:

“Habersizce kalbime gizli bir ufuk açtı.

¹⁹⁴ TBMM’de II. ve III. Dönem milletvekili Musa Kazım Tunç’un oğlu olan Cevat Kazım (ö.1990) TSK’da albaylık yapmıştır. Edebiyatla ilgilenen Cevat Kazım’ın *Bahçemden (Şiirler 1926-1966)*, *Ömrümle Başbaşa* (1958), *Sev ve Say!* (1981), *İçimdeki Atatürk* (1985) isimli şiir kitapları vardır.

¹⁹⁵ Cevat Kazım, *Yıldız*, 1 Temmuz 1341/ 1 Temmuz 1925, nr.11, s.4. (Alıntılar bu nüshadandır.)

¹⁹⁶ Cevat Kazım, *Yıldız*, 1 Ağustos 1341/ 1 Ağustos 1925, nr.12, s.12. (Alıntılar bu nüshadandır.)

*Sonra bir başka ufka gönülle nöbete kaçtı
Ruhuma sen işledin aşkı bir eza diye.
Hicran dersi sana da Leyla'dan mı hediye?"* (1341, nr. 12, s.12)

Şair sevdiği kadını tüllerin içinde, gelinlikle, bir düğünde hayal ederken şairin içli sazı bu aşka hürmetle sızlar:

*"Ruhumu teshir eden nazlı, ateşin derin
Mavi gözlerin meğer ne zalimmiş kız senin!
Daima hayalimde mesut ve şen bir düğün;
Kim bilir ne şaheser: tüllere büründüğün."* (1341, nr. 12, s.12)

Cevat Kazım "Hazanı Sev"¹⁹⁷ başlıklı şiirinde diğer şiirlerinde de olduğu gibi karşılıksız bir aşkın esiri olmuştur. Sevdiği kadının riyakâr sevgisi şairi perişan eder. Sevmek yolunda acı çeken şair, sevdiği kadına ettiği ezadan dolayı yüreğinde gamın olup olmadığını sorar:

*"O kadar mustarip ki vücudum
Bu sebepsiz zavallı hallerden,
Sizi bilmem ki akıbet nerden
Görüp de dinlenecek hicranım!"*
(.....)
*Neden muğber bir iptilanz var:
Bükülüp gamzenizde sevdalar
Beni okşar, tebessüm eylerken
Neden incittinizdi saçlarımı?
Sizi sevmek yolunda öldüm ben.
Söyleyin gönlünüzde gam var mı?"* (1341, nr.14, s.13)

Şair sevdiği kadının kendisine ikiyüzlü davrandığının farkındadır. Sevdalı gönlüne bahar mevsiminin hiç gelmeyeceğini bilen şair hazanı yaşamaya razı olur:

*"Buna lakin ah... İnanmıyorum!
Beni sev... Hazanı sev ruhum!"* (1341, nr.14, s. 13)

"Bahtiyar Oldun"¹⁹⁸ başlıklı şiirde aşığı bahtiyar olmuş görürüz. Sevdiği kadın şairin aşkına karşılık verir. Sevdiği gönülde yer bulan âşık kendisini şiirine kavuşmuş şair olarak görür. "Ey şair" diyerek kendine hitap eder, sevgili uğruna döktüğü gözyaşlarını şebneme benzetir. Şebnem özellikle ilkbahar aylarında bitkilerin üzerinde meydana gelen su damlacıklarıdır. Şair bu benzetme ile aşkının baharına erdiğini belirtir, sevip de sevilme şairin hazanını bahara çevirir:

¹⁹⁷ Cevat Kazım, *Yıldız*, 1 Teşrin-i Evvel 1341/ 1 Ekim 1925, nr.14, s.13. (Alıntılar bu nüshadandır.)

¹⁹⁸ Cevat Kazım, *Yıldız*, 1 Kânun-ı Sâni 1342/ 1 Ocak 1926, nr.17, s.8. (Alıntılar bu nüshadandır.)

*“Sevip de seilmek var kaderinde,
Gizliden gizliye kalbime in de
Kendini muhayyel-i afet yerinde
Gör, ayan sevgilim: bahtiyar oldun!
(.....)
Ey! Nezih bir hisle çırpınan yavrum!
Mecnun’un aşkını benliğimden övem,
Saadet peşinde ağlayan ruhum
Kavuştu şüirine... Bahtiyar oldun!*

*Hem gönül tacıdır gözyaşları hem
Titreyen kirpikler üstünde şebnem!
Çekinme, olanca hasretinle em
Ey şair onları... Bahtiyar oldun!”* (1342, nr. 17, s. 8)

Fatma Cafer¹⁹⁹ “Mavi Düşmanı”²⁰⁰ başlıklı şiirinde sevdiği kadını mavi mine çiçeğine benzetir. Dalların arasında narin narin duran çiçeğin ölümü şairin elinden olur. Şairin mine sevdası kalbine gömülür ve kendisini bu aşkın düşmanı ilan eder:

*“Sen sanki bir melektin dalların arasında,
Bense bir zevk arardım çiçeklerin başında.
Koparmayı istedim şebnemler dökülmeden,
O mavi kanatların açılmadan, gülmeden...
Elime aldım seni bir hazin titreyişle,
Dakikada soldurdum rengini bile bile.
Bana bir şifa idi canlanmadan ölüşün,
Göğsümde titremeden kalbime gömülüştün!*

*Mavileri silmektir gönüllerden maksadım,
Her çiçeğin dostuyum, mine düşmanı adım!”* (1342, nr. 17, s. 12)

Süleyman Zeki²⁰¹, “Anlattıktan Sonra”²⁰² isimli şiirinde zalim bir kızın eline düşmüş âşğın duygularına kulak verir. Âşğı elinde oyuncığa çeviren kadın;şairi her gün biraz daha üzer, üzdükçe âşğın acı çekişini kakhahalarla izler. Ardından sevgiden, hürmetten bahsederek âşğı oyalar ve şairi sever görünür. Acımasız sevgilinin elinden bir türlü kurtulamayan şair, bir zamanlar âşık olduğu kadına nefret beslemeye başlar:

*“Ölmeyecek aşkımı hırçın, zalim elinle
Her gün biraz kanattın, üzüp üzüp oynadın
İnleyen kalbimi hep yalan dolu sesinle*

¹⁹⁹ Erkek yazarların müstear olarak kadın adı kullanması Türk edebiyatında çok yaygındır. Dergide yer alan bu isim bir erkek şair tarafından müstear olarak kullanılmış olabilir. Bkz. Tahsin Yıldırım, *a.g.e.*, s.19.

²⁰⁰ Fatma Cafer, *Yıldız*, 1 Kânun-ı Sâni 1342/ 1 Ocak 1926, nr.17,s.12. (Alıntılar bu nüshadandır.)

²⁰¹ Şair hakkında bilgi bulunamamıştır.

²⁰² Süleyman Zeki, *Yıldız*, 1 Teşrin-i Sâni 1341/ 1 Kasım 1925, nr.15, s.11. (Alıntılar bu nüshadandır.)

Her gün biraz aldattık, yakıp, gülüp ey kadın

*Çocuk gibi hıçkırdım, hıçkırdıkça inledim,
Güldürdü yeisim seni, eksilmedi kahkahan
Minnet, sevgi ve hürmet; sen anlattın dinledim
Hürmetin sahte imiş, minnetin de hep yalan” (1341, nr. 15, s. 11)*

İhsan²⁰³, “Tellümatımdan”²⁰⁴ isimli şiirinde sevdiği kadına sitem eder. Sevgili; şaire verdiği eleme, hicrana rağmen zevkindedir, şairin çektiği ıstırap ve hasret ile ilgilenmez. Şairin kalbine ve ruhuna yer eden yaranın çaresi yoktur:

*“Tenha yaşarım kendi bahçemde kederle,
Hicran bana olduysa nasip hande senindir.
Şadı ve mesar, zevk ve sefa hepsi seninse;
Herhalde emin ol girye benimdir.*

*Olmaz mı şifabap acıya deldiği yara;
Ol yaraya merhem olamaz çünkü derindir.
Ağlar ruh hasrette gönül pür elem oldu;
Kalbimdeki hicran hep şah eserindir.” (1341, nr. 13, s. 4)*

Şerif Nuri²⁰⁵, “Son Nağme”²⁰⁶ başlıklı şiirinde “akşamın hafif rüzgârı”, “erimiş güneş” gibi tabiattaki unsurları romantik birer dekor olarak kullanmaktadır. Gün biterken şair sevgilin hayalini tabiatta duyumsar, hayal ve hakikat birbirine karışmıştır. Yitip giden bir akşamda tabiatın sessizliğine kırık bir rübabın sesi eşlik eder ve her şey sevgiliyi hatırlatır:

*“Erimiş güneşin altında böyle,
Ölüm yaklaşan aşk bahçelerinden
Geçtimdi sessizce تنها sahile
Duydumdu aşkı sesinden*

*Hummalı periler hıçkırıyorken
Şehvet tutan ıssız bu diyarda ben
Kırık bir rübabın telinden duydum
Son nameyi ölen akşamda” (1340, nr. 3, s. 18)*

Muallim Nezihî²⁰⁷, “Yolcu”²⁰⁸ başlıklı şiirinde aşkın, ihtirasın, egemenlik savaşının, kan ve vahşetin olduğu bir yolculuğa çıkar. Asurluların egemenliğinde

²⁰³ Şair hakkında bilgi bulunamamıştır.

²⁰⁴ İhsan, *Yıldız*, 1 Eylül 1341/ 1 Eylül 1925, nr.13, s.4. (Alıntılar bu nüshadandır.)

²⁰⁵ Şair hakkında bilgi bulunamamıştır.

²⁰⁶ Şerif Nuri, *Yıldız*, 1 Teşrin-i Sâni 1340/ 1 Kasım 1924, nr.3, s.18. (Alıntılar bu nüshadandır.)

²⁰⁷ Şair hakkında bilgi bulunamamıştır.

²⁰⁸ Muallim Nezihî, *Yıldız*, 1 Kânun-ı Sâni 1342/ 1 Ocak 1926, nr.17, s.6. (Alıntılar bu nüshadandır.)

bulunan Ninova'nın yanması ve kanlı Roma savaşları şiirde birer sahne olarak geçerken aşk tanrıçası Venüs elinde bir kızıl zambak tutmuş şekilde ortaya çıkar.

*“Gitme tarihe kadar
Orada kan vahşeti var
Ve yanarken Ninova
Ta uzaklarda Roma
O bütün gayzla çalkalanıyor
Yolcu!
Ta uzaklarda bir Venüs doğdu
Ve saçlarında alev
Ve ellerinde tutar bir yığın kızıl zambak”* (1342, nr.17, s.6)

Gece korkunç karanlığı ile tarihin kanlı sayfaları arasında benzerlik kuran şair, aşkın tarihî yolculuğuna çıkacakları canavar kıyafetine bürünmüş korkunç ve korkusuz bir ölümün beklediğini söyler. Şair “Yolcu!” hitabıyla seslendiği âşığı uyarır. Menzile varamayan her âşığı hazin bir son, yani ölüm beklemektedir:

*“Yolcu!
Şimdi yollarda bir karanlık var
Canavar:
Kıyafetinde ölüm;
Bu derinlikte korkusuz dolaşır.
Ve arkasında taşır
Bir demet gamla bir yığın matem
Kapılardan geçer geçer dağıtır”* (1342, nr.17, s.6)

Hayri Recep²⁰⁹, “Teessür”²¹⁰ isimli şiirinde maziye hatırlar ve hüsrana düşer. Sevgilisi ile kol kola dolaştığı kırlar ıssız, yürüdüğü yollar dikenlidir. Sevdiği kadın bir başkası ile evlenen şair hakikatten kaçmak için hayal âlemine sığınır, hayal âleminde ise gönlü kırık âşığı rengi solmuş ve zevki kaçmış bahar beklemektedir:

*“Eskiden seninle birlikte yalnız
Kırlara çıkardık kolun kolumda
Şimdi yol dikenli ağaçlık ıssız
Her akşam beklerim gözüm yolda

Birlikte götürdük zevki ahengi
Bir paslı hançer var hep gönüllerde
Bu sene değişmiş baharın rengi
Renkten eser yok soluk güllerde”* (1341, nr.7, s.12)

²⁰⁹ Şair hakkında bilgi bulunamamıştır.

²¹⁰ Hayri Recep, *Yıldız*, 1 Mart 1341/ 1 Mart 1925, nr.7, s.12. (Alıntılar bu nüshadandır.)

K.N., imzası ile *Yıldız* dergisinde “Seninle” ve “Gözlerinin Hikâyesi” isimli iki şiir yer almaktadır. Şair “Seninle”²¹¹ başlıklı şiirinde tabiatın anımsattığı bir sevgili tasviri yapar. Hayal ile hatıra birbirine karışmıştır. Şair sevgilisi ile geçirdiği zamanları hatırlayarak ona olan hislerini açıklar. İçi içine sığmaz, mutsuz değildir, uzunca bir yolda olsa da aşabileceğini düşündüğünden umutsuz da değildir:

*“Akşam... Seyrederken seninle grubu
Demiştik: Akşamın ilhamkarı bu
Kalbimiz ne kadar yakınlaşmıştı
Ruhumdan bir membaa akıp taşmıştı
Hamile bir hissin zebunu idim.
Aşkını ceylanın kalbimde duydum*

*Dudaklarındaki ürperişlerin
Ruhumda bir büyük hale işliyor.
Seni her öptüğümde ruh gençleşiyor. (1340, nr.1, s.6)*

“Gözlerinin Hikâyesi”²¹² başlıklı şiirde şair gönlünde yer eden sevgililerini gözlerinin rengi ile hatırlar. Siyah renkli gözlü sevgili vefalı, ela renkli gözlü hain, mavi renkli gözlü hırçın, yeşil renkli gözlü sevdalı, neftî renkli kibirlidir. Şair neftî renkli gözlü sevgilisine “*Sen, ey bütün bu hazin ruhta parlayan yıldız*” diyerek hitap eder ve ömrünü onunla yaşayarak geçirmek istediğini söyler:

*“Sen, ey bütün bu hazin ruhta parlayan yıldız,
Simanı kalbimin üstünde kurduğun gündür...
O gamlı neftî bakışlar benim değil mi?
Evet...
Ve ben seninle yaşarsam bu ömrü; mümkündür!” (1341, nr.5, s.7)*

3.1.7.2. Tabiat Temasını İşleyen Şiirler

Dergide yer alan şiirlerden 4’ü tabiat temalıdır. Şiirlerde sıkça geçen akşam atmosferi ve tabiat, âşık şairin ruh halini yansıtır. Tabiat ya bir matem havasında ya da bir gelin gibi şendir.

Kemaleddin Kâmi, “Akşam”²¹³ başlıklı şiirinde bir akşam atmosferi çizer, akşam vakti şairi hayal âleminin içine çeker. Şiirin iki planı vardır, birincisi duygularla idrak edilen tabiat, ikincisi onun telkin ettiği kadın hayali. Batan güneşin ortaya çıkardığı renk

²¹¹ K.N., *Yıldız*, 1 Eylül 1340/ 1 Eylül 1924, nr.1, s.6. (Alıntılar bu nüshadandır.)

²¹² K.N., *Yıldız*, 1 Kânun-ı Sâni 1341/ 1 Ocak 1925, nr.5, s.7. (Alıntılar bu nüshadandır.)

²¹³ Kemaleddin Kâmi, *Yıldız*, 1 Kânun-ı Evvel 1340/ 1 Aralık 1924, nr.4, s.7. (Alıntılar bu nüshadandır.)

ve ışık cümbüşü şaire bir şiirin doğuşunu anımsatır ve dalgaların sesi bu şiirin bestesi gibidir.

Her yer ve her şey kıpkızıldır ve akşam adeta bir matem havası içindedir. Sevgililerin kumsaldan ayrılmasıyla şairtek başına kalır. Şair solgun bir benizle seyrettiği bu manzarada bir kadın hayalini arar:²¹⁴

*“Muhteşem bir gurup başlıyor gene:
Kıpkızıl alevler içinde ufuk;
Serviler boyandı matem rengine,
Bu akşam semanın benzi pek uçuk.*

*Sahilden çekildi hep sevgililer,
Ben yine baş başa kaldım denizle;
Doğarken yıldızlar hep bir bir
Sükûtu dinledim solgun benizle!*

*Kâinat şiirle dolu bu akşam,
Aşkımın bestesi sanki dalgalar.
Kumlarda çizgiler açarken asam
Gözlerim ufukta bir hayal arar!” (1340, nr. 4, s.7)*

Bir başka akşam şiiri Behçet Kemal’in “Akşam”²¹⁵ başlıklı şiiridir. Şair akşam vaktini bir bahar kadehine benzeter. Ufka bakanlar bahar şarabından içmiş gibi sarhoş olmaktadır. “Akşam sadece gözle seyredilen bir manzara değil, bir ruh halidir.”²¹⁶

*“Bir gizli pınar fişkırıyormuş gibi kanlar
Bir bâde-i bahardı şarap rengi dumanlar.
İçmiş gibi sarhoş oluyor ufka bakanlar,
Bir bâde-i bahardı şarap rengi dumanlar.” (1341, nr.13, s.4)*

Server Ziya “İlkbahar”²¹⁷ isimli şiirinde tabiattaki unsurları kullanarak ilkbahar mevsimini nazenin olarak tasvir etmektedir. İlkbahar rüzgârı yosunları tarar gibi eser, adeta uslu bir kedinin acıtmayan pençeleridir. Rüzgârda sallanan ağaçlar birer hoppa sevgili gibidir, serçelerin oynaşmaları nazlı ve işvelidir:

*“İnce taş yapraklardan süzülüyor serin rüzgâr
Bir mor gülün sularında yosunları tarar gibi,
Ağaçlarda hoppa, oynak bir sevgili edası var,
Şuh gönüller çırpınıyor sıcak buse arar gibi.*

²¹⁴ “Akşam vakti, orada mevcut olmayan hayali veya gerçek bir kadın özlemi Haşim’in şiirlerinde de vardır.” Mehmet Kaplan, *Şiir Tahlilleri I Tanzimat’tan Cumhuriyet’e*, İstanbul, Dergâh Yayınları, 2004, s.160.

²¹⁵ Behçet Kemal, *Yıldız*, 1 Eylül 1341/ 1 Eylül 1925, nr.13, s.4.

²¹⁶ Mehmet Kaplan, *Şiir Tahlilleri I Tanzimat’tan Cumhuriyet’e*, s.159.

²¹⁷ Server Ziya, *Yıldız*, 1 Haziran 1341/ 1 Haziran 1925, nr.10, s.4. (Alıntılar bu nüshadandır.)

*Rüzgâr, uslu bir kedinin acıtmayan pençeleri,
Dallardaki şen çiçekler sanki birer ipek yumak;
Yavaş yavaş mest ediyor bu oynaşma serçeleri;
Bu ne tatlı naz ve işve, bu ne çapkın fıkırdamak!”(1341, nr.10, s.4)*

Baharın gelmesiyle ilkbahar, aşkı yaşarken diğer tarafta “*bu baharı gelmeyen kalp sızlamakta.*” ve sevgilisine kavuşamayan şairin kederli gönlü ilkbaharın sevincine ortak olamamaktadır.

“Pehlivanın Türküsü”²¹⁸ başlıklı şiir A. R. imzası ile dergide yer almaktadır. Şair şiirin dizelerinde köyüne özlemini dile getirmektedir:

*“Bizim köyün çiçek kokan dağları
İğdelerin süslediği bağları,
Koyunların otladığı bayırları,
Zümriüt gibi dalgalanan çayırıları,*

*Elmas kadar duru akan ırmağı,
Hep çitleri saran gelinparmağı
Ayrı ayrı gözlerimden tutuyor,
Kaval sesi kulağımda ötüyor.” (1340, nr.4, s.16)*

Sevdiği kız, anne, baba, çocukluk arkadaşları ve hatıralar... Her birinin hasreti şairin yüreğini yakmaya yeter. Köyünden ayrıldığından bu yana gezdiği yerler hasretini gidermeye yetmez, hiçbir yer köyünün yerini tutmaz. Şairin çektiği özleme tek tesellisi köyüyle alakalı mutlu hatıralarının olmasıdır.

3.1.7.3. Millî Duyguları İşleyen Şiirler

Derginin yayımlandığı yıllar (1924-1926) göz önüne alındığında millî duyguyu işleyen tek bir şiire yer verilmesi bir hayli düşündürücüdür. Derginin önemli şairlerinden biri olan Enis Behiç , “Ey Türkeli” isimli şiiri ile bu başlık altında incelenecek tek şiirdir.

Enis Behiç, “Ey Türkeli”²¹⁹ isimli şiirini Mudanya Antlaşması’nın imzalanması üzerine 15 Ekim 1922 tarihinde hamasî duygularla kaleme almıştır.

Enis Behiç “Ey Türkeli” şiirini *Miras ve Güneşin Ölümü*²²⁰ başlıklı şiir kitabına sonradan aşağıdaki mısraları eklemiştir. *Yıldız* dergisinde yer almayan bu mısralarda

²¹⁸ A.R., *Yıldız*, 1 Kânun-ı Evvel 1340/ 1 Aralık 1924, nr.4, s.16. (Alıntılar bu nüshadandır.)

²¹⁹ Enis Behiç, *Yıldız*, 1 Şubat 1341/ 1 Şubat 1925, nr.6, s.9. (Alıntılar bu nüshadandır.)

²²⁰ Enis Behiç Koryürek, *Miras ve Güneşin Ölümü*, Haz. Dr. Fethi Tevetoğlu, İstanbul, MEB Yayınları, 1971, s.11.

şair vatandan uzaktadır ve vatan hasreti ile yanar. Vatan hasreti şairin ta ruhuna kadar siner:

*“Geceleyin çölde yalnız kalan yolcu bir
Solgun ışık fark edince nasıl sevinir,
Nasıl bütün ümidini bağlarsa ona,
Ben de öyle yâd elinden baktım vatana.
Sen uzaktın benden, fakat kalbim senindi.
Ey Türkeli, hasretin ta ruhuma sindi.”*(1341, nr.6, s.9)

Şair “Bir kasırga alt üst etti dünyayı bütün.” (1341, nr.6, s.9) mısraında Millî Mücadele’yi bir kasırgaya benzetir ve şairin “Ey Türkeli” diye seslendiği Türk ili varlık mücadelesi uğruna yapılan savaşta darmadağın olmuştur. “Dinle beni, ben de senin bir öz oğlunum.” diyen şair, düşmanın Türkeli’ne saldırı amacını su mısralar ile dile getirir:

*“Kaç istiklal gömmek için mezar kazıldı...
Bu kazılan mezarlardan biri en derin.
Bu en derin mezar senin, ey vatan senin!
Kızıl gökten çalacaktı ayla yıldızı
Ölümünden şenlik yapan kefen hırsızı.”* (1341, nr.6, s.9)

Karabahtlı Türk milleti zulmete ve esarete boyun eğmeyerek bir yanardağ gibi düşmana kükrer ve Türk ordusu adeta “zulme karşı Tanrı hışmı” olur. “Tanrısından kuvvet alan Türk” ordusu,milletinin intikamını Sakarya’dan Akdeniz’e kadar düşmanı kovarak alır:

*“Bugün ki biz Hak yolunda kanını döken,
Bugün ki biz bin kahır ile hurdahaş iken
Yekpâre bir çelik olmuş sine sahibi
Bir milletiz, kükremişiz yanardağ gibi...
Bugün ki biz, alçakların hakaretinden
Varlığında kıyametler kopup cûşeden
Yıldırım bir ummanız, uğulduyoruz;
Zulme karşı Tanrı hışmı oldu Ordumuz.”* (1341, nr.6, s.9)

3.1.7.4. Sanat Temasını İşleyen Şiirler

Faruk Nafiz, “Yahya Kemal’e”²²¹ başlıklı şiiri ile Yahya Kemal’in şiirini övmektedir. Şair, bu şiirde bazı değişiklikler yaparak “Üstat” başlığı altında *Heyecan ve Sükûn* adlı şiir kitabına koyacaktır. Şiirin sonradan değişen mısraları şu şekildedir:

“Yeni bir zevk ile bu geldiği an sanatının

²²¹ Faruk Nafiz, *Yıldız*, 1 Şubat 1341/ 1 Şubat 1925, nr.6, s.9. (Alıntılar bu nüshadandır.)

Nurumun yoktu hemen farkı senin bir mumdan
(.....)
İşledin sen yarının zevkini mısralarına...
Neslimiz, yirmi yıllık Türk edebiyatı diye,
Bir avuç şiirini ithaf edecektir yarına” (1341, nr.6, s.9)

Heyecan ve Sükûn adlı şiir kitabında bu mısralar şöyle yer almaktadır:

“İnce bir zevk ile yükseldiği an sanatının
Nurumun yoktu hemen farkı hazin bir mumdan,
(.....)
Elin işler yarının zevkini mısralarına;
Neslimiz, elli yılın eldeki mahsulü diye
Bir avuç şiirini ithaf edecektir yarına”²²²

Bu değişim Faruk Nafiz’in, kendisine üstat kabul ettiği Yahya Kemal gibi mısralar üzerinde çalıştığını göstermektedir. Değişen mısralar Faruk Nafiz için ahengin doğru seçilmiş kelime ile şiirde mûsikîyi sağlamada ne kadar önemli olduğunun delilidir. Şair “Yaşıyor sende bugün vahiy ile sanat karışık; Nûr-ı kudret mi desem, nûr-ı nübüvvet mi desem” (1341, nr.6, s.9) mısralarında Yahya Kemal’i bir “sanat peygamberi”, Yahya Kemal’in şiirini ise bu “peygamberliğin” delili olarak göstermektedir. Yahya Kemal onun için sadece üstat değil ayrıca sanatına “ışık olan bir peygamber”dir.

²²² Faruk Nafiz Çamlıbel, *Heyecan ve Sükûn*, İnkılap ve Aka Kitapevleri, Ankara, 1959.

SONUÇ

Tanzimat ve Islahat hareketleri ile Türk aydınları yüzlerini Batı'ya çevirmiş, Batı'da var olan her yeni şeyi tatbik etmeye çalışmışlardır. Aydınların çeşitli sebeplerle Avrupa'da bulunmaları onlarda büyük değişimlere sebep olmuş, yaşadıkları kültür çatışmasını gazete ve dergi vasıtası ile atmaya çalışmışlardır. Süreli yayınlardaki yazılarda ele alınan ilk konuların “kanun, adalet, hak, hürriyet, eşitlik, esaret, kadın eğitimi, aile hayatı...vb.” olması dikkat çekicidir. Tanzimat döneminden itibaren çıkmaya başlayan gazete ve dergilerin en temel amacı halkı bilgilendirmek, bilinçlendirmek ve halkın eğitilmesini sağlamaktır.

Cumhuriyet'in ilanı ve halifeliğin kaldırılması devlet ve halk için önemli değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Gazete çevresinde eli kalem tutan aydınlar - muhalif gazete ve yazarlara rağmen- bu değişiklikler doğrultusunda halkta olumlu bir görüş oluşturmaya çalışmış, halkın içinde bulunduğu cahilliği giderebilmeyi amaç edinmiştir. Cumhuriyet'in ilanından bir yıl sonra yayım hayatına başlayan *Yıldız* dergisi, halkın eğitimi ve bilgilendirilmesini önceliği kabul etmiştir. Devrin karışık ortamında, siyasî meselelerden mümkün olduğunca uzak durulduğu gibi siyasî içerikli yazılar da dergide yer almamıştır. Yayımlanan yazılar ile dönemin sosyal ve kültürel hayatına yön verilmeye çalışılmıştır. Gerek edebî türlerde gerekse edebiyat dışı türlerde dergi bu amacına yönelik konuları işlemiştir.

Bu çalışmanın esasını şiir ve hikâye türünde kaleme alınmış edebî metinler oluşturmaktadır. İncelenen metinlerden hareketle dönemin edebî, kültürel ve toplumsal hayatı hakkında yargılara varılmış, bu yazıların toplumun modernleşmesine ve edebiyata katkıları tespit edilmiştir.

Dergide şiir ve hikâye türünde kaleme alınmış 82 yazı mevcuttur. Dergide yer alan şiirlerden 36'sı aşk, 4'ü tabiat, 1'i millî duygular ve 1'i de sanat temalıdır.

Dergide şiir türünde eser veren Ali Mümtaz [Arolat], Behçet Kemal [Çağlar], Cevat Kazım [Tunç], Enis Behiç [Koryürek], Ercüment Ekrem [Talu], Faruk Nafiz [Çamlıbel], Kemalettin Kâmi [Kamu], Kemal Nejat [Kavur], Server Ziya [Gürevin] gibi kalemleri görmek mümkündür.

Şiirlerde hâkim tema aşktır. *Yıldız* dergisindeki şiirlerde Servet-i Fünûn şairlerinin etkisi bariz olarak görülmektedir. Şiirler “sanat sanat için” anlayışı ile yazılmıştır. Şairler şiirlerinde bedbin ve hayalperesttir, günlük aşk maceralarını ve hayal

kırıklıklarını dile getirmişlerdir. Kimi zaman ruh hallerini aktarabilmek kimi zaman sevdikleri kadını tasvir edebilmek için tabiat unsurlarına başvurmuşlardır.

Tabiat temalı şiirlerde akşam vakti tasvir edilmiştir. Akşam vaktine adeta matem havası hâkimdir.

Faruk Nafiz'in Yahya Kemal'in şiirini övmek için yazdığı "Yahya Kemal'e" başlıklı şiiri sanat temasını işleyen tek şiir olarak dergide yer almaktadır.

Millî duyguları işleyen şiir kaleme alan tek sanatçı Enis Behiç'tir. İstiklal Savaşı'nın ardından yayımlanmaya başlayan dergide, millî duyguları işleyen sadece bir şiirin yer alması dikkat çekicidir. Devrin havası, millî mücadele ruhunu halen yaşatmaktadır. Bu nedenle sosyal ve millî meselelerden ziyade bir süredir şiirimizin sanat kaygısından uzak kaldığı düşünülerek dergi yöneticileri ferdî meselelere yönelmeyi tercih etmişlerdir. Toplumsal meseleler şiirde yer bulamamıştır. Şiirler konu ve şekil itibarıyla birbirinin tekrarı gibidir. *Yıldız* dergisinde tercüme şiir bulunmamaktadır.

38 telif, 5 tercüme ve 3 de manzum hikâyenin yer aldığı *Yıldız* dergisinde hikâyeleri bulunan tanınmış kalemler şunlardır: Peyami Safa, Enis Behiç [Koryürek], Ercüment Ekrem [Talu], Hasan Sait [Mevlevî], Osman Cemal [Kaygılı], Server Ziya [Gürevin] ve Mehmet Sait [Kesler].

Peyami Safa'nın kaleme aldığı ve ruhsal problemlerin işlendiği hikâyeler ile Enis Behiç'in manzum hikâyeleri başarılı hikâye örnekleridir.

Tanzimat yazarlarının etkisinin görüldüğü hikâyelerde üslup kaygısı güdülmeyerek konuya önem verilmiş, "toplum için sanat" anlayışı hâkim olmuştur. Hikâyelerde toplumun sosyal yarası olan batıl inançlar, yanlış Batılılaşma, para ve lüks tutkusu, savaş dönemi manevî çöküş, düşmüş kadına el uzatma; insanî zaafılar, ruhsal problemler, aldatma, evlilik ve hayal-hakikat çatışması; askerlik ve savaş; basın dünyası gibi konular ele alınmıştır. Dinî değerlerin sömürüsü ve halkın arasında kökleşmiş batıl inançlar hikâyelerde sıkça eleştirilmiştir.

Sosyal yaralar ve ferdî meseleler, yazarlar tarafından sıklıkla işlenen temalardır. Uzun süren savaşlar ve bu savaşların yol açtığı maddî, manevî sıkıntılar edebî metinlere de yansımış, eleştirisi yapılan -yüzeysel Batılılaşan, vatan ahlâkını kaybeden, çıkarlarını gözeten- farklı insan tipleri hikâyelerde yer almıştır. *Yıldız* dergisinde ele alınan önemli temalardan bir diğeri batıl inançlara sahip insanların düştüğü komik durumlardır. Büyü,

sihir, cin çıkarma, okuyup üfleyerek hasta iyileştirme gibi akla ve mantığa aykırı uygulamalar hikâyelerle eleştirilmiş, insanlara bunların dinî duygularının sömürülmesinden başka bir şey olmadığı mesajı verilmiştir.

Yalnızlaşan bireyin kendine ve topluma yabancılaşması, aile içi anlaşmazlıklar ve aldatmalar hikâyelerde ele alınan ruhsal problemlerdir. Gençlerin birbirlerini yeterince tanımaları ile mutlu evliliklerin kurulacağı vurgulanmıştır.

Enis Behiç'e ait olan manzum hikâyeler farklı konularda yazılmış, daha sonra şairin şiir kitabında yer almıştır. Bu hikâyelerde yalnızlaşma, aldatılma, gerçek aşkı bulamama gibi ferdî meseleler ele alınmıştır.

Tercüme hikâyeler arasında yer alan iki hikâye -Kızıl Cüzzam ve Afrika Hikâyesi- Batının sömürge zihniyetini teşhir etmesi açısından önemlidir. Bu iki hikâye ile Batının sömürge haline getirmeye çalıştığı Türk milletinin verdiği millî mücadele ile nasıl bir tehlikeyi bertaraf ettiği hatırlatılmak istenmiş gibidir. Peyami Safa'nın Fransızca'dan tercüme ettiği hikâye ileride yazacağı romana esin kaynağı olmuştur.

Dergide tespit edilen türler makale, fıkra, sohbet, biyografi, röportaj, hatıra, mektup, tenkit, mizahî yazılar ve haber yazılarıdır. Öğretici metinlerde şehir hayatı, ev hayatı, evlilik hayatı, Anadolu hayatı, dünya ahvali, sanat faaliyetleri, sporcu gençlik ve fen alanındaki gelişmeler hakkında bilgi verilmektedir. Dergide yer alan yazılara bakıldığında halkın bilinçlendirilmeye ve bilgi düzeyinin artırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Dergi yönetimi farklı alanlarda yazılara yer vererek okuyucunun ilgisini çekmiş, güncel gelişmelerin yanında tarihî olaylara da yer vermiştir.

Dergideki öğretici metinlerin sayısı 83'tür. Ayrıca fotoğraf ve resim açısından zengin olan *Yıldız* dergisinde 31 adet fotoğraf altı yazı bulunmaktadır. Müftüoğlu Ahmet Hikmet, Cemal Zeki [Ün], Fazıl Ahmet [Aykaç], İsmail Kami, Mehmet Sait [Kesler], Pertev Tefik [Ahrar], Süleyman Nazif, Hasan Sait [Mevlevî] bu tarzda yazan yazarlardır. Bunun yanı sıra E.A., Bedî Vahdet, Seyfettin Ömer, Anber gibi imzalarla yazılar yer almaktadır. Yazıların bir kısmı ise isimsiz olarak yayımlanmıştır.

Şehir hayatı ile ilgili metinlerde İstanbul'un eski ve yeni hâli hakkında bilgiler verilmiş; şehir planlamasından, temizliğinden, düzeninden ve şehri idare eden kişinin sorumluluklarından bahsedilmiştir. İstanbul, her açıdan Avrupa'daki şehirler ile kıyaslanmıştır. Bir zamanlar Boğaz'ın Paris şehrini utandıracak bir güzelliği mevcutken şimdi "tepelerinde harabeler, sahilinde enkaz uyumaktadır". Şehrin hafızası olan

mezarlıklar perişan vaziyettedir, Türk mezarlıklarının aksine Avrupalıların mezarlıkları bakımlı ve temizdir.

Dergide İstanbul'un yanı sıra Anadolu ve Anadolu köylüsü hakkında bilgiler veren yazılar da mevcuttur. Anadolu'da yaygın olarak yapılan deve ve boğa güreşi, horoz dövüşü gibi hayvanların birbirine zarar verdiği ve insanların gelir kapısı haline getirdiği yarışmalar eleştirilmiştir.

Anadolu'nun düşman işgalinden kurtulmasıyla Mustafa Kemal reformlara başlamış ve bu reformlarla Türk köylüsüne sahip çıkmıştır. "Türk köylüsü milletin efendisidir." sözü ile memleketin gerçek sahibi ve efendisinin Türk köylüsü olduğunu dile getirmiştir. Mustafa Kemal'in bu sözüne istinaden vatanını seven, vefakâr, fedakâr ve çalışkan Türk köylüsü anlatılmıştır.

Dergi okuyucusuna dünyanın farklı ülkeleri, ülke insanları ve kültürleri, teknolojik gelişmeler hakkında bilgiler veren bol resimli yazılar hazırlanmıştır. Avrupa, Amerika, İran, Japonya, Hindistan vb. ülkeler ve ülke insanları ile ilgili bilgiler veren yazılar okuyuculara farklı dünyaların kapılarını aralamıştır.

Avrupa'daki üniversitelerin eğitim sistemi ve üniversitelerin öğrencilerin hayatını kolaylaştırmak için yaptıkları faaliyetler makale yazılan diğer konulardandır.

Sinema, tiyatro ve müzik alanlarında yazılan yazılarda dünyadaki gelişmeler dergi okuyucuları için takip edilmiş, artist olmak isteyen Türk kadınları için önerilerde bulunulmuştur.

Dergide yer alan resimli yazılarla kadınlar Batılı tarzda giyinmeye teşvik edilmiş. Dergi ve gazetelerde moda sayfaları oluşturulmuştur. *Yıldız* dergisinde kadınlara yönelik yayımlanan yazılarla Avrupaî yaşam biçimi özendirilmeye çalışılmış ve inkılâplara zemin hazırlanmıştır. Resim ve fotoğraf altı kısa yazılarda kadınlara aksesuar ve kıyafet seçimi, saç şekilleri ile ilgili bilgiler verilmiştir. Dergide yer alan bir yazı dizisinde Avrupalı kadınların ev döşeme zevkinden bahsedilerek yeni Türk evlerine döşeme tavsiyeleri yer almıştır.

Türk gencinin Avrupa'da yapılacak olan spor olimpiyatlarına katılmasını teşvik eden Mustafa Kemal'in spora verdiği önem vurgulanmıştır. Dergide yer alan bilim ve teknik ile ilgili yazılarda Batı'da gerçekleşen gelişmelere duyulan hayranlık dile getirilmiştir.

Kadınlarda görülen kısırlık ve tedavisi; ayıp, günah gibi batıl inançlardan dolayı cinsel hastalıkların tedavi ettirilmemesi; vücudun temizliğine dikkat edilmemesi konularında bilgilendirici yazılar kaleme alınmıştır.

Yapılan bu tez çalışmasıyla (1924-1926) yılları arasında 17 sayı olarak yayımlanan *Yıldız* dergisinin edebî ve edebiyat dışı metinleri ayrıntılı incelenmeye çalışılmıştır. “*Her şeyden bahseden aylık, resimli salon ve aile mecmuasıdır.*” ilanı ile çıkan *Yıldız* dergisinin siyasî konular hariç hemen hemen tüm konularda yazıya yer verdiği görülmektedir. Ayrıca yazılar ele aldıkları konulara göre resim ve fotoğraflarla desteklenmiştir. Dergide yer alan edebî metinler, Cumhuriyet’in ilerleyen yıllarında ortaya çıkacak başarılı örneklerin öncüsü olmuştur.

EKLER: YILDIZ DERGİSİNİN ÖN VE ARKA KAPAK FOTOĞRAFLARI

Ek 1

نومرو: ۶ - سنه: ۱   نسخه سی هربرده (۱۰) غروشدر   ۱ شباط ۱۳۴۱

ارزومخانه:
 درسه اذنده نور عثمانیه ده
 دارالمعلمین قاروشونده
 دائرة مخصوصه
 ***
 اوراق، مکتوب وحوالهار
 مدیریت: بلعنه کوندوله لیدر

بیلدیز

آبوز سرانطی
 توزکیا اجنهی
 سنه لکی ۱۲۰ ۱۵۰
 آتی آیللی ۶۰ ۷۵
 ***
 پوسته قوطوسی: ۱۰۳
 تلفون استانبول: ۱۴۰۲

هر آیلک کونی نشر اولنور، هر شنبه بخت ایبر، آیلور رسمی، عالمه وصالوره مجموعده ایبر

آبوز شرايطي:

تورنيا اجنچي

سنه لکي ۱۳۰ ۱۵۰

اقبالقي ۶۰ ۷۵

پوسته نوطوسي: ۱۰۳

تلفون استانبول: ۱۴۰۲

يئليديز

اورار خانا:

درسه ائده

نور عبايه ده

دارالمعلمين قارشوستنده

دايره مخصوصه

اوراق و مکتوب

وحوالهدمديريت نالغنه

کونوللیدیز

هر آيلك ايلك كوني نسر اولتور ، هر شينده بخت ايمر ، آلبوز رسمي ، عالم و صالحونه مجموعده سير

نورك قابليتي تمثيل و اثبات ايده نلردن : بدبعه موحد خانم

بدبعه خانم صحنده بالكر فلان ويا فلان رولى دكل بلخاصه نورك قاديلىرىنك صنت قابليتي تمثيل ايندى و موفق اولدى . حيات حقندهكى تلقيا تمزه و عادتمزه كوره بو تشبث خيلى جبارت اينتردى . فقط نجسارتدن ماعدا باشقه بر صفتده ضرورى ايدى كه اوده قيمتدر . معماقيه شوفنده اعتراف ايمهلى كه بدبعه خانمك موفقيتنده موحد كبي انجه و صنعتكار روحلى برزوجه كده شهبه سز تاثيرى اولمشدر . چونكه ازدواج عيني زمانده بر روح آشيبي حكمنده در .

آبوز سرانظی:
توزکیا اجنپ
سز: لکی ۱۳۰ ۱۵۰
آلی آباغی ۶۰ ۷۵
پوسته توپوسی: ۱۰۳
تلفون استانبول: ۱۴۰۲

یئلیلیر

اورر طار:
دوسه ائده نور غنایه ده
دارالمعدین قارشوستده
دائرة مخصوصه
اوراق، مکتوب و حواله
مدیریت نئمه کونوللردن

هر آیک ایلک کونی نشر اولنور، هر شیره بخت ابر، آبرو رسمی، عالم و سالونه مجموعه سیر

قارمه و بیازه

بیازه، قادیق حسنیه که چوق مناسب، که قیمتلی و ظریف زینت اشیاسندن بریدر

آبۆز سُرْطُلُی:
تورکیا اجنهی
سنه لکی: ۱۲۰ ۱۰۰
آئی آبی: ۶۰ ۷۰
پوسته نوتوس: ۱۰۳
تلفون استانبول: ۱۴۰۲

یئیلدیز

اراره خا:
درسه اادته نور عهائیهده
دارالمعدین قارشوسنده
داثره محصوه
اوراق - مکتوب و حواله لار
مدیریت نهنه کوشنلیدر

هر آیلک کونی نسر اولتور، هر شینه هت ابر، آبلر رسمی، علمد وصالونه مجموعه سیدر

هنمه و قاترینه صادق
فالشلردر . زوجیه
بالوده ، تیاروده ،
عمومی محلارده غرب
قیاقیه کزدکن صوکر
أوده دون ژاپون قادی
هان البسه دکشیر و
ظریف (کیمونو) سی
کیه رک ، باغداشی
قوزوب او طور بر .
مع مافیه ، غریکه مدنی
عادتلی یاواش یاواش
بو مر بوطنی کوکندن
سوکوب آنه جنق کبی
کورونبور . مامورا
ویا سائر صورته آورو
باده یاشایان ژاپونلر
بواسکی هنمه لری رک
ایدرک تماماً آورو یا -
لیلاشق طرفدازیدرلر .

ژاپون قادیلری ،
خطوط وجه لریشک
غرابته رنجا چوق
سویتی اولورلر .
ایشته ، جوجوخی
سیرتنده طاشیان
بوسمه بر آنه که
قازلمزه بوخصوصده
ای بر فکرویره بیایر .
بوندن بشته ژاپون
قادیلری چوق ای
أوداره سیده بیایرلر .
قوجه لینه و بووالرینه
مر بو طدرلر . شرقلی
اولق اعتباریه بزم
قادیلر مزکده رجوق
مزیلرینه مالکدرلر .
عرفانا چوق بوکسلد -
کاری ، هر خصوصده
عصر یاشمک لری حالده ،
ژاپون قادیلری ملی

بر ژاپونه کوزه لی

آبونه شرائطی:

تورکیا الحاقی

سنه لکی ۱۳۰ ۱۵۰

آلغی آیلغی ۷۵

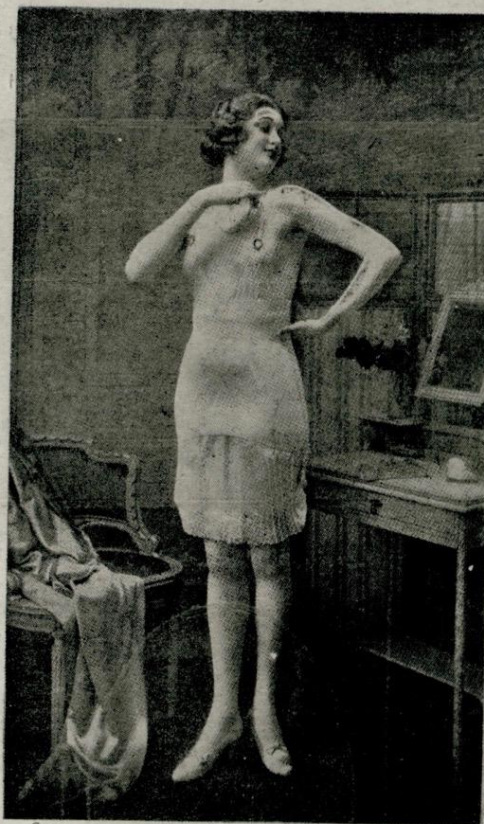
پوسته نوطوسی: ۱۰۳

تلقون استانیول ۱۴۰۲

نیلایین

اورده طاهر:
دوسه اادینه
نور غنایه ده
دارالمعلمین قارشوسنده
داائرة مخصوصه
اوراق، مکتوب
و دیوالمذمیرت نامه
کوندرلیندز

هر آبلک ابلک کرنی نشر اونتر، هر شیرینه بخت امیر، آبلع رسمی، علمه وصالونه مجموعده سیدر

واختراعله بشرتی تم بر دوره
حضور واستراحت ایصال ایدم جکدر.
قطعه عجا رومک سرخی
آ کلایه جق بر عالم ظهور ایدم اولولره اعاده
حیات اتمک، صنی وجودله روح نفع ایلیمک
چاره سنده بوله جقی؟
هر حالده بو جهت شیهدیلک استقباله عائد
بر معما شکلنده قاله دوزسون .. اورویانک بعض
دازالصناعه لری، هروضع وحلی، و شکلی،
رنکی ذی روح انسانلره تماما مشابه انسانلر
وجوده کتیبیوزلر . - مابعدی ۱۳ صیغهده -

جانسنز کوزلار

اوروبادق آمرشایه بولخی اولاشدیران
فن، هیچ شهبه سز، یازن اوپرکون، چوق
دها خارقه نما نتایجه واصل اوله جق، شیهدیلک
عقل و خیاله دخی صیغهده میه جعمز کشفلر

اوروباده فن و صنعت ارقدر
یلرله دی که .. بوتزینک آتاری
کوزهن انسان بویوک بر حیرتله
طلوکه قایوز . و کندی کندینه صوریوز:
عجا فک حدود ابدای ده اتره لرم قدر
کیده جک؟
مابعدی غده لری آتیلایه رق اختیارلره یکر
باشنده کی زندگی اعاده ایدن؟ نیوزقده کی
برآدامه، یانانک ایچدن چیقمان، یارنده کی
بر قونبری دیکلتن؟ بتمش کسور ساعتده

ایلول آبی - دکز آبی

سنه نك اڪ طائلي آبي ، ايلول آبيدر - ايلولده نه تموز
 واغشتوسك يافيجي وئرله نيجي صيچاقلري واردر ، نهده تشرين
 اولارك اوربريجي روزكارى . حياتك ذوقنه دوشكون اولانر
 بوتون يازك آتئين بورغونلغنى دكزك يانين وسرين سينسنده
 ديكنديرمك ايچون ساحلره قوشارلز . دكز آوجيانى ، بلاز
 اكنجهلى ، پوزمه ياريشلرى ، صسندال ، قاييق و قوطره
 تنزهلرى بوآيك اڪ زياده رغبت ايديلن سيورليرد . دكز
 حياتك مختلف نمونه لردن ترتيب ايتديكمز شو رسملردن اڪ باشدهكى آناطولى حصارنده بالى طوتان
 بر كوهل آوجيسى ، اونك يانندهكى فلوريا پلازيجى شنلديرن بر كوزهل روس يوزوجى كوسته ريبور .
 اورته دهى كوچك شيطان قيز بوبوك آطهده يوزهن بر آلمان دلبرى ، ابي ياندهكى رسملر قوملقده كوله شوب
 اويتاشان كنجلى مصوردر . اڪ آشاغيدده صولدهكى رسم فنار قوينده بر قوطره ياريشنى ، صاغدهكى فلوريا پلازنده دوسنك اوموزينه چيوش
 بر روم دابرجى تصوير ايتكده در .

بالانجی ایجی موده سی

بارمه طویق بیلمین غرب فابریقه تورلی، هرکون دها زنکین اولق، قادیلرک سوسه قارش اولان میلرندن استفاده ایدرک میلیونر قازانق ایچون نه ایچد ایده جگرینی بیلمیورلر .
 بوسنه کی موده ده بالانجی مجوهرات و باخصوص صنعی ایجی بک مهم بریر طوتویور و بویوزدن، ساده آمریقاد کاش کوچوک بر فابریقه تک سوک اوج آی طرفده درت میلیون ایجی کردانلق صاعش اولدینی خبر ویررسه ک شانه مایدر . هم بو کردانلقردن بعضری اوقدرایی یالشدرکه حقیقتندن بک کوچ فرق ایدله بیلمکده در .
 حتی حقیقی ایچیلره مالک میلیاردهر قایلیری، بونلرک طبیقتی بوله بالانجی اولوق یادیروب طاقنده درلر . بوسورنله، مثلابرساره ائناسنده، یاخود دانسک اک حرارتی بر آئنده کردانلق قویوبده ایچیلر یرهدو کوله جک اولورسه، فضله اهمیت ویرمدکری کوستره رک حاضر و تک حیرت و تقدیری جلب ایتکده ممکن اولویورمش .

تکفورطانی : توران بازاری

صاحی : نپودان زاده حسین عوی بک

رسملی غزته و بیلدیز مجموعه سنک
 یکانه صاعش مجلیدر . بالعموم قرطاسیه و
 نحافیه بائد اشیا کزی توران بازارندن آلیکتر .

صوما : آلتون اردو کیشخانه سی

صاحی محمد فهی بک

رسملی غزته و بیلدیز مجموعه سنک صوماده یکانه
 صاعش مجلیدر . بالعموم قرطاسیه، نحافیه،
 بقالیه و ساژنه نفیس و اک اهون قیائلرله
 صاعیلمکده در .

آقشر

ده رسملی غزته و بیلدیز مجو-
 عسی حکومت جوارنده عطا
 اقدینک تمارخانه سنده صا-
 تیلمکده در . ۳۴۰ سنه سی معارف وکلا
 لتک قبول ایتدیکی بکی مکتب کتابلری
 استانبول فیثانه صاعیلر .

BİBLİYOGRAFYA

Kitaplar

- AKYÜZ Kenan, *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1860-1923)*, İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1995.
- APAYDIN Mustafa, *Osman Cemal Kaygılı'nın Hikâyeleri*, 1.b.,y İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, 2005.
- BACHELARD Gaston, *The Poetics of Space, (Mekânın Poetikası)*, 2.b., Çev. Alp Tümertekin, İstanbul: İthaki Yayınları, 2014.
- BORATAV Pertev Naili, *Halk Hikâyeleri ve Hikâyeciliği*, der. M. Sabri Koz, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1988.
- ENGİNÜN İnci, *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*, 8.b., İstanbul: Dergâh Yayınları, 2007.
- ENGİNÜN İnci, *Yeni Türk Araştırmaları I*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2012.
- ENGİNÜN İnci, *Yeni Türk Edebiyatı Tanzimat'tan Cumhuriyet'e*, 1.b., İstanbul: Dergâh Yayınları, 2006.
- ESEN Nüket, *Türk Romanında Aile Kurumu (1870-1970)*, 1.b., Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, 1991.
- GİRGİN Atilla, *Türkiye'de Yerel Basın*, İstanbul: Der Yayınları, 2009, <http://www.atillagirgin.net> (13.03.2018).
- GÖKMAN Muzaffer, *Sedat Simavi:Hayatı ve Eserleri*, 1.b., İstanbul: Apa Ofset, 1970.
- GÜNTEKİN Reşat Nuri, *Yeşil Gece*, İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1945.
- IŞIK İhsan, *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*, C.1-3., 3.b., Ankara: Elvan Yayınları, 2004.
- KAPLAN Mehmet, *Şiir Tahlilleri I Tanzimat'tan Cumhuriyet'e*, 19.b., İstanbul: Dergâh Yayınları, 2004.
- KAPLAN Mehmet, *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar I*, 8.b., İstanbul: Dergâh Yayınları, 2006.
- KORYÜREK Enis Behiç, *Miras ve Güneşin Ölümü*, Haz. Dr. Fethi Tevetoğlu, 1.b., İstanbul: MEB Yayınları, 1971.
- MAZIOĞLU Hasibe, *Fuzûlî ve Türkçe Divanı'ndan Seçmeler*, 1.b., Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1986.
- MERİÇ Cemil, *Sosyoloji Notları*, 5.b., İstanbul: İletişim Yayınları, 1999.

- NACİ Fethi, *On Türk Romanı*, 1.b., İstanbul: Ok Yayınları, 1971.
- SAFA Peyami, *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu*, İstanbul: Ötüken, 2002.
- SCOTT George Ryley, *History of Capital Punishment, (İşkencenin Tarihi)*, Çev. Hamide Kayukan, 1.b., Ankara: Dost Kitabevi, 2001.
- SINAR Alev, *Türk Roman ve Hikâyesinde İkinci Dünya Savaşı*, İstanbul Dergâh Yayınları, 1.b., 2003.
- SINAR Alev, *Aka Gündüz'ün Romanlarında Kadınlar*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2007.
- TANPINAR Ahmet Hamdi, *On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 23.b., 2014.
- TİMUR Taner, *Osmanlı-Türk Toplumunda Tarih, Toplum ve Kimlik*, 2.b., İstanbul: İmge Kitabevi, 2002.
- YALÇIN Hüseyin Câhit, *Hayat-ı Hakikiye Sahneleri*, 1.b., İstanbul: Hilâl Matbaası, 1909.
- YILDIRIM Tahsin, *Edebiyatımızda Müstear İsimler*, 1.b., İstanbul: Selis Kitaplar, 2006.
- TOPUZ Hıfzı, *Türk Basın Tarihi*, 1.b., İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1973.

Makaleler

- KOLOĞLU Orhan, Osmanlı Basını: İçeriği ve Rejimi, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C.1, 1.b., İstanbul: İletişim Yayınları, 1985, s.78.
- Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, *Balkanlarda ve Anadolu'da Yunan Mezâlimi I-II-III*, Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları, 1996, <https://en.devletarsivleri.gov.tr> (09.08.20017).
- SINAR Alev, "Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Eserlerinde Âdet ve Gelenekler", Ankara: *Türkiye Günlüğü*, nr. 63, Kasım-Aralık 2000, ss. 88-100.
- SİMAVİ Sedat, "Faruk Nafiz Diyor ki", *Yedigün*, 1935, nr.133.
- SİMAVİ Sedat, "Bu Gazete", *Hürriyet*, 1 Mayıs 1948, nr.1.
- UĞURLU Seyit Battal, "Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Tekke ve Zaviyeler", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.6, nr.24, 2013, s.296.
- VARLIK Bülent, Osmanlı Basını: İçeriği ve Rejimi, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*, C.1, 1.b., İstanbul: İletişim Yayınları, s.119.

Tezler

ABALI Nefise, *Halk Anlatılarında Enest*, Ankara: İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2011.

ÇANDAR Kazım, *Enis Behiç Koryürek'in Hayatı, Sanatı, Eserleri*, Ankara: Gazi Üniversitesi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.

KARA Esra, *Ercüment Ekrem Talu'nun Hikâyelerinde Kadın-Erkek İlişkilerinin Mizahi Dille Eleştirisi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun: Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.

KOŞAR Emel, *Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Batıl İnançlar*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2005,

OĞUZHAN Esra, *Sedat Simavi'nin Türk Basın ve Basım Faaliyetleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, 2011.

ÖZCAN Engin, *Faruk Nafiz Çamlıbel Hayatı ve Eserleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993.

SINAR Alev, *Türk Hikâye ve Romanında Çocuk (1872-1950)*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	Keziban BİÇER
Tez Adı	Yıldız Dergisi Tasnif ve Edebî Metinlerin İncelenmesi
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı
Tez Türü	Tezli Yüksek Lisans
Tez Danışman(lar)ı	Prof. Dr. Alev SINAR UĞURLU
Çoğaltma (Fotokopi Çekim) izni	☐ Tezinden fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☒ Tezimin sadece içindekiler, özet, kaynakça ve içeriğinin % 10 bölümünün fotokopi çekilmesine izin veriyorum ☐ Tezinden fotokopi çekilmesine izin vermiyorum
Yayımlama izni	☐ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin veriyorum

Hazırlamış olduğum tezimin belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih :

İmza :

